D.to collocato sugar
dare Pravà

£ 200
v. l. vecchia

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
Doppi
B
656

VITA, ET GESTA
VEN. SERVI DEI
ALEXANDRI
SAVLII.

ALEXANDRI SAVLII VIRI DEI

E CLERICIS REGVLARIBVS SANCTI PAVLI AD ALERIENSEM, DEINDE PAPIENSEM Episcopatum Assumpti

VITA, ET GESTA

PER R. P. DON IO. AVGVSTINVM GALLICIVM
Eorumdem Clericorum Prępositum Generalem
Collecta.

ROMAE, Typis IACOBI FEI ANDREAE F. M. DC. LXI.

SVPERIORVM PERMISSV.

SANCTISSIMO D. N.

ALEXANDRO SEPTIMO

PONTIFICI MAXIMO

PRAEPOSITVS, ET CLERICI REGVLARES SANCTI PAVLI

Humillimam Reuerentiam, ac Obedientiam.

EDIVIVVS ad pedes, & manus Sanctitatis Vestræ Beatiss. Pater, exurgit Ven. Dei Seruus Alexander Saulius. Qui olim intra Sepulchri marmora iacens per ora tamen hominum magnificè volitabat, nunc tumulo adhuc pressus, sed non

 2 omni

omni obliuione premendus, ad vitale lumen oculorum Beatitudinis Vestræ, velut ad Solem Heliotropium conuertitur. Si radio eum benigno tetigerint, ossa arida spiritum vitæ denuò concipient, subtractosque honores recuperabunt.

Quæ fuerint huius Viri Dei cunabula, quæ Infantis auguria, quę studia Adolescentis, quę Religiosi merita, quę à Prępofito gesta, quę in Solio Episcopali officia: Item quæ in Deum pietas, quæ in homines benefacta, quę corona virtutum, probabunt isthæc monumenta, per sodales ipsius in Vestras manus Sanctissimas porrigenda; efficientque (quod speramus) vt si reducem vlnę Vestræ amanter accipiant, non vltra oblitteratus, & in terris inglorius obdormiat.

Serus

Serus accedit; tutior inde ſcripto fides, quod neque ſcriptor audax excogitarit, neque annus poſt tumulum pene ſeptuageſimus potuerit abſumere. Cùm primum Lynceus oculus Veſtræ Sapientię introſpexerit volumen iſtud, dubio procul priſtinum ſplendorem, & cultum emortuo à benignitate Veſtra reſtitutum iri confidimus. Vti etiam ad maiorem diuinæ bonitatis gloriam, & populi Chriſtiani profectum, longæuos Beatitudini Veſtræ annos, incolumes, florenteſq; enixè comprecamur.

PRAEFATIO.

PRAEFATIO.

N huius saeculi tristem, aerumnosamque faciem oculos si conieceris, Sapientissime Lector, & enumeraueris malorum vndas sibi inuicem succedentes, cognosces vtique, intra huius aeris conuexa perpetuam homini sedem non fuisse a cōditore defixam: sed per has mortalis vitae moras ad meliorem praeparari, expectarique diem, quae hinc ereptos illi beatae perennitati, vndè processimus, nos reddat faelices. Verum cum eò longissimus sit itineris tractus, viaeque tortuosae, tenebrosae, & insidijs obstrusae, argues profecto, & luce nobis opus esse, quae caligines discutiat, & duce qui anfractus viarum detegat, & insidias: Accurrisse quoque obsequio nostro Deum Optimum Maximum profitebere, si aduertas, illum pro

sua

sua ineffabili, ac prouida sapientia nil minus has inferiores mundi plagas astris prælucentibus, quam superiores orbes syderibus inter se iubar commiscentibus illuminasse. Quid enim sunt in terris tot homines doctrinæ, virtutumque radijs coruscantes, quam pellucidæ quædam stellæ in firmamento Ecclesiæ ad illuminandos, qui in tenebris ambulant mortales, & dirigendos eorum gressus in æternæ pacis viam? Neque putet quispiam, elapsis dumtaxat temporibus datam istiusmodi prærogatiuã: nullum sæculum magnis, probisque viris clausum; nulla ætas virtutibus imperuia; suos temporibus Soles suscitat Dei clementia; sua tempestiuè exponit exemplaria vitæ sanctioris. Et vtiliter quidem; licet enim prisca Virorum illustrium facta satis acuminis habere videantur, vt eorum lectione animi posterorum ad virtutes capessendas extimulari debeant, fatendum tamen est, temporum vetustate non nihil

retusam

retusam aciem illam nouitate præsentium iterum esse exacuendam; Cùm magis vrgere sentiamus, quæ oculis subiecta inspicimus, quam quæ solo aurium, aut lectionis beneficio haurimus. Qua de causa fertili sanctitate redundans Cælum Ecclesiæ postremo etiam sæculo renouatam in se optimorum Virorum sobolem copiosè recenset: in quorũ cætum non venit vltimus Seruus Dei Alexander Saulius è Congregatione Clericorum Regularium Sancti Pauli ad Solium Episcopale euectus; Vera Episcopalis officij Idæa, & ad Christianam perfectionem aspirantibus præuium lumen. Huius Viri mirabilem vitam, & heroica facinora strictim describenda suscipimus, æstimantes non mediocre beneficium, gesta virorum præstantium litteris mandasse, vt quibus eorum egregia facta coram contemplari non licet, saltem in paginis exarata intueantur, inueniantque denuò quam inspectent lucem, quem in

curriculo sectentur ducem.

Illud sanè nos in primis dolemus, hunc V. en. Dei Famulum in ea tempora, & loca, in eam quoque contubernalium conditionem incidisse, per quos de eius dictis, & factis parum obseruatum est, parum scripto adnotatum. Dedit incunabula pietatis Domus paterna; secessus Religiosus incrementa; Episcopalis dignitas coronidem. Incunabula si reuoluas, vix aliquid relatum accipies. Si domicilium Clericale, inter eos versatus est, qui se magis virtutis patratores, quam scriptores profiterentur, curæ, & laudis operi longè ampliùs, quam stylo, & ceræ tribuentes. Si Episcopale munus, in ea Corsicæ loca delatus fuit Episcopus, vbi quantumlibet mirandis operibus, & prodigijs emicuerit, præsentium tamen siue incuria, siue imperitia, siue etiam scriptoris raritas, aut neglexit penitus, aut obscurè indicauit non nemo, dimidiata, & magna parte detruncata ad nos

trans-

transmittens. Adde (quod studiosorum humilitatis est proprium) quam latenter posset ille à se laudabiliter acta oculis mortalium surripiebat; vni Deo patefacienda, à quo meriti præmium foret expectandum.

Sequar tamen, & fideliter, ac compendiosè in hos libellos redigam, quæ tum ab antiquioribus libris Aleriana, ac Ticinensis Diæcesis, tum Ordinis nostri monumentis, nonnullis quoque ipsius, & amicorum epistolis excerpta sunt: Præterea quæ ab ijs relata, qui se præsentes vidisse testantur, & tanquam oculati testes iurati de scripto coram iudicibus exposuerunt: vel certè ab ijs desumpta, qui se à viris fide dignissimis didicisse scripserunt, vt hoc pacto veritati semper suus sit locus, In tres libellos opusculum secabo. Primus, quæ Episcopale munus præcessere: alter, quæ gessit Episcopus: Tertius, distinctam, & singularem virtutum speciem, demonstrabit. Stylo facili, & illaborato describuntur

omnia:

omnia: neque enim nimium operæ in verbis impendi iuuat, vbi propinatur simplex veritas; neque nobis exquirenda sunt, quæ fucatæ dictionis illecebris lectorem detineant, sed quæ prosint. Faxit Deus, vt ex ijs quanta maxima laus, & gloria Deo accrescat, Venerabilis Serui Dei Alexandri illustrior abeat per Ecclesiam Christianam virtutum, ac meritorum fama; nobis ad pietatis præsidium aliquid accedat adiumenti.

Proteſtatio Authoris.

CVm Sanctiſs. D.N. Vrbanus Papa VIII. die 13. Martij anno 1625. in Sac. Congregatione S. R. & Vniuerſalis Inquiſitionis Decretum ediderit, idemque confirmauerit die 5. Iulij ann. 1634. quo inhibuit Imprimi libros hominum, qui Sanctitate, ſeu Martyrij fama celebres è vita migrauerunt, geſta, miracula, vel reuelationes, ſeu quæcunque beneficia, tamquam eorum interceſsionibus à Deo accepta continentes, ſine recognitione, atque approbatione Ordinarij: & quæ hactenus ſine ea impreſſa ſunt, nullo modo vult cenſeri approbata: Idem autem Sanctiſs. die 5. Iunij 1631. ita explicauerit, vt nimirum non admittantur elogia Sancti, vel Beati abſolutè, & quæ cadunt ſuper perſonam, bene tamen ea, quæ cadunt ſupra mores, & opinionem, cum Proteſtatione in principio, quod ijs nulla adſit authoritas ab Eccleſia Romana, ſed fides tantum ſit penes Auctorem. Huic decreto, eiuſque confirmationi, & declarationi obſeruantia, & reuerentia, qua par eſt, inſiſtendo profiteor, me haud alio ſenſu, quicquid in

hoc

hoc libro refero, accipere, aut accipi ab vllo velle, quam quo ea solent, quæ humana dumtaxat auctoritate, non autem Diuina, Catholicæ Romanæ Ecclesiæ, aut Sanctæ Sedis Apostolicæ nituntur; ijs tantummodo exceptis quos eadem Sancta Sedes Sanctorum, Beatorum, ac Martyrum Cathalogo adscripsit.

Ita est, ita profiteor. Ego Don Io: Augustinus Gallicius Cleric. Regular. Sancti Pauli.

Don Io: Angelus Bossius, maior ex Assistentibus M. Reu. Patris Præpositi Generalis Congregationis Clericorum Regularium S. Pauli.

CVm Vitam Ven. Serui Dei Alexandri Saulij, Episcopi Alersensis, & postea Ticinensis, ex Clerico Regulari Sancti Pauli; ab adm. Reuerendo Patre Præposito Generali nostro, Don Io: Augustino Gallicio collectam, duo, quibus id commisimus, Congregationis nostræ erudit i Viri recognouerint, & probauerint; facultatem facimus, quantùm ad Nos spectat, vt Typis mandetur. Dat. Mediolani, in Collegio nostro SS. Apostolorum Pauli, & Barnabæ, die decima Aprilis 1660.

Don Io: Angelus Bossius.

OPus inscriptum (Alexandri Saulij Viri Dei e Clericis Regularibus S. Pauli ad Alerienfem, deinde Papiensem Episcopatum assumpti, Vita, & gesta per Reu. Pat. Don Ioannem Augustinum Gallicium, eorundem Clericorum Præpositum Generalem collecta) Iussu Reuerendissimi Patris Raimundi Capisucchi Sac. Pal. Apost. Magist. accurata animaduersione lustraui. Nihil in eo vel moribus optimis, vel Pontificum decretis, vel orthodoxæ fidei dissonum reperi; immo singula quà pietate, quà eloquutione conspicua. Quamobrem cedro, nedum prælo dignum censeo.
Ex ædibus S. Andreæ de Valle, Romæ die 9. Septemb. 1660.

Ego D. Franciscus Biscia Cler. Reg. S.T.P.

Imprimatur,

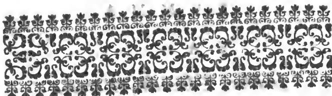
Si videbitur Reuerendiss. Patri Magistro Sacri Palatij Apostolici.

O. Archiep. Patraſs. Viceſger.

Imprimatur.

Fr Raimundus Capiſuccus Sacri Palatij Apoſtolici Magiſt.

INDEX

INDEX

Seu summa eorum, quæ de Ven. Seruo Dei ALEXANDRO SAVLIO In hoc Opere traduntur.

LIBER PRIMVS.

CAP. I.

Natales, & Ortus.

LEXADER Genua oriundus: Nascitur Mediolani, die 15. Martij ann. 1535. Dominico Saulio Patre, & Thomasina Spinula Matre. pag. 2.
Nomen in baptismo traxit ab Alexandro Bentiuolo susceptore. 4.
Auorum quos imitetur singularia exempla. 5.

a 2 CAP. II.

SVMMA

CAP. II.

Indoles, Educatio, & Studia.

BONA Indoles, & egregiæ animi dotes. 6.
Educatio: ibidem.
Studia litterarum, & Magiſtri, 7.
Seruatus a turpi naufragio iuuentutis, ibidem.
Iuuenilia exercitamenta pietatis. ibidem.
Cultus erga B. V. cui & caſtimoniam vouet. 8.
Candor, & modeſtia, alijque mores iuueniles, ibid.
Pietas, & obtemperantia, erga parentes, 9.
Ingenita miſericordia in pauperes. ibidem.
Pro illis ſtipem quæritat, & de domo paterna ſubtrahit. ibidem.
Cura caſtimonię. Sobrietas Vigilantia, &c. ibidem, & ſeq.
Ornandis altaribus puerulus intendit. 10.

CAP. III.

De cœleſti inſtinctu, & prœludijs ad vitam Religioſam.

ANNO vitæ 17. aſpirat ad vitam Cęnobiticam. Quibus motus de cauſis. 11.
Propendet in Congreg. Clericorum Reg. S. Pauli, & in ea petit adſcribi. 12.
Fiunt experimenta vocationis. 13.
Ad ſingula reſpondet conſtanter, & appoſitè. ibid.
Humilitatem, & pudicitiam cœteris præfert virtutibus, & quare. 15.

Diſsimulat

C A P I T V M.

Diſſimulat quod illi opponitur, de appetentia Epiſcopatus. ibid.
Crucem humero defert per cōmpita vrbis Mediolani in habitu ſeculari. 16.
Circulatorem de pegmate trudit. ibid.
Crucis trophęum eleuat. ibidem.
Sermonemque habet ad populum. 17.

C A P. I V.

Alexandri ingreſſus in Ordinem, Tyrocinium, & Progreſſus.

ADMITTITVR tyrunculus in Cœnobio S. Barnabæ. 17.
Induitur habitu ordinis, in die aſſump. B. V. anno 1551. 18.
Ad apices perfectionis Religioſę tendit. 19.
Tyronis dictum. ibidem.
Debellat prauos animi affectus. ibidem.
Genium propenſiorem ad ſtudia contemperat. 20.
Vim ſomni vt ſuperauerit. 21.
Timorem, & iuuenilem erubeſcentiam quomodo vicerit. 22.
Clericalem ſtatum monaſtico prefert. 23.
Amor Religioſæ paupertatis. ibidem.
Studium diuinæ meditationis. 24.
Ardor, deliciæ, & deliquia in vſu Euchariſtiæ. 25.
Quid audiret mente inter Communicandum cum Chriſto. ibidem.

CAP. V.

CAP. V.

Religiosa vota emittit

IN festo Dedicationis S. Michaelis Archangeli an. 1554. pag. 26.
Adamussim seruat, & pariter statuta ordinis. ibid.
Etiam Episcopus Constitutiones ordinis frequēs lectitat. 27.
Singularis vitæ innocentia. ibid.
Legibus Nouitiorum ante annum soluitur. ibid.
Immo, & curæ cœterorum preficitur. 28.

CAP. VI.

De litterarum studijs, & progressu.

QVIBVS præsidijs se munit ad studia litterarum. ibid.
Copulat studia pietatis, ac litterarum. 29.
Restringitur illi vsus, & lectio authorum. ibid.
Fructus inde perceptus. 30.
Summam B. Thom. ad vnguem memoria tenet. ibid.
Positiones Logicas, Physicas, Metaphys. & Theologicas publice propugnat. ibid.
Prima concionandi exercitamenta.

CAP. VII.

Sacris Ordinibus, & Sacerdotio initiatur.

SVBDIACONATVM, & Diaconatum suscipit. 31.
Controuertitur Sacerdotium propter defectum ætatis. ibid.
Gradum Sacerdotalem expauescit. 32.
Sed subiacet maiorum arbitrijs. ibid.
Quibus medijs se comparat ad Sacerdotium. ibid.
Initiatur Sacerdotio. an. 1556.
Primum sacrum facit in Dominica in Albis, magno virtutum apparatu. 33.

CAP. VIII.

In sacras conciones incumbit.

PRAEPARATIONES ad ministerium verbi Dei. 34.
Doctrina sana. 35.
Quos haberet familiares Doctores. ibid.
Stylus non fucatus, sed vtilis, feruens, & clarus. ibid.
Fama eloquentię. 36.
Plausum eloquentiæ humilioribus actionibus temperat. ibid.
Ticinum mittitur ad fundandum Collegium. ibid.

Medio-

Mediolani epiſtolas Pauli de ſuggeſtu interpretatur. 37.
Methodum rectè concionandi iunioribus prçſcribit. ibid.

CAP. IX.

Magiſteria.

PHYLOSOPHIAM, ac Theologiam Ticini docet. 38.
Docentis ſcopus, methodus, ac fructus. ibid.
Lectiones prçuenit ſtudio, diuina prece, & ieiunio. 39.
Fugit altercationes ſciolorum. ibid.
Regulas ſtudiorum noſtris definit. 40.
Laurea Theologiç Ticini inſignitur. ibid.
Munus publici Doctoris non obijt niſi intra domeſticos parietes. ibid.
Multis prçterea pietatis officijs intendit. 41.
Cœnobij Ticinenſis Prçpoſitus. ibid.
Exemplum religioſç humilitatis. 42.

CAP. X.

Inuitus præponitur regimini ſui Ordinis.

AD Comitia ſui ordinis delegatur. 42.
Scrutator ſuffragiorum eligitur. 43.
Item Comitiorum Præſes. ibid.

Deniq;

Deniq; Congregationis Præpositus Generalis. ibid.
Futuræ electionis Prognostica. ibid.
Secundo, ac Tertium Præp. Generalis. 44.
Oblatam Præfecturam respuit. Coactus subit. ibid.
Ornamenta, & exempla virtutum in Præposito. 45.

CAP. XI.

Regiminis leges, & Acta præcipua.

PRAELVDIA ad bonum regimen. Assiduitas precum. Constitutionum Ordinis custodia. Imitatio Apost. Pauli. 46.
In primis curat quæ sunt diuini cultus. 47.
Absoluit, ornat, & ditat templum S. Barnabæ. ibid.
Sumptuosum ferculum Reliquiarum a S. Carolo acceptum collocat in Ara maxima S. Barn. ibid.
Ecclesiarum suarum ministris fert leges. 48.
Cantum, & hymnodiam moderatur. ibid.
Iura suæ Ecclesiæ tuetur. 49.
Fouet disciplinam Regularem. ibid.
Amore magis quam timore suos regit. ibid.
Delictis tamen minime conniuet. 50.
Non flectitur Principum litteris cōmendatitijs. ibid.
Consultorum suorum sententijs plurimum defert. ibid.
Concedit congrua consultandi interualla. 51.
Sæpe ad comitia defert. 52.
Oculatus in nouitiorum delectu. ibid.
Spreta etiam spe rei amplificandæ. ibid.
Inuigilat maxime educationi nouitiorum. ibid.
Recenter professos retardat a dandis suffragijs. 53.
Cura studiorum liberalium. ibid.

Quæ vniuersim præcepta sãctitatis tradit adultis. 54.
Aegrotis, ac senibus magna charitate subuenit. ibid.
Summa regiminis Alexandri. ibid.

CAP. XII.

Qualis in exteros.

PERVTILIS cunctis tribulibus. 55.
Parenti præcipue, & eius domesticis. 56.
Item familijs Vicecomitum, Cusanorum, & Sfondratorum. ibid.
Inter illos Nicolaus Sfondratus qui postea fuit Gregor. XIV. ibid.
Cænobijs Sanctimonialium operam nauat. 57.
Angelicarum Sancti Pauli regimini præest. 58.

CAP. XIII.

Episcopatum Aleriensem recusat.

FAMA Alex. penetrat Curiam Romanam. 58.
Designatus a Pio V. Episcopus Aleriæ. 59.
Apposite, & quare. 60.
Episcopatum Aler. renuit, dolens abduci a Cænobio. 61.
Quibus artibus satagit se ab eo expedire. ibid.
Eius commendatio in Epistolas S. Caroli. 62.
Item in epistola Cardinalis Serbellonij. 65.

CAP. VLTIMVM.

Episcopatum Aleriensem inuitus subit.

COMITATVR S.Carolum in villam Carinianam. 68.
Præceptum Pontificis ibidem ei a S. Carolo denunciatur. 69.
Obtemperat expeditè. ibid.
Abdicat se a regimine Congr. & parat ad initiationem Episcopalem. ibid.
Sacratur Episcopus a S. Carolo in Cath. Mediol. an. 1570.
Assidentibus Hyppolito Rubeo, & Hieronymo Ragazzonio. 70.
Adornat profectionem in Corsicam. 71.

LIBER SECVNDVS.

CAP. I.

Profectio Alexandri in Corsicam.

AEGRE' deserit Cœnobium. 73.
Quid super ea re senserit. 74.
Adduntur illi comites ex suo ordine. ibid.
Leges illis præscriptæ. 75.
A Dominico patre ægrotante diuellitur. 76.
Genuam pergit, & quę illic egerit. 77.
Nauigans extrema parentis intelligit;

Pergit tamen ad ſua ouilia . ibid.
In Corſicam peruenit elapſus de manibus Turcarum, 78.

CAP. II.

Diæceſis Alerienſis facies ; & quomodo illam curare cæperit.

CVLTVRAM Eccleſiæ ſuæ ſylueſcentis animoſus ſuſcipit . 80.
Bonum augurium de occurſu plebis . 81.
Diuertit in oppidum Baſtiæ ad Gubernatorem Inſulæ . ibidem .
Inde Talonum vbi primam ſedem ponit .
Et munera Epiſcopalia exercet . ibidem .
Ad pagos properat eadem acturus . 82.
Aegrotat . ibidem .
Ne cępta retardentur apparatum medicamentorum reſpuit , inedia contentus . 83
Curæ interim animarum inſiſtens . ibid.

CAP. III.

Luſtrat Diæceſim.

ADHVC imbecillis viſitationem Diæceſis inchoat anno primo, paucis cum miniſtris.83.
Ritus agendi in viſitationibus . ibidem .
Quanta mala ſit perpeſſus inter viſitandum . & quã hilariter . 85.
Rerum Eccleſiaſticarum , & Cleri Alerienſis ſubuerſio . 86.

Nititur

Nititur in meliorem ordinem redigere . ibidem.
Solus gemit sub pondere . ibidem.
Perniciosos Sacerdotes tolerare cogitur, cùm alios non habeat . 87.
Prudentia in corrigendo . 88.
Constantia, & animi præparatio ad omnia aduersa. ibidem.
In visitatione nulli grauis . Mensa frugalis . 89.
Vltra primum diem victitat suis sumptibus . 90.
Catechesim vbique instituit . ibidem.
Visitat quotannis vel per se, vel per delegatos impensas illis suppeditans . ibidem.

CAP. IV.

Synodum celebrat.

COgit Clerum ad Synodum. 91.
Hospitio excipit, & alit . 92.
Synodum pijs precibus, & operibus præuenit. ibid.
Authore Alexandro recipiuntur acta Concilij Tridentini . ibidem.
Monita, & decreta salutaria Typis impressa Clericis distribuit . 93.
Iniungit opus doctrinæ Christianæ . Methodum, ac leges præscribit . 94.
Przest ipse lubentissimè . ibidem.
Vicarios foraneos instituit . 95.
Docet modos sacræ meditationis . ibidem.
Quomodo soluat Synodum . ibidem.

CAP. V.

CAP. V.

Clericorum Seminarium instituit.

EMIT domos pro Collegio Clericorum. 96.
Suppeditatquè necessarias. ibidem.
Seligit adolescentes magis idoneos. ibidem.
Seminarium inchoat Taloni. 97.
Erudit ipsemet. Omnia ritè ordinat. ibidem.
Domi apud se alios sustentat. 98.

CAP. VI.

De assiduitate, & studio prædicandi verbi Dei.

NVSQVAM beneficium prædicationis subtrahit. 98.
Mane Euangelia: Vespere Epistolas Pauli, aut psalmos explicat. 99.
S. Carolus eius sermonibus mirificè oblectatur. ibidem.
Extemporia dicendi fęlicitas.
Populorum confluxus. ibidem.
Doctrinam exemplis vitæ probat. 100.
Prædicationes minimè exangues, aut frigidæ. ibidem.
Panigarolæ, & S. Caroli prçclarè dictum dę Alexandri arte concionandi. ibidem.
Ardor dicendi supra humanum morem. 101.
Optat in suggestu mori, dum vel in vnius animç salutem cedat. ibidem.

Vsus

Vsus meditationis, ac orationis ante prædicationẽ. 102.
Quid sentiat de Ecclesia absque Episcopi prædicatione. ibidem.
Alumnos Seminarij exercet in arte concionatoria, ibidem.
Parochis iniungit, aut concionari, aut publicè legere libros spirituales. 103.
Concionatores aliunde exquirit. ibid.

CAP. VII.

Sacramentorum ministerio studiosè vacat.

VACAT ministerio sacri baptismi. 104.
Magis Sacræ Pœnitentiæ,& Eucharistiæ. 105.
Confirmationis vsum restituit. ibid.
Diligentia in conferendis ordinibus sacris. 106.
Inopes Clericos dñi instruit in Palatio suo alit. 107.

CAP. VIII.

Sedem Episcopalem ad oppidum Bastitam transfert.

TALONO migrat Bastitam, & Quare. Indulget Pontifex. Placet Episcopo Marianensis, & Reip. Genuensi. 108.
Extra sua ouilia tranquille non quiescit. ibid.

CAP.

CAP. IX.

Romam pergit ad limina Apostolorum.

ALEXANDRI iter agentis pia opera. 109.
Cænobia Religiosa præfert principum palatijs ac diuersorijs. 110.
Romæ benignè exceptus à Pontifice. ibidem.
Impetrat obfirmari pensionem scutorum 300. pro Seminario sustinendo. 111.
Congressio Alexandri cum S.Carolo Romæ. ibidē.
Init amicitiam cum S.Philippo Nerio. 112.

CAP. X.

Habitat in Balanea, & quæ ibi præclarè gerit.

BASTITAM deferens in prouinciam Balaneam diœcesis suæ transmigrat. 111.
Traducit Seminarium in Algaiolam Balaneæ. ibid.
Sponsalia infantum nondum natorum abolet. ibid.
Præficas eijcit ab Ecclesia. ibidem.
Profanos ritus, ac superstitiones tollit. 114.
Virum hereticum perfidiam publice deierare cogit. ibidem.
Rixas, & bella miris modis sedat. 115.
Deferri hastas in templa vetat. 116.
Io: Baptistam Montium sanat à febri. ibidem.

CAPITVM.

CAP. XI.

Romam secundo pergit, &c.

PARSIMONIA iter agentis. 117.
Conciones habet in æde S.Ioannis Florentinorum, S.Philippi Nerij oratorio. ibidem.
Ad S.Laurentium extra muros concionatur ex tempore corã Pontifice, & amplissimo comitatu. 118.
Suggerentes curandam esse commodiorem Ecclesiam minimè audit. ibidem.
Sedat ingentem procellam prope Elbam. 119.

CAP. XII.

Graui infirmitate sanatus Iubilæum cum suis celebrat.

GRAVEM ęgritudinem patiéter tolerat. 120
Parat se ad extrema. 121.
Vicini Episcopi solantur ęgrotum, & Sacramenta deferunt. ibidem.
Infirmitate liber Mediolanum tendit ad S.Carolum, & ad suos Patres. ibidem.
Reuersus Iubilæum cum suos peragit. ibidem.
Publicam supplicationem nouo pietatis, & pænitentiæ exemplo celebrat. 122.
Alia eius temporis insignia opera charitatis, & pietatis. 123.

c CAP.

CAP. XIII.

Ad Curtem plebis Talcini migrat.

CVR à Balanea recesserit. 124.
Domum alteram Episcopalem in oppido Curte construit. ibidem.
Quam succedentibus Episcopis reliquit. ibidem.
Hic totus est in ciuium pacatione. ibid.
Authoritatem Ecclesiasticam constanter tuetur, & infestum hominem sub iugum Ecclesiæ redigit. 125.

CAP. XIV.

Transmigrat Ceruionem, &c.

CERVIONE Campilaurei sedem ponit. 126.
Ecclesiam Cathedralem, Aedes Episcopales, & varia hospitia ædificat. 127.
Nusquam patitur affigi insignia gentilitia. ibidem.

CAP. XV.

Tertium iter ad Vrbem meditatus sistitur.

TERTIVM iter ad Vrbem meditatus sistitur vt extremis pauperum angustijs prospiciat. 127
Pauperes pro filijs habet. 128.
Ex consilio S.Caroli ad curã egenorum redit. ibid.
Coaceruat ab amicis pecunias in subsidiũ pauperũ. 129.

Sarcinas

Sarcinas itineris ideo vendit. ibid.
Nauim cibarijs onustam præmittit. ibidem.
Quingentos, ac sexcentos inopes alit. ibid.

CAP. XVI.

Quomodo se gesserit in graui pestilentia.

PESTILENTIA irrepit in Corsicam anno 1580. pag. 130.
Alexander instat ardentius orationibus, & corporis afflictationibus. ibid.
Dominicum, ieiunia, supplicationes indicit. 131.
Supplicationibus idem ipse interest. ibidem.
Terret concionibus. ibidem.
Omni re subleuat ægrotos, & calamitosos. 132.
Sacramenta ministrat manu sua. ibidem.
Caute tamen. 133.
Prorogat preces, ac supplicationes: magna cum cautela. ibidem.
Suadentes secessum nequaquam auscultat. ibid.
Alexandri insignis charitas, & constantia. ibid.
In pagos, & castella propagat charitatem. 134.
Contubernales Seminarij, & domesticos suos peste infectos solatur. ibidem.
Prędicit salutem omnium. ibidem.
Manus impositione multos sanat. ibidem.
In ijs Astulphum seruum. ibidem.
Crescit fama sanctitatis. Vis benedicentis. 135.
Abeunte peste suffumigantur domus. ibid.
Aguntur Deo gratię. ibidem.
Soluuntur triduana funebria defunctis. ibidem.
Fructus spirituales ab Alexandri charitate. ibid.

CAP. XVII.

Recusat Archiepiscopatum Genuensem.

DEFERTVR Alexandro Archiepiscopatus Genuensis. 136
Oracula diuina prius consulit. 137
Rationes suscipi suadentes. ibidem.
Rationes dissuadentes. ibidem.
Nil humanæ prudentiæ in his consultationibus. 138
Stat fidei datæ, reijcitq; secundas nuptias. 139.
Delegat nuncium ad Gregor. XIII. & ad Rempub. Genuen. ibidem.
Epistola Cleri, & populi Alerien. prò retinendo Episcopo. 140.
Pontifex decernit, non amoueri ab Aleria Alex. 142.
Alexander item respuit Episcopatum Derthonensem. ibidem.

CAP. XVIII.

Pauperibus in noua caritate annonæ subuenit.

NOVA annonæ caritas in Corsica. 143.
Alexandri prouidentia. ibidem.
Egenos quadringentos quotidie pascit. 144.
Sacellum in castro Aleriæ ædificat, & ornat ære suo. ibidem.
Eidem addit presbyterum ad celebrandum sacra pro militibus præsidiarijs, ibidem.

CAP. XIX.

CAP. XIX.

Romam tertiò proficiſcitur, ſtipendia Canonicorum, auget &c.

AMANTER excipitur a Sixto V. 145.
Augeri ſtipendia, numerumque Canonicorū ſuę Eccleſię rogat Pontificem. ibidem.
Auget ex reditibus Epiſcopi, & beneficiorum attributione per diploma Pontificium. 146.
Addit Archidiaconum, & Theologum. ibidem.
Coguntur Canonici reſidere prope Cathedralem, & obire officia eccleſiaſtica. ibidem.
Lauretum pergit, inde Venetias. 147.
Duo millia nũmmũm impendit comparandis ſacris veſtibus. ibidem.

CAP. XX.

Traducitur ab Eccleſia Alerienſi ad Ticinenſem. Aleriæ iure dictus Apoſtolus.

GREGORIVS XIV. Alexād. amiciſſimus. 147.
Deſignat ipſum Epiſcopum Papiæ. 148.
Angeli nomine appellat. ibidem.
Alexander eligitur Epiſcopus Papienſis, inſcius rei. ibidem.
Papienſium lætitia. 149.
Corſorum męror, & luctus. ibidem.
Cogente Pontificis mandato Aleriam deſerit. ibid.
Pinguiores Eccleſias alioquin nunquam prętuliſſet Alerienſi. ibidem.

Litteris

Litteris pastoralibus, & largitionibus solatur oues mȩrentes. 150.
Mutuus Alexandri & populi fletus. ibid.
Iure dictus Apostolus Aleriæ. Rationes. ibid.
Romam contendit. 153.
Dulcia Gregorij, & Alexandri colloquia. ibid.
Gregorius Alexandrũ parat insignire purpura Cardinalitia. ibid.
Alexander Episcopatum Papiensem renuit. ibid.
Rogat in ordinem suum dimitti, sed nil proficit, ibidem.
Obtemperat Vicario Christi, Christum in illo reputans. 154.
Roma discedit. 155.

C A P. X X I.

Ingressus in vrbem Ticinensem.

ROMA Genuam traijcit ægrotans. 155.
Inde Mediolanũ ad Patres suæ Cõgreg. ibid.
Multa confert cum Carolo a Basilica petri Præposito Generali. ibid.
Bonam Episcopi famam præfert rei domesticȩ. 156.
Cogitur expectare apparatum sui ingressus, ibid.
Præoptat priuatum;& dari interim impendia pauperibus. ibid.
Indulget votis ciuium, propter gradum Episcopalem. ibid.
Ex obitu Gregorij XIV. auguraturinstare suum 157.
Aliquid de pompa ingressus. ibid.
Honor Episcopis iure debitus. 158.

Quid

Quid ageret Alex. inter illas celebres glorias. ibid.
Obitum suum prędicit intra eundem annum. 159.
Capessit dignitatis insignia, & sedet in solio episcopali. ibid.

CAP. XXII.

Acta in episcopatu Ticinensi.

TICINVM seu Papia opportuna sedes Alexandro seni. 160.
Disciplinam Christianam maximè curat. ibid.
Acerrimus propugnator Concilij Tridentini. ibid.
Sacrum cultum reparat. ibid.
Frequens & primus ad hymnodiam. ibid.
Patientię ac pietatis rarum exemplum. ibid.
Studium nitoris Ecclesiastici. ibid.
Auget reditus Canonicorum. 162.
Reliqua episcopalis officij gesta. ibid.

Diœcesim visitat, & grauiter ægrotat.

CAP. XXIII.

SYNODVM ac Visitationem Diœcesanam celebare parat. 163.
Visitationem inchoat exacto Maio. ibid.
Peragit eodem ritu ac in Corsica. ibid.
Vectus Ticino flumine opinioni patrati miraculi dat locum. 164.
Papiam redit concionaturus in festis B. V. ibid.
Ardor inter visitandum. ibid.
Consulentes respirare repellit. ibid.

Piè, & strenuè dictum Alexandri. ibidem.
In oppido Basignano Sacras habet Ordinationes. 165.
Calozzum in agro Astensi peruenit. ibidem.
Præfert domunculam Presbyterij ædibus Dynastæ. ibidem.
Peractis munijs Episcopalibus podagra, & febre corripitur. ibidem.
Aegrotans traducitur in hospitium Herculis Rotarij Dynastę. ibidem.
Carlotæ Rotariæ pietas, & famulatus erga Alexandrum ęgrotum. ibidem.

CAP. XXIV.

Mors, & funus.

DECLINANS ad mortẽ quid diceret. 166.
Intelligens adesse metã vitę quid egerit. 167.
Confessionem generalem triduo peragit. ibid.
Nouum condit testamentum. ibidem.
Quæ legauerit. ibidem.
Optat sepulturam in imo pauimento ecclesię, & sine pompa. ibidem.
Sacrum Viaticum sumit. 168.
Feruidus sermo Alexandri de Sacra Eucharistia. ibidem.
Fides incomparabilis de mysteriis Christianis. ibid.
Morientis constantia, & animus ad labores paratus. ibidem.
Lacrymans veniam a suis rogat, & precum subsidia. 169.
Inclyta, & manifesta salutis fiducia. ibidem.

Oleo

Oleo sacro vngitur. ibid.
Præcipit sibi legi lamentationes Ieremiæ & Christi passionem. ibid.
Dum legitur passio Domini cęlestes Hierarchias conspicit. 170
Conformatis in crucem brachjs, & cruribus spiritũ Deo reddit die. 11. Octob. 1592. ætat. 58. ibid.
Statura, & totius corporis forma. ibid.
Luctus, & funeris præparatio. ibid.
Suaueolentia de visceribus. 171
Quę Calozzi asseruantur. ibid.
Cadauer Papiam per flumen transfertur. ibid.
Sistitur in templo S. Bartholomæi. ibid.
Concursus, & veneratio populi. ibid.
Suaueolentia ex cadauere. ibid.
Feretro magnificè adornato in Cathedralem defertur. ibidem.
Orationẽ funebrem habet Don Iacobus Antonius Caroleus. ibid.
Terræ mandatur in pauimento templi. ibid.
Epitaphium. 172

LIBER TERTIVS

CAP. I.

De fide.

ARGVMENTA fidei Alexandri. 175
Scutum fidei. 176.

Hebrẹorum aliquot ad Christi fidem conuertit. 177
Lumini fidei sociat scientias Theologicas. 178

CAP. II.

Catalogus operum Alexandri.

PRAECLARA opuscula composuit, edidit, & gratis dabat. 179
Vnde hẹc documenta collegerit. 180
Ven. Francisci de Sales commendatio libri Alexandri. ibid.

CAP. III.

De Prophetiæ dono.

PROPHETIAE spiritu non caruit. 182
Probationes variæ. ibid.
Procellam præsagit, & eo monente euitatur naufragium. 183
Bartholomẹo Mucantio sanitatem ex alieni restitutione prẹdicit. ibid.
Hyppolitẹ Brippiẹ incolumitatem futuram in die Purit. B. M. 184
Absoluendum eo anno ædificium Conuentus Franciscanorum. ibid.

CAP. IV

CAP. IV.

De Spe.

SPERAT à Diuina clementia æternam beatitudinem. 185
Quibus pręsidijs viam sibi strauit ad illam. ibid.
Indicia spei. 186
Fundamenta fiducię. 187
Insignes actus fiducię in Deum, & opem diuinam. 188
Sperantis fiduciam bonis euentis approbat Deus. 189
Pręcipuè sodata tempestate ad Insulam Canariam. ibid.

CAP. V.

De Charitate erga Deum.

PRAELVDIA ad comparandam Charitatem. 190
Indicia Charitatis. 191
Pronunciata de Charitate. ibid.

CAP. VI.

Dè oratione, ac Religione.

DEDITISSIMVS studio contemplationis, & orationis. 193
Orantis caput visum est magnis splendoribus coru-

ſcare. ibid.
Extaſes frequentes . ibid.
Occultat quantum poteſt, nec fert ſibi de illis verba fieri. 194.
Non tamen abſtractus a curis Epiſcopalibus . ibid.
Exercitia ſpiritualia bis , ac ter annuatim peragit. 195.
In Cęnobio agens valde addictus ſacræ meditationi. ibid.
Recolit ſolicitè paſſionem Chriſti Domini . 196
Cultus, & deuotio erga B.Virginem. 197
Erga ſpiritus Angelicos. ibid.
Erga Sanctos, & eorum reliquias. ibid.
Srndium ſacræ hymnodiæ. 198
Ardor, & extaſes in actione miſſę. 199
Cura vt & alij interſint. 201
Inſtituit pia laicorum ſodalitia. ibid.
Cura ſacrarum Cęrimoniarum. 202.
Cultus interior, & exterior templorum. ibid.

C A P. V I I.

Quam magni effectus orantis.

PLVVIAM impetrat. 203.
Auertit grandinem. 204
Corſicam a Turcarum deprædatione ſeruat. ibid.
Energumenam liberat. 205
Dęmones aſpectu terret. ibid.

CAP. VIII.

CAP. VIII.

Charitas erga proximum.

PROPENSVS in subsidia miserorum. 206
Centum saccos tritici, aliaque multa annuatim distribuit pauperibus. 207
Sacerdotibus ac pudentibus noctu mittit cibaria. ibidem.
Centum itidem saccos recondit pro contubernalibus seminarij, & eorum propinquis. ibid.
Longè plures nutrit tempore annonę. ibid.
Vt plures subleuet publica instituit ædificia. 208.
Qua arte ementitam viri paupertatem deluserit. ibidem.
Munificentia in Episcopatu Ticinensi. ibid.
Cura eorum qui erubescunt mendicitatem. 209
Egregia miserentis gratia. ibid.
Liberalitas erga Congregationem. 210
Quicquid superest de tenui familia dispertit inopibus. 211
Hilari semper animo, & manu. ibid.
Effusa beneficentia. ibid.
Consanguineis nil impertitur, sed ab eis emendicat opem. 212
Iure dictus a Pio V. Iustus oeconomus, & vulgò Pater pauperum. ibid.

CAP. IX.

Alia opera misericordiæ.

VISITATIO, & cura ęgrotorum. 213
Maximè domesticorum. 214.
Splendidum exemplum. ibid.
Hospitalitas, & profusio in hospites. ibid.
Oeconomo reclamanti obijcit sibi de crastino haud quaquam cogitandum. 215
Pauperes intra domum induci iubet nequid patiantur in via publica. 216
Turbam Corsorum catenis Turcarum eroptam humanissime recipit, & pascit. ibid.
Qua benignitate nautas octingentos, a barbaris aufugientes exceperit. ibid.
Mira beneficentia. 217.
Aliud hospitalitates, & misericordię exemplũ. ibid.
Mira item prouidentia erga infantulum morti expositum. 218
Hospitalitas exercita Ticini. ibid.
Nudos vestit. 219
Dotem puellis subministrat. ibid.
Cura mortuorum. ibid.
Vbi aliter nequit iuuat prece ad Deum. ibid.

CAP. X.

De prudentia.

QVIBVS prudentiæ partibus enituerit. 220
Experimenta prudentiæ. ibid.
Prudentia in delectu ministrorum Ecclesiæ. 221
In correptionibus. 222
Moniti monentem redamant. ibid.
Probatur clarissimo exemplo. ibid.
Leges prudentię œconomicæ. 223.
Prudentia in priuata sui moderatione. 225

CAP. XI.

De Iustitia.

LEGITIMA beneficiorum distributio. 227
Vindex acerrimus iuris dicendi, & seruandę æquitatis. ibid.
Libellos supplices examinat. ibid.
Increpat ministros munera acceptantes. 228
Vetat recipi sportulas. ibid.
Miseros fouet. ibid.
Haud facile infligit mulctas pecuniarias. ibid.
Si quando infligit, illas destinat in pia opera. ibid.
Officium Cancellarię diuendi non patitur. 229

Eccle-

Ecclesiasticam dignitatem, ac libertatem prudenter tuetur. ibid.

CAP. XII.

De fortitudine:

ALEXANDER natura pauidus, virtute magnanimus. 230.
Fortitudinis experimenta. ibid.
Dei negotia inuictus agit. ibid.
Periculis minimè frangitur. ibid.
Aduersa fortiter sustinet. ibid.

CAP. XIII.

De Temperantia.

CASTITAS. 232
Obijt Virgo. 233
Graues corporis afflictiones pro tuenda castitate. ibidem.
Sobrietas, & ieiuniorum frequentia. ibid.
Tenuis apparatus. ibid.
Nullum ex auro vel argento vasculum. 234.
Dignum Alexandro Apophtegma contra vsum Aulæorum. ibid.
Sensuum continentia. ibid.

CAP.

CAP. XIV.

De mansuetudine.

MANSVETVDO in Alexandro magis fructus Spiritus Sancti, quam virtus. 235.
Cur tanta mansuetudine ornauerit illum Deus. ibidem.
Nunquam visus ira percitus, aut subiratus. 235.
Confirmatur exemplis. ibid.

CAP. XV.

Heroicæ mansuetudinis, & clementiæ exempla.

PETITVS saxo ad caput nil indignatur. 238.
Dimitti percussorem iubet. ibid.
Supplicio subtrahit. ibid.
Alia item exempla. 239.
Admiranda benignitas erga bruta. ibid.
Placiditas equorum ad Alexandrum. 240.

CAP. XVI.

Intentissimus irarum extinctos.

RES illi cum feris potius quam cum hominibus. 241.

Sua vrbanitate docet Insulares humane viuere. ibidem.
Angelus Pacis. ibid.
Vis Charitatis, & ingentis fortitudinis exemplum. 242
Quid monentibus amicis respondeat. 243
Alterum reconciliandis ciuibus stratagemma. ibid.
Celestis Caduceator. 244
Apud cineres Alexandri finem rixæ faciunt nonnulli. ibid.
Sixti Negronij relatio. ibid.

CAP. XVII.

Temperantia ab honorum cupiditate.

APPETENTIAM honoris, ac dignitatum vt frænarit Alexander. 245
Actus Religiosæ demissionis, ibid.
Quam constanter respuerit honorum, atque magistratuum gradus. 246
Despexit humana encomia. 247
Firmatur exemplis. ibid.
Modestè, immo male de seipso sentit. ibid.

CAP. XVIII.

Charus, & vtilis B. Carolo Borromæo.

S. CAROLVS non est Fundator sed Patronus nostræ Congregationis. 249

Merita

Merita Alexandri primum nouit Papiæ. 250
Illum aduocat Ticino ad primum Concilium Prouinciale. ibid.
Alexandri eruditio,& sapientia in eo Concilio.ibid.
Vtitur plurimum consilio, & opera Alexandri Præpositi. 251
Quibus in rebus. ibid.
Alexander socius Caroli in correptione quorundam Ordinum. ibid.
S. Carolus summa quæq; committit fidissimo Alexandro. 252
Illum habet a Confessionibus. ibid.
Encomium Caroli de Alexandro. ibid.
Quibus officijs mutuam amicitiam aluerint. ibid.

CAP. XIX.

Collatio S. Caroli cum Alexandro. 253

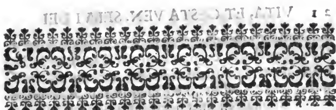
CAP. XX.

Qui honorificis testimonijs Alexandrum collaudent.

S. CAROLVS Borromæus. 257
Carolus a Basilica petri. 258.
Io: Petrus Giussanus. ibid.
S. Philippus Nerius. ibid.
Baccius in vita S. Philippi. 259
Pius V. Pontifex, &
Cardinalis Serbellonius. ibid.
Io: Antonius Gabutius. 260

Gregorius XIII. 261.
Sixtus V. ibid.
Gregorius XIV. ibid.
Paulus V. ibid.
Dux, & Magiſtratus Reip. Genuenſis. ibid.
Clerus, & populus Eccleſiæ Alerienſis. 262.
Folieta. 263.
Ioannes Rhò e Soc. Ieſu. ibid.
Paulus Bellonius. 264. & 272.
Ioannes Bellarinus. ibid.
Anacletus Siccus. 265.
Michael Iuſtinianus. 266.
Octauius Belmuſtus epiſcopus Alerię. ibid.
Io: Baptiſta Bilia epiſcopus Papienſis. ibid.
Antonius Maria Spelta. 267.
Populus Ticinenſis. ibid.
Henricus Farneſius eburo. ibid.
Corſorum dicta. 268.
Decius Iuſtinianus epiſcopus Alerienſis. 269.

FINIS.

DE VITA ET GESTIS VENERABILIS SERVI DEI ALEXANDRI SAVLII ANTE EPISCOPATVM.

LIBER PRIMVS.

Natales, & Ortus.

CAP. I.

ITAM, & res gestas Venerabilis Viri ALEXANDRI SAVLII summatim conscripturus, vnde aptius ordiar, quam à quibus ille & viuendi vsuram accepit, & normã? licet enim non sicut generis ita & morum nobilitas continuò transeat ad Nepotes; neque cum paternis diuitiis hæredes virtutum semper

existant filii: quippe eodem educti stipite Abel & Cain, eodemque parente geniti Iacob & Esau, genio tamen tam fuere dissimili, vitaque discordi, quam à spinis rosæ, vno eodemq; à trunco pullulantes. Verumtamen quis neget ad profectum filiorum non parum conferre virtutem parentum, ac sanctimoniam? Inde enim editi illi sunt, vbi hospitata virtus est, quæ de antiquo semine aliquid in dies bonitatis egerminat; ibi illi educantur, vbi cum lacte innocentiam vitæ sugunt, vbi ad omnem oculi conspectum vestigia occurrunt domesticæ pietatis, vbi denique maiorum non memoria modo assidua, sed imagines ipsæ passim obuiæ, licet mutæ perorant, acribus stimulis ad patriam virtutem æmulandam admotis, validisque à degenere instituto frænis iniectis: Perinde vti iustus Tobias cognatos ab iniquis dicteriis deterrens illud causæ obiectabat: *Quoniam filij Sanctorum sumus*. Tob. 4.

Posset Alexander longam, laudatamque seriem eiusmodi Auorum censere, per quos ad se corriuatā vitæ æquitatem probaret; vt propterea ab incunabulis ipsis edoctus virtutis capessēdæ modum facile credatur: sed quia hæc ampliorem poposcerint cāpum narrandi, quam qui præscriptus est nobis, suppressa Auorum commendatione, proximam originem indicabimus, veluti Solis nasciturі præcurrens diluculum.

Alexander natus Mediolani anno 1535. Patre Dominico Saulio, & Thomasina Spinula Matre.

Dominico Saulio Patre, Thomasina Spinula Matre, familiis Genuensium principibus, natus est Mediolani Alexander, 15. Kalend. Martii, Anno redempti Orbis 1535. haud multò post quam Diplomate Pontificio per Paulum III. firmata est inter status, ac Generales Ordines Religiosorum Congre-

Congregatio Clericorum Regularium Sancti Pauli; quos vulgo à Principe Ordinis Ecclesia Barnabitas vocant; cum eam tamen Mediolani natam Clemens VII. approbasset.

Genuam autem Liguriæ Metropolim esse, emporiũ Italiæ ditissimum, Sauliæ gentis, ac Spinulæ sedem nobilissimam ignorat nemo. Nemo nomen vtriusq; Gentis, vetustatem, splendorem, res præclarè gestas, si primoribus tantùm labris deguistauerit Italicas memorias. Vtrinque enim nullo non tempore floruere armis, doctrinis, publicis Magistratibus, vitæ quoque integritate insignes Viri, à quorum cõmemoratione, ne aliena videamur, non Alexandri facta, consectari, stylum retrahimus, ad illius genitorem regredientes.

Dominici Saulij dotes, officia, & res gestæ.

Dominicum Saulium singularibus dotibus natura ditauit, industria adauxit. Nobili, ac sublimi animo, præcellenti ingenio, & ad ardua quæque nato; grata, sed minimè vulgari eloquentia, eruditione varia, ciuili prudentia in primis instructum, Regia quædam maiestas oris, & formæ dignitas summoperè commendabat. Ad hæc munificentia in pauperes, morum integritate, & (quod hominem spectandum in fastigio collocat) pietatis Christianę laude tantoperè elucebat, vt nemo ferè æqualium pluribus ornamentis instructior ad Rempublicam administrandam accessisse putaretur. Quamobrem cum apud alios summos Dynastas, tum in primis apud Franciscum Sfortiam postremum Mediolanensium Ducem, mox apud Carolum Quintum Cæsarem, cui postea ditio illa cessit, gratia, atque authoritate plurimum valuit; & iis rerum Dominis, Genuensis licet patricius, singulari priuilegio, in

Senatum Mediolanensium honorificè cooptatus, grauissimisque muneribus, & rebus agendis præfectus est: ab illo insuper Duce honoris, & meriti causa Demarchus constitutus Puteoli pernobilis Oppidi in Diœcesi Derthonensi, quod Oppidum etiamnum obtinet familia Saulia. Honestissimas præterea Legationes obiuit Dominicus ad Clementem VII. & Paulum III. Summos Pontifices. Post hæc Quæstorum ditionis Mediolanensis Magistratum vtrumque, vno simul tempore, raroque, & plane singulari exemplo Præses eximia integritate, & plena acclamatione exercuit. Porro ea fuit Dominici beneficentia in homines probos, & eruditos, vt illis domesticos ipsos lares continenter patere voluerit; nouus Mœcenas omni liberalitatis genere, & officii: Eodem genio erga inopes, & casibus aduersis fractos: Quo factum est, vt quæ olim domus perfugium egenis, doctisque esset, hodie in amplam, instructissimamque gratuitorum pharmacorum Apothecam ad egentium inualidorum solatium commutata pateat, perpetua misericordiæ officina, & Charitatis hospitium, titulo sanctæ Coronæ honestata.

Alexandri in baptismo susceptor Alexand. Bentiuolus, postremus Bononię Dynasta.

Auorum optima exempla.

Liberos sex de Coniuge carissima sustulit Dominicus, Mares tres, fæminas totidem. Ex iis Alexander secundus natu, sacris vndis Baptismi lotus, susceptore Alexandro Bentiuolo postremo Bononiæ Dynasta, & Sfortiæ Ducis peramico: vnde & nomen traxit. Grandiusculo non defuere qui ad elementa Christianæ doctrinæ monerent de religiosis Auorum facinoribus, quorum ipse studio accenderetur, altèque animo infigeret, iniunctum id sibi, vt aliquando ætate prouectus, aut gradu, gloriosa ęmu-

latione

latione iisdem in se coloribus eos exprimeret. Sic ab Antonio Auo edidicit, quam Episcopus imitaretur liberalitatem pro tutandą Virginum egenarum castimonia, vbi illum audiuit constituisse de suo reditum scutorum mille annuum, perpetuumque, quo Virgines aliquot indotatę honesto matrimonio collocarẽtur. A Bendinello Proauo Zelum, largitatemque in Sacrorum Cultum; cuius luculentissimum monumentum cernebat, admirante posteritate, in Templo, quod Sauliorum vocant, amplitudine, structura, marmorum copia longè omnium, quæ in patria extarent, magnificentissimo, cui ille excitando, & Sacerdotiis decenter instruendo, de pecunia suæ arcæ tantum insumpserat, quantum iusto fęnore perpetuo soluendum sufficeret. A Philippo autem Patruo mundi despectum, contemplandi Dei studium, ac suimet, gregisque aliquando sibi committendi curam. Is enim cum esset à Pontificiis Breuibus, atque in Genuensium Ditione Brignatensis Antistes, non sine spe fortunæ eminentioris, illa tamen reuoluens animo verba Saluatoris: *Quid prodest homini si vniuersum mundum lucretur, Anima verò sua detrimentum patiatur?* ablegatis rebus omnibus vni sibi, & gregi regendo vacandum dixit, vt & ipse Christi Iesu perfectus imitator, & oues Pastoris imitatrices fierent. Dignissimum sanè speculum Alexandro, in quo postmodum Episcopus obtutum firmiter defigeret, ac sese Philippo, aliisque non paucis in ea familia magnis Præsulibus aptè compararet: quod postea & fecit egregiè, & excellentiùs multo perfecit. Matth. 16.

Indoles,

Indoles, Educatio, & Studia.

CAP. II.

Indoles.

Deo generis humani satore prouidentissimo indolem satis bonam,& nobilem adeptus est Alexander, quæ cogente nemine ipsum facile à prauo auerteret, ad rectum impelleret. Suopte ingenio in bonum pronus, Religionis amantissimus, erubescens ad inhonesta: candidus illi animus, facilis, ac mitis, in alienis casibus ad commiserandum promptus. Mens perspicax, in agendo sedula, ac prudens. Natura non citra timiditatem: Corporis habitus delicatulus, & ad flegma potius accedens.

Educatio.

His adiuncta Parentum solicitudo, & accurata educatio, quæ in Infantulo, quasi nitida, ac cerea in tabula mirum quam facile impressit prima Sanctioris vitæ lineamenta. Accessit postea præceptorum celebrium disciplina,qui tanquam periti cultores recentis plantæ luxuriem studiosè amputant, simul irrigatione opportuna lætificant, idest, & mores pueruli optimis informant monitis,& liberalibus disciplinis instruunt mentem, surgere arbusculam in Cælum iubent, rationem vitæ omnem in alumno suo ad pietatem conferentes. Sanè in eo se plurimum commendauit Dominicus, quod liberis instituendis tales Magistros delegerit, quorum opera scientiam probitate, probitatem scientia cumulatam in iis esse gloriaretur. Præfecit muneri primo loco

Dominici cura erga liberos.

Iulium

Iulium Camillum Delminium, Hebraicæ, Grecæ, Latineque linguæ, necnon Italicæ cultioris apprimè gnarum, libris etiam editis illustrem, quem propter ingenii præstantiam, & peregrinas loquendi formas Rhetorum Principem vocitare non dubitarunt haud pauci. Hunc per septennium totum domi suæ conuictorem habere placuit Dominico, quò propius docentis beneficio vterentur filii. Postmodum apud se vita functum proprio sepulcro sibi magnificè extructo ad Diuæ Mariæ Gratiarum Mediolani in perpetuæ beneuolentiæ, memorieque immortalis testimonium donauit. Camillo successit Io. Baptista Rasarius Nouariensis, vir notissimæ probitatis, omni liberalis disciplinæ genere ornatus, qui Oratoriam facultatem Venetiis primùm, tum Ticini triginta fere per annos summa cum laude publicè docuit, & Galeni, Hyppocratis, aliorumque Grecorum scripta in Latinum pari fide, atque elegantia vertit.

Magistri: Iulius Camillus Delminius,

Et Io. Bapt. Rasarius,

Tantis Doctoribus Alexander, cuius non minus erat impigrum studium, quam fœlix ingenium, non potuit non magnas in litteris progressiones facere. Itaque breui fastigium tenuit humaniorum litterarum, Rhetoricæ artis, Græci, Latinique nitoris, quarum rerum subsidio ætate procedente scientiam æternæ salutis posset in concionibus & ipse populis tradere. Logicæ elementa fertur domi accepisse; Philosophiæ autem, & Ius ciuile Ticini: quod & ipse testatum relinquit in Epistola, in qua etiam se à iuuentutis turpi, & communi naufragio, diuina ope seruatum affirmat.

Prima studia Alexandri.

Iam vt ad puerilia Alexandri reuertamur: Aestuauit assiduè à primis annis studio sacrarum precum, Diuinæ consuetudinis voluptate illectus, Cui propterea

Iuuenilia exercitamēta pietatis.

terea totis sensibus, menteque plusquam credas intentissima inhærebat. A matutinis, serotinisque precibus priuatis vix vlla vnquam auertit causa: necessitate auersum reuocabat hora subsequens. Sacrosãcto Missæ Sacrificio quotidie fere, Vespertino in Ecclesia cultui diebus festis, ore compositus, & mente præsentissimus aderat. Magna cum animi voluptate, vtpote sitientissimus, de Deo sermones in priuatis, aut publicis congressibus auscultabat attentè. Labes animę, quas vel inuitus, vel incautus, vel etiam ignarus, vt in humanis, contrahebat, Sacrę Pænitentiæ lauacro abluebat frequens, salutaribusque castigabat pænis. Sub annum ætatis duodecimum impatiens diuturnioris moræ sacrũ Eucharistiæ esuriuit pabulum; cuius voti compos vt rite fieret, pia Sacerdotis institutione, & consiliis adiutus est, ac post generalem exactæ vitæ expiationem singulari sensu pietatis ad Sacrosanctam Mensam admissus, non sine nouis ad amorem Diuinum incentiuis gustata cælestium suauitate recessit.

Cultus erga B.V.Mariam

Colebat affectu filii, ac serui reuerentia B.Mariam Virginem, Dei Genitricem, quam sibi ab incunabulis patronam delegerat, cui se, suaque fidenter commendaret: Itaque castissimæ Virgini puer castimoniam suam vouerat; in ipsius honorem officium quotidiè persoluebat, & cum alias plurimas preces eidem Augustæ Virgini honorificè dicatas, tum coronam Angelicæ salutationis per dies singulos recitabat: Sed & vnoquoque Sabbato in eiusdem obsequium ieiunabat.

Candor, & modestia Alexandri.

Raram in adolescentulo pietatem, mentis candorem in facie se prodentem, simplicitatem quoque ingenuam, & priscos in tantula ætate mores admiraban-

fabantur quamplurimi, deridebant alii ; tanquam propriæ aduerſantia nequitiæ, atque impietati : Nec deerant inter domeſtica ſeruitia mulierculę, quę in impuberis tam venuſti, quam pudici Religioſam caſtimoniam, atque auream formoſitatem ſcommata ludentes iactitarent: Verum ea omnia modeſtiſſimus, ac prudens Alexander deſpectui habens, ſibi, bonoque ſuo conſulere ſatagebat.

Pietas in Parentes, & Præceptores

Nullum eſt genus reuerétię, atque obſequii, quod Parentibus non exhibuerit, nudato capite aſſurgere, non niſi interrogatus alloqui, mandatis auſcultare nutibus præſto eſſe, omni cultu venerari. Haud diſſimilis erga Præceptores. Porrò ne a patria grauitate, virtute, dignitate, ne tranſuerſum quidem vnguem deerraret, famulorum conſuetudinem cautè declinabat: Neuè in ſodales prauos, contaminatoſque moribus incurreret, nemini adiungebat ſe præterquam quos nomine deſignauerat iuſſio moderatorum. Famulis tamen neque durus, neque moleſtus; ſępe ipſe ſibi miniſtrans, ne illos grauaret.

Miſericordia in pauperes.

Clementiæ, benignitatiſque viſcera pandebat omnibus: Miſericordiam in egenos tamquam ſibi ingenitam materno extuliſſe vtero videbatur. Quod ſi illi nihil eſſet, quod ſtipem petentibus erogaret, illud à domeſticis quæritabat; deprehenſus interdum, nec inuitis tamen parentibus, clanculum ſubducere domo aliquid in illorum beneficia.

Cura caſtimoniæ.

Indecoros aliorum geſtus, ſubobſcęna verba, inuerecundaque, aut famam alienam deterentia, omnem denique minus caſtigati ſermonis licentiam ſeuerus obiurgabat; quandoque tacitus oculo toruo, vt tempus poſcebat, quandoque fuga, quò ſe læſum oſtenderet, & ne in idipſum relaberentur, cauerent.

B Victus

Sobrietas. Victus exiguus, ad necessitatem comparatus, non ad delicias. Et ne sobrietatis propositum vnquam violaret, ad conuiuia inuitatus, quæsita honesta caussa, perbellè abstinebat. Cultus autem Corporis decens, vestitus elegans, sed non vltra modestiam exquisitus.

Vigilantia. Primo mane vigil, & ad studia prosiliens; indignum ratus homine adolescente, excipere in cubili Solis radios. Otii, ac desidiæ hostis capitalis vt quã virtutis nouercam esse dictitabat. Si qua de studio, aliisque meditationibus à Patre præscriptis superesset hora, aut horæ portio minima, non illam puerilibus insumebat iocis, aut ludis, vt æqualibus mos est, verum concinnandæ Aediculæ oratoriæ, ornando Altari vna cum fratribus, ac sororibus, aliivè cuipiam honesto operi. Sermo illi sincerissimus: mendacio infensus supra quam credi possit.

Oblectatio in ornatu altarium.

Hæc autem extitere in Seruo Dei tyrunculo prima virtutum experimenta, è quibus præsagire iam tum licuit, quantus euasurus esset athleta. Certè nemo fuit, qui mores, qui acta pueri contemplatus, velut ex orientis Solis serenitate non assequeretur coniectura quam latè lumina sanctitatis in meridie vitę esset ille diffusurus.

De Cælesti

De Cælesti instinctu, & Præludijs ad Religiosam Vitam.

CAP. III.

GEBAT ille ętatis annum decimum septimum. Cum autem ingenio solerti esset, sensuque satis maturo, facile vera a falsis dispicere potuit, & quæ iusta, quę iniusta, caduca, sempiterna securo iudicio tenere. Afflatus quoque superno lumine, quam multis iter huius sæculi obsessum foret errorum periculis, quãque funesti errantium exitus, non obscurè præsentiebat. Quare sibi ipsi prospiciens, atque consulens, ne per deuia Mundi rueret, secedendum putauit à communi hominum vita, ac vulgari instituto, rebusque profanis abdicatis ad arcta Religiosorum claustra commigrandum, vbi mundo mortuus, ac sibi, viueret totus Deo: illud iam perspectum habens, quam honestum sit, quam dulce, quam in primis adolescenti proficuum, iugo legis Diuinæ tenera colla submittere. Hęsitabat autem animo, quò potissimum vergeret; ardentioribus idcircò, atque cõtinuatis obsecrationibus diuinam solicitabat clementiam, vt quorsum tenderet, indicaret. Ita ex Rege vate orans, *Illumina Domine vultum tuum super nos, vt cognoscamus in terra viam tuam.*

Desiderium vitæ Cœnobiticæ.

Psal. 66.

Paucis ante annis florebat Mediolani (quæ Vrbs fœcunda parens est, & pia Religiosorum hominum

Origo Congreg Cleric. Regularium S. Pauli.

nutrix) recens Congregatio Clericorum Regularium sub Diui Pauli Apostoli patrocinio, fundatoribus Antonio Maria Zacharia nobili Cremonensi, Iacobo Antonio Morigia, & Bartholomęo Ferrario, Patritiis Mediolanensibus: Triumviris Apostolici Spiritus, ac sapientiæ plenis, quorum institutum Clem. VII. Pont. Max. Apostolica authoritate probauerat: ac biennio post, idest Anno 1535. (qui fuit natalitius Alexandro) Paulus III. successor priuilegiis, atque amplis concessionibus adauxerat. In hunc cætum complures iam insignes, ac primarię nobilitatis Viri, tum Mediolanenses, tum finitimarum Ciuitatum confluebant, qui præter admirandam vitæ rationem, qua se se in priuatis, publicisque officiis exercebant, in erudiendos quoque populos, & ad cælestem vitam formandos summam operam conferebāt. Quæ res conuersos habebat omnium oculos, nouis quasi astrorum fulgoribus excitatos, diffundente se latè fama sanctitudinis noui Ordinis.

In eam propendet, & petit recipi.

Ad horum igitur Patrum sedem, quæ in suburbanis Mediolani, ad diui Barnabæ habebatur, diuertit frequens Alexander, eoque captum nitore virtutū incessit ardens cupido in illorum numerum nomen dare. It viam, reditque celer, qua tenditur ad Diui Barnabæ, iam quasi gnarus illius consilii Salomonici. *Si videris sensatum, euigila ad eum, & gradus ostiorum illius exteras pes tuus.* Tantopere anhelantem exęstuans desiderium non patitur vllo loco consistere, donec metam votorum suorum attingat, spemque omnem impletam sentiat.

Eccles. 6.

Tenebat per id tempus clauum huiusce Religiosæ nauiculæ Hieronymus Maria Martha a Castrofranco ex primis Congregationis alumnis, vir cani-

tie

tie veneranda, pietatis sensu feruido, austeræ vitæ ratione conspicuus, cuius sermonibus, atque exemplis sodales ad culmē Christianæ perfectionis acriter extimulabantur. Coram eo Præposito, & Primatibus Congregationis supplex, in genua prouolutus, Aprilis die 22. dein. 24. (Annus erat 1551.) patefecit Alexander, tam ingenue, quam ardenter, quod fouebat in pectore studium Religionis, enixè postulans dari sibi, vt in illam partem sortis Sanctorum asciseeretur: reliquum vitæ deuouisse Deo; pro æterna salute libenter quicquid in sęculo caducum alii sectantur, se se pacisci: neque fas esse vocanti, atque adeo impellenti Deo calcitrosum obsistere. Hæc ille obsecrabundus vrgere.

Verum ne quid temerè apud parentes illos Congregationis decerneretur in prole adoptanda, censuere ex Apostoli monito probandum in primis propositum animi in adolescente, num esset ille ex Deo Spiritus, vtrum aliquis fucus pietatis illexisset, aut certè tædium potius sæculo abduceret, quam Cæli amor traheret. Et veterum quidem Cęnobitarum vestigiis inhęrentes, antequam candidatum adscriberent in familiam, desideriorum illius capita perscrutantes, indicia firmati consilii, experimenta quoque voluntariæ demissionis, atque constantiæ attentius exegerunt. Enimverò iucundissimum fuit audire adolescentuli responsa ad Patres disquirentes eius propositum; & quam apposítè, quam prudenter, atque religiosè obiectas ab iis alias, & alias difficultates dilueret. Rogatus enim inter multa, cur cohortem hanc nouam tam exiguam, paucorum capitum, potius quam ex antiquioribus, numerosioribusque sacrorum Ordinum vnam, cum tam multę

extra-

Fiunt experimenta vocationis.

1. Ioan. 4.

Io. Cassian. lib. 4. de instit. renun. cap. 3.

extarent, delectam velit : Num ſuper ea re cęleſte numen conſuluerit : quibus fretus viribus quibus ſubſidiis tam arduum opus, quale eſt religioſę profeſſionis iugum perpetuum, moliretur. Denique monitus, etiam atque etiam cogitaret, proſpiceretque quid ageret; ſibi corporis habitudine molli, ac delicatè nutrito, ſeruitio multiplici famulorum vti ſolito, fore longe grauius, forſan & intolerandum id genus viuendi nouum, atque aſperum, in quo mancipetur oporteat laboribus, vigiliis, atque alienis miniſteriis. Ad hæc ſingillatim reſpondens ait, ſeſe per annum, ex quo ea cogitatio ſubiuit mentem, enixè à Deo efflagitaſſe, quid Maieſtati ſuę acceptius, quid ſibi conſultius ad ſalutē foret, indicaret. Se autem in dies magis, ac magis in eo ſtudio confirmatum, animatumque ſenſiſſe, argumento, inquit, haud ambiguo prę̨ſentis mihi Numinis, cuius certè ductu ſiſto me vobis, Patres, patefacioque conceptum animo ex matura deliberatione cōſilium huiuſce inſtituti amplectendi. In aliis Religioſis familiis ſeueriorem credo caſtigandi corporis diſciplinam reperirem: At hic, pręter alias aſperitatis rationes, viget plurimum intima voluntatis ſubiugatio, quod quidem longè gratiſſimum Deo ſacrificium, ac præſtantius cruciamenti genus eſſe arbitror. In quo illud eſt mihi propoſitum, vt perferendis cum animi ſerenitate, & charitate laboribus, obiurgationibus, & conuiciis, Deo perfectè inſeruiā, atque cum eius gloria ſanctus efficiar: hoc autem ope Diuina, & veſtro Patres adiumento conſequi non diffido. Neque vnquam fiet, vt me quidquam auocet ab hoc conſilio, ſiue lenocinia parentum, ſiue inſtantia perpetui laboris, ſiue quid aliud offera-

feratur mente, in qua iam sedet suggerẽte Deo hęc sententia. Hæc fere ad verbum Alexander.

Scitantibus Patribus, ecquas præ cæteris virtutes adamaret maxime? Humilitatem, inquit, & Pudicitiam, dictoque causam subiiciens, quoniam, ait, his binis Mariam Virginem Beatissimam Deo summoperè placuisse intelligo.

Inter hæc vnus è Patribus per iocum quidem, & velut modestiam illius pertentans, magis autem velut futura præsagiens obiectabat, Velle eum in ordinem hunc adscribi, vt exinde euadat Episcopus. Quod ille quasi ioco iactatum excipiens, ac nihil minus fore cogitans, modesto silentio dissimulauit. Hæc quanquam leuiora fortasse videantur, quam vt mandentur litteris, silentio tamen supprimenda non sunt, vt ex hisce rudimentis, & quasi adolescentiæ erumpentibus gemmis fas sit augurari quales in tempore fructus sit editurus, & ad quantũ sanctitatis fastigium progressurus. Verùm ne res tota mutuis transigeretur sermonibus, ad experimenta deuentum est.

Dissimulat quod illi obiicitur de appetitione Episcopatus

Per id tempus Mediolani quum legum obseruantia, virtutumque cultus exularet, populus omnis in genus quodque flagitiorum procurreret, quum peste vitiorum grassante amor recti, ac benè viuendi norma ferè obliterata iaceret, quum pietas cõculcata locum fecisset impietati. Per id (inquam) tempus tot corruptelis deprauatum, nouum hoc examen lectorũ Virorum e Cælo aduentasse visum fuit, vt audaciam prauorum iam omnia obtinentem compesceret, simul vt iras superum iure commotas sedaret; quippe vltores ii Diuini, Humanique iuris fædissimè violati, aliena scelera voluntariis in semet assumptis suppliciis seuerissimè expiare satagebant, corpora priuatim

Officia ordinis domestica, & in exteros.

tim, ac intra lares grauiter affligantes, & sępius in media erumpentes fora, compitaque frequentiora, pręgandibus onusti Crucibus, funibus de collo pẽdentibus. Vbi oratione instituta, qua spiritus Cęlo afflatus agebat, inuehere acerrimè solebant in flagitia corruptę Ciuitatis, fulgurare, tonare, impendentes e Cęlo iras vltrices minitari; tum miscere gemitibus concionem. Ex quo facile fiebat, vt quam plurimi e tartareo vitiorum veterno expergefacti, sibique redditi viam æternæ salutis ab errore reuocati ingrederentur. Tametsi in tanta capitum varietate non deessent, quibus satana obnitente irrisionis materies, atque ludibrii fieret tam altum consilium: vt sic etiam in hosce Patres quadraret, quod de se vsurpabat ipsorum Tutelaris Apostolus, *Aliјs sumus odor mortis in mortem, aliјs odor vitæ in vitam.*

2. Corint. 2.

Crucem Alexander per Vrbem Mediol. sæculari in habitu geris.

Accidit ergo aliquando, vt Alexander Patrum suasu in suo laico, & eo eleganti habitu (quem ipsum nonnulli putant esse, in quo dudum inter ducẽtos ephæbos e flore patritiorũ Mediolanensium Philippo II. Hispaniarum Regi Belgium versus Mediolano tendenti obuiam factus præ cæteris splẽdebat) hoc, inquã, habitu adornatus, Cruce ingẽti sublata ex Aedibus Patrum ad vsq; forum Mercatorũ procedere non dubitaret; ibiq; elato Christi tropheo super pegma circulatoris, veluti de suggestu, verba Diuina facere. Lepidum enimvero, & omni posteritati cõmendandum spectaculum: Adolescentulum ephębum holoserico nitentem, & auro, longo itinere per vicos, per compita vastissimæ vrbis, in summa populi frequentia, vexillum Christi gestãtem humero properare; illud vbi densior Ciuiũ turba, erigere, immo etiam defigere. Non humi quidem sed in scena

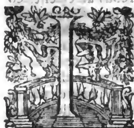
mi-

nimica, quasi Triumphi sui sublimi Capitolio. Ibidem quoque intrepidè de mundi despicientia, de vitiorum fœditate, ac sempiterna apud Inferos punitione perorare, & admirabundam plebem ad imitationem Christi Domini feruidissima oratione incendere. Dixerint sapientes homines adolescentulum intuentes, domo sub Crucis pondere in lōginqua abeuntem, alterum referre Isaacum puerum, ligna deferentem, quibus omnes sæculi pompas, omnem hominum fastum, æstimationemque sui Christo Deo immolaret. Quo factum est vt omni perplexitate posita, quę de eius inconstantia relicta foret, accepto nomine castris militantium Deo sub Pauli vexillo tyronem Patres conscripserint.

Ericto de scena circulatore in ea Crucis Trophęum eleuat, & sermonem de mūdi contemptu habet intrepidus.

Alexandri ingressus in Ordinem, Tyrocinium, Progressus.

C A P. I V.

AGITVR 16. Kal. Iunii, in quem diem eo Anno incurrit festum Pentecostes, feruentiore adhuc flamma Sancti Spiritus exęstuans Alexander ad Diui Barnabæ, tanquā ad propugnaculum firmissimum contendit, excipitur à Christi militibus, castris iniungitur; non continuò tamen decoratur galea, baltheo, chlamyde, hoc est Clericalis militiæ sacro habitu, ne forte tyrunculo adhuc, & prima illa rudimenta facienti

In Cœnobio S. Barnabæ accipitur Nouitius.

ea nō satis accomodata redderentur insignia; sed vili lacernula, hoc est veste leuidensi, abiectaque coopertus tyrocinium agit, in quo paulatim specimen roboris exhibeat, comprobetq; quantum capessendis militaribus iis instrumentis idoneus euaderet: & qui leuioribus in pugnis didicerit strenue rem gerere, ad acriores subinde congrederetur intrepidus.

Habitu Ordinis induitur.

Per trimestrem autem disciplinam cum initia preclara, & omnium argumenta virtutum præbuisset, communibus Patrum suffragiis, & decreto, sacro Habitu ex ritu Congregationis in ipso Collegio Diui Barnabæ, adstante corona Procerum, & Patritiorum florentissima, induitur per P. D. Hieronymum Mariam Martham Præpositum, ipso die recurrente Beatissimæ Virginis Mariæ in Cælum Assumptæ, quo die Angelorum hæc supergressa choros, atque in solio numini propinquiore eueƈta visa est stupenti Aulæ Cælesti amicta mulier Sole, Lunam pede proterens, Stellis compactum diadema gestans capite. Quod propositum mysterium contemplans Alexander intellexit, sibi ex terrenis rebus ad celestes eo die translato enitendum esse, vt in posterum quasi iam celestis homo ad exemplum Deipare, iustitiæ, ac sanctitatis radios exhiberet, sublunaria quæque alto despectu calcet, caputq; quod est sedes mentis, efferat superna luce, & radiis virtutum vndique coruscans. Alexandro præter morem Congregationis mansit immutatum nomen; scilicet iam illustratum a iuuene debuit in optimo sene consecrari.

Apoc. 12.

Ad Religiose perfectionis apicem contendit.

Et sane quam ante de se cōcitauerat expectationem, non modo non fefellit, sed re ipsa longe superauit; quippe cui parum erat ad apices virtutum supremos aspirare, nisi & celerrimo gressu properaret.

ret. Proinde quæ assidue mente versabat sæpius ex ore excidere audita sunt verba eiusmodi, *Deum colere eminenter, & spiritu sublimioris sanctitatis semper incalescere*. Quare nemo erat illo aut ad pietatem pronior, aut ad labores, abiectioraq; ministeria promptior, aut alacrior ad obediendum, aut diligentior in omnibus disciplinæ regularis muniis obeundis. Erga moderatores obsequẽtissimus; æqualibus ęque amabilis, ac officiosus; magistri ab ore pendere, & e vestigio sequi, collegis ministrare, infraque omnes haberi gestiens. Cum autem probè teneret omnium licet disparium inter se Ordinum in Ecclesia vnum, eundemq; scopum esse, vt prępotenti rerum Conditori quam sanctissime inseruiatur, Deum videlicet super omnia diligendo, & officia charitatis perficiendo, ipse huc aciem mentis omnem intendere, huc gesta, dictaque omnia conferre pro virili parte perpetuò studuit. Feruētis Tyronis dictum

Quo primum tempore hanc palæstram est ingressus, in illud potissimum totus incubuit, vt obices quoscunq; tolleret, quibus intercludi via ad sanctitatem posset. Quamuis autem Animam satis bonā sortitus esset, gereretq; corpusculum spiritui minus contumax, tamen assiduè inuigilando tentauit vitiosa naturę germina radicitus eruere si posset, si non posset, comprimere: Multumq; impendit operę, atque industrię in moderandis, & corrigendis animi affectibus, qui grauium instar ponderum eneruant animam, & quędam quasi vincula spiritum obstringunt, ne se sui potens cęlestibus Theoriis inferat contemplandis. Prauas propēsiones debellat.

Dictis fidem exempla concilient, Duos potissimū in hoc curriculo labores offendit Alexāder, inditam

 pri-

primum animo cupiditatem sciendi geniumq; ad studia ingenuo homini iucunda propensum, addeo a Patre hęreditarium, atque a doctissimis, solertissimisq; magistris impressum exemplo: secundò vigilias antelucanas ordinibus Religiosorum solemnes; at Alexandro siue phlegmaticę habitudinis, siue tenerę ętatis, siue aduersę consuetudinis causa, omnino graues, ac noxias.

Quomodo immoderatū ardorem studij litterarū tēperauerit.

Et quidem propensionem ingenii sui ad litterarū studia preualidam fuisse palam professus sępius est, ab iisq; diuelli longè laboriosius, & acerbius fuisse, quam a parentum aspectu, ab amicorum vsu, ab ipsis vitę commodis, publicisq; honoribus. Professus insuper nihil ita pupugisse animum, quam cum sibi subreptis aliquando libris consueta eorum interdicta est volutatio, qua ita afficiebatur, vt fungens ędituì officio, cum euocaret Collegas ad Diuinum officium, repertus sit dextera manu funem Campanę trahens, lęua librum tenens adapertum intentissimus lectioni. Hosce verò labores qua ille arte, quave strenuitate vicerit, est cur miremur. Si quidem experimento edoctus, diuinorum librorum lectionem, cælestis beatitudinis contemplationem, obedientiæ Religiosæ cultum humanis litteris & merito, & fructu plurimum antecellere, ibi studium suum omne sistendum putauit, vbi Magistri censura definiret; libenterq; genium fraudans, vnum in librum, quē Magister delegisset, ex quo viuēdi rationem accomodatam Nouitius hauriret, totus, atque horis duntaxat præfinitis incubuit: Summum ratus piaculum, oculos in alium coniecisse, aut indicta temporis momenta legendo præteriisse. Quin eò Religionis compertus est deuenisse, vt ad aliud

opus

opus interpellatus, non versus solummodo, sed verba ipsa interrupta, atq; adeo litterulas inchoatas relinqueret. Fallebat interdum hanc litteraturæ cupiditatem opificio manuum, veluti emundanda domo, excolendis hortis, apparandis Altaribus, aliisq; ad leuamen sociorum ministeriis, eaque, si ita moderatorum arbitrio placitum fuisset, sibi quoq; toto vitæ cursu magis placita affirmabat fore, quam quicquid oblectamenti e scientiarum studiis captare posset. Hac arte sitim illam litterariam sin minus extinxit, vtpote non omnino culpandam, ad eum tamen modum, qui e Nouitii decoro est, perbelle contraxit.

Vim somni vt superaui.

Neq; minore ope nixus est in oppugnanda soporis violentia, quę illum aut prohibebat, aut ęgrè sinebat precibus antelucanis adesse in Ecclesia. Vt enim se ab eo labore expediret, curam excitandi à somno Collegas obtinuit supplex à Pręposito; quo in munere ita impiger extitit, vt pulsandę summo mane campanę pręscriptam horam ne vno quidem momento violauerit; Vtque certus exequeretur, instituit cęterorum vigilias per aliquam horę partẽ anteuertere. Quam vigilandi consuetudinem constanter persecutus, tam procul pristinum à se languorem soporis excussit, vt quinis postmodum, aut etiam quaternis horis quieti datis contineretur; tãtundem animę excolendę adiiciens, quantum subtrahebat otio corporis.

Alia sui Tyrocinij acta Religiosa.

Nullum similiter sensit vel leue naturę vitium, cui vim non inferret, nullam voluntatis prauitatem, quam non infringeret, nullum sensuum motum inordinatum, quem non componeret. Vt ita defecatus homo, & sęculi corruptelis exemptus animus di-

dignum se Dei seruitio redderet, dignum Apostolico Congregationis ministerio. In pannosa attritaq; veste plurimum decoris ponebat, in ieiunio, silentio, cilicio, flagellis, ac cæteris corporis afflictationibus delicias expertus, in increpationibus, atque iniuriis acceptis incomparabilem voluptatem, in exercendo famulitio gloriam ingentem, in labore requiem placidissimam, in obediendo libertatem auream, in euulgandis sponte, & pleno Conuentu Fratrum propriis delictis maximam honestatem. Deniq; tyrocinium adhuc agens veterani partes implebat factus commilitonibus suis non tam exemplum Religiosæ perfectionis, quam admirationis argumentum.

Timorem, & iuuenilem erubescentiã vt vicerit.

Porro dotibus, ac virtutibus, quibus cumulatus erat Alexander, coronidem faciebat ingenua quædam verecundia, atq; iuuenili ore erubescens virgineus pudor speciosissimum certe pubertum ornamentum, & castimoniæ fida custodia. Veritus autem, ne pudor ille impotens publicis obeundis muneribus suscepti ab se instituti foret impedimento, temperãdum sibi ab eo censuit. Proinde petiit addici functionibus, quæ hominum conspectui, & allocutioni patent. Quare Ianitorem sæpe egit, Aedituo socius adiunctus est, quæ officia in publicum cogunt hominem. Sæpe etiam in publicis Conuentibus ad pia colloquia institutis, quibus nonnunquam Episcopi, atq; alii summæ sanctitatis, ac eruditionis viri intererant, vbi de proposita à summo Moderatore Collegii materia à singulis dicitur, non disputationis causa, sed excitamenti, Alexander sensa sua promere gestiebat, tam imperata sibi fiducia, quam laxato ex intimis animi cælesti spiritu quem fouebat: hisque exercitamentis modum verecundiæ iustum

iuftum facilè præfcripfit.

Quod & alia occafione perfecit. Nam cum illud à Propheta didiciffet, in folitudine loqui Deum ad cor hominis, vt ipfe folus cum Deo ageret, feceffum Cellæ mirum in modum adamabat, confcius à Cella ad Cælum breui tramite pertingi. Attamen ne ingenio deceptus quidquam ageret, quod inftituto repugnaret, Magiftrum fpiritus confultum voluit; à quo monitus, huiufce ordinis rationem ita ferre, vt focialem vitam ducendo, non tam nobifmet viuamus, quam aliis, muniifq; exterioribus nil minus, quam interioribus occupari oportere, ea tamen moderatione, vt neutrum perturbetur, neque intempeftiuè alterum alterius vfurpet locum. His auditis popofcit ille enixè addici domefticis, externifque officiis, & addictus in iis operam omnem intetus nauauit; exindeq; licet Monachorum contemplantium vitam commendaret, fe tamen aiebat præferre mixtam Clericorum fortem ferentem in operum delectu alieni iugum arbitrii, ex quo ampliora in Cælo premia manerent.

Paupertatis Religiofæ cultor perpetuus fuit; parfimoniam, & penuriam rerum etiam ad vitam tuendam neceffariarum omnibus anteferebat diuitiis, & fæculari fplendori. Cum enim per ea tempora, incunabula fcilicet ordinis, tam arcta inopia premerentur Patres, vt vix quippiam certi, vnde victitarent, haberent, tenuem propterea vitam, & plenam incommodis ducere cogerentur, amicorum munufculis, & piorum ftipe, quam emendicabant, contenti: Is eiufmodi anguftias arridere fibi præ omni copia rerum ferið dictitabat. Decumbebat lectulo quidam in paucis beneficus erga Collegium morbo

Amor Religiofæ paupertatis.

morbo grauatus periculoso. Rogatus Alexāder preces ad Deum fundere pro illo restituēdo, ac diutius seruando, ne si eriperetur, maiores in angustias Collegium cogeretur; respondit incunctanter: Nihil est quamobrem Deus per me tardet euocare illum ad Cælestem gloriam: Ipse penuriam non timeo, non erubesco pauperiem, nam eius experiundę gratia in hunc me locum recepi, hoc institutum amplexus fui, illud potissimum animo proponens meo, sensibus aduersantia omnia mihi Dei causa esse & subeunda, & sustinenda. Apparebatq; iam tū adolescens sapientiam pręteruolasse Salomonis neque diuitias neq; paupertatem optantis, ne alterutro abuteretur; ad Apostoli autem Gentium eminentiam peruenisse, qui copia rerum, & inopia prudenter vsus, & abundare sciebat, & penuriam pati.

Prouerb.36 Philipp.4.

Studium diuinæ meditationis.

Pręcipuum sanctimonię pręsidium in vitę innocētia, & cordis munditie collocauit: studium, & vim omnem in diuinorum consideratione. Fit enim, vt hominis mens terrenis fecibus expurgata, quę superiora sunt speculando, aere puriore perfruatur, inferiorum aspectum dedignetur, Angelicisque perfusa suauitatibus, humanarum illicia respuat. Hinc orandi Dei perpes consuetudo, qua sibi in arduis vires, in dubiis lucem, in aduersis firmitatem conquireret: Hinc nullo momento intercepta pręsentis Dei inspectio, quę potentiori freno ab ipsa peccati vmbra deterreret, & ad virtutum actus heroicos acrioribus stimulis vrgeret: certus ipse se illius oculos nunquam fugere, cui totius vitæ reddenda esset ratio.

Ad hoc ipsum maximi adiumenti fuit sacræ synaxis pabulum, quo se Dominicis carnibus, & sanguini

guini crebrò commiſcens vitam illius referret, non ſuam. Mirum eſt, quanta familiaritate conuiuam exciperet hoſpes ille benigniſſimus, quam inſolita oblectatione inebriaret: mirum quoq; quam teneris oſculis, blandiſque allocutionibus cõuiua cum hoſpite vteretur. Sępius directori (vt decet inexpertos) ſignificauit, ſe ad eam mentis dulcedinem, & priuata Dei colloquia proreptum, vt exuberantibus vndis illecebrarum, abſumenteque præcordia incendio amoris, cordis deliquium non ſemel fuerit paſſus; & deliciarum imbre liqueſcentis animæ vigorem defeciſſe. Interdum, vt affirmabat ipſe, intima cordis aure diuini inſtinctus voces percipiebat eiuſcemodi, Mihi ſoli totus, Totus mihi ſoli: Nullus ſit altiſſimæ ſanctitatis gradus, quem non inambulaueris. Idcirco mirandum eſt nemini, ſi tanto robore cofirmatum nihil poſthac aſperum de propoſita conſtantia diuini obſequii excuſſerit.

Religioſa Vota emittit.

CAP. V.

XACTIS in tyrocinii ſtadio annis tribus, cum ſe per omnes regularis militiæ gradus ſtrenuum tyronem probaſſet, accederetq; iam propius ad curriculi metam, de fide eiſdem caſtris in perpetuum danda deliberat. Non enim eo tempore ante triennale periculum in hanc militiam iurare iunioribus

licebat: Vt Iacobi Antonii Morigiæ primi Præpositi huiusce Congregationis, authoritate, ac prudentia notissimi, insisteretur sententiæ, qui illud crebro vsurpabat, Alumnis Paulinæ familiæ per ignem, & aquam transeundum, vt Regularis, Apostoliceq; doctrinæ fundamenta altius ponant.

Emittit vota Religiosa.

Igitur ineunte anno quarto Tyrocinii, V. Id: Augusti an. 1554. inter consessum Patrum in genua abiectus enixè rogat, vt sibi solemne Sacramentum in hunc ordinem dare liceat. Id ipsum iterato Idibus eiusdem mensis, ac deniquè Kal: Septembris deprecatus. Ne, quæ pretiosa sunt, facile habita vilescant, nonnunquam quæsita differre præstat. Trinæ adolescentis petitioni trina respondit Iudicum consensio, & conspirantibus in vnum suffragiis, de nuncupandis votis Religionis fit illi potestas: Quæ pòst inter manus Io. Petri Besutii Congregationem moderantis publicè in Ecclesia S. Barnabæ festo die dedicationis Beati Michaelis Archangeli enunciauit, & solemni ritu se totum Deo, & Congregationi dedicauit.

Emissa adamussim, seruat.

Factus optati compos, nihil sibi quasi tyronum legibus soluto de submissione, nihil de consuetis exercitationibus, aut de austeritate vitæ remitti passus est: pro certo habens, tutissimam esse, non tyronum duntaxat, sed & veteranorum eam legem, vt qui semitam perfectionis institutam tenere ab omni vel exiguo errore securus velit, pristinos dies traductionis suæ ad Christum, atq; prima animi proposita ad omne horæ momentum in memoriam reuocet, ac insequatur. *Spopondisti? monebat sapiens, Defixisti manum tuam, illaqueatus es verbis oris tui. Discurre, festina, ne dederis somnum oculis tuis; nec dormitent*

Prou. 6.

mitent palpebra tua. Itaque Constitutiones, & Canones Ordinis descriptos perpetuò gestabat in sinu, nulla non die aliquid perlegens, quo se illorum vsui magis, ac magis addiceret. Quin etiam creatus Episcopus non destitit aliquid in dies lectitare ad actus suos illarum præscripto conformandos. Sicut autem regularis disciplinæ acerrimus custos fuit, ita & sui ipsius censor accuratissimus, cauens a leuissima, quaq; mali specie, & nihil eorum prætermittens, quæ honestum, Religiosumque decent virum. Superiores iustitiās oblitus, & ad nouas alacrius properās. exequutus facto sapientis dictum, *Semita iusti, quasi lux splendens, procedit, & crescit vsque ad perfectum diem*. Prou. 4.

Vitæ innocentia.

Per ea tēpora in more erat apud priscos illos patres, quod & apud eorum posteros viget, vt Sanctimoniæ studio in hebdomadam ad culparum accusationem, & correptionem conueniant omnes ibique sibimet quisque accusator propria pudibundus propalet errata, fungaturq; alter alterius monitoris officio, dicta, aut facta ad censuram reuocando; vt ita castigatis singuli vitiis ad culmen sanctitatis conuolent. Quæ omnia certo libro etiamnum extanti mādabantur: vbi de Alexandro quidem illud tantum reprehensibile adnotatum legitur, quod tyrocinii tempore studiis litterarum intentior vacaret, & verbum non satis lene incauto semel exciderit. Quo planè liquet a næuulis etiam, quibus scatemus, omnes, fuisse diligentissimè perpurgatum.

Neque argumentum leue fuit adultæ iam, & consummatæ virtutis, quod cum in ea Congregatione recentes ab emissa professione, vt firmentur magis, ac proferantur virtutum radices, quadriennio adhuc

Legibus nouitiorum ante annum soluitur.

 Reli-

Religiosæ pędagogiæ subiiciantur, a negociorum strepitu, & a communi congressu remoti, operã duntaxat pietati, ac litteris nauantes: Alexander ante peractum annum Magistri disciplinę subductus suę ipsius curæ, & arbitrio sit relictus, tanquam edoctus æstuosum hoc mare tutò, ac sine duce transmittere: quin etiam non multo post velut exautorato militi creditur tyronum ipsorum magisterium.

De litterarum Studijs, & Progressu.

CAP. VI.

NGENII acumine, vti diximus, pollens Alexander acerrimo, quo facile veritatem inuestigando assequeretur; memoria tenaci, ex qua de perceptis efflueret nihil: Iudicio sincero ad veri, falsique discrimen: doctrinæ insuper cupiditate flagrans, haud ægrè liberalium disciplinarum apicem tenuit, addente etiam stimulos fame alienæ salutis, quam litteris, nõ sola pietate, plurimum iuuari non ignorabat.

Præludia ad litterarum studia capessenda.

Otium ingeniorum luem, & desidiam pestem studiosorum omni temporis momento in primis abhorruit. Acriter contendit in expugnandis animæ prauis affectibus, vnde menti humanæ offunditur caligo. Sensuum oblectamenta, quibus intellectus obtunditur, & homo rationis luce angelicis spiritibus comparan-

parandus in belluinam ſtupiditatem deſciſcit, ſolertiſſimè effugit. Vigiliis, ſolitudine, laborum patiētia, irrequieto ſtudio, præcipuè autem orandi aſſiduitate, planū ſibi ad ſcientias omnes patefecit iter.

Verum ne appetitus ſciendi ſtudium Religionis, operaq; pietatis infirmaret, aut contra; ſed magis pietas connubio ſcientiæ, ſcientia pietate corroboraretur, vtrique ſua partitus eſt temporum ſpatia, vt nihil de ſacra lectione, meditatione, & fouendæ pietatis pabulo quotidiano ſurriperet, nihilq; de domeſticis miniſteriis, & regularis vitæ inſtitutis ad augendæ doctrinæ ſtudia transferret; nec ſtudia doctrinæ debita temporum vice fraudaret.

Cum litteris ſtudium pietatis coniūgit.

Quoniam vero ingenita illa, ardenſq; doctrinæ ſitis Alexandrum plus iuſto diuexabat, vt non niſi euolutatis aliis, atque aliis authorum ſcriptis acquieſceret, quo fiebat, vt in multiplici doctorum varietate diſcipuli obrueretur mens potius quam illuſtraretur, cautè, & opportunè occurrentes Patres, pro cuiuſque ſtudioſorum captu, ac neceſſitate vnū, aut alterum authorem tradi decreuere, ne librorum multitudine, ac varietate ingenia iuuenilia confun-„ derentur. Intelligebant enim, quod prudenter „ monet Seneca, Lectionem multorum authorum, „ & omnis generis voluminum habere aliquid va- „ gum, & inſtabile: Certiſque potius ingeniis im- „ morandum eſſe, & in iis enutriri oportere, ſi velis „ aliquid, quod in animo fideliter ſedeat. Nec re- „ ferre quam multos, ſed quam bonos libros ha- „ beas, ac perlegas: lectio enim certa prodeſt, va- „ ria delectat: Sed qui quò deſtinauit, peruenire „ vult, vnam ſequatur viam, non per multas vage- „ tur: non enim ire iſtud, ſed errare eſt. Hactenus,

Ne diſcipuli intellectum obruant ſubtrahitur ſcriptorum copia.

Sen. ep. 2. & 45.

nus ille. Quod quamquam durius initiò videretur Alexandro librorum auidiſſimo, poſt tamen ita reſtrictum, ac definitum lectionis vſum ſibi pervtilem fuiſſe perſpexit. Nam Doctoris Angelici doctrinam omni ſtudio complexus, Theologicam eiuſdem Summam ita firma memoria tenuit, vt de eo in vulgus iactaretur; Si forte B. Thomæ aurea Summa deperiret, eandem ad verbum reparaturum Alexandrum: tam illi inhæſerat ſtudioſus, tam illa ſtudioſo.

Fructus inde perceptus.

Tandem indefeſſo labore, aſſiduiſq; lucubrationibus tantum profecit, vt partæ ſcientiæ experimenta daturus, centum quinquaginta poſitiones Logicas, Phyſicas, Metaphyſicas, ac Theologicas Mediolani coram toto Senatu, & Senatus Præſide Petro Paulo Arrigonio, cuius nomini nuncupatę prodibant, coram litteratorum florentiſſimo conſeſſu de Cathedra propugnauerit, tam eruditè, & ſtrenuè, vt mage docentis, quam diſcentis partes ſuſtinuiſſe viſus ſit. digniorq; tradendis diſciplinis magiſter, quam accipiendis auditor.

Poſitiones logicas, Phyſicas, Metaphyſicas, & Theologicas Mediol. publicè propugnat.

E puluere ſcholaſtico eductus ſtudiorum fructus produxit primum habitis priuatim concionibus ad Patres inter menſam: nonnunquam publicè in æde S. Barnabæ ſextis feriis quadrageſimæ, tanta dicendi arte, tanto rerum pondere, verborum delectu, ardore dictionis, & ad perſuadendum facultate, vt pręconio diuini verbi præcipuè natum iudicarint Patres, qui eum propterea tanto muneri addixere, quãtumuis obſiſteret immatura ætas adoleſcentis, annum vigeſimum primum nondum egreſſi.

Specimen Concionatorij muneris.

Sacris

Sacris Ordinibus, & Sacerdotio initiatur.

CAP. VII.

MICABANT ex hoc adolescente sanctitatis tam patẽtes radii, siue os intenderent Patres, siue dicta, & facta singula, vt posthabita veteri consuetudine, quæ recentes a professione ab ordinibus sacris prohibebat, ipsum intra primum trimestre Subdiaconatu, subsequente autem Iunio Diaconatu, ac proximè Sacerdotio præmaturè initiandum censuerint. Vix enim attigerat ætatis annum secundum supra vigesimum, vix ab emissa professione secundum excesserat, cum de eius Sacerdotio consultum fuit in comitiis, post diuturnam precum, ac ieiuniorum contentionem, & præmisso per Prępositum sacrificio solemni, tanquam p o re graui, ad Spiritum Sanctum. Obstabat siquidem ætas Sacerdotio minor, & inspecta Religionis cõsuetudine preceps inauguratio. Sed suadebant singularis, & incomparanda p obitas adolescentis, seniles sensus, oris maiestas, & corporis habitudo supra ætatem, vtque per Sacerdotii accessum cresceret ministerio verbi Dei aliquid authoritatis, auditoribus profectus, Religioni splendor, & ipsi ad superiores virtutum gradus acutior stimulus. Annorum immaturitati facile suppletum

Subdiaconatum, & Diaconatum suscipit.

Difficultas, & decretum de Sacerdotio.

pletum iri per Pontificiam facultatem, quod prisca illa tempora ferebant: Legi vero, ac consuetudini Congregationis non aduersari in priuato, & vltra communem vsum meritissimo priuilegium. Deniq; omnibus ritè expensis, vniuersim in AlexandriSacerdotium assensum est.

Alexandri pauor de gradu Sacerdotali.

Ille vt erat de tanti Sacramenti amplitudine, ac de hominis mortalis immerito egregiè doctus, vbi primum sibi de Sacerdotio decreto audiuit, pauore perculsus ingenti, nullum non mouit lapidem, quo sibi ad illud aditum intercluderet. Anxius illacrymare, humi prosterni, iuniorem ętatem coram patribus incusare, vt ab ea sententia discedant orare, per fidem, per pietatis viscera obtestari. Verum contra cessit, & vnde Patrum voluntates infringere nitebatur, inde pro se inflammabat vehementius, consistentibus omnium votis. Succubuit tandem maiorum arbitriis, ne obedientiæ limites egrederetur: Temporis modo inducias expostulans, quibus ad Sacramentum Angelicis mentibus formidandum, si non aptè, minus saltem ineptè, & minus indignè se compareт.

Comparat se ad Sacerdotium.

Ad hoc se se accingens ab omnium secedit colloquio, & consuetudine, statas horas somni, & si iam perbreues corripit, ingeminat ieiunia, exercet dirius cilicio, & flagellis corpus, denique anteactos pęnarum modos accumulat nouis. Potissima horarum spatia sui ipsius explorationi, conscientiæ expurgandæ, & eluendis malè admissis insumit, quò se mundiorem exhibeat sacris Altaribus, & gratus ipse Deo gratiores immolet hostias. Reliquum temporis partim impendit meditationi diuinæ legis, cui magis, ac magis obsequatur, partim recolendæ Christi Domini vitæ, quam imitetur, partim contemplandæ recon-

reconditæ illi Deitati, ac Maiestati, quæ omnem humanum, atque Angelicum sensum transcendit; partim quoq; scrutandis voluminibus, quibus rituum, ac Cæremoniarum Sacrarum quam consultissimus fiat.

Haud facile dictu, quibus inter hæc radiis diuini numinis sit collustratus; quam ingenti flagrauit æstu diuinæ charitatis; in quantam abierit humilitatis abyssum, quas in admirationes elatus, vt rediit sordibus humanitatis defecatus, vt Deo gratiosus, vt plenus. Ausim de illo vsurpare quod de Sacerdotum prototypo Apostolus; Rediit innocens, impollutus, excelsior Cælis factus. Hebr. 7.

Tandem Sabbato post Dominicam quartam Quadragesimæ ann. 1556. Sacerdotio initiatur, ea cum animi suauitate, eaque modestia; ac pietatis specie, vt in consortes, & in ipsum Antistitem sacrantem, nescio quem sensum pietatis, & intimi gaudii aspectu ipso afflare videretur. Sacerdos inunctus pristina solitudinis exercitamenta repetens, reliquos dies, ac noctes altiori rerum Cælestium studio donat. Initiatus ann. 1556.

Litauit primum die Dominico in Albis, animo candidior quam Alba; reiecta prorsus vulgari pompa, & ostentatione magnificentiæ, fidei verò, reuerentiæ, cælestis gaudii, & feruidissimæ charitatis apparatu speciosior. Fidei quidem luce adeo splendenti fulgens, vt hæc sacrosancta, & humanæ rationi imperuia mysteria, non tam credere, quam cernere, ac tangere videretur. Aestus vero charitatis decalenti corde tantopere exundauit, vt ardore transmisso inflammata facies animos spectatorum admiratione perculsos suauitate quadam inexplicabili Primum Sacrum facit. Celebrantis fides, & ardor.

E complec-

compleuerit,& lacrymans ipſe ad collacrymandum prouocauerit. Porro hunc celebrandi ritum ad extrema vſque vitæ pari ſtudio, & attentione, paribuſque pietatis, amoris, ac reuerentiæ ſenſibus eſt proſecutus.

In Sacras Conciones incumbit

CAP. VIII.

PRAETER ID QVOD nullum eſſet ſcientiarum genus quod Alexander in caſtris litterariis emeritus ignoraret, genium quoq; nactus ad omnia promptum, vno ſimul tempore, & Magiſtri eruditiſſimi,& Cōcionatoris Apoſtolici officio pro dignitate eſt functus: quaſi iam tum ad ſublimitatem munerum Epiſcopalium a Deo deſtinatus, vt vitę integritate, (Tit. 2.) ſanitate doctrinæ, verbo irreprehenſibili, & benè agendi exemplo, aliquando Chriſtianam plebem ad regna cęleſtia manu duceret.

Addicitur Concionibus

Animi præparationes.

Igitur enunciando verbo Dei addictus, in primis quęcunqne ſinceritatem mentis adulterarent, ſpem frugis eluderent, aut quoquomodo opus ſanctiſſimum inficerent, quam longiſſimè amandauit. Nil ſibi de conceſſis a Deo donis ſolitus vendicare, non oſtentare memorię, vel ingenii laudem, nullam de doctrina, vel eloquentia gloriam captare, & vt vno dicam verbo, non ſeſe venditare, aut prędicare; ſed

ſed Ieſum Chriſtum, cui tanquam omnis ſapientiæ fonti nouerat quicquid ſciret, aut boni ageret, tribuendum. Quod autem ab aliis accepiſſet, non tanquam ſuum dicendo iactabat, ſed quibus debebatur acceptum referebat; ingenuum eſſe ſciens, per quos didiceris, confiteri.

Doctrina ſana, ex Euangelio, aliiſve Sacris codicibus, ex orthodoxorum Patrum, atq; Doctorum monumentis deprompta. Familiares in concionando duces habuit Gregorium, Chryſoſtomum, Bernardum, & Patrum collationes apud Io. Caſſianum; quorum vt mores in vita, ita in concionando Spiritum repræſentabat. Ludolphum de vita Chriſti, mira pietate, ſalutaribuſq; documentis refertiſſimum, & perlegebat ipſe, & aliis perlegendum proponebat. Ex Doctoribus autem, Seraphicum, atq; Angelicum, cuius Summam, vt præfati ſumus, ita eſt mente complexus, vt deperditam dictare ipſe per ſe poſſet. Non tamen vir alioqui doctiſſimus multa ſcire ſe præferebat; ſed in multis quaſi neſcius edoceri, quam docere erat promptior. Ad excitandum pietatis proprium ſpiritum, frequens præ manibus habebat aureum opuſculum, de Imitatione Chriſti, dubio authore editum, ex quo ſeſe percepiſſe vberrimos fructus profitebatur.

Doctrina ſana.

Quos habere familiares doctores.

Libellum de Imitatioar Chriſti vnicè adamat.

Vtilia, nō in perſuaſibilibus humanæ ſapientię verbis, aut in ſublimitate ſermonis, ſed in doctrina ſpiritus, in veritatis manifeſtatione, & pondere ſententiarū docuit; verbo efficax, & feruidus, qui animis auſcultantium potius faces amoris, & timoris diuini, quam auribus humanam ſermocinationem miniſtraret; gratia tamen dictionis, & actionis perquam ſuauis; ſtylo res omnes licet abſtruſas facili quidem

Stylus vtilis, non fucatus.

Feruor dicentis.

explanabat, vt facile ab omnibus caperetur; sed tamen graui, ac rite ordinato, ne triuialem, & perturbatum nausearent docti: vtque hoc pacto sapientibus, ac insipientibus debitor vtrosque vna esca pasceret.

Fama sacræ eloquentiæ.

Tantam dicendo famam apud Auditores sibi cõciliarat, vt vix vnquam de suggestu descenderet, non onustus præda pænitentium. Neq; id mirum in homine, cui tantis rerum opibus affluenti non mediocres quoq; vires adderentur ex omnium virtutum connubio, præsertim ex profunda sui demissione.

Depressio sui ipsius.

Nam quo die concionem habebat, plausum officii aliquo abiectionis voluntariæ compensabat exercitio, puta emundandis sua manu patinis a mensa, discumbentibus ministrando, ægrotis inseruiendo, pauimenta instar famuli scoparii deuerrendo, aut humilioribus aliis ministeriis sese deprimendo, quò ampliorem a Deo demereretur opem. Porro quandiu concionum muneri vacauit, nunquam se voluit a domesticis laboribus, aut ab ordinis seruitiis immunem, non a publica psalmodia, nõ a piis collationibus, non a suis officiorum vicibus, aut vel ab vna communi opera contubernalium.

Quo autem loco, aut qua opinione esset apud Congregationis Primates, inde fit liquidum, quod nouum erecturi Cænobium in Vrbe Ticinensi, ad deducendam eò coloniam vna cum Io. Petro Besutio, & Paulo Maria Homodæo Congregationis Principibus Alexandrum delegerint, qui suæ eruditionis, pietatis, ac eloquentiæ luce aliquam eiusdem Congregationis speciem preferret. Quod quidem perfecit egregiè, atq; inibi in futura tempora nobile Theatrum suis aperuit virtutibus.

Sæpe

Sæpe Mediolano Ticinum, ſępe Ticino Mediolanum diuini verbi pabula populo daturus remeabat. Mediolani veſpertinis ſermonibus ad populum erudiendum ſimul, & excitandum epiſtolas Apoſtoli potiſſimum enarrare aggreſſus eſt, interpretatione perfacili, fructu autem concionis mirifico. Ex quo Ordinis vſu familia hæc Clericorum a perlegendis, & interpretandis Pauli Epiſtolis, ſectandiſq; eius veſtigiis Paulinorum cognomento, & Pauli patrocinio honeſtari ſe gloriatur. Quare memorandus ille, ac Sanctiſſimus Mediolanenſis Antiſtes Carolus Borromęus audita Alexandri fama in eo dicendi, ac docendi genere eximiè frugi, rogauit vti feſtis diebus poſt decantatas veſperas munus explicandi Epiſtolas in Templo Metropolitano ſubiret: tanto apud doctiſſimum Præſulem elogio donabatur interpres Pauli Alexander.

Mediolani Epiſtolas Pauli de ſuggeſtu interpretatur.

Indè Clerici Reg S. Pauli nuncupati.

A Diuo Carolo Borromæo rogatus idem pręſtat in ſua Metropolitana.

Cum vero tractu concionandi prolixo peritiſſimũ ſe, ac veteranũ ea in arte probaſſet, Patres in Comitia generalia redacti, quibus idemmet Alexander præſidebat, inquirentes hominem, qui methodum rectè prædicandi iunioribus præſcriberet, in eum tãquam clariſſimum Religionis, ſapientiæ, & Chriſtianę dictionis exemplar oculos coniecere, mandantes vt ſacrę eloquentię addictos tyrones pręceptis, ſtylo, ac exercitatione excoleret. Quid in Cœnobio hac in re egerit, generatim innuiſſe ſufficiat: quę inde euocatus perfecerit, ſuis queq; locis memorabuntur.

Iunioribus rectam methodum concionandi pręſcribit.

Magiſteria

Magisteria Alexandri.

CAP. IX.

ICVTI ad perfectum virtutis cultum adminicula non spernenda promunt de scientiarum thesauris viri Religiosi, ita qui alios erudiunt ad iustitiam opem non vulgarem; fiuntq; splẽdore doctrinę quasi stellæ fulgentes in perpetuas ęternitates. Hoc in numero recensendus venit Vir Dei Alexander, qui quam diuturno comparauerat labore sapientiam, sponte, & ab inuidia procul, lętus aliis communicauit, priuatis colloquiis, publicis Concionibus, & in litterariis gymnasiis: secutus sapientis consilium. *Deriuentur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas diuide.*

Prou. 5.

Ab ordinis sui Pręsule Philosophię primum, deinde Sacrę Theologię Doctor in Collegio Ticinensi, tam pro Alumnis Congregationis, quam pro aduentitiis est constitutus, vbi scientiarũ magisterio leges Christianę, sanctęq; vitę attentè copulauit: non tam dogmatibus phylosophorum, quam praxi virtutum discipulos imbuens, neq; vt ethnicus Magister, cui pręter ieiunam disputationem nihili est veri, ac recti intelligentia; sed vt Christianus institutor, qui doctrinam omnem ad Summi Dei cognitionem, ad morum temperantiam, & ad ęternę vitę assecutionem, quę studiorum iusta est meta, intendere nouerit.

Philosophiã ac Theologiam docet Ticini.

Docentis scopus.

rit. Quemadmodum enim parum est multa scire, si fructuosè scire nescias, ita nisi vtiliter, & ad salutem doceas, nihil doces. Qua in re non oleum, non operam perdidit; semina etenim illa pietatis inter docẽdum in teneros animos discipulorum immissa tempore suo efflorruere, copiososque peperere fructus; Compluribus ex eius disciplina quasi e sanctitatis palęstra ad castra Religiosorum prodeuntibus, multis ad Ecclesiasticę dignitatis munia prouectis, multis in ciuili Magistratu probatissimis. Hi Alexandrum summo semper obsequio, & reuerentia omnes sunt venerati, virtutum non minus, quam scientiarum Magistrum.

Studio, diuina prece, & ieiunio lectiones præuenit.

Operam seriò nauauit pręmeditandis, digerendisq; materiis, quas traderet; animaduertensq; humani ingenii vires in rimanda veritate sępe eludi, pertinax suum studium radiis superni luminis roborãdum putauit, nullam pręlectionem auspicatus non præuia precatione, adiuncto ieiunio vbi scrutandæ res reconditæ offerrentur. Ex Scriptorum placitis quæ solidioris, quæq; euidentioris essent notionis, ea deligebat: Inanes quæstiones, quæ mentis curiositatem nulli vsui pascerent, deuitans perquam diligenter. Agnitæ autem veritati inhærens mordicus, propugnauit constantissimè. Abhorruit etiam atque etiam a contumacium contentionibus, quæ ostentationi duntaxat inseruiunt, ad veritatem indagandam minimè conducentes. Et ne quando sciolis ansam daret altercandi de nugis, sententiam super his rogatus, aut ignorare se, aut alieno sensui malle adhærere profitebatur. Dicenti cuipiam compertissimam sibi esse salutem Salomonis, Alexander quãuis ab ea alienus opinione videretur, Ego verò, inquit, si

Fugit altercationes sciolorum.

ita est,

ita eſt vt dicis, de ſalute Salomonis mihi gaudeo, tibi gratulor: malens ſcilicet dubiam controuerſiam paucis contrahere, quam longius diſſertare.

Regulas ſtudiorum noſtris definit.

Inter noſtros ſæpe doctor, ſæpe ſtudiorum moderator fuit; regulas, horas, & omnem ſtudiorum ordinem definiuit. Eius vigilantiæ commiſſa ſpiritualis quoq; iuniorum educatio, ne dum litterarias diſciplinas acquirunt, faciant Euangelicarum iacturam, & a Gymnaſio facile auocatis ſtudia frigeſcant.

Laurea Sac. Theologiæ Ticini inſignitur.

Vt vero doctrinæ aliquod etiam pondus ex gradus authoritate accederet, quod apud nonnullos eoſque inſignes Cænobitas vſitatum eſt, laurea doctorali decorari voluere Patres, cum iam magnæ eruditionis clariſſima experimenta, vti Palæſtrites, & Palæſtritarum inſtructor, ac Præſes ediidiſſet. Igitur Anno 1563. in ædibus Epiſcopalibus, exhibito in Magiſtrum ſententiarum ſuę ſapientię ſpecimine adſcribitur albo Doctorum Academię Ticinenſis, donatus laurea Sacrę Theologię, refragrante nemine pręter ipſum Alexandrum, cuius modeſtia ſplendorem graduum, ac dignitatum auerſabatur.

Munus publici doctoris non obijt in Academia Ticinenſi, ſed domeſticos intrà parietes.

Publici vero Doctoris magiſterium in Ticinenſi Athenęo obiiſſe (vt in vulgus manauit) neque illius Academię tabulæ, neque Doctorum ſeries, neque priſca ſui ordinis monumenta docent; niſi publicum eſſe illum velis, qui in Auditorium domeſticum quoſcunque aduentantes excipit; quod multos per annos in ea Vrbe feciſſe Alexandrum negabit nemo. Hoc paucis inſinuat Antonius Maria Spelta Ciuis Papienſis, & Chronographus. In Cęnobio, inquiens, Logicam, Philoſophiam, Theologiam, & Conſcientię Canones tradidit.. Cathedram

thedram porro Philosophię eidem delatam an. 1566. ab illustri Protophysico, & Academiæ moderatore Nicolao Boldonio, Patritio Mediolanensi, nostrorũ amantissimo, Patres post preces triduanas, perpensis hinc inde momentis, quæ rem aut suaderent, aut dissuaderent, renuere, vti suis institutis parum consectaneam. Vtque posthac ambitioni, ac dignitatum cupidini via intercluderetur, post vnicum Alexandrum suscipiendæ laureæ facultas sublata est.

Neq; putes hunc Ven. Dei Seruum in concionibus, & Acroamatis sese continuisse; admouit ad quæq; munia religiosa animum, manumque, & qui totus erat in suggestu, totus in Cathedra, totus quoque erat in arena piorum operum, factus non omnium modo horarum homo, sed & omnium rerum vir. Quæstiones morales de vita rectè instituenda tradidit; super diuino, humanoque Iure consultus pluribus respondit; perplexos, vt aiunt, casus conscientiæ enodauit, audiendis sacris confessionibus, inducendo Sacramentorum vsui plurimam dedit operam, ægrotos frequens inuisit, pia sodalitia adolescentium fundauit, rexitque, pueris rudimenta Christianę fidei exposuit. Ad omnia pręsto adfuit Hyppolito Rubeo Papiensi Episcopo, post S. R. E. Cardinali, qui illum sibi Theologum adoptauerat, examini, & scrutinio Clericorum præposuerat, assumpseratq; in dubiis iudicem, in agendis ducem, & in Episcopalibus officiis comitem. Alia Serui Dei munia.

Præpositi vices in Cænobio Ticinensi splendidè, & cum omniũ plausu sustinuit, domestica interim, ac humiliora ministeria ferẽs; intermissę fabricę Tẽpli constructionem promouit: Patrum inopię corrogata stipe subuenit: Qua in re illud etiã Religiosæ paupertatis,

 sui-

Exemplum Religiosæ humilitatis.

suique contemptus exemplum dedit insigne, quod allatam a consanguineis tritici copiam, ne per baiulos pretio conductos importaretur in horreum, ipse Præpositus saccis includens suis humeris adiutus a sociis alacriter e publica via sustulit. Bibliothecã amplificauit dono datis a Patre codicibus. Quid plura? nunquam agendis defuit, ab actis nunquam cum tædio recessit, dura patiens ad duriora semper paratus, fidus, atque infractus Dei, Ecclesiæ, & sui Ordinis minister.

Inuitus præponitur regimini sui Ordinis; eiusque in regimine ornamenta.

CAP. X.

LEXANDRVM ex vmbratili sessione scholarum ad altiora iam vocabant propria merita, & qui abundè Papiẽse solum rore doctrinæ suæ fęcundauerat, ipsum ad patrii culturã migrare par erat. Aliquoties igitur ex Papiensi Collegio ad Mediolanense traiiciens, siue concionum, siue negociorum causa, tandem An. 1567. ad sui ordinis comitia apud S. Barnabæ delegatus venit. In iis primum propter notissimam viri integritatem, & inuiolabilem secreti religionem, excipiendis, fideliterq; referendis Consultato-

Ad comitia generalia sui ordinis delegatur.

tatorum suffragiis (quod vulgo est, scrutatorem agere) præficitur. Præses deinde Comitiorum & si iunior renunciatur. Postremum designatur Præpositus S. Barnabæ, cui vniuersæ Congregationis Præfectura, & administratio incumbebat. Spes erat, eaq; non futilis apud seniores illos, posse sub iuuene vix annum trigesimum secundum egresso, tanquam surculo recens surgente, reuiuiscere priscum illum virtutis vigorem, & regendi antiquam industriam, quæ in senio confectis fracta, & exoleta videbatur.

Suffragiorũ scrutator eligitur. Comitiorũ Præses. Præpositus Generalis Congregationis.

Rem proculdubio prospexerat Io. Petrus Besutius probatæ virtutis homo, primasq; tunc in Congregatione gerens. Is namque Dominico Saulio de vniuersa Cõgregatione pluribus nominibus optimè merito, supplicibus litteris roganti, vt sibi propriis focis extorri, & in Ticinensi profugio aduersus inuidorum molestias degenti, a Patribus concedatur Alexander filius, nimirum vnicus deuexæ ætatis baculus, exagitati solatium animi, & in extremo vitæ subsidium singulare, ita responderat, libenter Patres precibus annuere, quousq; comitia ineant; Cæterum nihil vltra polliceri: quasi inaugurationem eius præsentiscens. Idem certiore vaticinio est assecutus B. Carolus Borromæus, qui cum sibi tàm faustè, & fæliciter cessisse primum Concilium Prouinciæ cerneret, ingenio, sedulitate, ac sapientia Alexandri, illum Ticino traductum, in sua Metropoli hospitari velut indiuiduum administrum expetierat: sed obsistere intelligens patris Dominici iustissima vota, & seniles lacrymas, acquieuit tunc quidem seniori, ac patri: fidens animo satis sibi quoq; breui faciendum. Nec spem euentus fefellit, electo post annum Præposito S. Barnabæ Alexandro, & commorante in

Prognostica.

ipſa vrbe Mediolano, vbi Pręſul maximus eius Ordinis ſedem ex inſtituto habet.

Secundo, ac tertiũ Prępoſitus Generalis.

Iterum autem, ac tertium collata fuit ea Prouincia Alexandro annuis ſubſecutis comitiis. Siquidem vnoquoq; anno de inſtaurando Rectore Congregationis decernebatur. E quibus anno altero etiam illud non minimæ gloriæ tributum Alexandro, quod cum priſco more qui Congregationis vniuerſæ præfuiſſet, a Præſidatu proximorum comitiorum arceretur, ei tamen propter ſinceritatem fidei, mentiſq; integritatem vna omnium conſpiratione indultum eſt, vt Expræfectus comitiis ipſis quaſi Interrex præſideret.

Oblatæ dignitati obſiſtit.

Quam ægrè, quamque reluctante genio ad eiuſmodi gradum trahi ſe pateretur ille honorum contẽptor, immò verò oſor, indices fuere certiſſimi candentes ſolutis comitiis genæ, & toto vultu ſuffuſus rubor, oculos ipſos procul ſtantium feriens, tantæq; moderationis miraculo complens. Neque id ſolum, nam & oratione fortiter reniti auditus eſt, ac lacrymis profuſis implorare abdicationem. At Patrum ſenatu minimè exorato, ad nutum tandem diuinum, & illorum decreta ſeſe componens ſubiuit iugum: Non ſenſu vllo dominandi in Cleris, ſed vt forma gregis ex animo factus commiſſas oues regeret, & Chriſti Domini veſtigia conſectans, aliis miniſtrare magis quam ſibi miniſtrari ſatageret, reip: ſtudens commodis, & ſubditorum potius parens imperiis.

Coactus iugum ſubit. 1. Petr. 5.

Ornamenta Alexandri Prępoſiti.

Nihil illo duce ſecurius ad rectum iter ſalutis, nullum ad ſanctitatis numeros omnes abſolutius exemplar, cuius in aſpectu eluceret facies honeſti, in geſtis dignitas virtutum omnium. Erat in illius præceptis, atq; exemplis vbi lætiſſima paſcua pietatis,

ac

ac ſpiritus cæleſtis reperirent oues, Paſtori ſcilicet cæleſti potius, quam humano concreditæ. Namq; ad Congregationem moderandam prouectus nihil imminuit de priſtina Religioſi hominis conditione, de communi fratrum opera, de ſtata vitæ auſteritate, de ſtudio perfectionis; ſed præterita voto ſuperiore proterebat, vt cæteros non dignitate ſolum, ſed etiã vitæ ratione antecelleret. Nullum commodum maius admiſit, prærogatiuam omnem reſpuit, in victu, veſtitu, cubiculo, famulitio nihil ſingulare ſibi paſſus attribui. Fercula diſcumbentibus adhuc defert, vaſa coquinaria perpurgat, & vilioris mancipii ſarcinas lætus deportat Præpoſitus. Auerſatur eadem coſtantia quicquid ſenſibus blanditur, ieiunia ieiuniis, vigilias vigiliis, flagellis flagella accumulat. Religioſæ paupertatis ſeruator egregius, & ea ſine quibus ægrè vita humana traducitur, ſibi quam ſociis gaudet prius denegata; diurnis, nocturniſq; precibus vna cum aliis in Eccleſia intereſt, continenter de ſuggeſtu diuinum verbum proſeminat, Pœnitentium confeſſionibus patienter intendit. Nulla hora feriatus, nulli cedens labori, vt alios ad laborem alacriores efficeret. Ex eius ore potiſſimum petebatur, quod eſt in viro Religioſo actuoſę vitę profeſſore maximum, vt nihil fallax, ſubdolum, inane, fucatum, infenſum excidat: Sed verbum ſimplex, caſtum, rectum, ſalubre, pacatum, quale diuino pleni numine homines familiare habent. Erat illi aſpectus grauis, venerabilis, vt Pręſulẽ decet, verumtamen affabilitate mirificè grata tẽperatus, qui ſubditis facilem aperiret aditum. Et hęc quidẽ Præſulis noſtri ornamenta oculis quotidie ſubiecta contẽplabantur ſui: qua vero illos arte, ac prudẽtia dirigeret, inſpiciamus.

Regi-

Regiminis leges, & acta præcipua.

CAP. XI.

Præludia ad bonum regimen.

RTEM regẽdorum hominũ perdifficilem, & magisterii culmen non procul esse a casibus intelligens Alexander, quasdam sibi ad bonum regimen leges præscripsit, ne se, suosq; transuersum ferri contingeret.

Assiduitas precum.

Primum omnium facem superni luminis ab æterna illa sapientia, vnde est omnis potestas, potestatisq; rite exercendæ norma, necessariam sibi esse existimauit: Quam vt obtineret, ad preces assiduas adiecit animum, tantum illis fidens, quantum viribus diffidens propriis. Ergo si alias multus, nunc plurimus esse cæpit exorando Deo, ac votis fatigando assiduis. Tum ad demerendam facilius cęlestem opem, adhibuit Constitutionum ordinis custodiam multo quam antea exactiorem: ratus in hoc gemino veluti cardine molem administrationis prosperè versum iri, propitioque Deo impares tanto oneri vires suas, fore pares, & oblatas asperitates lenitate afflantis Spiritus Sancti facillimè complanandas. Quod quidem ex sententia est consecutus.

Exactior custodia Constitutionum ordinis.

Imitatio Apostoli.

Deinde Pauli Tutelaris præcepta tanquam sibi vni proposita, obseruanda ad vnguem putauit, præsertim vbi Præsules Ecclesiæ ad rectum regimen infor-

format. Itaq; poterat cum illo gloriari, sese in vigiliis multis, in laboribus plurimis insudasse, vbicunque diuini cultus, regularis disciplina, commissarum animarum salus in discrimen vocaretur, aut vbi propagandæ virtutis spes aliqua offerretur.

Auspicatus a domo Dei, vnde est prima regula sanctitatis, in ea potissimum incubuit, quæ diuinum cultum statuunt, vel iuuant, vel certè collustrant. Qui olim iunior personam, ac partes æditui sustinés exquisita, atque laudabili munditie collucere sacræ ædis parietes, altaria, vasa, pauimenta ipsa, summopere curauit, incredibile est, quantum splendoris, & elegantiæ adiunxerit Sacerdos, & Præses Sacerdotum. Templum S. Barnabæ absoluit, auro multo adornauit, acceptis precariò a Patre aulæis pretiosissimis conuestiuit, tabulis, ac imaginibus ad pictatem distinxit, supellectili holoserica, argentea, aurea largè locupletauit; pecunias, & omne genus donaria Ecclesiæ collata in eiusdem nitorem, neq; vnquam aliò, voluit impendi. Ferculum ex ebano operosissimum, sumptuosissimumq; ossibus, cinereq; Sanctorum oppletum, quod a B.Carolo, vt hic quoque ab auunculo Pio IV. Summo Pontifice, dono acceperat, eidem ædi S. Barnabæ dono dedit, collocauitq; magnificè super ara maiori, quam idem Archiepiscopus, ex Pario lapide, ingenti sumptu erexerat: eratque tantæ venustatis, ac festiuitatis spectaculum loci, vt pius Archiepiscopus aduenas, & supremæ notæ principes ad spectandam faciem ridentis templi, ad altarium, ornamentorumq; concinnitatem tanquam ad prodigium deduceret.

Ante omnia curat quæ sunt cultu Diuini.

Absoluit, ornat, & ditat Templum S. Barnabæ.

Sumptuosum ferculū reliquiarum à S. Carolo acceptum collocat in ara maiori.

Verumtamen quoniam templa Christianis ritibus, pia, ordinataque sacrificiorum serie, & sanctimonia

Ministris Ecclesiarū suarum fert leges.

ipsa

ipſa Sacerdotum magis quam argento, auroque radiant, mirum eſt quantum hac in re noui Præſulis cura, ac vigilantia profuerit. Sacra facientibus, ſacra dantibus, pſallentium Choris, tribunalibus confeſſariorum, ſedibus concionatorum leges tulit, ea prudentia, vt omnes decente officii adminiſtratione regerentur, & ſacrificiorum celebratione quammaxime religioſa, grata quoque harmonia pſalmorum, concionibus, & ſi quod eſt aliud Chriſtianæ Religionis officium, diuinos ſenſus in adſtantium animos infunderent. Præfectos confeſſionibus ſeueritati benignitatem immiſcere docuit; vt peccantes ad emendationem benigni allicerent; ſeueri vt a lapſibus terrerent. Vnde & illud Mediolani in vulgus abierat, Cui a vitio penitus reſilire non eſt ſatis animo firmum, is ne Barnabitas adeat expiandus.

Cantum, & hymnodiam moderatur.

Pręfationes aliquot ab Eccleſia minimè probatas, ſed ſola ſpecie pietatis inuectas e miſſali libro ſuſtulit. Breuiarium iuſſu Pii V. editum, reiecto anteriore, in vſum induxit. Muſicum, ac variatum crebris inflexionibus cantum, licet apud alias magni nominis Eccleſias vſitatum, adhibito peritorum conſilio vetuit induci, malens retineri quem maiores noſtri vſurparant; benè ſeruata clara, conſona, & moderata pronunciatione, quę pſallentibus ęquè ac audientibus pietatis ſenſum, non tędium afferret; vt olim in Eccleſia Alexandrina ſub B. Athanaſio Epiſcopo vſu receptum fuiſſe ſcribit S. Auguſtinus, & in Latina Iſidorus. Noluit autē Sacerdotes inſolitis precibus, aut officiis grauari, ne retardarentur a ſtudio audiendi confeſſiones. Eodem itidem modo alia prudenter ad hymnodię, & diuini cultus nitorem ordinauit.

S. Aug. lib. 10 conf. c. 33. Iſid. lib. 1. de Diuin. off. cap. 5.

Ad

Ad Ecclesiæ suæ decorem conducere iudicauit, iura illi iustè acquisita tueri. Idcirco titulum, ac prouentus S.Barnabæ ab Alexādro Taegio,& Amico Grypto antea Præpositis concessos, & a Paulo III. nascenti Congregationi traditos, aduersus Attilium Gryptum Clericum Nouariēsem per iniuriam infestum, Congregationi strenuè seruauit. Loci prærogatiuam publicis in supplicationibus ab Archiepiscopi Vicario nostris assignatam, aduersus Canonicos Regulares ingenti animo propugnauit, donec a Sixto V. dirimeretur lis, Patribus ab eiusmodi conuentu exemptis, in gratiam B.Caroli.

Iam gradum faciamus ad ea, quæ ciuilis sunt potius gubernationis. Disciplinam regularem, ordinis Cænobitici propugnaculum, impensè fouit, collabentem prouidus reparauit. Veterem consuetudinem obeundi per vices infima domorum ministeria a neglectu vindicauit: in vsum reuexit antiquatum pene morem vna congrediendi alternas per hebdomadas ad pium colloquium, non ambitu eloquendi, sed studio sanctitatis, vel ad commissorum delictorum publicam accusationem. Nonnulla verò quæ Sacris Canonibus, & Congregationis priuilegiis parum consona videbantur, aut expungi, aut explicari curauit. *Disciplinam Regularem impensè fouet.*

Regendi modum prętulit eum, qui animos magis amore, quam timore flecteret. Hic siquidem propius ad Spiritum Sanctum, & ad illius ductum accedit. Dicebatq; homines ingenuos, qui propriæ voluntati vim sponte inferendo, iugo se Christi subiecissent, mansuetudine potius, leniq; suasu, quam acerbitatę imperiorum, ac duris increpationibus continendos in officio, & ad vitam sanctio- *Amore magis quam timore suos regit.*

rem instituendos: institutus ipse non iubere, sed rogare; non imperare, sed innuere; non increpare iurgiis, sed lenibus monitis corrigere. Redditus proinde subditis acceptissimus; & summa in veneratione habitus, cui dicto citius parebant singuli.

Delictis minimè tamen conniuet.

Ex lenitate autem magis quam authoritate ita malebat agere, vt obtegendis tamen delictis non cõniueret: clam delinquentes clam obiurgans, palã peccantes, palã arguens, secundũ illud Apostoli, *Peccantes coram omnibus argue; vt & cæteri timorem habeant*. Paterna etiam castigatione plectens, vbi opus esset; vlcus curaturus, non vt ægroti animum asperaret. Qui extraneorum fauore, aut Principum potentia fretus quicquam consequi præter, vel contra Ordinis instituta tentasset, is grauem quidem correptionem subibat, nihil præterea obtinens. Alexander enim ex iis erat, qui potentium neque precibus, neque inspectione flecteretur, vbi quæ regulari disciplinę aduersarentur relaxanda forent. Porro inter hæc lacessere ex illis aliquem, aut ad iracundiam acuere dicto procaci, vel iniurioso sapientissimè cauit, ne ægrotantem exulceraret potius quam sanaret, nunquam ipse ab illa animi serenitate deturbatus, quæ Rectores cohibet, ne mente perturbentur, neve iustitiæ fines prætergressi subditis iræ, aut desperationis fomitem subministrent.

1. Tom. 5.

Non flectitur Principum litteris commendatitijs.

Consultorũ suorum sententijs plurimum defert.

Animaduertens nihil in administratione rerum publicarum deterius esse, aut quod superbam mentem, & insanam cæcitatem apertius arguat, quam nimium sibi tribuere, & aliena consilia despicatui habere: Contra vero, docilem se præbere, & vbi opus est, prudentium vti consilio, sapientis esse

pro-

proprium, & ad res fœliciter peragendas summum præsidium; nihil paulo grauius aggressus est, quod non prius Consultorum suorum trutinę subiecerit, alienæ sententiæ plus deferens, quam suæ. Idq; non in iis tantum, quæ ex vsu Congregationis firmanda, aut infirmanda sunt communibus sociorum suffragiis, a quibus discessisse, piaculum; sed in iis etiā quæ liberi, vtpotè supremi, arbitratus essent. Exẽplis res pateat. Expetitus a B. Carolo vt Epistolas Pauli publicè in ædibus Archiepiscopalibus per dies festos explanaret, quamuis pro potestate liberum haberet, operam tamen spondere non est ausus, donec Discretorum (quos vocant) suorum consultationi supponeretur. Mediolani rogatus ab administratoribus S. Mariæ Egyptiacæ prouinciam inire inuisendi Monasterii ad annum; vt annueret. absque consiliariorum suorum consensu adduci nequiuit. Egit hoc autem pro sua humilitate, cum nulla teneretur lege, adnotat eius temporis commentator. Genuam vocatus vt de assumendo in congregationem insigni templo Sauliorum deliberaret, viæ se committere recusauit, non prius rogata discretorum sententia: quibus inconsultis ne breue quidem iter suscepisset. Complura & alia ex antiquioribus ordinis monumentis in hanc rem adduci possent, quibus perspicuum fieret, hunc virum modesti regiminis studiosum, ab omni pertinacia alienum, magis semper in sociorum vota propendisse quam sua; indeque faustos, fortunatosq; suæ administrationis exitus promeruisse. Ne quid autem præcipiti consultatione præposterum caderet, congrua temporum interualla consultoribus permittebat, ad implorandam diuini luminis opem, &

maturius indaganda rei propositę momenta, consectaneasq; rationes. Maioris tamen ponderis negocia, veluti quę perennitatem spectant, vel ad generalia comitia referebat, vel in priuato consilio prius discussa, in iisdem comitiis recoquenda seponebat.

Oculatus in nouitiorum delectu.

In Nouitiorum delectu valde oculatum se prębuit, & licet quammultos suaui agendi ratione, paternaq; benignitate attraheret, eos tamen familię dũtaxat aggregauit, quos pluribus antea experimentis seuerè probasset, arbitratus maiori frugi futuros paucos viros benè moratos, & ad pietatem pronos, quam sexcentos homunculos nullius vsus, atq; adeo perturbatę vitę; nunquam ab eo proposito abductus, vel sanguinis propensione, vel amicorum precibus, magnatumue authoritate, spreta quoq; spe omni rei amplificandę. E pluribus hoc vnum subiicio. Postulabat nescio quis Ordini adscribi, censum Collegio S. Barnabę collaturus non tenuem: At vbi Alexandro nunciatum est, illius propinquos genere nobilissimos inopia laborare, e vestigio cedi bonis omnibus imperauit. Pręsules, & Curę animarum prępositos a sęculi strepitu ad Cænobii tranquillitatem aspirantes, proposita maiori gloria Dei, & gregis salute prudenter ad suas remisit Ecclesias. Non dispari charitate interdum repudiauit oblata commoda fundandi Collegii, destinato iam aliis ordinibus loco, ne alienis votis fallendis consentire videretur.

Illorum educationi diligenter inuigilat.

Tyronũ educationi rectissimos viros, ac doctrinæ spiritus scientissimos præfecit, quibus ætas, prudentia, ac Sanctimonia fidem, authoritatemq; apud nouos athletas conciliarent; quiq; paruulis lac pietatis sensim instillare nossent, & grandiores in arduos

ago-

agones deducere; illos aduersus mundi illecebras, aduersus carnis oblectamenta, mentis elationes, cæteraque vitiorum agmina, & ipsas aduersus dæmonum nequitias, armis militię Christianę ritè munientes. Plenam tamen filiorum institutionem actoribus, & tutoribus non transmisit parens; institutionem aureo libello tradito maxima ex parte complexus est ipse. Ipse elementa vitę spiritualis docere, progressus rationem exigere, inertes excitare, effrænes cohibere. Cumque natura lepidus esset, ac iucundus, quò magis illos in sui amorem, & ad virtutum exercitamenta pertraheret, ætati, ac ingenio iuuenili se se accõmodans, recreandi animi caussa illorum honestis, religiosisq; lusibus interdum adesse minimè recusabat. Poteratq; iure optimo cum Apostolo illis iactare: *Factus sum paruulus in medio vestrum, tanquam si nutrix foueat filios suos.* Thes. 2.

Ad nuncupanda Religionis vota non admisit quẽquam nisi virtutis probatissimæ, & omnino emeritæ militiæ, idoneum quoq; officiis Congregationis ritè obeundis. Recentes a professione veluti rerum agẽdarum ignaros a ferendis suffragiis per aliquot annos distulit, donec longiori experientia eruditi de negociorum rationibus diiudicare tutius valerent. Recentes à professione differat dandis suffragijs.

Studiorum litteralium, quibus non pauca tum proprię, tum alienæ virtuti adminicula conquiruntur, nihilo remissior quam morum formandorum fuit curator: & qui olim studendi ordinem, ac methodum, horarumque partitionem Gymnasio colendo prescripserat, nunc vt omnino seruentur imperat, optimosque sibi substituens præceptores, studiosis alumnis opportuna largè suppeditat, scholas frequens perlustrat, disputationibus, declamationibus interest Cura Studiorum liberalium.

intereſt, ad laborem omnimodis acuit, deſides increpat, vrgetque omnes, vt litterario ludo educti ad aliorum poſtea inſtitutionem prodeant luculenter inſtructi.

Quæ vniuerſim precepta ſanctitatis tradit adultis.

Adultos, ac ętate prouectos piis muniis perpetuò detineri, & ad faſtigium Religioſę perfectionis contendere oportere docebat: nec ſermonibus ſolum crebris, verum etiam exemplis ſuis; horam illam quam cæteri remittendis animis a ſumpto cibo addicunt, agitandis ipſe negociis adminiſtrationis ſuæ inſumens. Iubebat autem, omnes quietos eſſe, vnanimes, non alta ſapientes, ſed humilibus conſentientes, idipſum ſapere, orationi, atque ſilentio inſtare, carnis curam non agere, a ſæculi faſtu recedere, & ab omni labe auaritiæ, ac opulentiæ cupiditate immunes degere.

Ægrotis, ac ſenibus magna charitate ſubuenit.

Exquiſitiſſima pariter ſedulitate vacabat ægrotorum curæ, ac ſolatio, illos quotidie inuiſens, ad placidam dolorum perpeſſionem, & ad omnem patientiæ fructum humaniter hortatus, inuigilanſque prompto miniſtrorum obſequio, plerumque miniſter ipſe, nunquam paſſus ad ægrotantis ſubſidium medicorum, & medicamentorum opem, aut quicquam aliud deſiderari. Eadem Charitatis opera ſenes, ac valetudinarios complexus, quibus prouidus Pater ſubminiſtrari voluit, pro domeſtica facultate, quæcunq; opus haberent.

Summa regiminis.

Denique vt omnem eius regiminis ſeriem paucis abſoluam, Summum Viro Dei conſilium, & ſcopus vltimus fuit, omnia per anguſtum callem diſciplinæ regularis ad Dei cultum, profectum Congregationis, & abſolutam cuiuſq; ſanctitatem collineare. Præibatque ipſe ſpectabilis Anteſignanus, in arcta

legum

legum custodia peruigil Argus, in hymnodia Choragus, in functionibus Ecclesiasticis Coryphæus, Vigiliarum, & laborum Princeps, Dux ad dura, & ardua, Adolescentium Pædagogus, senum, & ægrotorum solamen, errantium reductio, robur pusillorum, terror contumacium, omnium vigilantissimus Pastor, & Parens amantissimus; qui propter summam in filios beneuolentiam, eorumque salutem, pectore constanti, & infracto ferret hilaris molestias omnes, quę inter regiminis curas oboriuntur, non rarę neque leues.

Qualis in Exteros:

CAP. XII.

RAETEREA, quæ subditis soluebat curæ paternæ tributa, non paruam laborum suorum frugē tribulibus impertiri satagebat, natus benè omnibus velle, omnibus benefacere, vt omnes ad ea, quæ recta sūt, & quibus ęternam beatitudinem meremur, incitaret. Peculiari tamen hoc beneficio nobilissimas quasdam familias, agnatorum præsertim, excoluit, monitus dicto Apostolico, *Operemur bonum ad omnes, maximè autem ad domesticos fidei*. Ita, contemptum mundi, horrorem peccati, reuerentiā, ac Religionem in Deum eorum mentibus opportuno tempore, quod studiosè nanciscebatur, gratisq; colloquiis insinuabat.

Perutilis cūctis tribulibus.

Gal. 6.

Parent I prę cipuè, & eius domesticis

Titulo naturæ, diuinique mandati, præcipuum fuit studium erga Dominicum Patrem, cui sicut vnicæ deliciç Alexander filius, ita viciſſim Alexandro Dominicus. Illi in negociosa Magistratuum prouincia Mediolani occupatiſſimo, quamcunque potuit opem submiņiſtrauit, in rebus dubiis consiliator, in agendis adiutor, in aduersis solamen, in doctrina pietatis magister; Vt credas natura filium euasiſſe officio parentem. In Vrbem Ticinum mox profugienti, non tam ad declinandam inimicorum inuidiam, quam vt filii chariſſimi iucunda consuetudine, monitisque saluberrimis frueretur, nec precibus ad Deum fusis, nec opera defuit vlla. Eius de familia, quam etiam saluberrimis ipse monitis benè formauerat, ad rationem vitę perfectioris in Congregationem traxit Franciscum Staulum singularis innocentię iuuenem, & Dominicum Boerium diuini consilii hominem, qui strenuè munere Procuratoris Generalis suscepto totum Ordinem sustinuit.

Item familijs Vicecomitum, Cusanorũ, Sfõdrator. e quibus extitere Alphonsus Vicecomes, Augustinus Cusanus Cardinales, & Nicolaus Sfondratus Pontifex Maximus.

Veniunt proximè non minus Religiosę, quam pervetustæ familię Vicecomitum, Cusanorum, Sfõdratorum, quos & eorum liberos in Christiana pietate, omnique bene viuendi lege instituit. Vnde a Vicecomitibus prodiit magni meriti Alphonsus, albo Patrum Purpuratorum S. R. E. inscriptus Cardinalis, e Cusanis Augustinus non minoris meriti, & eiusdem pariter S. R. E. Cardinalis, & Sfondratis Nicolaus, Ecclesiæ Cremonensis Episcopus, ac postmodum vniuersalis Ecclesiæ Pontifex, aſſumpto Gregorii XIV. nomine. Inter quos conscribendus accedit Sanctiſſimus Carolus Borromęus, qui Alexandrum ab audiendis Confeſſionibus

sibi

ſibi adhibebat. Inſtituti noſtri breuitatem excederet longa ducēda ſeries virorum præclari nominis quos religione, & virtutibus promiſcuè imbuit Alexander, de Collegio Doctorum, de Magiſtratuum, de Senatorii ordinis. Si cenſere etiam vellemus, quam multæ,& eç ſpectantiſſimæ virtutis matronæ ſub huius viri Magiſterio floruerint pietatis, ac ſanctimoniæ fama:Cū nemo pene fuerit, qui in eius diſciplinam non confugeret,ſiue priuatim domi, aut in Gynæceis Virginum Chriſto deſponſatę viuerent fęminę, ſiue Religioſorum agminibus adiuncti viri: eo quod nullus eſſet perfectioris vitæ gradus,quem non optimè calleret Alexander,nullus nodus, quem nou ſolueret, aut obex, quem ſingulari ſua prudentia non auferret.

Cœnobiis Sanctimonialium nauat operam.

Experimenta ſuæ virtutis, atque operæ efficacis non minora intulit Cœnobiis ſanctimonialium, à B.Carolo ſæpe ac ſæpius huic prouinciæ adhibitus. Ticini rogatus vt puellarum pupillarum, mulierum quoque à turpi quæſtu ad Religioſæ Caſtitatis cultum traductarum regimen ſuſciperet,ſplendido cum ſtipendio; Ceſſit iiſdem fœminis ſtipendium misereſcens paupercularum conditionis, ſimul ne quæſtus gratia quidquam agere videretur etſi Collegium ſuum egeſtate non mediocri premeretur. Sed & prouidit gratis Rectorem ex Patribus Ordinis quam probatiſſimum: ſcilicet loco omnis quæſtus habens meritum pietatis. Mediolani ad S. Marię Egyptiacę Viſitatoris munus exercens, ex eo Cœnobio priſcas amandauit corruptelas, inſtituens de integro, aut reſtituens quicquid religioſi nominis fœminas decet.

Extat Mediolani inſignis Virginum cætus Ange-

Angelicarũ S. Pauli regimini præest

licarum prçnomine à Paulo III. decoratus, religione, ac familiarum claritate inter primarios eius vrbis; vbi geminæ Gregorii XIV. sorores, ac geminç Gregorii XIII. neptes mirç perfectionis coronam sunt adeptæ. Sanctimonialium ille Chorus eosdem parentes, eadem incunabula, idẽque Pauli patrocinium nobiscum sortitus, a nostris tanquam germanis fratribus, sub Præpositi Generalis arbitrio, Sacramenta, disciplinamque se percipere lætatur. Quod munus solertissimè exequens Alexander effecit, vt quod a primordiis eo in Cçnobio vigebat robur virtutum, constantissimè etiam nostro çuo perseueret; vtque illud sanctitatis nomen, quod iam tum apud Carolum Hierarcham suum sibi fecerat ille Angelicarum conuentus, florente ea ipsa viuendi norma etiamnum apud posteros integrum persistat.

Episcopatum Aleriensem recusat.

CAP. XIII.

RANDI passu per omnes virtutum gradus ad perfectionis Christianæ pergebat apicẽ Venerabilis Dei Seruus Alexander, eiusq; nomen vltra Mediolanensium fines Italia tota vagabatur honorifice; Nec potuit fama non attingere Romanæ arcis mænia, & ipsa Curiæ penetralia, quo

tempore

tempore clauum Sanctæ, & Apostolicæ Ecclesiæ tenebat Pius V. cui prius Michaelis Ghislerii nomen, inter prisca monumenta Congregationis nostræ gloriosè insertum. Is etenim ab exordio surgentis familiæ Clericorum S. Pauli exercitamenta religionis prælibans, sese illi præstiterat amicissimum, assidebatq; Mediolani frequens auditor, & adstipulator congressibus Patrum, vbi de vitiis fugandis, deque capessendis virtutibus, cuilibet quasi per symbolum disserere mos erat, non ad fastum, aut disceptationem, sed ex sinceritate mentis, & ad operis actum. Quare imperii Christiani fasces consecutus, haud immemor saluberrimi vsus collationum, eandem Congregationem amanter complecti, & studiosè fouere non desiit.

Fr. Michael Ghislerius, qui & Pius V. Sacris Collationibus nostrorum interest

Pontifici vt ea perpetuò fuit mens, religionem Christianam inter Catholicos sanam, atque incorruptam seruare, ita & eandem longè, ac latè inter barbaras nationes propagare. Illud quidem in bono delectu Episcoporum statuerat, hoc autem in ope virorum doctrina, religionis studio, animi fortitudine insignium, qui vexilla nominis Christiani in ipsas efferatas regiones inferre haud metuerent. Itaque meditatus tam egregiam, & validam cohortem e castris Religiosorum componere, atque expedire, nonnullos etiam de paruo manipulo Clericorum Regularium S. Pauli in hanc rem excerpi mandat Alexandro Præposito, quem iamdudum in paterna domo adolescentulum, & in ædibus S. Barnabę Sacerdotem de facie nouerat.

Excerpi aliquos de Cógregatione mandat Alexandro Præposito missionis euangelicæ gratia.

Expeditionem paranti Pontifici, nullo mortalium suggerente, sed Deo duntaxat afflante consilium hęsit, Alexandrum ipsum Aleriensi Ecclesiæ dudū

Alexandrū ipsum Ecclesiæ Aleriensi præficere vltro designat.

paſtore viduatæ præficere. Appoſitè quidem; quemadmodum enim non ex omni lapide muta Deorum ſimulachra, ita non ex omni ſtipite Epiſcopi Dei viuentis viuæ imagines. Neq; erat eiuſmodi prouincia cuiuſuis fidei, & curæ committenda, ea præſertim tempeſtate, & procella malorum. Neq; ad excolendam illam Corſicæ partem ſentibus vitiorum ſylueſcentem quælibet manus erat, aut ſatis edocta, aut ſatis idonea. Exquirebatur, qui poſſet vitę innocentia id omne, quod iniquum eſt, proſcribere, pietatem exemplo inſpirare, Eccleſiaſtici ordinis diſciplinam a maioribus traditam ſtrenuè ſuſtinere; qui ſarculo verbi Dei ſpinas errorum extirparet, fidem, doctrinamve Chriſtianam eruditione ſua proſeminaret, ſapientia reluctantes argueret, rebelles comprimeret authoritate, Eccleſiæ iura defenderet, vel ſi ferrum ceruicibus immineret; qui denique omnia ſuauiter, ac fortiter pro temporum, ac perſonarum diſcrimine potis eſſet prudenter exequi. Fuit in Summo Pontifice eximiæ laudis conſumatio, quod probum, eruditum, ſapientem, cœteriſque ornamentis fulgentem Alexandrum Epiſcopum Aleriæ diuino flamine inductus dederit: In quem illa quoque humanis moribus non incongrua prærogatiua concurreret, quod nobili Patritio Genuenſi Genuenſis Eccleſia crederetur.

Status Vrbis Aleriæ.

Eſt enim Aleria Vrbs Corſicæ ad latus interius Mediterranei, olim a Sylla dictatore deducta Colonia, hodie Reip. Genuenſi parens, ſitu amæna, ampla ambitu, titulo Epiſcopali, locorum numero, & Diœceſis amplitudine reliquos Inſulæ Epiſcopatus antecellens. Noſtro tamen æuo tantis bellorum calamitatibus deformata, vix vt appareant veſtigia ruina-

ruinarum,nihilque sit residui,præter excubiarum arcem , & rudera ædis Cathedralis antehac Diuo Marcello sacræ.

Episcopatũ renuit Alexander.

Hoc Põtificis cõsiliũ denunciat Carolo Archiepisc. Mediolanẽsi Card. Alexandrinus,mandatq;institui ab eo quęstionem vitæ,ac morum Alexandri. Obstupuit Alexander, contremuitq; ad inopinatum nuncium, totaque secum societas Patrum deplorantium rem insolitam, & vt ii putabant, Congregationi perniciosam. Dolebat ille de latebris, deque tutissimo portu Cænobii abduci, diuelli e genetricis gratissimo sinu, & ex ipsis abreptum vberibus in molestissimas huius pelagi vndas reiectari: torquebaturque non leuiter, exemplo suo viam pandi inhiantibus Episcopales honores; de male etiam custodito grege rationes aliquando redditurus. Quocirca coram Antistite abiectus in genua, se tanto munerī minus idoneum causatur, rogatq; vt si fieri liceat, ab eo dimissus fiat, ductus maximè eorum exemplo, qui omnibus licet numeris optimi Pręsulis absoluti, infulis tamen obduci capita renuerunt.

Dolent Patres tanto viro destitui.

Cæteros Patrum, salua obedientia Pontificis, alienos ab ea promotione reperit Archiepiscopus, dolentes tali, ac tanto viro destitui, & sociis aditum ambitionis aperiri. Nihil enim antiquius fuit primis Congregationis authoribus, quam vt in humili, quod erant professi, vitæ genere sese continerent, Deoque vti primo vocati sunt, deseruirent, ab honorum, ac dignitatum ambitu procul abdicati. Verum Summis Pontificibus diuersa sentientibus, & ex Dei gloria, atque Ecclesiæ vtilitate aliter decernentibus, atque adeo iussa interponenti bus, non acquiescere nefas est. Et quemadmódum

Confugiunt ad S. Carolum, qui diligenter omnia ad Ormanetum scribit.

dum affectare periculosum, ita diuinæ voluntatis Interpreti Christi Vicario obsistere, specie licet humilitatis, nullatenus tutum. Igitur suppliciter rogant Patres Archiepiscopum, proponat Summo Pontifici, quæ negocium dissuadere viderentur rationes. Quod officii genus eo propensius ille est exequutus, quod sibi, Ecclesiæque suæ subduci fidissimum adiutorem non posset non vehementer dolere. Missisque litteris ad Nicolaum Ormanetum virum diligentissimum, suum in curia Romana procuratorem, vt hęc omnia ad Pontificem referat, mandat. Litteras latinè redditas in rei testimonium libet hoc loco subiicere.

Exemplum Epistolæ B. Caroli Borromæi De Alexandro Saulio ad Ormanetum. Romam.

» QVOD Sanctissimus D. N. de Aleriensi
» Ecclesia in Corsica Præposito S. Barna-
» bæ demandanda statuit, id ego ei signi-
» ficaui: sed is pro sua modestia de se
» humiliter sentiens, huic se muneri minimè aptum
» esse respondit: Quod ego, qui egregias viri dotes
» perspectas habeo, non ei ratum habui. Itaque
» de illius vita, & conditionibus ex more quæstio-
» nem institui, & alia, quę Illustrissimus Cardinalis
» Alexandrinus Summi Pontificis iussu mihi hac
» de re præscribit, exequi non desinam, conscrip-
» tamque quęstionem, atque eam quam de illius
» Ecclesię statu habere potero notitiam, quam pri-
mum

„ mum ad te transmittendam curabo. Interea ve-
„ ro facere non possum, quin Sanctissimo D. N.
„ significandum, & perpendendum proponam, quã
„ ægre ferant se tanto viro orbari seniores huius
„ Congregationis Patres, quibuscum idipsum com-
„ municaui. Hinc enim, aiunt, graue detrimentũ
„ imminere ordini, qui a prudenti eius administra-
„ tione totus nunc pendet, atque ipsius doctrina
„ plurimum iuuatur, in qua certè parem illi in ipso
„ ordine non habent, neque alium moderando tam
„ idoneum. Siquidem horum alii senectute fracti
„ ad sustinendum regiminis pondus impares sunt,
„ alios vero acerba adhuc ætas præfecturæ incapa-
„ ces reddit. Verentur præterea, ne si ex ipsis ad
„ Episcopalem dignitatem assumantur, temeretur
„ illa spiritus humilitas, & voluntaria submissio, in
„ qua fundamenta prima posuit Congregatio, &
„ hactenus aucta se se continuit. Itaque a me eni-
„ xè contenderunt, vti curam hanc animos omniũ
„ pariter solicitantem ad Sanctissimum D. N. per-
„ ferrem. Ego vero fore prospicio, quam grauem
„ etiam iacturam faciet vniuersa hæc Ciuitas Me-
„ diolanensis, cui Alexander ipse multis nomini-
„ bus, variisque modis est vtilissimus, in sacris do-
„ ctrinis, in concionibus, in confessionibus, & aliis
„ priuatis pietatis officiis, atque etiam prudenti cõ-
„ silio, quo ego fere ad omnia vti consueui. Quod
„ si hisce rebus auditis Sanctissimus D.N. eius ope-
„ ram in hac noua Præsulis designatione ad gloriã
„ Dei vtiliorem fore iudicauerit, is Apostolicę obe-
„ dientię filium sese profitetur ac quamquam sin-
„ gulari beneficio a Summo Pontifice se affectum
„ existimabit si suo in Cętu, in quo per annos vn-
deuiginti.

„ deviginti placidè vixit, perdurarè liceat, tamen „ vt pareat, ad eam tollendam crucem, quam Sanctissimus Pontifex iniunxerit, præsto est. Neque „ enim velim, vt per me illa prohibeantur bona, „ quę Corsicæ obventura inde sint: quam quidem „ Insulam ex Aleriensi interpontificio summoperè „ indigere arbitror tanto Antistite. Vale Mediola- „ ni 3. Id. Ian. 1570.

Scribitur propterea ad Cardinales beneuolos & Congregationis patronos.

Hæc dum agitantur hincinde, sacris precibus continenter est vacatum, vt quid in tanto negocio ad gloriám suam opportunius sit, edoceat Spiritus Dei. Scriptum etiam ad beneuolos, & Patronos Congregationis, præ cœteris ad Cardinales Alciatum, & Serbellonium Mediolanenses, vt quacunque possent via, & pacto Pontificem a proposito auocarent. Operam in tanto conamine desiderari suam non est passus Alexander ipse. Pontificem datis manu sua litteris pro dimissione suppliciter interpellat, oblatas infulas ad illius Sanctissimos pedes qua decet reuerentia, reponit: non defore fortiores Atlantes demonstrat qui cęlestemcam molem sustineant intrepidi; nam sibi quantumuis parato Sanctæ Sedis Apostolicę gratia collumdare ferro, non satis subesse virium, & animi ad tantum pondus, Angelicis humeris formidandum. Obsecrat itaque viuere sibi liceat, & emori in eo nidulo, in quo ipsum manus diuina pro singulari benignitate primum collocauerat, extra quem propter imbecillitatem suam, vix vllam animę sperarct salutem.

Sed frustra.

Abeunt cum hoc tamen irrita studia, conatusque omnes. Quisquis propositum Pontificis vellere nititur, figit altiùs. Litterę enim antequam redderentur

rentur, acta, & per Vrbem vniuersam euulgata res erat, nec retractare integrum. Pontifex siquidem quæstione ab Archiepiscopo Mediolanensi minimè expectata, in sacro Cardinalium Senatu de insperato Alexandrum ab se honorifico elogio propositum, Aleriensis Ecclesię Episcopum pronunciauit: fuitq; eodem momento a cęteris electio comprobata. Sed lucem, fidemque dictis augeat Cardinalis Serbellonii Epistola, & si longiuscula.

Responsum Cardinalis Serbellonij.

„ REVERENDI Patres. Paucis ab hinc
„ diebus visum est Sanctissimo D. N. Pa-
„ trem Alexandrum Saulium Congrega-
„ tionis vestræ Præpositum, Ecclesiæ Ale-
„ riensis Episcopum designare. Cumque propter
„ clarissimam viri doctrinam, & probitatem mini-
„ mè opus esse videretur solemni, & assueta inqui-
„ sitionum ratione, ipsemet benignissimus Pontifex,
„ quod eo vsque cælauerat, de repente amplissimo
„ Cardinalium Collegio exposuit consilium; com-
„ muni consensu, & alacritate comprobatum, pari
„ quoque celeritate eodem conuentu absolutum.
„ Quare isthinc ad nos datæ litteræ, quibus ve-
„ strum omnium dolorem, iacturam ordinis, & ex
„ ea nouitate offendiculum posteris perferitis, se-
„ rius ad nos delatæ retractationi locum non inue-
„ nere.. Ego vero licet hanc promotionem san-
„ ctissimam esse perspicerem, consentaneam vene-
„ randi quoque Patris merito, necnon necessitati

I ouilis

„ ouilis cui præficitur pastor opportunam, & idcir-
„ co conscientia rectè facti prohiberer quicquam
„ cogitare, nedum agere, quod electioni Sanctissi-
„ mæ repugnaret: Nihilominus pro ea officiorum
„ parte, qua moribus vestris obsequi, quoad possim,
„ exopto; ac præterea vt Pontifici vestram animi
„ moderationem facerẽ mage perspectam, qua cœ-
„ lestibus, atque æternis bonis toto mentis conatu
„ intenti terrenos honores, fluxasque dignitates,
„ quæ apud mortales tanti sunt, & summis in vo-
„ tis, repudiantes proteritis, cum ipso ea de re ad
„ mentem vestram egi. Ab eo autem illud ipsum,
„ quod mihi pollicebar, responsum tuli. De Ale-
„ xandro deque egregiis illius virtutibus satis sibi
„ cumulatè constare, seque adhibita ea animaduer-
„ sione, quę in rebus eiusmodi solet adhiberi, sta-
„ tuisse, ipsius curæ gregem illum committere, cui
„ tam vigili, diligentique Pastore potissimum opus
„ esset. Atque in hac electione se magis in dies,
„ ac magis conquiescere. Idipsum Alexandro, &
„ vobis sentiendum esse, ac posthabitis priuatis
„ quibusque rationibus nihil aliud cogitandum,
„ quam vt Pontificis arbitria venerantes rata ha-
„ beatis: quandoquidem non desint omninò inter
„ vos, qui Congregationis regimen suscipiant, &
„ qui verbum Dei Mediolani disseminare, & vi-
„ neam Domini colere pergant, in qua cum Ale-
„ xander satis desudauerit, ęquum est, vt illa iam
„ exculta, & ad multam frugem perducta, ad ex-
„ colendam alteram eius opera multo magis indi-
„ gentem dirigatur (Hoc preterea subdidit) quod
„ si Patribus videtur hoc exemplo offendi morta-
„ lium animos admirantium inter humiles huiusce

Ordinis

„ Ordinis Clericos ad eas dignitates aditum aperiri, persuadentque sibi fortasse aliqui, inter honores, ac thiaras Episcopales Christianam humilitatem prædicari, commendarivè non posse: Exaduerso videri sibi fore id honesto, iustoque exemplo, quod ad honores, ac dignitates non immeriti assumantur, sed ii qui vitæ integritate, & morum probitate, se dignos præferrent: & excitatum iri alios ad præclaras actiones, quando virtutes his præmiis honestari conspicientur; quæ licet gradu, ac dignitate sint sublimia, nil tamen obstat, quin in iis humilitas sancta eluceat. Quare cum nutu diuino Admodum Reu. P. Alexander per Christi Vicarium in hoc tam sanctum ministerium sit euocatus, in animum inducat, minimè licere, vt ab eo dissentiat. Hilaris ac lubens ceruicem submittat iugo, quod etsi graue esse videatur, leue tamen, & suaue est iis, qui illud qua par est Charitate, ac strenuitate, vt bonos pastores decet, sustinere non renuunt. Vobis autem non mediocri solatio sit, quod moruut vestrorum sanctitas, piique labores toto iam orbe peruulgati obviæ mercedis fructus percipiunt ab æquissima illius manu, in qua vestras omnes rationes, & vota decet deposita quiescere. Vos ergo priuatis publica præferentes commoda venerando Patri iubete, bono esse animo, vt mente erecta delatam sibi prouinciam amplectatur, (quod eum iam fecisse arbitror) & Sanctissimi D. N. voluntati componat suam. Ab ea enim vel minimum defecisse, nefas est, præsertim vbi de diuinæ Maiestatis gloria, seu de Religione res est. Idipsum vobis persuasum volo, quibus

„ & me commendatum,& inuicem quicquid in me
„ eſt, veſtris commodis dicatum ſciatis. Valete.
„ Datum Romæ 6. Kal. Martii 1570.

Cedunt reſponſis Patres, Alexãder non penitus.

Hæc ipſa ad Patres Cardinalis Serbellonius: quæ quidem illi cœleſti afflatui omninò tribuentes Sanctiſſimo Chriſti Vicario parendum ſtatuere. At non totus adhuc in eum ſenſum ibat Alex. melius ſperans, & gratius reſponſum ab Alciato.

Epiſcopatum Alerienſem inuitus ſubit.

CAP. VLTIMVM

Comitatur S. Carolum ad Villam Carinianam

ORTE eo ipſo tempore B. Carolus ad Cœnobium Carthuſienſe in Villa Cariniana diuerterat, vbi ſe parũper ea ſolicitudine leuaret, quam ob intentatam ſibi glãde ferrea mortem, conceperat animo, atque vt e curis publicis aliquantisper abductus, ſolus cum ſolo Deo ageret: Non tamen ab indiuiduo comite Alexandro ſeiunctus; cuius conſilio colligeret, quid inter tot aduerſa rectius, & ſecundum Deum facto opus eſſet. Eo loco reſponſis Ormaneti certior factus de conſtanti, & immota Pii Pontificis voluntate, Alexandrum nonnihil adhuc de expectato Alciati reſponſo blandientem, ſibi, ab eo ſenſu dehortatur, ſuadetque iam tertium monitus vt obtemperet, niſi malit pertinaciæ notam

ſubire

ſubire: Vrgens prætereà, vt iniuſſus preceptum Pontificium, quod proximè immineret præuertat. Obmutuit ad hæc Alexander, & in genua procumbens, ſolum deoſculatus in ſubmiſſionis argumentum, manus dedit, Hæc fatus. Faxit Deus, vt mihi ex eius arbitrio fiant omnia. En ad omnia expeditum, vel ad internecionem, pro diuinæ Maieſtatis curanda gloria,& obſequendo dictis maiorum. Vile, & inane inſtrumentum ſim; ſi eo quippiam illuſtre author bonorum omnium effecerit, actoris fuerit laus omnis. Hactenus ille, & quieuit. Reuera de Alexandro vſurpare licet,quod olim glorioſus Martyr Cyprianus de Sancto Cornelio Romano Pontifice ſcripſerat, epiſt. 72. ad Antonian. videlicet. „ Non vt quidam, ipſe vim fecit, vt Epiſcopus „ fieret; ſed ipſe vim paſſus eſt, vt coactus Epiſco- „ patum exciperet.

Præceptum Pontificis Alexandro denunciatur

Obtemperat expeditè

Cypr. ep 72. ad Antonian.

Intereà loci non dubitauit quiſpiam ſuggerere Põtifici, vti annuam penſionem de fructibus Alerienſis Epiſcopatus exciperet. At ille liberalitatem, prudentemque Oeconomiam Alexandri perſpectiſſimã habens repulit conſilium,auſum damnauit; Scimus, inquiens,Epiſcopatum viro probo,ac merito collatũ eſſe, qui illum ad normam iuſtitiæ, atque ad ouilis ſui commoda adminiſtrabit. Quam Pontificis opinionem haud inanem extitiſſe euentu conſtitit.

Pontifex cõſilium de imponenda pẽſione reijcit.

Alexander igitur Patrem, ac Matrem relicturus, vt deſponſandæ Eccleſiæ adhæreat,coram pleno cõuentu Patrum faſces Præfecturæ deponens ſeſe Congregationis regimine abdicat: remotiſque rebus, & arbitris quibuſcunque ſeorſum receptus per dies aliquot tota mente ad auguſtum Epiſcopi nomen, ad ſponſalia, ad initiationem, & ſacras cœremonias

Abdicat ſe Alexander regimine Cõgregationis.

Parat ſe ad initiationẽ Epiſcopalẽ.

monias se comparat. Quanta suimet abiectione, qua vi Orationum, quibus cæli collustrationibus, atque deliciis, quave fruge, illi soli patuit, qui omnia in omnibus operatur, & discernit. In eo etenim toti abiere dies, totę abiere noctes, quo copiosiores inundationes diuinorum beneficiorum pro custodia gregis, in longa tempora hauriret.

Sacratur Episcopus in Cathedr. Mediol. à S. Carolo ann. 1570.

Anno itaq; humanæ reparationis 1570. iv. Id. Martii, die Sacra Diuo Gregorio Pontificum Sanctissimo, & illorum, qui de Cœnobio ad Episcopalia traducuntur, exemplari præclarissimo, solemni ritu, & præuio Archiepiscopi sermone ad Populum, in Basilica Mediolanensi inungitur, & inauguratur Episcopus Aleriæ Ven. Seruus Dei Alexander Saulius, Ministerio S. Caroli per summum Pontificem ad hoc lecti, assidentibus Hyppolito Rubeo Papiensi Episcopo, postea S. R. E. Cardinali, qui ob excelsa merita sacrandi Pręsulis non inuitatus vltrò accesserat, & Hieronymo Ragazzonio Episcopo Bergomensi.

Mutua amborum Præsulum officia

4. Reg. 2.

Parum fuit gratissimo Archiepiscopo capiti, humerisque Alexandri manu sua imposuisse Pontificalia indumenta; de suo ære donauit: & quasi Elias alter Eliseum pallio operuit suo: Vt de nostris affirmare liceat, quod de iis filii Prophetarum, Requieuit spiritus Eliæ super Eliseum. Percelebris tunc profecto fuit, in tam magnifico theatro pompa propinquorum, ac nobilium, immensique populi accursus admirantis coruscantem cum ephodo, & mitra, quem nuper adolescentem conspexerant grādi cruce per compita onustum. Nemo fuit qui ad illa mutuæ Charitatis pignora, alternaque filii ad Patrem, & Patris ad filium obsequia non ambos

Antistites

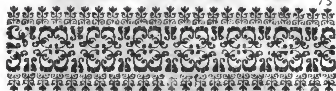
Antiſtites beatos deprædicaret; quod qui antea vno Sacramenti genere fructum diuinæ gratiæ alteri impenderat, eidem nunc altero rependatur.

Porrò omnibus ritè peractis Alexander Epiſcopus deſiderio Pii V. morem gerens quam citiſſimè ſuam profectionem adornat in Corſicam, vt ſi fieri poſsit ſub proximum Paſcha Alerienſi Diœceſi extremis malis laboranti opportunam allaturus opem ſe ſiſtat. Adornat profectionem in Corſicam.

FINIS LIBRI PRIMI.

DE VITA ET GESTIS VENERABILIS SERVI DEI ALEXANDRI SAVLII IN EPISCOPATV.

LIBER SECVNDVS.

Profectio Alexandri in Corsicam, & eius Comitatus.

CAP. I.

AELESTIVM Charismatum dote largissima diues Alexander, zelotypo iam similis, ad eam quam dato annulo sibi desponderat Ecclesiam expeditus carpit iter, & suis, siue patres, siue filios appelles, vale dicto, gratiisque de more actis secedit, grauissimè dolens eam sortem, quæ se de

Ægrè deseruit Cænobium.

de terrestri Paradiso cum primo hominum parente,
„ depelleret: O vtinam, aiebat ille, mutabili saltem
„ conditione. Adamo ad arua mouenda ligo tradi-
„ tur, mihi Pedum ad regenda pecora: Sed ego quã
„ lubens Pedum ligone permutarem? Iisdem pietatis officiis ad ciues, speciatim erga illos quos Deo genuerat, exhibitis Mediolano discessit.

Adduntur tres comites ex Ordine.

In longinqua, & in magnas curas abeunti Religiosa Patrum beneuolentia, tres pari pietate, ac doctrina præditos Sacerdotes de sua Cõgregatione, innuente quoque Pontifice, adiunxit, Vincentium Curtium, Thomam Gambaudum, & Franciscum Staulum; quorum aspectu leniretur recessus a Cænobio, conuictu aleretur Religiosæ vitæ consuetudo, & societate labores diuiderentur. Quare par ei cum illis mensa, quadra non dispar, vna somni mensura, & æqua negociorum partitio. Cum Episcopo a vigiliis antelucanis ad multam noctẽ instabant rebus gerendis; a Dei verbo, a Cathechesi puerorum, ab excipiendis confessionibus, ab infirmorum solatio, a morientium lateribus, aliisq; Christianæ pietatis obsequiis etiam sibi mensa interdicta, nunquam discedentes; succedentibus pòst aliis, atque aliis ex eadem Congregatione, vt Ambrosio Rotulo, Barnaba Cornazano, Iacobo de Bruzatoribus, eò quod primi ob Cæli grauitatem, & labores nunquam intermissos in varias ægritudines collaberentur, & medicorum consilio ad patrios lares remeare compellerentur.

Subiiciũtur Alexandri iurisdictioni.

Verum ne Religioso vallo emissis libera fieret quælibet viuendi licentia, peculiari custodia Episcopi in officiis vitæ Religiosæ continendos censuere Patres iubentes coram, & datis litteris, cor-

rectio-

rectioni, atque iurisdictioni Episcopi subiacere:

Præterea quò tutior inter eos vigeret consuetudo vitę regularis, harum legum propugnaculo munitos esse voluere. Leges illis præscriptæ.

„ Omnes, & singuli Reuerendissimi D. Episcopi,
„ post eum Ambrosii Magisterio, auctoritati,& im-
„ periis subiaceant.

„ Vbi pendere Episcopi mentem præsenserint,inl
„ iis citra omnem repulsam impendant se se, nihil
„ in oppositum deducentes.

„ Statis horis orationi mentali vacent; diuiniq;
„ officii opus Canonicum peragant.

„ Nequis apud extraneos peccata confiteatur,
„ nisi Episcopo permittente, & modum præscribē-
„ te. Sero aqua benedicta aspersi citissimè in cubi-
„ cula se recipiant, neque cum domesticis, neque
„ inter seipsos sermonem protrahentes.

„ Sit vnicuique suus lectulus soli,de more Con-
„ gregationis.

„ Fęminas inscio Episcopo domi ne conueniant,
„ etiam administrandæ pœnitentiæ gratia.

„ Extra communem mensam cibum ne sumant,
„ & eo minus apud exteros conuiuentur, nisi præ-
„ sente, & inuitante Episcopo. Quo inconsulto ne
„ vlla munuscula accipiant.

„ Nihil pecuniarum contingant, possideantvè,
„ seu modicum, seu plurimum; alioquin mulcta
„ se sciant dignos. Pro necessitate cuilibet proui-
„ deat Episcopus. Caueant ne in vestimentis, aut
„ omni corporis habitu quippiam noui, aut a Con-
„ gregationis vsu peregrinum inducant.

„ Licet autem ad omnem rem domesticam ge-
„ rendam eorum opera vti possit Episcopus, ne ta-

„ men nomen, titulumvè Magiſtri Palatini aſſu-
„ mant. Abſtineant a ſuffragiis pro beneficiorum,
„ aut ordinum collatione.

„ Negociis expediti in ſtudium litterarum in-
„ cumbant, otio nullatenus indulgentes.

„ Prçter vllam exceptionem omnibus ſe præſtẽt
„ gratos, ac benignos, deuitantes omnem deordi-
„ nationẽ, & vſum ſingularem cuiuſuis perſonæ.

„ Placeat Reuerendiſſimo Epiſcopo ſingulis mẽ-
„ ſibus Præpoſitum Generalem certiorem facere
„ de vita Patrum, & ſibi ſciat hoc onus ex conſciẽ-
„ tia imminere. Hactenus illi. Quo legum prçſi-
dio cincta Regularis vitç diſciplina integra, & ve-
geta apud illos perſeuerauit.

Ticinum appellit.

Mediolano Ticinum petiit, vbi tanquam in no-
biliſſimo theatro etiamnum perſonabat nomen, &
fama rerum geſtarum Alexandri. Dictu haud facile
eſt, quibus honoris, beneuolentiæ, ac reuerentiæ ſi-
gnificationibus veterem ciuem illi amplexi sũt ad-
uentantem, proſecuti tranſeuntem; inuidentes aliis
talem Paſtorem, ſed minimè proſpicientes, ſe ali-
quando redeunti ciuitatem, & ſepulchrum donatu-
ros. Relatu multo difficiliores ſunt ſingultus Do-

Recedit à Patre ęgrotante.

minici Patris, ſub annorum æquè ac malorum gra-
uitate fatiſcentis, & lacrymantis in eo rerum di-
ſcrimine abdicari a ſe filium, vnicum ſenectæ ſola-
tium, & animç pluſquam dimidium ſuæ. Quid
hic pius Alexander? labantem animum Patris corro-
borare, lenire lacrymas, cum cohibere non valeat;
docere toleranda æquanimiter cuncta Dei arbitria,
denique quacunque poteſt ope, prece, eloquio ſub-
leuare, nec non Diuinç clementiæ, & Religioſorum
pietati commendare. Vale dicens a Parente bene-
dici

dici sibi postulat Episcopus , at sibi magis a filio Episcopo Parens : Ita grato certamine dum alteri alter benè precatur , filius Patri Episcopalem dexteram protendens, Filio ille paternam, benedicit; & ex eo temporis momento se non vltrà visuri diuelluntur.

Viam festinus ingreditur Genuam iturus,vnde & promptior nauigatio in Corsicam, & ibidem multa super regimine sibi commissi Episcopatus cum Magistratibus illius Reipublicæ collaturus. A Duce, à Senatu, & ab vniuersis Ciuitatis optimatibus honorificè admodum, & amanter exceptus magnam apud illos de se, suaque administratione spem concitauit, vt proinde Pio V. Pontifici de concesso Corsis tam insigni Pastore publicis litteris gratias agerent. Genuæ aliquantisper immoratus propter æstuantes turbines maris haud inutiles traxit moras. Vt erat spiritu feruens, Monasterium in quo duas Sorores habebat, prædicatione, monitis, hortationibus in sanctioris vitæ formam traduxit. Tum reddito mitiori pelago se committit.

Genuā pergit, quid ibi egerit.

Vix soluerat, cum velocior insequitur scapha, qui extrema Patris, & Medicorum iudicio ademptam spem vitæ nunciet. Hæsit ad hoc filius dubius quid inter pugnantia animi vota eligat, quid prius ineat. Soluenda genitori morienti extrema putat: Præbenda quoque celeriter sponsæ, pignoribusque suis pascua, ne inedia conficiantur. Animo tunc parumper collecto, & erecta in Deum mente, „ In nomine Domini, inquit, pergite, nihilo „ opus est alio., Arbitratus, aut fortè cælo edoctus, e viuis excessisse parentem. Non ignorabat eum, qui tot annorum curriculo didicerat benè, sanctèq;

Nauigās extrema parentis intelligit.

viuere

viuere; scire ipsam quoque metam benè, sanctèq; tangere. Animam agenti adesse plurimorum subsidia minimè dubitabat; periclitanti verò sponsæ qui opituletur, sciebat adesse neminem. Quare amorem amore expugnante, remisso nuntio, reliquum viæ prosequitur, genitori iusta tempestiuius soluturus. Ibat nauigio celer, alas addentes filiorum desiderio. Et exeunte Aprili de Turcarum manibus elapsus, faustè, fœliciterque in Corsicam delatus est.

In Corsicã peruenit.

Diœcesis Aleriensis facies, & quomodo illam curare cœperit Alexander.

CAP. II.

DIVINA prouidentia factũ est, vt non inermis, aut tyro ad edomanda monstra Corsicam sæuius feris infestantia Seruus Dei processerit, vtque ad imbuendam Christianis moribus, & doctrinis agrestem, ac syluescentem plebem rudis ipse, atque imperitus non accesserit. Succubuisset planè, ni ex Congregationis suæ armamentario arma detulisset, & vetusta exercitatione victoriam in eiusmodi conflictu sibi parere nouisset. Sanè strenuò huic bellatori, neque campus arctior, neque hostis inferior debe-

debebatur, cui quò amplior laborum, eò copiosior palmarum seges.

Squalebat ea tempestate inter alias Corsicæ Ecclesias Aleriensis, scatebatque velut inculta sylua variis morũ corruptelis, ignorantiæ perfusa tenebris iacẽtibus vbiq;pietatis,ac litterarũ studiis.V isebantur passim per agros, & in Oppidis diruta, aut ruinæ proxima templa; Vix vnum, aut alterum reperisses integrum, ac satis tutum ad diuina agenda. Quod si integrum, statim illud squalore, fætore, fumo denigratum,nudata palliis altaria, sacras vestes, & pro officiorum diuersitate ornamenta aut nulla, aut lacera, imagines deformatas, diu, noctuque patentes valuas Ecclesiarum, vt caulas pecudibus potius quam aulas populo Christiano ad cultum Dei capiendo dixisses. Apud Sacerdotes collapsa lugebat omnis disciplina Ecclesiastica, & ex Prophetæ dicto Repulsa scientia Dei: non habitus, non decor gradui conformis, Sacrorum rituum, atque Sacramentalium intoleranda incuria, crassa inscities munium Sacerdotalisũ,vt etiam multi vix de libro congruè, & expeditè legerent, linguam verò latinam scirent perpauci. Euangelii leges, mysteriaque silebant vndique, Christianæ Catecheseos nomen ne apud Parochos quidem auditum, itavt si cui de populo fames esset verbi Dei, Non adesset qui panem ei frangeret. Nulla in tota diœcesi pro educatione Sacerdotum Collegia, non Cathedralis ædes, non sedes, non tectum Episcopo, qui vel precario, vel conducto vti cogebatur hospitio.

Aleriensi Ecclesia sylua inculta.

Apud Populum dies festi, stata ieiunia, studia diuini cultus neglecta, pessundata templorum, ac Presbyterorum reuerentia, Sacramentorum vsus

Plena corruptelis.

ita proſtratus, vt apud religioſiores Sacra Communio non extra feſtum Paſchale, apud cæteros rarior adhuc eſſet confeſſio. Confirmationis nomen incognitum; Crebra matrimonia illegitime inita, ac per incæſtas nuptias propagatæ familiæ. Pauci admodum, qui capita fidei, præcepta Dei, orandi, & efformandæ crucis modum, aliaque ad ſalutem neceſſaria rite tenerent. Vigebant autem inimicitiæ implacabiles, odia inextinguibilia, cædes proditoriæ, vel in aperto ſole immaniter commiſſæ; veneficia, Sacrilegia, & eiuſmodi alia de Erebo erumpentia monſtra, quæ gregem Chriſti quam miſerrimè dilaniabant, paſtoribus tanquam canibus mutis oues luporum prædæ expoſitas deſerentibus.

Nec quiſpiam miretur exundans illud malorum pelagus: nam præter id quod ſub cęli convexo nihil non contrahit vetuſtatem, & in dies deteriora fieri videmus omnia, irreparabili detrimento fuere pyratarum perpetuæ direptiones, inteſtina incolarum odia, & execrandæ diſcerptiones: necnon ad comprimendos rebelles poſtremæ incendiorum, & armorum deuaſtationes. Adde diuturnam Antiſtitum abſentiam ob anguſtias loci, & euerſas ædes, Eccleſiamque Epiſcopalem.

Animoſus cultu rm ſuſcipit Alexander.

Hæc & alia permulta malorum capita aduentanti Epiſcopo adfuerunt in limine, quorum miſerando aſpectu teneri Paſtoris viſcera cõmota quidem ſunt, ſed non fractum pectus, neque propter tantam deformitatem repudiata ſponſa, quin potius quò illa facie deformior, eò in amorem, & amplexus promptior irruit Alexander, longè maiora charitatis, magnanimitatis, vigilantiæ, atque patientiæ incrementa facturus. Diuino itaque auxilio quod aſſiduis

duis precibus, ac sacrificiis solicitabat, quasi Herculea claua munitus manum misit ad fortia, & ad extinguenda tot monstra incessit. Animum ità componens, vt quicquid res præsens, quantumvis ardua exigeret, id prestaret, si posset; si minus posset, optaret: omnia Superioribus arbitriis diuinæ prouidentię submittens; vna illa de re duntaxat tristis, quod careret ministris indigenis, qui sibi in onere pastorali manum, & opem admouerent.

In aditu tamen multum animi, ac fiducię concepit, fæliciorisque fortunæ augurium, ex insperato occursu promiscuæ virorum, fæminarum, ac paruulorum turbæ, quæ cœlesti, non humano impulsu excita, citrà verò omnem pompam festiua, venerabunda, & animo, corporeque exultans venientem Pastorem excepit. **Bonum ex occursu augurium.**

Diuertit primum per dies aliquot in Oppidum Bastitam, quæ sedes est Insulani Gubernatoris: Ab eo, cœterisque ministris Reipublicæ comiter, & honorificè hospitatus; communicatisque, & a Gubernatore comprobatis consiliis, quæ erant de recta Ecclesię administratione, ab eo loco, quòd alienæ esset diœcesis, ad Curtem vicum Plebis Talcini, suæ, ob festa Pentecostes pedem retulit, non sine pollicitatione certi subsidii etiam a potestate laica suscipiendi, pro vsu rerum, ac temporum. **Diuertit in Oppidum Bastitę ad Gubernatorem Insulæ.**

Exinde Talonum, pagum plebis Opini, Episcopatus Aleriensis, non procul a maris littore, & ab Vrbe Aleria duodecim passuum millibus distans habitationi suæ delegit, quò greges suos præsentior curaret. Satis amęno solo locus erat; sed cœlo nō æquè sibi, suisque salubri. Ibi cum honestior non extaret sedes, conduxit veterem domum, seu potius **Taloni primam sedem figit.**

L vastam

vaſtam turrim quam deinde contabulationibus diuiſam in nouem cellulas, ſeu mauis gurguſtia, vno lectulo occupanda, ſibi, ſuiſque diſtinxit, quovſque ære priuato proprias ædiculas fabricaret.

Epiſcopalia munera hic primũ exercet.

In Oppidulo Taloni Eccleſiam nactus aliquantæ amplitudinis, valde tamen inconcinnam, ibidem Pontificalia munia quoquomodo exorſus eſt. Ibi feſto quoque die conciones habere, elementa fidei Chriſtianæ explicare, populis ritu Epiſcopali benedicere, ordines conferre, ſynodum celebrare: Illuc adnoui ſolis ſplendorem de vicinioribus quoque mappalibus certatim confluere ruſticani, quos quãtumvis agreſtres, & alpeſtri modo agentes ea vrbanitate, & ſermonis facilitate bonus Paſtor complectebatur, vt inſolitam benignitatem ſuſcipientes ceu Sanctum illum colerent.

Ad pagos eadem de causa properat.

In longius d ſiunctas villas, & pagos operam deferebat ipſe ſuam, modo eques, modo pedes; proprio commeatu ſemper. Recta in Eccleſiam pergere mos erat Epiſcopo, aurem peccata confitentibus præbere, Sacrum facere, Sacra dare, ſermocinari, Cathechizare, idque incomparabili cũ fructu Animarum, quæ velut ad aſtri Cælo demiſſi radios incaleſcebant: Et quamvis ſupra omnem modum ſecreta Dei contemplatione, priuataque oblectaretur quiete, tamen perſpecta ouilis ſui cæcitate, & quibus malorum tricis inuolutum iaceret, mærore, ac pietate perculſus, omni poſthabita ſui, ſuarumque rerum ratione, in illius ſalutem animo, & cura totus excubabat.

Ægrotat.

Verum per tot curſitationes, animique ſollicitudines, corporis valdè debilitati reliquas vires facile proſtrauere aeris inclementia, ſtomachi languor,

nouæ laterum infirmitates, & rheumatum incrementa. Suadentibusque Medicis eneruatum curare, ac reficere longo pharmacorum apparatu, feruentissimus Pastor ne inchoati operis fila interim succiderentur, corporis imbecillitates vigore animi superans, reiectis medicaminibus cæteris, diuino patrocinio se totum credidit, & sola victus parsimonia, ac potius inedia morbos extinguendos, viresque reparandas duxit: Interea Ouium curæ, & saluti intentus. A mercenario verum pastorem discriminans, cum ille, vt aiebat Chrysostomus, propriæ, contemptis ouibus, hic autem sua contempta, ouium semper saluti inuigilet. Non longè tamen post de Taloni statione ob aeris insalubritatem, & barbarorum infestationes aliò transmigrare coactus est.

Ne cæpta retardentur apparatum medicamentorum respuit: inedia contentus.

Curæ interim animarũ insistens.

Ioan. Chrys. Hom. 19. in Io.

Lustrat Diœcesim.

CAP. III.

MORBOSI gregis vitia paulatim deteges, quasi qui ęgrotantis apostemata digito circumquaque pertentat Medicus, vt ediscat qua parte sinus ferrum aptius, ac vtilius inferat, quove vnguento mage propitio liniat, ineundam sibi vniuersæ Dięcesis lustrationem proposuit. Sapientis monitu etiam eruditus, quo Pastores prouocantur, vt vultum pecoris sui

Adhuc imbecillis visitationem inchoat sũmo Autũno anni primi.

 agnoscant,

agnoscant, & gregem diligenter considerent. Inchoari decreuit exacta messe, ne ruricolis sterilitatem eius anni lugentibus damno esset maiori; Præueniri interim publicis precationibus, ac sacrificiis, perspectum illud habens, non ab eo, qui serit, aut rigat, sed qui incrementum dat Deus, omnem frugem expectandam. Visitationis laboriosum curriculum valetudine pressus, sed Apostolico spiritu efferuescens, Episcopatus sui anno primo, summo iam Autumno auspicatus est; paucis cum administris præ inopia operariorum, & ne Parochi vltrà vires grauarentur. Totum comitatum composuere Clerici Barnabitæ duo, quæsitor vnus, a secretis vnus, à manibus pedibusque vnus.

1. Cor. 3.

Paucis cum ministris.

Solemnis per eam functionem ritus fuit: Præcursores quatenus commodè posset præmittere, qui populum ad cæleste beneficium excitarent, & res omnes ita maturè disponerent, vt adueniens Episcopus minori negocio, quæ sui sunt muneris, perficeret, fieretque præparatæ plebi fructuosior visitatio: In aditu locorum procumbere humi poplite vtroque; exosculari crucem, vnde sibi omne firmamentum, roburque animi, omnis quoque spes rei benè agendæ: Inde in Ecclesiam, Christi exemplo rectà contendere, nulla sibi, aut suis parte quietis concessa: Dum ibi conglobatur populus, faciles, benignasque aures errata sua confitentibus dare: Missam facere, sacram concionem interiicere, & pollice proprio Sacramenta porrigere. Post hæc doctrinæ Christianæ elementa, ac toto sæculo intermissum Chrisma tradere, edocta prius de tanto mysterio plebe; ministros Ecclesiæ ad priuati examinis trutinam reuocare; discordes, siue viros, seu

Ritus agendi.

familias

familias in concordiam pellere. Quæ singula qua industria, quovè profectu egerit, apertius dicendis intelligetur. Prodibant hinc inde cateruatim plebes, & insolitam lucem maiestatis Episcopalis, suauitatem morum, inassuetam quoque vitæ sanctimoniam admirantes, hominem non secus, ac empyreo demissum venerabantur, & fidentissimè illi sese, suaque concredebant.

Quis satis exprimat, quantum inter hæc agenda sudauerit Venerabilis Dei Seruus? quãta sit incommoda perpessus? Quoties viribus imminutum oportuit peditem ad vicos, ad castella accedere? quoties oues inter saltus perscrutando, nequa illarum Pastorem fugeret, altissima atque asperrima iuga montium, iumentis impervia, manibus, pedibusque reptantem superare? quoties ouilia perquirentem per offusas tenebras noctis, sub dio pernoctare incęriatum? Protenditur etenim Diœcesis Aleriæ ad septuaginta millia passuum longitudine, latitudine ad quinquaginta, constatque duodeuiginti plebibus, intra prærupta montium magna ex parte latentibus, vbi nonnisi tuguriola, aut semedirutæ casę rusticorum, genus alpestre, imperitum, efferum, & rei familiaris pauperrimum. Ad ea tamen loca anhelans animarum salutem Alexander pellente flamma charitatis procurrebat intrepidus. Quid inquam intrepidus? Etiam alacris, & exiliens, solitus quãdoque defessos, & exanimatos comites hilariter recreare, animareq; illis verbis, Eia comites læti, & alacres hunc quoq; calicem ebibamus, adhuc hoc impleri oportet in nobis.

Quanta sit perpessus mala.

Et quam hilariter.

Plus negocii, & doloris attulere Ecclesiarum deformitates, rerum omnium susque deque perturbatarum

Rerum Ecclesiasticarum, & Cleri Ordo peruersus.

tarum aſpectus, neglectus diuini cultus, & deflenda animarum pernicies. Per hanc etenim primam luſtrationem vidit nihil aſſeruatum Sacramentorum in aliquibus Paræciis, in aliis nullo lumine, nulla reuerentia alicubi in apertis pixidibus, rudi craſſaque manu fabricatis; olei ſacri vaſcula, thecas reliquiarum indecore, & quaſi per contemptũm hac illac diſſipata; onera miſſarum, diuinaque officia, aut prætermiſſa, aut perfunctoriè habita. Eccleſiaſticam ſupellectilem diſciſſam, vel ſordidam: Annales libros initiatorum ſacro baptiſmate, libros matrimonia contrahentium, necnon ex hac vita migrantium ferè nullos extare, vnde pro temporum viciſſitudinibus actorum monumenta eruantur; multos etiam intellexit ope deſtitutos Sacramentorum e vita ceſſiſſe miniſtrorum incuria. De Clericis, & Presbyteris aliquos præpoſterè, & male ordinibus initiatos reperit, multos irregulares, alios ſimoniacos, quoſdam negociis ſæcularibus deditos. Nonnullos apertos concubinarios, qui ſpurios, teſtes natiuos paternè incontinentiæ, domi impune retinere, & palam oſtentare non erubeſcerent. Contremuere ad hæc anxii Præſulis præcordia, defecit præ mærore anima; enixus tamen eſt quam potuit diligentiſſimè in meliorem ordinem cũcta redigere, adhibitis vnicuique, ſiue perſonæ, ſiue malo, quantum licuit, congruis remediis. Hos corripit, illos hortatur, alios plectit, aliis comminatur, nonnullos officio ſubmouet, quoſdam delegata ſibi a Pontifice authoritate cenſuris ſolutos redintegrat: Omnia peragens diuina quadam arte, & diſcrimine tam mirabili, quam proficuo.

Nititur in melius cuncta redigere

Solus gemit ſub pondere

Quandiu tres illos ſuæ Congregationis Patres ſubſi

ſubſidiarios habuit, impigrè ſe laboribus offerentes, & dicto citius mouentes, quocunque proprii inſtituti ratio, vel Epiſcopi authoritas vocaret, ſatis placidè, atque fauſtè res omnes proceſſere; at vbi eos morborum genera varia in patriam depulere, tota agendorum mole Epiſcopi humeris incumbente ipſe ſub pondere gemiſcit, donec nouos adiutores ex eadem Congregatione acciperet; de Clero ſuo ne ſuppares quidem habens, nihilque penitus, nedum parum opis ab Inſulanis ſperans. Quare aliunde accerſere Sacerdotes cogitur, pinguiore ſalario: At quis in id regionis horridę, feros inter homines, tametſi multa pecunia augendus ſe vltro detruderet? Neceſſum fuit facinoroſos Parochos fędis exemplis pernicioſiſſimos ad tempus tolerare. Neceſſum bis eodem die in feſtis, pręſertim Paſchali celebritate, Sacrum permiſſu Pontificio facere. Neceſſum beneficia immeritis conferre, & ab ordinibus ſacris indignos non repudiare: publica commoda priuatis vitiis potiora iudicando, ne populus neceſſariis ad ſalutem priuaretur, & inedia rerum ſacrarum interiret. Offerunt ſe in triſte exemplum tres Parochi, publici concubinatus conuicti, quos a ſacrorum adminiſtratione ſubmouere non tulit animus, quia quos pro iis reponeret non adeſſent: fuiſſeque illud tanquam ſummæ prudentiæ opus à Gregorio XIII. magnoperè commendatum litteræ Cardinalis Caraffæ teſtantur. Accipe, & aliud non minoris neceſſitatis ſimul, ac prudentiæ. Suſpenderat aliquando a diuinis quempiam notiſſimum Concubinarium, locumque alio ſanioris vitæ Sacerdote ſuppleuerat. Inde ſuſcitati fluctus ſeditionis ingentes, tumultuante plebe, & in armis priorem repoſcente,

Pernicioſos Sacerdotes tolerare cogitur cum alios non habeat.

Prudentia in corrigendo.

ſcente. Superſedendum operi per id tempus prudenter exiſtimauit Prçſul, ſuperſeditque patiens, ne quaſi inſipiens medicus, dum phrçneticum, ac furentem curare inſiſtit, ęgro nimium moleſtus plus damni quam ſanitatis afferat. Porro cum vulgarem hanc,& paſſim obuiam Cleri fæditatem,populi inſolentiam, & communem incolarum feritatem a vitiis, mutuiſque a cædibus cohibere, etiam opitulante ſæculari poteſtate nullatenus poſſet, plurimum adhuc mæroris, & ægritudinis Epiſcopo adiectum eſt.

Quam alacriter crucem ferat.

Age iam, quo animi ſenſu, qua mentis magnitudine tot,tamque graues moleſtias perferret, ediſſerat ipſe. Siquidem ad Præpoſitum S. Barnabę ſcribens in hęc doloris, & conſtantiæ verba prolapſus eſt.

„ Mergor vndique in hoc Epiſcopatu angu-
„ ſtiis, & angoribus, eo durioribus, quod præſen-
„ ti remedio non placabilibus. Verumtamen vo-
„ luntati Dei aſſentior, & in cunctis, quæ ſupremæ
„ illi maieſtati placita ſunt,placeo ipſe mihi, quod-
„ cunque genus crucis impoſuerit,ex animo geram,
„ illamque etiam ſi vnico verbulo excutere poſſim,
„ nequaquam fecerim, expetens mihi omnia con-
„ tingere, non ex ſanguinibus,neque ex voluntate
„ carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex vno Deo,
„ cuius gratia tanto ponderi colla ſubmiſi.Verum
„ non hoc timoris mei caput eſt. Plus vereor, ne
„ gelido ſpiritu, & imbecillitate ingenii mei, len-
„ taque cura, mihi & hiſce pauperculis maiora in-
„ gruant detrimenta. Cœterum iuxta mihi eſt vi-
„ uere, ac mori, ideſt nihili; mori item vel ſerius,
„ vel pręproperè; ſiue enim viuimus, domino viui-

mus

„ mus, siue morimur Domino morimur. Hactenus Alexander. Cuius vide obedientiam, vide deuotionem, atque animi infractum robur. Non expavescit ad quæ nos homuli toto sensu horrescimus. Vno cum posset verbulo, renuit iis se ęrumnis leuare, quas nos totis viribus ferre detrectamus.

Cerne & nouum alias scribentis propositum. Ita „ coarctor incommodis, inquit, vt nisi ope diuina „ seruarer, cadendum prope esset. Sed ego nihil „ vnquam eorum, quæ mihi de Dei manibus inci- „ dent, accipiam tristis. Si me in pestilentiori an- „ gulo Corsicæ demorari cogat, ex animo sequar. „ Certus vbique mihi propitium, & patronum fore „ numen illud benignissimum, quod nouit suis quæ- „ que viis, sibique placitis rationibus in destinatos „ fines deducere. Hoc vnum mihi pro summo vo- „ to, & gratia est, ita diuina virtute corroborari, „ nulla vt in re illi displiceam, sed mage per omnia „ voluntati eius obsequar. Ad hoc orationibus per- „ multum opus est mihi omnium vestrum, a quibus „ quanto longinquior præsentia, tanto sum animo „ propior. Ego vero in omnibus, & de omnibus „ maximas diuinę Maiestati laudes soluo. Vale.

Idem.

Quam paucissimos, vti prænarratum est, in Visitationem assumebat comites, ne hospitibus esset grauior: Verumtamen ne posteris quoque Episcopis præiudicio fieret, ea quæ ritu Ecclesiæ Canonico, pro victu, pro itineris, & rerum præsentium vsu a Præsbyteris deferri solerent, gratus accipiebat: non tamen vltra primum diem, nec apparatu sumptuoso; conditam frugalitate mensam auidè quærens, quam vnus, ac alter missus, isque vulgaris, ac vilior faceret opiparam, vt merito illud Apostoli vsurpare posset,

In visitatione uulli grauis.

Mensa frugalis.

M

1 Cor. 4.

fet. *Semper mortificationem Christi in corpore nostro circumferentes*. Si longius vno die loco immorari contigisset, impendiis viuebat suis. Talesque, neque dissimilis vitæ iubebat esse suos, siue domesticos, siue ministros, vt eo modo tum Episcopus, tum Episcopi familiares, vbique locorum exempla sectandæ sanctimoniæ darent.

Vltra primum diem victitat suis sumptibus.

Catechesim vbique instituit.

Nullum præteriisse locum visus est, in quem Cathechesim doctrinæ Christianæ non induxerit, Cathedramque, Magistros, regulas, & monita ingenio populi accommodata non statuerit. Nec aliis eam curam demandasse satis fuit diligentissimo Patri: Apostolicum officium, Apostolicum ministerium, adimpleuit ore, operaque propria. Puerulos elementa fidei, præcepta Dei, & Mysteria Christianæ Religionis, omni cum benignitate, ac patientia docet, factus cum pueris puer, munusculis, imaginibus, & aliis ad pietatem, nonnunquam & pecunia illos alliciens, quo in eam scholam promptiores, & alacriores concurrerent. Rudimentorum fidei libellum ære suo excudit, quem viritim, & manu propria distribuebat, vt dono maiorem gratiam conciliaret.

Visitat quotannis, vel per se, vel per delegatos, impensas illis suppeditans.

Quotannis Diœcesim per partes lustrare assueuerat præsens Episcopus, quo potissimum duce nitebatur hæc prouincia: Sin secus, legabat selectos Sacerdotes e nostris alios, alios ex ordine Eremitano S. Augustini, & ex Franciscano Capucinorum, aut Vicarios suos, viaticum, impensasque omnes suppeditans. (nolebat enim tenues Clericos onerari) præscribebatque rationem, & methodum agendi, facultatibus quoque, ac priuilegiis visitantium communicatis. Seuerissimè præcipiebat exigi rationes de præhabitis Visitatorū decretis, vtrum obseruata,

an neglecta, & irrita ierint. Non enim in multiplicibus decretorum fasciculis, sed in accurata eorum boseruatione sitam affirmabat boni regiminis summam.

Synodum celebrat.

CAP. IV.

EDOCTVS Episcopum constitutum esse in iis, quæ sunt populi ad Deum, eò potiorem vitæ suæ portionem conferendam putauit, quo potissimum Religio, cultusque diuinus amplificaretur. Cumque Pastoralis industria in eo præluceat, si pios, si benè moratos, impigros, ac boni exempli habeat Sacerdotes, commune visitationis beneficium reformatione Cleri, de quo nonnullum visitando collegerat experimentum, cumulare deinceps progreditur, indicens Diœcesanam Synodum, eo mage necessariam, quod prẹter hominum memoriam illius aliquando habitæ mentio nulla extaret, nullum scripto indicium.

Adesse sub initium quadragesimæ Anni 1571. quotquot de Clero obstringeret officium, tum Parochos, tum Ministros, promulgato edicto mandat, longas precationes populo præscribens, quibus a Summo Optimoque Deo impetratum eat, omnia ordinatè fieri, & ad vota respondere. Centum, & quinquaginta capitibus, si Parochis socios adnume- *Cogit Clerum ad Synodum.*

res, cætus omnis constitit; quorũ neminem, passus est in diuersoria, aut contubernia secedere, decoro & dignitati sacerdotali consulens. Sed qui didicerat ab Apostolo Magistro suo, Episcopum hospitalem esse oportere, hospitem sese munificentissimum præbuit. Octoginta de advenis excepit, partim apud se, partim præter morem regionis, in amicorum suorum ædibus, a se de industria paratis; lectuli sui stratum sibi quandoque subtraxisse lætus, vt illis commodaret. Siqui propinquorum, aut necessariorum hospitio frui mallent, non ante permisit quã familiæ nomen, & rem omnem explorasset. Cibus de mensa Episcopi, & eius sumptu abundè singulis suppeditatus est, præter alia quibus quis opus haberet.

Hospitio excipit, & alit.

Quæ Synodo præmisit.

Synodum præmisso ieiunio triduano exorsus est, præmonito populo de agenda synaxi, vbi de eius Sacramenti præstantia, augustoque merito perardentem sermonem habuit. Statuta porrò die coacto Clero, rudes, incultosque homines, in sacris Cœremoniis versatos ad decentem, & benè compositam supplicationem ordinat Episcopus: pòst decantata Missa, grauiter, & accommodatè differens de caussis congregandę Synodi, fructus inde colligendos, planè, diffusèque edocuit. Tum de Sacerdotii dignitate, & Sacerdotũ officiis, de Episcopi, & Parochorum partibus, de Ecclesiastica disciplina, eruditè locutus, eos omnes qui sacris ordinibus initiati essent, ad quoddam vitę perfectioris genus prę cęteris vocari, luculentissimè demonstrauit.

Authore Alexandro recipiuntur acta S. Concilii Trid. &c.

Inducturus nunc primo in Ecclesiam Aleriensem Sacrosancti Concilii Tridentini vsum, multis egit, vt ipsum Parochi, vt cuncti Sacerdotes placidè, &

& ex animo amplecterentur, commendans Sanctissimum illum Senatum eruditissimorum,& Orthodoxorum Patrum, Reip. Christianę procerum, ex vniuersis mundi plagis collectum, pro fidei Catholicę Religiosa custodia;quiq;tanti põderis mysteria lõgo examine discussere, & ea nonnisi pręuia sẽper diuini numinis luce definiere; qualia sunt decreta de Iustificatione, de Sacramentis Eccl. Catholicę, de recta ordinatione, de bono delectu ministrorum, de Seminariorum institutione, de collationibus beneficiorum, & aliis eiusmodi summatim ab ipso relatis. Hortabaturque ne Cęlo delatam lucem, & a Deo collatum beneficium incuriosi respuerent,ostendens quanto futura essent emolumento ad communem salutem, ac tranquillitatem. Perorauit denique tanto animi, & verborum ęstu, tanto dicendi lepore, & paterni affectus expressione, vt per Auditorum oculos, per ora, totumque corpus effluentes lacrymę commota eorum pectora conuincerent. Quare altius pręlecto cap. 2. sess. 25. vnanimi omnium sensu, & voce, authore Alexandro pro Concilio Tridentino conclamatum est, iurata Pontifici Romano obediẽtia, emissa singillatim fidei professio, atque anathematizatæ hæreses, ab eodem aliisvè Conciliis damnatæ. Neque ab ea fidei, vitæque religione vnquã posthac defecit Aleriensis Ecclesia.

His adiecit publica lectione decreta eiusdem Concilii, necnon Apostolicas Constitutiones super statu, officioque Ecclesiasticorum: adiunxitque preclarissima quædam suæ sapientiæ monita, compendiosam sanctitatis normam complectentia, vniuersis Clericorum ordinibus, in primis animarum directoribus valde salutaria, a se prius articulatim digesta, ordina-

Monita, & decreta salutaria typis impressa Clericis distribuit.

ordinatimque conscripta, ac postmodum suis typis impressa, & in libellum redacta, quem Clericis, ac Præsbyteris liberaliter, citraque pretium distribuebat.

Propter abrogatam iamdudum censurã Synodorũ, quę pullulantia germina vitiorum extemplò cõprimeret, latissimus aditus corruptelis patuit, quarum nonnullæ propter earum excessum hoc primo in conuentu dissimulatæ sunt, sublatæ plurimæ. Multa edita Sanctissima decreta, Ecclesiæ & morum reformationi, bono regimini, & animarum saluti quã maximè conducentia. In iis præcipuum extitit Christianorum dogmatum tradendorum onus, Parochis præcipuè impositum, vt nullo ex festis diebus per horas pomeridianas opus vsque adeo necessarium, æquè maribus, ac fœminis sinant intermitti. Clericos, ac Sacerdotes in id, ad Ecclesiam quemque suam conuenire adegit, Rectores, Magistros, ac Ministros discipulis per classes distributis prefecit, docendi, & omnem agendi iustam rationem scripto, voce, actu exposuit præsens, immensa voluptate captus inter puerulos versari, orandi Dei modum edocere, precepta, & reuerentiam numinis tenellę infantium memorię imprimere, capita fidei distinctim interpretari, de iis quæsitare, dubia soluere, & cœtera omnia boni Doctoris officia erga imperitam plebem peragere. Ita sterilis olim, & horrens Alerię vinea, laboriosi, & industrii cultoris manu paulatim spinis, & sentibus emundata, nouisque surculis insita cœpit virides pampinos, & erumpentes flores ostentare, vberes, maturosque fructus mox editura, eadem manu per recurrentes annos obstetricante.

Iniungit opus doctrinæ Christianæ. Methodum præscribit.

Pręest ipse lubentissimè

Quamuis

Quamuis autem nullo anno vineam suam lustrare, illiusque sepes, & cespites contemplari desineret partim in Synodis, partim in visitationibus: Ad tutiorem tamen, & accuratiorem culturam, quosdam viros, quasi operarum Principes constituit, Vicariorum foraneorum titulo, qui in aliorum opera attentius inuigilarent, de fruge vinearum, siue multa, seu nulla sępe coram inuestigarent, referrentque omnia Episcopi iudicio, vt eo pacto nunquam remotos ab exactissima vineæ inspectione oculos habuisse videretur. Vicarios foraneos constituit.

Pergamus iam ad reliqua Synodi acta, immo & ad exitum. Pręter vocales orationes, quas eo tẽporis frequenter, & copiosè Deo deferri imperauerat, ignotam penitus illis regionibus meditandi, atque mente orandi exercitationem benignè, & opera sua edocuit quemque de Clero in Synodum conuenientem, capita meditationum distinguens, ac minutatim digerens argumenta, ratiocinandi vias, & artem capiundi fructus dilucidè ob oculos ponẽs, vt abeuntes inhærere Deo cogitatione addiscerent, & in Ecclesia spiritu, ac mente psallere. Ante dimittendam Synodum, cuiusque Sacerdotis, præsertim eorum quibus incumberet animarum cura, vitam, doctrinam, & partes alias sigillatim, & exquisitè scrutatur; quos minus aptos offendit, ab ea cura remouet, in ædibus Episcopalibus detinet, victum præbet, doctrina, bonisque moribus erudit, donec abundè instructis ad gregis assuetam custodiam redire liceret. Docet modos sacræ meditationis.

Denique omnibus ritè, & cum fructu in Synodo peractis, Congregationem soluit, Pastores ad ouilia dimittit, minus copiosis, aut longo itineris tractu remean- Quomodo soluat Synodum.

remeantibus iustum viæ commeatũ liberaliter elargitus.

Clericorum Seminarium instituit, & fouet.

C A P. V.

ROBOS Sacerdotes e probis fieri Clericis, sapienter asserebat Alexander, magnique referre in Ecclesia Dei bonam adolescentium, qui se diuino cultui dicauerint, educationem. Quocirca vt in posterum aptiores, peritioresque Sacro Ministerio euaderent Sacerdotes, Collegium ex Decreto Concilii Tridentini, cum primum potuit, erexit. In quo tanquam in feraci, perpetuoque virtutum Seminario, aliquot bonę indolis Clerici liberalibus artibus, Ecclesiasticis disciplinis, ac moribus Christianis imbuerentur. Collegium prius in conductis, postea in ęre suo coemptis domibus collocauit; pòst annuo reditu trecentorũ aureorum de censu Episcopali instruxit, Magistros collatis iustis stipendiis prępofuit, adductos fere aliundè, ingenti sumptu, cum apud se nullos haberet satis idoneos.

Domos emit pro Collegio Clericorum, suppeditatque necessaria.

Non tamen promiscuè cuiuscunque conditioni iuuenes in Seminarium voluit intrudi: sed explorata iudicio censorio cuiusque natura, atque ingenio. Diœcesim etenim cum perlustraret, si quos bonę indolis

Seligit adolescentes magis idoneos.

indolis, ac ſpei adoleſcentes offendiſſet, diſciplinæ faciles, ad rectum pronos, pietati vtcumque deditos, ingenio perſpicaces, alijſque dotibus commendatos, nominibus eorum adnotatis in libello, quem apud ſe continenter gerebat, a parentibus opportuno tempore, & loco depoſcebat: nec illos modo impetratos, ſed alios notæ ſimilis ſponte oblatos Collegio adſcribebat; longè etiam plures habiturus, ſi plures expetiſſet.

Seminarium cōſtituere in Oppidulo Taloni iuuenes duodecim, quibus deinceps alij, atque alij, quantum ferebant opes, adnumerati ſunt, ſupra viginti quatuor; quos omnes ſinu paterno acceptos alebat, educabatque amantiſſimus Epiſcopus, quicquid manu, quicquid lingua illis prodeſſet, alacri ſemper animo ſubminiſtrans.

Inchoat illorum Seminarium Taloni

Nec alieno porſus magiſterio fidens, totam hanc prouinciam credebat alijs; pœdagogiam ipſe ſubijt lubentiſſimè æquè, atque diligentiſſimè. Docebat diluculo expergefactos ad ſacrã orationem ſurgere, vna ſecum preces horárias B. Virg. primo mane recitare, meditationi rei diuinæ ad ſemihorã vacare, diebus feſtis matutinã pſalmodiam in Choro concinere, rubricatas leges Breuiarij interpretari, illarumque vſum vſu percipere, miſſæ Pontificiæ miniſtrare, omnem denique cæremoniarum Eccleſiaſticarum ritum callere. Frequens ſua ipſe manu Eucharisticum tradit, doctrinam Cathechiſmi Romani explanat, regulas victus, ac Studiorum, deque omni alia re domeſtica prudenter commentatus preſcribit, exactè rationem omnium, in primis autem ſtudiorum profectum ſcitatur, paſſim ad Gymnaſia ſe conferens, paſſim ſtudioſis ad ſe conuocatis, Ru-

Erudit ipſe, omnia ritè ordina.

dioribus prima elementa artis Grammaticæ patienter ipse tradere, Prouectioribus aliquid ad canones Conscientiæ spectans, logicæ quoque, philosophiæ, ac Theologiæ summa capita prælibare, eorumque repetitionibus, ac disputationibus preesse haud grauatus.

Clericis autem, ac Sacerdotibus vndique confluentibus ad hanc Academiam litterarum, pietatis, & bonorum morum, si quos Collegium non caperet, eos domi apud se, ac proprijs impendijs sustentabat; catenus ex omni parte instituens, quatenus satis versatos, sacrisque ministeriis probe formatos iudicaret, ac tum seruitio Ecclesiarum applicaret.

Domi apud se alios sustentat.

De assiduitate, & studio prædicandi Verbi Dei.

C A P. V I.

OMEN Episcopi officij Pastoralis index est, pascua Diuini verbi, & salubres aquas doctrinæ Christianæ gregi suo curantis. Alexander, vti prædiximus, ingenij diuina copia ad hoc munus instructus, & longa exercitatione expolitus, quã antea profitebatur concionandi artem, Episcopus non neglexit. Nusquam locorum, nullivè opportunitati parcus beneficium prædicationis subtraxit, ingeminans potius, si res ferret, binas vno, eodemque die. Solemnis tamen vsus Dominicis, ac festis diebus,

Nusquam beneficium prædicationis subtrahit.

bus, in Quadragesima,in aduentu, & sub id tempus quo per Bachanalia defluunt homines . Si quando etiam designatos concionatores ab officio valetudo prohiberet, Episcopus illorum vicem supplens in suggestum promptus conscendebat.

In matutinali concione Euangelia;in Vespertina, charissimi Pauli Epistolas, aut Dauidicos Psalmos interpretari mos erat. Vnde, quemadmodum & ab alijs sacris codicibus,atque Sanctorum Patrum monimentis solida pietatis, & vitæ Christianæ documenta, argumenta ad suadendum, & rei præsenti accomodatas sententias decerperet. Mane Euangelia, Vespere Epistolas Pauli, aut psalmos explicat.

Per exteros iter faciens data occasione facilis, ac promptus in concionem ascendebat, præcipuè in Vrbibus Genua, Papia, ac Mediolano, auditore Beatissimo Archiepiscopo Carolo eius sermonibus licet extemporarijs mirificè oblectato. Porro extemporariæ dicendi fælicitatis illustre perinde ac vtile exemplum edidit in arce Bastitæ: illuc etenim a Campolaureo appellens, statim a Prætore, ac Senioribus rogatus crastino sermone populum vt lætificaret,ipse viæ defatigationem (triginta enim passuum millia confecerat) librorumque inopiam primum obiecit. Nihilominus pietatis sensu, & illorum deprecationibus victus postera die, quæ erat Natalis B. Mariæ Virg. orationem habuit itá feruentem, & diuinam,vt concionem vniuersam in admirationem, pœnitentiam, & Dei amorem commouerit. Visus ipse in Deum rapi, & corda auditorum rapere. S. Carolus eius sermonibus mirificè oblectatur.

Dicente de suggestu Alexandro adeo densa auscultantium advolabat turba, vt eam vix caperet ambitus Aedis. Quo mihi planè assecutus veritatis laude videtur fabulosum illum Herculem,qui nexi- Populorum confluxus.

bus suæ orationis tentos auribus homines trahebat. Certè dignitas Episcopalis, oris maiestas, paterna dicentis affectio, copia rerum, facundia, & claritas eloquij, secreta quadam vi ad concionem alliciebāt, sed nunquam ex saturatos dimittebant, semel enim degustata viri eloquentia gustum irritabat magis quam leniret, vt etiamsi millies orantem audissent, millies adhuc audire peroptarent.

Doctrinam exemplis vitæ probat.

Ponderis quoque non mediocris erat sermocinãtis fama illustris, spectata virtus, & vitæ sanctissimę promulgata opinio. Ipsa enim facies virtutis conspectui hominum oblata facile animos mouet; suadetque quidvis potenter vita cum sermone concordans. Ex illis erat Alexander, quos cum audias, & videas ijdem sunt; & qui non a scientia, vel sermone, sed ab honestis actionibus se putant consummatos. Hinc fiebat, vt propitijs auribus omnis eius doctrina exciperetur, & intima a dientium peruadens fructus ederet admirandos.

Sen. ep. 75.

Prædicatio nes minimè exangues, aut frigidæ.

Adde quod non exangues, frigidasvè proferret ratiocinationes, quæ pietatem, aut animum ad pietatis studium dant nullum, cum ipsæ non habeant; sed doctrina, & ardore spiritus confertas, quæ veritate non vanitate pascendo auditores in pia opera cogerent. Porro nihil vnquam temporis oratori eripuere nostro conquisitus verborum delectus, flosculi locutionis, aut peregrinæ dicendi formæ, cui videlicet innata, & sponte fluens eloquentia plus satis erat ad persuadendum.

Panigarolæ, & S. Caroli præclarè dictum de Alexandro.

Quid hic moror nobilissimam palmam proferre, quam huic Euangelico Pręconi duo eius sęculi pręclarissima lumina, Franciscus Panigarola, & Carolus Borromęus detulere? Qui antea nil nisi accersi-

tum,

tum, & raro artificio elaboratum de ſuggeſtu efferebat. Panigarola, diſertis magis quam ſalubribus vacans, poſtmodum Epiſcopus Eccleſiæ Aſtenſis, inverſo ſtylo, ſalubria diſertis præferens, ea tantum dicendo conſectabatur quæ prodeſſent, & quæ timorem, amoremque Dei in animis auſcultantium ingenerarent, aut alerent. Hunc ergo aliquando cum audiret amicus Confalonerius ex Alexandri ſorore filius, rem nouam obſtupuit, obiecitque cũ
„ admiratiane. Quantum mutatus ab illo? Quam
„ diſſimili ſtylo? Cui ille ingenuè: Id me docuit
„ auunculus tuus Alexãder Aleriæ Epiſcopus. An-
„ tea bubulcum in ſuggeſtu agebam, nunc tanti
„ Paſtoris exemplo, paſtorem agere perdidici. Adie-
„ citque: Nuper mihi ſecum verba facienti Archi-
„ epiſcopus noſter Carolus, in concionandi ſapiẽ-
„ tia nulli inferior, profiteri non erubuit, ſe paſto-
„ rale dicendi genus ab Epiſcopo ipſo Alexandro
„ traxiſſe.

Ardor dicẽdi ſuprà humanum morem.

Præter hæc emicabat in hoc Dei Præcone neſcio quid virtutis ſupra humanum morem, vt ignem non verba ſpirare videretur. Teſtatos habemus inſpectores, qui fateantur hunc Venerabil. Dei Seruum de vi amoris diuini, cuius ipſe magnum incendium fouebat in pectore, vel de mutua inter ſe hominum charitate paulo ardentius diſſerentem, de repente manibus, oculis, totoque vultu in Cęlum animo verò in Deum correpto, inſtar Cherubim aliquandiu conſtitiſſe, cui nimirum præ eiuſdem amoris obruente dulcedine vox, latera, & pene vitæ indicia deficerent. Conteſtatus verò eſt ipſe idem ſe-
„ piſſimè: Iucundiſſimum optatiſſimumque ſibi, ſi
„ animam in ſuggeſtu effunderet, dum vel in vnius

Optat in ſuggeſtu mori, dum vel in vnius animæ ſalutem cedat.

ſalutem

„ salutem cedat. Alienam scilicet appetens impendio suæ.

Meditatio, & Oratio ante prædicationem.

Concionaturum anteibant magisteria sacræ meditationis, ac precationis, quæ & illuminarent intellectum, & inflammarent affectum; nihilque tale sine eo præsidio vnquam est auspicatus. Dicebat

Quid sentiat de Ecclesia absque Episcopi prædicatione.

„ verò: Ecclesiam absque Episcopi prædicatione
„ pratum esse non irriguum, sua siccitate sterile.
„ Item, Episcopi prædicationem præire debere ora-
„ tionis facem; orationem verò lectionis lucem,
„ Episcopo etenim, aiebat, Hierarchæ non minus
„ quam Angelicis ordinibus iniunctum hęret, sub-
„ ditos a corruptelis, ac vitijs purgare, illuminare
„ cœlestibus doctrinis, & charitate perficere, quæ
„ ex sola orationis Schola colliguntur. Inferebat-
„ que, quo pacto isthæc officia præstabit alijs, qui
„ sibi non pręstitit? An non iure obijcietur illi,
„ quod ab Apostolo Iudæis, Qui alium doces, te ip-
„ sum non doces? Hac etiam de causa, Principes
„ Concionatorum, & Magistros Christianæ Sapiē-
„ tię Apostolos, ne colligendis, ac dispertien-
„ dis alimoniis dum detinetur, ab oratione, & mi-
„ nisterio verbi Dei remouerentur, id curę septem
„ Diaconis commisisse, quò ipsi orationi, & prędi-
„ cationibus sacris insisterent liberius.

Rom. 2.

Alumnos Seminarij exercet in arte concionatoria.

Cum autem se sciret non immortalem, eò studia, conatusque suos intendit, vt e viuis ereptus eius officij hęredes Ecclesię suę daret, erecto nempe Seminario, cuius alumnos cum priuatis, tum publicis declamationibus, siue essent proprij, siue alieni ingenij partus, exerceri voluit, exercebatque idem ipse, vt dicendi cǫnsuetudine iuuenilem timorem, atque erubescentiam exuentes, alacriores ad opus

concio-

concionum conſcenderent. Sedulò animaduertit, ne Parochi quos commodè inſtructos cognoſceret, doctrinam verbi Dei ouibus denegarent: minus autem idoneos propter ſcientię, aut ingenij inopiam publica vulgaris Homilię, aut libri ſpiritualis lectione ſilentium compenſare iubebat: eo quidem conſilio, ne ſine vllo ſemine animę ſylueſcerent, aut neglectu culturę euangelicum ſemen marceſceret. Quid Parochis iniūgat.

Cum idonei deeſſent, qui officio prędicandi fungerentur in Inſula, Apoſtolos imitatus, ex alijs nauibus ſocios vt venirent, & adiuuarent aduocabat, monens in extremo diſcrimine rem eſſe: Igitur à Pręſule ſuę Congregationis, alijſque Ordinum Religioſorum Rectoribus crebrò per litteras ſubſidiarios depoſcens, ad viatica largas pecunias profert, eorum monaſteria quibuſcunque poteſt officijs, & donis iuuat, aduenientes benigniſſimè amplectitur, hoſpitatur, & ſua quadra paſcit; interdum quinos, ac ſenos. In ijs Venerabilem Patrem Lupum Capucini inſtituti, & magni nominis oratorem, quem biennio contubernalem, & ſocium laboris habuit. Pręcęteris Ambroſium Rotulum Collegam indiuiduum, Epiſcopio Prępoſitum, Pręfectum Seminarij, Principem Viſitatorum, & à lateribus Epiſcopi ad extremum vſque ſpiritum nunquam diſiunctum. Commendationem ex eo quoque habuit Alexander non mediocrem, quod quantumvis in hac arte, & in omni doctrinę genere pręcelleret, tamen vbi ipſe ſileret à concione, concionantibus ſedulum ſe, & attentum prębebat auditorem, eorum neminem habens deſpicatui, ſed ſuo magis exemplo ad audientiam alios inducens. Aliundè exquirit Concionatores.

Quos

Quos autem, & quantos fructus tam assidua prędicandi solicitudine editos credimus? Singilatim recensere arenam maris est inaniter enumerare. Fortè scribenti aliqua silentio minimè tegenda obuenient.

Sacramentorum ministerio Studiosè vacat.

CAP. VII.

QVAMQVAM tradendis Ecclesię doctrinis valde foret mācipatus Venerab. Episcopus Alexander non minore tamen studio amplectitur, peragitque diuinum opus Sacramentorum siue ea sint, quę gradui Episcopali speciatim sunt alligata, siue quę Parochis, ac Sacerdotibus sunt communia; quibus vtrisque spiritus vitę in homine Christiano infunditur, alitur, ac reparatur.

Muneri baptizādi vacat.

Apostolicum munus baptizandi puerulos manu ipse sua obijt lętissimè, quo recens natos cœlesti citius vita donaret, & in Ouilia Christi conscriberet. Quare nemo erat inter illius Insulę rusticanos, qui non optaret, maximique beneficij loco poneret, baptismi gratiam infantulis suis per Religiosas manus Episcopi aduenire, pia interpretatione opinantes, aliquid prosperi auspicij, meriti, ac proprię virtutis in paruulos transfundi innexum verbis, & contactui illius, quem singulari innocentia, vitę Sanctitate,

&

& ſpiritu a Deo exculſum crederent.

Maiori, eaque ineſtabili, dicamne voluntate, an voluptate? Sacramentorum Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ miniſterio indulſit, quorum altero, vt aiebat, vulnerati hominis plagæ curantur altero vires animæ redintegrantur. Eoque impenſius indulſit, quod agnoſceret numerum miniſtrorum longè eſſe inferiorem populorum indigentia. Quamobrem vbicunque per Diœceſim cum adminiſtris Barnabitis adeſſe contingeret, ibi a primo mane huic pio officio ſe tradere, liberam ſui copiam Pœnitentibus facere, benignè, amanter ad ſe pertrahere, & ad genua proſtratos ab erratis ſoluere non ceſſabat. Nimium verò de Dei grauibus offenſis, & de Omnium perditione triſtis non antea lacrymis finem dabat, quam facinoroſos in ſcelerum firmiſſimam deteſtationem compuliſſet, & vitæ in melius renouandæ ſubegiſſet. Crebrò imminutas, erroribus permixtas, caſibus reſeruatis innodatas, ac penitus invalidas detexit Confeſſiones, in quibus reſarciendis nullā omiſit ſolertiam, qua ſalus ſubditorun tutò proueheretur. Plus Sacramenti Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ.

Surgamus iam ad ea, quę Epiſcopali Maieſtati innituntur inſignia Sacramenta, & quantū in ijs operę poſuerit aduertamus. Neglectū toto ſæculo, & ab vſu remotū ea in Eccl. robur confirmationis diligenter reſtituit dies integros liniendis Chiſmate capitibus inſumpſit, ad inacceſſa loca pedes penetrauit, nequis ſenio, infirmitate, aut itineris prolixitate præpeditus tanti Sacramenti fructu careret. Et quoniam exciderat iamdudum hominum illorum memoriæ Confirmationis meritum, & ſuſcipiendæ ritus; idcirco exactiſſima cura egit, vt diuina illius virtus, Cōfirmationis vſum neglectum reſtituit.

O fructuſ-

fructusque saluberrimi per ante se missos Præsbyteros, & per assiduas Cathecheses innotesceret explicarenturque ea, quæ ad huius beneficij dignam susceptionem, atque custodiam attinent.

Diligentia in Ordinibus conferēdis.

1. tom. 5.

A Paulo monitus, nemini cito manum imposuit nec obligauit sacris (si primordia Episcopalis regiminis excipias cum nonnisi inscios,& moribus infectos in Diœcesi reperisset) indignum, ac deforme putans, incautè diuinis altaribus admoueri, & sacra attingere eos, quos vitiorum contagia reprobarent; quocirca attentissimè cauit, ne cultui Dei dicarentur, & Ecclesiæ ministris aggregarentur homines aliqua mali nominis, aut vitæ nota contaminati: Fuitque tantum eius disciplinæ obseruandæ studiū, vt alienæ fidei non omnia credens, quotquot essent Ordinibus sacris initiandi in cōspectum suum venire semper voluerit, inquireretque ipsemet callide, quæcunque hominem Sacerdotali instituto dignum constituunt, vel dignum repellunt: Natales videlicet, natalium conditiones, indolem, litteraturam, mores, ingenij vires, animi dotes, cui militiæ Ecclesiasticæ nomen darent, perseuerandi propositum & eiusmodi alia; idq; tali fælicitate, vt quod semel fecisset,perennitati fecisset; nā præter id,quod Clericos suę Diœcesis solo oris aspectu internosceret omnes, peculiari libello distin ćta seruabat illorum nomina, cognomina, patriam, ætatem, sortem, ordines, beneficia, officia, vt nullo alio teste, vel authore publica ministeria rite cuique committeret. Ad Subdiaconatum, & Sacerdotium promouendos antea per decem, aut quindecim dies spiritualibus meditationibus,pijsque actionibus,inq;omni Ecclesiastici muneris disciplina exercebat idem ipse; Si

aliò

aliò legitimè distractus, Patrum nostrorum magisterio submittebat; Inopes per id spatij in Palatio Episcopali, mensaque domestica sustentans. Hisce diuinis subsidijs veterem formam Ecclesiæ suæ reddidit, & eo exemplo pristinam pietatem reliquis; illarum Rectores incunctanter verbo, & scripto impellens, ea cauere, quæ Religioni Christianæ detrahunt populosque a Sacramentorum vsu auocant; ea inducere, quę cultum Dei reparant, & pietati adminicula subministrant.

Sedem Episcopalem ad Bastitæ Oppidum transfert.

CAP. VIII.

TALONI, vti iam innuimus, longas moras ducere haud licuit. Templum angustius, & muneribus Pōtificijs indecorum: morborum seges e rigida, ventosaque aeris intemperantia, quæ multos de comitatu pepulerat ęgrotos, plures stomacho, & querelis plenos proximè pulsura; medicamentorum inopia, & rerum omnium, quibus vitam tuemur, difficultas maxima; deprędationes quoque non rarę Turcarum per ea confinia, tabernaculum inde mouere Pastorem coegerunt. Attamen vbinam tutius, vbi commodius, non apparebat. Prębebat se opportunius Oppidum Bastitę, satis amplum, populosumque, Transmigrationis Causę

 Aix

Aix Insulę, Curia Gubernatoris, quondam quoque Curię Aleriensis perfugium, locuples magnificis Ecclesijs, pręsertim Cœnobio Capucinorum, vbi Alexander solitarię, ac tenuioris vitę amans deliciarum plurimum statuebat. Displicebat tamen, quia Diecesis non suę, sed Marianensis, ne de suis castris transfuga videretur. Verumtamen suorum importunitati, & amicorum consilijs cedens, de collocanda Bastitę Episcopali Sede Pontificem consuluit. Indulsit prompto animo Pontifex, & ibi pro placito Pontificalia fieri permisit. Placuit non mediocriter Reip. Genuensis Primatibus, pręcipuè autem Io. Baptistę Centurioni Episcopo Marianensi, qui amico omnia hospitij, & Pontificalium iura facilis commodauit. At ille quamuis amicè, & honorificè apud omnes Bastitę degeret, nunquam tamen tranquillus extra sua Ouilia quieuit, nec vnius anni curriculum; etiamsi Pontificio diplomate liber, potuit ibidem eundo, & redeundo per sibi subdita loca conficere.

Bastita Oppidum diœcesis Marianensis.

Eo migrare indulget Pontifex, placet Episcopo Marianensi, & Reip. Genuensi.

Extrà sua ouilia tranquillè non quiescit.

Romam

Romam ad limina Apostolorum pergit, & quæ hac occasione sanctissimè egit.

C A P. I X.

NTEREA Kal. Maij anni 1572. Summus ille, & à paucis equiparandus Pontifex Pius V. ad cęlestem gloriam (vt suadent merita) è terris migrat. Indoluit grauiter Alexander non tam benemeriti Patris obitum, quã extinctum Ecclesię Catholicę lumen, & communem populi Christiani parentem. Verum paucis post diebus in solium Apostolicum suffecto Cardinali Vgone Boncompagno, cui Gregorij XIII. nomen, ęquissimam occasionem adeundi Romam arripit, vbi sacratissimos cineres, & ossa Principum Ecclesię, locaq; tam multo sanguine Martyrum consecrata pronus veneretur, & supremę Potestati Ecclesię in terris Dei vices agenti debitam obedientiam, ac reuerentiam ante longa tẽpora non exhibitam coram deferat.

Obitus Pij V. Summi Pontificis.

Electio Gregorij XIII.

Iter Genuam, inde Mediolanum mense Iunio dirigit; illic magna negocia breui peracturus, hic dilectissimos Patres, ac Sodales iterum visurus, & de rebus hoc biennio gestis collocuturus. Vias honestis actibus, & exemplis sanctissimis potiusquam longo familię apparatu sternere parat, munitque

Alexandri iter agentis pia opera.

prece

prece pauperum, magis quam pretio pecuniarum; præmonitis pariter per litteras pastorales Parochis, vt cum populis fausta, tuta, & sancta a Deo Optimo Maximo progredienti precentur; & eorum nemo limites timoris Dei prætergrediatur, dum abest. Ipse omni & tempore, & loco idem, exhibere de se virtutum documenta studet. Ante nauigij conscensum, nautas singulos, & in primis vectores adducit, animas peccatis ęgras curare, & ad Altaris mensam „ refici de Episcopi manu; asserens pondere pecca- „ torum exoneratam nauim celerius, ac tutius trāsmittere, & gemini hostis insidias euadere: quem postmodū nauigans quoad licuit retinuit morē: execrari diuinum numen, obscæna proferri, alienæ famę obtrectari nullo pacto sustinuit. Sed ad viæ solatiū, & ne in otioso itinere deesset negocium, iucundis ipse salutaribusque sermocinationibus socios comiter recreabat; Litanijs hincindè decantatis diductaque per Choros in honorem B. Virginis corona, silentij nauseam sublevabat; ad communionē quoque sermonis tacētes prouocans, idque tam lepidè, & acceptò, vt productiorem viæ tractum desiderarent vniuersi. Terra iter faciens ad Cœnobia Religiosa, pręter vllum tamen eorum grauamen, propēsius quam ad patentia cauponum hospitia declinabat; exiguas cellulas, & ieiunas mensas Monachorum latis, ac lautis propinquorum, & diuitum amicorum ædibus pręferens, quò expeditior itineri fieret, prolixiusque orationibus, Sacro faciendo, & diuinis colloquijs vacaret.

Romę benignè exceptus à Pontifice.

In Vrbe Sacra limina Apostolorum, ac feretra Sanctorum piè veneratus, ad pedes Sanctissimi admittitur. Ille cognitæ virtutis, spectatæ sapientiæ,

& rebus

& rebus gestis illustrem Antistitē amplissimis amoris, honoris, & gratię notis amplexus est, facilisque in eius vota omnia descendit. A Pio V. concessam pensionem trecentorum aureorum de mensa Episcopali in alimenta Seminarij detrahendam, annulo Pontificio obfirmauit, priuilegijs, ac facultatibus multis amplificauit, sacris cereis, numismatibus, Indulgentijs populo dispertiendis abundè ditauit. proprijs commodis nihil a Pontifice petijt, vel appetijt; Sed auctus donis alieno vsui expetitis celer suum ad Ouile regressus est.

Impetrat obfirmari pensionem scut. 300. Seminario sustentando &c.

Non parum prosperi successus, & gaudij post lōgi itineris molestias Seruo Dei fuit exoptatus congressus amantissimi Cardinalis Caroli Borromæi, & B. Pilippi Nerij consuetudo recens inita. Debetur autèm proposito nostro relatio.

Carolus post electum Gregorium XIII. Romæ aliquantisper immoratus, vbi primùm Alexandrum charissimum Dei conseruum vidit, incredibile dictu, quam citus obuiam prodierit, quam beneuolenter pansis brachijs collo adstrinxerit, quam suaui labro exósculatus sit. Alexander fastigium purpuræ reueritus, ore dimisso, totoque corpore prono, osculo vestium, & manuum salutanti respondit. Extitit profectò inopinata congressio Seruorum Dei quasi noui fœderis nouum vinculum: dumque de obseruantia, & amore vtrinque certatur, arctiori nodo nectitur vtriusque Charitas. Ecclesię Aleriensis deplorandum statum, labores, euenta, & omnem suæ administrationis seriem Archiepiscopo enarrat. Is noui Præsulis sensa cœlestia, laboriosas curas, & prudenter, fortiterque gesta admiratur: & vbi mutuis amicitiæ obsequiis satis datum est abitur, ac secun-

Congressio cum S. Carolo Borromęo.

ſecundum ſibi datam menſuram donationis Chriſti ad promouendum Dei cultum, ſubditorumque ſalutem, atque ad propriæ perfectionis altiora ſtudia vterque regreditur.

Init amicitiam S. Philippo Nerio. Quæ eius gratia egit.

Iungenda huic beneficio eſt amicitia parta Philippi Nerij, Inſtitutoris Congregationis ab Oratorio dictæ, Viri claritate nominis, luce virtutum, & vitæ ſanctimonia celeberrimi, quem hodie inaugurante Gregorio XV. Sanctorum albo inſertum colimus, quemque Alexander fama iam cognitum, vitæ ſimilitudine, ſibi in amicitijs hac occaſione iunxit. Facilis enim eſt, ac tenax inter Sanctos animorum coniugatio, potens, præualidumque auxilium adaugendę virtuti. Philippus ſpectatis in Alexandro diuinis dotibus ſapientiæ, pietatis, integritatis, cœterarumque virtutum, ſtatim in gradum ſingularis beneuolentię accepit: Alexander contra, Religionem, ac Sanctimoniam Philippi perſpiciens, eius gratia, & familiaritate frequens vſus immortalem cum illo contraxit amicitiam; Cuius argumenta extitere quotidiana, & in longas horas ducta colloquia diuinis de rebus, mutua Epiſtolarum commercia, repetitę conciones Alexandri in Oratorijs S. Hieronymi, & S. Ioannis Florentinorum, atque apud Pontificem gratæ de eo Philippi commendationes, quę à nobis ſcribendę ſuo loco referentur.

In Balanea habitat, & quæ ibi præclare gerit.

C A P. X.

OMA decedens Bastitam alacrior redit ad opus; Synodalia comitia colligit; nouaque, & rebus presentibus opportuna statuta condit. Verum iniquè ferens a gregibus suis se longius auelli, & per alienos agros extorrem vagari, assiduè in propria Ouilia suspirans, tentoria intra fines suæ ditionis firmanda censet. Secutus autem peritos Imperatores, qui vbi hostium partes validiores aduertunt, illuc suas quoque copias mouent, in Prouincia Balanea castrametari parat, vbi quò soli amænitate, & vbertate pinguior, eò vitiorum fertilior ager erat.

Inijciamus & huc stylum nostrum, & quæ ibi magnificè præstitit, compendio perstringamus. Algaiolæ, quæ Prouinciæ Balaneensis Oppidulum est, erexit nouum pro illius regionis Clericis Seminarium, conducta domo, quam in honestiorem, ac commodiorem formam ære suo dilatauit; mox operi insistens, reparauit diuinum Cultum, instaurauit templa, emundauit sacra, profanos, & corruptos sustulit mores.

Seminarium Algarolæ in Prouincia Balanea erigit profanos ritus indè tollit.

Sponsalia infantium nondum natorum abolet.

Præficas eijcit ab Ecclesia.

Quod vt per capita referatur, sic habe. Pernicio-

P sam

ſam conſuetudinem deſponſandi infantes adhuc maternis in viſceribus latitantes aboleuit. Funera mortuorum lamentantes more præficarum, eiulantes capita, aut mentum depilantes, dum ad cadauera, non rem Chriſtianam Religiosè, ſed profanam a Mauris, ac Saracenis acceptam ridiculè faciunt, ſacrique myſterii ritum perturbant, de feretris, ac de Eccleſiæ ambitu procul abigi iuſſit ſiue ij ſint viri, ſeu mulieres, niſi orà, manuſque comprimant. Religionem ſinceram reſtituit; ſublatis ſuperſtitionibus diuturno licet vſu firmatis. Magarum contaminatas artes, dæmonum præſtigia pluribus locis corripuit, detruſitque veneficiorum reos Sacræ Inquiſitionis tribunali plectendos ſiſtens. Vix enim apud quempiam de his peſtiferis monſtris emendationis locum, non adhibito ſupplicio, inuenias.

Hæreticum eierare publicè perfidiam cogit.

Quo ſpiritu putamus Catholicam fidem, ac doctrinam propugnaſſe? Furtiuè in ea loca irrepſerat alienigena quiſpiam, perinquinatus hæreſi, ignaram gentem malis ſtudijs, prauiſque doctrinis a recta Religione auertens. Rem peſſimam, & plenam fraudis, ſubodoratus Epiſcopus ſagax, cui nil attentioris curæ, quam illibatam Catholicæ fidei veritatem tueri, nil æquè cordi, ac lupos ab Ouili prohibere, ſtatim in vincula coniectum ad ſanam mentem reducere contendit, irrefragabili robore argumentorum conuincit, redarguit, damnatque. Ad extremum præteritæ perfidiæ pœnitentem errores execrari, abiurare, violatęque Religionis crimen expiare compulit, inſpectante, & auſcultante populo, quem e vicinis locis conuocauerat aſſidentibus alijs quoque Religioſis S. Inquiſitionis Iudicibus, ac Miniſtris. Ad hoc vt actioni authoritas, & po-

populo

pulo exemplum accederet illustrius, dies festus delectus est, & præcone enunciante errorum seriem, Episcopus Pontificijs ornamentis conspicuus & Pedum manu regens ad quodlibet erroris caput erectus in pedes, hominem cum Sectatoribus mendacij, & hæresis reum confutabat, confodiebatque telis Sacræ Scripturæ, & Conciliorum, doctrinis Sanctorum, & Orthodoxorum patrum, necnon validissimis ratiocinationibus; egitque tanto ardore diuinus Magister, vt per totam illam dissertationem, tam multis membris in prolixum tractam, terrorem non mediocrem in audientium animos incusserit, & Præsulis oculis obortę lacrymè lacrymas quoque auditorum prouocarint.

Rixas, & bella miris modis sedăt.

Alterum in quo maximoperè habuit insudandum fuit irarum placatio, & cura Ciuilis tranquillitatis, nihil eorum prætermittendo quæ conciliandis animis conducerent, non preces, non vigilias, non itinerum fatigationes. Monuit, orauit, obtestatus est, minatus iras cœlestes; in duellorum loca properans, exclamat recondi sine sanguine enses, plantas properantium in certamen constringit, antè procinctos ad pugnam metu ipse vacuus in genua se abijcit in seipsum ferri vindictam rogans, quò iratos ab impetu, a conflictu compescat. Cessitque res sæpe, ac sæpius ex sententia. Etenim cruenti illi homicidæ deuicti tandem Viri Dei precibus, benignitate, lacrymis, & mira illa animi magnitudine, totis sensibus capti, arma, odia, rixamque omnem sæpius deposuere datis dexteris fœdera pacis sponte percussere. Ita paulatim sublatæ inimicitiæ, diminutæ factiones peruetustæ, & inducta priuatis cum amicitijs tranquillitas publica.

Deferri hastas in templa vetat.

Ferocissimæ præterea gentis animos emollire, & loci sanctitatem tueri cupiens, ne hastæ, & cuiusvis generis armamenta in Ecclesias inueherentur, penitus interdixit. Ea enim erat Balaneensium ferocitas, vt pro vlciscenda leuiore iniuria, ipsa inter Sacra inimico vim inferre minimè vererentur, nec aras ipsas, ac pauimenta humano cruore polluere. Erant idcirco instar castrorum templa; plebs non orantium Christianorum, sed hastatæ militiæ specimen. Quam gladiatorum immanitatem hortationibus, minis, priuatis monitionibus, publicisque edictis, in sua primum Diœcesi, tum in tota pene insula magna ex parte extinxit: Præsulis benignissimis, sanctissimisque dictis passim acquiescente popnlo.

Io. Baptista Montius soluitur à morbi molestia precibus Alexandri.

Ferunt autem illius regionis incolæ, tot pietatis, & charitatis præbita documenta non caruisse cœlesti remuneratione, nam pręter sedata odia, & placatas rixas diuina virtute ægrotos morbo leuasse illum asserunt. In ijs inducunt Ioannem Baptistam Montium Alexandro a Cęremonijs, postmodum Summi Pontificis Cruciferum vehementi febre ęstuantem, & animam ferè anhelantem, tangente frontem Episcopo, & pro illius salute orante, molestia morbi solutum. Micas quoque asserunt panis de eius mensa a Sacerdotibus, & ficus a populo sublatas varijs morbis sospitales extitisse.

Romam

Romam secundò pergit. Coram Summo Pontifice concionatur. Rediens procellam sedat.

C A P. X I.

INEVNTE anno 1575. qui Christiani Iubilei recursus erat, vniuersalisque Amnistiæ, secundam profectionem in Romanam Curiam molitur; vtque ad sanctam peregrinatiouem oues prouocet, præit exẽplo Pastor: monitisq; prius per litteras pastorales Parochis, vt ab Ouilibus discessuri idoneos subcustodes vice sua prouideant, ipse suo cũ comitatu pelago creditur. Tota Episcopo annona paucæ haleculæ, & nonnihil olei, reiecto omni amplius obsonij genere; vtpotè cui gratius erat pabulum orationum, ac piarum meditationum, quam esca corruptibilis; eodem propè modo, quo de eius nauigandi more alias prolocuti sumus.

Euntis ad vrbem apparatus.

Romæ salutatis liminibus Apostolorum, & rebus Ecclesię suę coram Pontifice Gregorio expositis, dum ea complet, per quæ pœnitentibus crimina, criminumque supplicia relaxantur, pristinum concionandi ritum resumit in Oratorio B. Philippi Nerij ad Sancti Ioannis quæ sunt Florentinæ nationis ædes, binos, ac ternos sermones per hebdomadam repetens, eo applausu, & laude vt vna omnium

Concionatur in Oratorio Florentinorum.

voce

voce inter Principes Concionatorum adſcriberetur.

Id ipsũ coram Pontifice, & ampliſſimo comitatu ad S Laurentiũ extrà muros.

Per id temporis fortè fortuna contigit, vt feria quinta poſt Dominicam ſexageſimæ Summum Pontificem Gregorium pro eximia pietate Sacras Vrbis Baſilicas obeuntem vnà cum multis Cardinalibus, copioſoque Antiſtitum, & Aulicorum numero Alexander noſter comitaretur. Cum autem ad ędem S. Laurentij extra muros peruentum eſſet, in eam nobilem piorum hominum ſodalitatem inciderunt, quam Philippus Nerius eiuſdem ſodalitij inſtitutor ductabat ad implorandam populo Chriſtiano diuinam clementiam. Ibi cum paulisper ſubſtitiſſent omnes, Pontifex cupiens tam ingenti, ac pręclaro cętui verba fieri ad excitandum pietatis ſpiritum, id Philippo ſignificauit; propoſuit ille Alexandrum ſibi probe notum, & ad eam rem aptiſſim m. Approbauit libens Gregorius, innuitque Alexandro, habeat ad comites accomodatam rei cõclunculam. Is verò pro ſua modeſtia, quoad liceret, ſeſe ſubducere, cauſari minimè ad id ſe idoneum, minimè procinctum, ſed & adhuc de via languente m: Omnis inſtar concionis benedictionem Beatitudinis ſuę fore ad populi ſalutarem conſolationem. Verum vrgentis Pontificis iuſſa fecit, ſermonem habuit ex tempore tam luculentum, tantaque ſpiritus virtute aduerſus hominum flagitia, vt vix quiſpiam a lacrymis temperaret, & Gregorius ipſe, cœterique omnes charitatis feruore incenſi modeſtiam Viri Dei, pietatem, atque doctrinam admirantes collaudauerit.

Suggerentes curandam commodiorem Eccleſiã minimè audit.

Inter hæc non defuere ex cognatis, & amicis qui Alexandro apud Pontificem iã valde gratioſo ſuggererent, curaret ad ditiorem, & commodiorem Eccleſiam

clesiam traduci. Fauebant desiderio, Gregorij beneuolentia, Alexandri merita, amicorum potentia, Ecclesiæ quoque Aleriensis molestissima negocia. Verumtamen in illud diuortium adduci nunquam potuit humilis Dei Seruus, obiectans, id consilij diuinę prouidentię relinquendum. Nolle se Ecclesia illa, quam sibi vti primam sponsam Sanctissimus Pius V. diuino nutu commisisset, licet summme laboriosa sponte abdicare, quò ditiorem, & magè speciosam adeat: nisi istud Deo magis placere per liberum Pontificis arbitrium sibi constaret. Namq;
„ Episcopatum, aiebat ille, neque vltro ipse adiui,
„ neque vltro dimittam: in Corsicam coactus veni,
„ nonnisi coactus abibo. Alienis subsum votis,
„ aliena sequar imperia. Sollicitiorem enimvero se prębuit in requirendis ijs, quæ gregi suo conferrent, impetrauitque nullo negocio multa, licet postea propter recentes obices re infecta; dolente quidem Alexandro, sed tamen consilijs arcanis Dei acquiescente. Denique aduentante Maio in Corsicam remeauit.

Ingentis procellæ propè Elbam sedatio.

Offertur nobis hoc loco admirandę in Alexandro virtutis materies. Etenim è portu Ripę ad Elbam transmittentes exorta de repente procella intercipit; obductoque vndecunque nubibus cœlo, pręcipitante grandine teterrima frementibus vndis inter ventorum, fluctuumque turbines periclitabatur nauigium. Horridam tempestatem circumspicientes nautas, de salute, ne dicam de proximo naufragio maximus incessit timor. Pręcœteris Cęsar Ferus Rector Seminarij impendenti exterritur malo, Heu nos (inquit) sub vndis morimur, naufragi perimus omnes. Tremebundo spem, animumque

fidenti

fidenti sermone cum reddidisset Episcopus, ac patrocinium diuinum persuasisset, Sis ergo tu, subdit illæsis tu obsecro deprecator salutis nostrę, placa tuis precibus diuinam iracundiam, marisque tumorem. Tum verò sublatis Episcopus in Cęlum oculis, breuibus orans, & aduersus feruescentes vndas signum crucis efformans, soluite, ait, soluite timore animas, aderit naufragantibus Deus. Mirum dictu extemplò iubente Deo mitescere freta, quiescere procellas, mari tranquillo serenari omnia. Quarè tutò, & rectè in Corsicam perducti acceptam a prece Pręsulis salutem non solum retulere omnes, sed publico, magnificoque testimonio posteris tradidere.

Graui Infirmitate sanatus, Iubilæum cum suis celebrat.

C A P. X I I.

Patienter grauem tolerat ęgritudinem.

D littora Corsicæ descendentem excipiunt nouæ ægritudinis molestiæ, partim ex itinerum incommodis, partim a nunquam interruptis curis procreatæ, quibus nonnihil causæ addidere familiæ morbi multiplices, Patrum abscessio ad recuperandam valetudinem, obitus Cancellarij Curiæ, absentia quoque Vicarij Generalis in grauia opera aliò vocati. Porro intra Balanea fines delatus, illic corripitur

etia

acri dolore stomachi omnia nauseantis, ex profluuio noxij humoris de capite, tum exuritur febris malignæ excessibus repetitis. Nec ideo concidit animo æger, verum maiore in Deum fiducia mala omnia perfert, donec viribus planè prostratis de vitæ discrimine, à suis admonetur. Nouitas nuncij inuictam mentem non quatit, tristitia vultum non corrumpit, neque de sua basi excussa est viri fortitudo. Interim quidem ad extrema se non inuitus parat. Verum qui suos in aduersis consolatur Deus, affuit afflicto, recreauitque benigno aduentu Cæsaris Contardi Sagonensis Episcopi, ac Ioannis Baptistæ Centurionis Præsulis Marianensis; quorum alter Sacrosancta Ecclesiæ Sacramenta iacenti defert, alteri grato aspectu, & colloquio leuat dolore. Sed & paulatim remittens febris, sub finem anni penitus euanescit. Itaque morbo iam liber, ad conquirendas, confirmandasque tum animi, tum corporis vires Mediolanum ineunte Ianuario, permissu Summi Pontificis se confert, optatissimo Caroli Borromæi consortio, necnon delicijs Religiosis potiturus charissimæ Matris (hoc enim titulo Congregationem suam toto vitæ cursu insigniuit) æstimans fore, vt gremium illius repetens, vnde iunior vitam traxerat, inde vegetam mentis, & corporis firmitatem posset exugere, & viribus integratis ad consuetos labores robustior, atque hilarior reuerti.

Parat se ad extrema.

Infirmitate liber Mediolanum tendit ad S. Carol. & ad suos Patres.

Initio veris ad Ouilia redijt; ijs etiam, quibus Romam adire non fuit liberum, confestim Iubilæi fructus impertiri. Quamobrem Dominica tertia Quadrage-

Reuersus Iubilæum cum suis celebrat.

Quadragesimę promulgato diplomate Pontificio, priuatoque edicto populum ad spirituales quęstus ardentissima concione inflammauit, cum Apostolo docens adesse nunc tempus acceptabile, aduenisse dies salutis, & annum effusæ clementiæ, quo omnibus indulgetur cęlestes thesauros audacter adire, & frui. Exinde indictis ieiunijs, alijsque de more deprecationum ritibus Iubilæo initium fecit publica supplicatione. Euolue Lector priscos Annales, si quid vnquam huic simile, & placando Deo dignius repereris. Ibat Antistes cum Clero aspera, saxosa, & montuosa via, medius inter duos notæ Religionis Capuccinos, sacco superindutus, fune, seu maius capistro ad collum alligato, denudatis plantis, grandem efferens Crucem, luminibus in Christum semper defixis, & lacrymis tota via copiosissimè perfusus; quasi in populi expiationem ad Altare immolanda ipse victima duceretur; prope insequente simili vestitu, nudisque pedibus sua familia. Nouum sanè, & hactenus inusitatum spectaculum authore Alexandro datum; quod nonnisi paulo post Carolus Archiepiscopus est æmulatus, cum epidimia vrbem, & agrum Mediolanensem deuastante, iustam Dei excandescentiam mitigaret. Stetit ad ruralem Ecclesiam supplicatio, vbi Præsulem post aliquantulam mentis orationem, de suggestu, & in eodem habitu, sed vocis tonitru fœditatem peccatorum, vim cælestium irarum, & paternam Dei misericordiam in resipiscentes subiectante auditorum oculis, ad facinora anteactæ vitæ deflenda, melioremque vouendam frugem adacti sunt omnes; non paucis

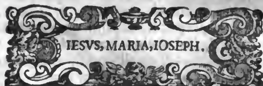
2. Cor. 6.

Nouum pietatis exemplum.

etiam

etiam ad iniurias propalam donandas, ablegatisque odijs ad sese inuicem eodem ipso loco amplexandos, tanta fuit sermocinantis, & boni exempli efficacitas. Expleto autem sermone fessus, multo sudore madidus, plantisque tumentibus, vlceratis, & vndique cruentis ad eam, vnde digressus fuerat, Ecclesiam vnà cum populo digressus est. Tam pium, & insigne opus subinde alijs per totos dies Iubilęi cumulans, destinatas Ecclesias sæpius cum domesticis, sæpius cum Clericis Seminarij lustrat, hymnos, ac psalmos incedendo recitat, orandi moras prorogat, pauperes opulentiori munificentia fouet, rure confluentibus hospitium cum mensa præbet, pedes etjam inuitis lauat. An non talibus Religionis & humanitatis officijs Deum offensarum oblitum credamus? regionemque illam, vt Christianæ viueret luculentissimè perdoctam? Charitatis opera.

*

Ad Curtem Plebis Talcini migrat.

CAP. XIII.

ALGAIOLA Balaneæ iacens in ora extrema Diœcesis Aleriensis longinquitate sua, quasi nubem interponebat, ne Solis istius radij ad alias quoque partes facile pertingerent: morborum autem frequentia Episcopum, eiusque Collegas ab incæptis desistere, & in extraneorum curam omnia referre compellebat. Tunc affulsit feliciori præsidio Plebis Talcini non contemnendum Oppidum, Curtis nomine, Diœceseos vmbilicus, & si transversim attendas, totius centrum Insulæ. Illuc ergo cum comitibus migrat Alexander, vnde propior accessus ad Insulæ Gubernatorem, & ad maritima commercia pro rerum necessitate. Ibi contemplatus locum habitationi Episcoporum, saltem temporariæ, non incongruum, comparato fundo, domum satis amplam ære suo, à fundamentis extruxit, ornauit, & successoribus Episcopis vti propriam reliquit: quas enim Talloni, quas Algaiolæ habuit commodatas, à se tamen in meliorem, & ampliorem formam redactas, ad Dominos ex condicto reuolutæ sunt.

Domum alteram Episcopalem in Oppido Curte construit.

Quam multa eo loco pastoralis officij, & charitatis exempla posteris imitanda dederit, supersedemus scribere, in commodiorem narrationem transmittentes.

Totus est in Ciuium pacificatione.

mittentes. Cum enim in contrarias, easque prævalidas partes diuisi essent incolæ loci, cum tota vicinia, flagrabant omnia odijs intestinis, dissidijs immortalibus, quotidianis conflictibus, Alexander vela suę charitatis expandens quasi asperatum mare placans Fauonius, in serenam, placidamque pacem commutauit bellorum asperitatem.

Hoc itidem loco invicta animi constantia tutatus authoritatem Ecclesiasticam, hominem dignitati, immunitatique Ecclesiasticę infestum, eiusdem Ecclesiæ iugo submittere collum compulit. Namque de violato iure Ecclesiastico, ac de reparanda iniuria aliquoties præmonitum, semper autem reluctantem, anathemate demum petens ab Ecclesiæ communione seiunxit. Pertinax ille nec aurem propterea, nec mentem inflexit. Verumtamen conscientia facti, & pœnę formidine tandem expergiscens, Antistitis quoq; reuerens integritatem, & famam sanctimoniæ, vltro ad ipsius genua provoluitur, veniam implorat, & reconciliationem cum Ecclesia, pollicitus emendationem, & illatę iniuriæ satisfactionem. Pastor Ouem redeuntem colligit benignè. Tum ex libertate, authoritateq; Episcopali redarguit offensæ, obstinationis, & publici offendiculi: ac demum imposita ex ritu Ecclesiastico pœna vinculo soluit inobedientiæ, & Ecclesiæ communioni restituit.

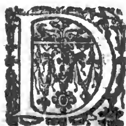
Assertor iuris Ecclesiastici.

Ceruione

Ceruione Campilaurei Sedem statuit, Cathedralem Ecclesiam, Ædes Episcopales, & hospitia varia exædificat.

CAP. XIV.

IVINO consilio factum credimus, quod Venerab. Serui Dei hucvsque satis accommodata Sedes nulla extiterit in Diœcesi, sed huc illuc per varias vices peregrinandum, proculdubio, vt aliò, atque aliò excurrens, instar Medici, cui publica salus proposita, cuilibet membro præsens incolumitatem deferret: Nam si Aleriensem Ecclesiam attentè spectes, non multum à tabido, ac vlceroso corpore differre comperies, cui dum vna parte corradis saniem, effluit altera. Iam verò cum per annos octo suę curationis illam cerneret de vetustis infirmitatibus magna ex parte conualescere, loco certo, perpetuoque ponendam duxit, posuitque stabilem Ceruione, sibi, & futuris Episcopis Aleriæ Sedem anno 1578. ex assensu Pontificio. Est Ceruio vicus Plebis Campilaurei non procul a Thirreno Mari, duodeviginti millibus passuum ab Aleria, Cœnobio Franciscanorum seuerioris disciplinæ conspicuus.

Ceruio Vicus plebis Căpilaurei.

Aedificia Ceruioni posita.

Hic Cathedralem Ecclesiam a fundamentis excitauit,

citauit, & ad fastigium vsque perduxit ære suo, ciuibus in eius gratiam manum prębentibus. Hic ędem Episcopalem, Oratoriumq; Palatinum magno sumptu extruxit, ornauitque hortis amænis, successorum magis quam suæ ipsius oblectationi. Hic Seminario Clericorum ędificium statuit, Canonicos in domicilia ære suo extructa adunauit, ditauitque abundè de Episcopi prouentibus, in id Romano consentiente Pontifice. Peregrinorum, & Aduenarum hospitio partem propriæ domus, & dedit, & instruxit.

Quodque magis rarum inter homines, & Alexādri gloriam amplificat, nulla id laudis, aut humani præmii cupiditate. Nusquam voluit siue in portis, siue in parietibus, aut alia quauis ædificiorum parte, Symbola sua natalitia, seu insignia Sauliorum apponi, grauiterque corripuit eum, qui quodam loco, se inscio, ac abnuente ea affixerat optans

Nusquam patitur affigi insignia gentilitia.

Templa Deo, Seruisque Dei hospitia, non sibi magnum nomen statuere inter mortales; modestiæ profecto in posterorum imitationem trahendæ clarissimum specimen.

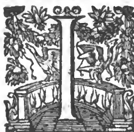
Decennalem moram duxit Ceruione, pluraque patrauit narratione dignissima, sed opportunius alibi memoranda.

✝

Tertium

Tertium iter ad Vrbem meditatus sistitur, vt extremis pauperum angustijs prospiciat.

C A P. X X.

NVISENDAM tertio Romam, & coram Pontifice renouandum obedientiæ tributum admonebat annus decurrens 1579. Eam profectionem suscepit non inuitus, vnde tot à Pontifice beneficia, à loci sanctitate plurimam referre soleret sanctitatem. Verum cùm Mediolanum peruenisset, intellexissetque inibi, insulam grauiter premi annonę caritate ex anni superioris sterilitate, subijt in mentem Optimo Patri, prę̨stare egestati filiorum (hoc nomine, & locó honestabat pauperes) quam commeatibus pecunias impendi. Sed iudicio diffisus suo ad oraculum Archiepiscopi Borromęi pergit, vnde ambiguitatem ex animo tolleret, progredi promptus, aut regredi, pro consulentis arbitrio; quamvis iam tunc ex propria sententia opinaretur subtractam de viatico summam subsidijs pauperum fore melius attributam. Commendauit Archiepiscopus prouidi Patris familias charitatem, fecitque pluris enutriri egenos quam ad Vrbem iter. cui pos-

Paupetes pro filij habet.

Ex consilio S. Caroli ad curam redit egeontum.

set

ſet per oratorem ſuppleri. Dicto audit Alexander, Procuratorem ad Pontificem delegat; Genuam petit, ibique reſiduę ex viatico pecunię nouam ab amicis, & propinquis coaceruans, venditis etiam ſarcinis, quas ad iter conficiendum ſecum deferebat, magnos cumulos tritici, leguminum, ſalis, & huiuſmodi cibariorum comparat, nauique impoſita omnia pręmittit in Corſicam. De Epiſcopo propter Deum, & Eccleſiam ſuam factus Inſtitor ille, qui de longè nauigio portat panem domeſticis ſuis. Prou. 31.

Nauim Cibarijs onuſtam præmittit.

Nauim tamen pręcurrit Alexander, & iam fame languentes alios, alios perçuntes reperit incolas, quippe quibus pro pane forent glandes, pro pulmentario vinacea, pro obſonio pratenſes radices.

Quingentos, ac ſexcẽtos inopes alit.

Illico prodigus Ioſephus horrea expandit ſua, quicquid domi reliquum eſt tritici, aut leguminis in alimenta pauperum diſpergit, paratus prius horrea ipſa ad vltimum vſque granulum excutere, quam illos inedia ſinat confici.

Appellente naui largè famelicis ſubuenit, quingentos quotidie, ſępè ſexcentos alens copiosè.

Quomodo se gesserit in graui pestilentia.

CAP. XVI.

Pestilentia irrepit in Corsicā an. 1580.

PENVRIAM cibi a tergo insecuta est sæuior pestilentia, quæ Italiam, ac omnem fermè Europā anno ipso 1580. depopulata, inter fluctus quoque maris sibi viam inuenit, insulas aquis circumfusas inuadens; vento exitioso similis, qui per omnem aeris regionem virus afflat suum. Igitur effractis repagulis, elusisque excubijs omnibus, quas publicæ incolumitati Magistratus erexerant, per Nibij sinum lues pestifera in Corsicam irrepens, pedetentim angulis Aleriæ venenum intulit. Erat tunc Alexandro soluendum Genuam, ad grauia Reip. negocia: At vbi læthalis incendij flammam sua iam Ouilia attingentem comperit, retro iter, pedesque retulit citissimus, vt curæ insisteret animorum, corporumque pecoris sui: Ratus mercenarij, non Pastoris crimen, oues pręsenti ope fraudare, vbi maximè res exigit Pastoris vitam immolari.

Peccata malorum seminā. Preces antidotum.

Vltionem læsę iustitię Dei flagellā, fulminaque arripientis intellexit Venerabilis Dei Seruus, non ignorans humana flagitia malorum omnium esse semina; illorumque fomentum, continuam peccandi peruicaciam; non cum tamen præteribat cœlestes

iras

iras facile in misericordiam, & gratiã deflecti, orationum supplici lenimento, & sincera ex animo pænitentia, quibus indignati numinis dexteræ tela eripiuntur. Quare diuinæ offensæ acerbitatem vt in mitius inclinaret, supra consuetudinem solitudini, orationum instantiæ, & corporis afflictationibus primus se dedit Episcopus. Tum coacto ad Dominicum populo de suggestu inuectus acerrimè in mortalium flagitia, ibi esse extinguenda mala ostendit, vnde nata sunt, per voluntarias nempe castigationes, per morum correctionem, per absolutam detestationem criminum, quæ homini pestilentiora sunt quam pestis ipsa. Exinde triduani ieiunij pœnæ plebem omnem subiecit ea hebdomada, & tergeminæ supplicationi: mæstitiam supplicantium luctu compleuit tristior aspectus Episcopi incedẽtis atrata veste, oblonga, solum ipsum terente, & caput, ac frontem obtegente, eleuata inter eius brachia Cruce præexcelsa, oculisque in effigiem Christi pendentis continuo fixis. Conciones supplicationibus adiunxit, cuique suam. In prima populum cum Iona exterrefaciens clamabat: *Conuertatur vir a via sua mala, & ab iniquitate, quæ est in manibus eorum. Quis scit si conuertatur, & ignoscat Deus, & reuertatur a furore iræ suæ, & non peribimus?* In altera paulo mitius agens adduxit in thema quod aiebat Isaias: *Percussit Dominus Egiptum plaga, & sanabit eam, & reuertentur ad Dominum, & placabitur eis, & sanabit eos.* Postrema fiduciam inducens Apostolica vsus est hortatione: *Adeamus*, inquiens, *cum fiducia ad thronum gratiæ, vt misericordiam consequamur, & gratiam inueniamus in tempore opportuno.* Dũ hæc diceret non loqui, sed

Dominicum ieiunia, supplicationes indicit.

Supplicationibus idem interest.

Terret concionibus.

Ion. 3.

Isa. 19.

Hebr. 4.

tonare, nõ verba edere, sed fulgura videbatur; ab audientibus interea profundos gemitus, vberes fletus, & viuas dolentiũ, atque emendationem spondentiũ notás elicientia. Sermonis epilogo, ad mutuæ pietatis, & charitatis solatia omnes adhortatus, ne id incautè, & imprudenter faciant præmonuit. Ad extremum Litanijs, ac precibus a Populo, & Sacerdotibus vacatum est Antistite cernuo ad humum vsque semper hęrente, in formam ingementis, & cœlestem misericordiam suppliciter implorantis composito. Reliquum hebdomadæ concessit expiationi pœnitentium, & redeuntem Dominicã diem sacræ synaxi. Demum aduocatis e vicinia Parochis, vt pari charitate, diligentia, cautione erga suas oues se gerant, coram præcepit; remotioribus autem per litteras pastorales.

Omnia tu sub leuat ægros, & calamitosos.

Inualescente nihilominus, & pene totam Diœcesim deuastante funestæ lue contagij quid pro Ouium salute effecerit vigilantissimus Pastor breuibus inquiramus. Aemulatus filij sui spiritualis Caroli charitatem, ac magnanimitatem, officijs quibuscunque potuit calamitosos casus subleuauit indefessus, prece, Sacramentorum largitione, pecunijs, cibarijs, pharmacis, amuletis, & si quid aliud esset ad animæ, corporisve salutem vtile; quamuis autem ne quid ægrotantibus decisset, suos cuique operi præfectos, ac Ministros designasset, ipse tamẽ assectis Barnabitis nulla non die de Episcopio tum mane, tum serò in vicos, & per Ciuium domos prodiens, ęgrotos inuisere, afflictis solamen, meticulosis animum, ministris audaciam, benè valentibus fiduciam addere, Sacramenta vbi opus esset manu sua porrigere gauisus; in id maximè studens, nequis

Sacramenta ministrat manu sua.

absque

absq;Sacramentorũ beneficio decederet. Verũtamẽ inter hæc omnia quam diligentissimè semper cauit a quocunque rerum contactu, ijs exceptis, quæ Sacramenti administrationi penitus inseruirent, ne quando, vel ipse, vel sui læderentur contagio. Saluberrimum etiam duxit illa parare antidota, quæ possent morbi labem auertere, puta spongiam aceto madidam, & aromatica antipharmaca, præter quæ non alia adhibuit. Caute tamẽ

Orandi Dei curam egit assiduam, supplicationũ vsum in sextam quamque feriam prorogari iussit, capite duntaxat vno de familia quacunque conueniente, mulieribus, ac pueris domi reclusis, & viris inter procedendum interuallo ab inuicem seiunctis, quò sublata turba, reliqui a Contagij propagatione asseruarentur. Habendarum precum formulas composuit, in ordinem redegit, & vicatim per pagos distribuit, monens pro cuiusque commodo, signãte campana, recitari domi, in Ecclesijs, oriente, vel occidente sole, hora diuinorum officiorum tertia, nona, vesperarum, aut hora capiundi somni. Prorogat preces, & supplicationes.

Amicorum quidam benè (vt putabant) Præsuli consulentes, secessum a tot periculis, & fugam a lue mortifera suadebant; sat sibi res dirigere, quas alij exequerentur; Alioquin Pastore percusso dispergendas fore oues, omni duce, omnique ope carituras: Alexander bonæ amicorum menti benignè arridens, flocci fecit consilium; salutem enim Pastoris aiebat diuinæ prouidentię incumbere, subijciẽs. Suadentes secessum nequaquam auscultat.

„ Ego, prescripta cœli sequar, si peste emori con-
„ tingat moriamur; magis idoneos pastores suscita-
„ bit Deus. Quandiu in viuis ago, debeo alijs id
„ exemplum. Igitur tantum abfuit, vt a quotidiano Optimi Episcopi charitas, & constantia.

Ciuium.

In pagos, & castella propagat charitatem.

Ciuium subsidio cederet, quin ad exteros vsuram suę charitatis propagans in Castella, pagosque Diœcesis egressus, eadem pietatis officia propemodum attulit, pauperibus speciatim suppeditans pharmaca, antidota, escas, pecunias, quicquid denique victui, quidquid saluti foret necessarium, tanta copia, & liberalitate, vt vno tempore totum ærarium exhausisse videretur, & omne spatium quietis corporeę tam sibi quam Collegis eripuisse, nocte, dieque plerumque hoc in ministerio continuatis.

Contubernales, & domesticos infectos solatur.

Immunes ab excurrente morbo non euasere Seminarij contubernales, nec ipsa domus Episcopi; Episcopum ipsum excipe, quem seruante Deo pestis attingere non est ausa, etsi laborantium seruitio præsidentem, manuque propria ministrantem. Ad Seminarij Clericos, ad domesticos suos contagio infectos pergens, animosè, fidenterque viuere iubebat; neminem peste iugulandum asseueranter prędicens, quod illi posteà per Episcopi merita verum persenserunt, ex morbo non segniter conualescentes.

Manū ęgrotis imponit vtiliter.

Marc. vlt.

Mos erat Episcopo ægrotos visenti elatam dexteram in eos protendere, & conformata crucis figura beneprecari; Saluatoris quippe illo promisso fretus, *super agros manus imponent, & benè habebunt*, sospites fore lllos sperabat, & ex iacentibus complures melioris valetudinis signa statim concepere. Adstipulatur dicto præ alijs insperata salus famuli (Astulpho nomen erat) quem a Medicis fato adiudicatū benignissimus Episcopus precibus Deo datis seruasse existimatur: nam litata Missa, pene exhalantem adoriens. Erigere, inquit animo Astulphe, nihilum hic mali. Id quod momento eodem accepta

cepta benedictione ille sentiens. Reuera, inquit, mihi iam nihil mali: neque multos post dies confirmatis viribus sospes exilijt.

Ob hæc tam insignia pietatis opera, communiaque beneficia tantum percrebuit per id temporis Serui Dei fama, opinioque sanctitatis, vt quisq;sibi subueniri exquireret salutari eius benedictione, vnde diuinę salutis virtus emanare rcredebatur. Nemo erat qui incedenti per vias, & manu benedicenti non occurreret. Prosternitur hic humi, ille e porta, aut fenestra domus caput effert, ad manus, aut vestis osculum alius properat; cui hoc negatur, optimi parentis precibus se rogat commendatum. Est qui oratiunculas manu Episcopi exaratas collo appendit, & quouis amuleto salubriores circumfert. Denique cum verbo, prece, manu omnium saluti opitularetur, vulgo illum Angelum tutelarem, auxiliarem, Capitis Seruatorem appellabant.

Fama Sanctitatis, & vis benedictionis.

Ad extremum euanescente iam virulento pestis afflatu, vt ex domibus detergerentur reliquiæ contagij, & incolis omnia tuta, sana, & integra remanerent, benedictione Episcopali magis quam suffumigationibus vsus est: licet eas quoque fieri præceperit, & manu sua multis in locis adhibuerit. Postremo profligata vndequaque pestilentia, Deo sospitanti gratias agi publicis sacrificijs, & precationibus per omnem Diœcesim mandat, necnon triduana funebria mortuorum expiationi. Ne vero quis putet tantam Serui Dei vigilantiam medendis solum corporibus, ac eluendis in præsentiarum criminibus profuisse: Extirpata sunt magna exparte vitia regionis, restitutus posthac timor, & cultus

Abeunte peste suffumigantur domus.

Aguntur gratiæ Deo.

Soluuntur triduana funebria defunctis.

Dei,

Dei, innouatus virtutis amor, & exemplo paſtoris mutua animorum Charitas.

Strenuè recuſat Archiepiſcopatum Genuenſem, & Epiſcopatum Derthonenſem.

CAP. XVII.

VOD antea de Saulij traductione in alteram Eccleſiam ſecretò audiebatur inter Corſos, mox palam omnibus notum fit: Nam Cypriano Pallauicino Archiepiſcopo Genuẽſi in eam, mentis, & corporis imbecillitatem propter ſeniũ collapſo, vt ſuſtinendo vlterius oneri imbecillior exiſteret, Clerus, Senatuſque illius Ciuitatis, inſcio conſilii Alexandro, egere apud Gregorium XIII. Summum Pontificem, vt is in Coadiutorem cum Iure futuræ ſucceſſionis aſſumeretur. Non ingratam poſtulationem audijt Gregorius, facilisque,& iucũdus in eam propendit: ſignificarique eodem tempore notum Genuenſium aſſenſum, ac ſummam voluptatem Pontificis, per Cardinalem Sancti Sixti iuſſit Alexandro, quem rei conſcium, atque participem putabat. Dux itidem Reip.Senatus, & amicorum plerique datis litteris humanitatis, & officij, plenis,eum ſibi Antiſtitem aſſerere conati ſunt, ſuadentes

Inuitatur ad Archiepiſcopatum Genuenſem

dentes vt Genua oriundus patriæ saluti, eiusque iustis rationibus prospiciat, Archiepiscopalem curam non dedignatus.

Res per quam grauis visa est Alexandro, & longiori consultatione digna, ne per præcipitationem perversa exeat: digna quoque Deo consulto, multa prece, iteratisque sacrificijs, vt attentius ponderatis negocij momentis omnibus, quid magis sit consentaneum diuinæ voluntati, atque in primis sectandum elucescat.

Consulit diuinum oraculum.

Parum valuit in illo constanti pectore antiquus amor patriæ, parum gratia affinium, & florentissimæ vrbis amplitudo. Nil amplius illis tribuit, quam quod præscribit moderata Charitas. Præhabuit Christianam pietatem ciuium, præparatos animos ad semen Euangelicum, & benè subactos; Posse inibi plures adiungi Deo, & ad perfectam sanctimoniam erigi; sibi præsto fore consortia virorum doctrina, ac virtutibus præstantium, vnanimi sensu Diuina tractantium, quibuscum velocior ad culmen sanctitatis conscenderet; posse frequentiores, atque sublimiores de Deo, de rebus cœlestibus collocutiones in illo cætu misceri, vnde multa edisceret, & in exemplum suum referret. Cœterum vniuersam Rempublicam id postulare; ratam, laudatamque a Summo Dei Vicario migrationem, nulla arte a se quæsitam; se quoque nullis duci ambitionis, aut diuitiarum illecebris. Et sanè in hac ancipiti quæstione alicuius ponderis erant isthæc argumenta.

Rationes id suadentes.

Hisce tamen rationibus permultum detrahebat sequentium consideratio. Horror diuortij, sponsæ venustioris gratia; neque enim propter Rachelis formam repudiata Lia deformis. Non esse ex leui

Dissuadentes rationes

S causa

causa dissoluendum connubium iussu Pij V. summæ integritatis, ac prudentiæ Pontificis initum; Præstare in agenda re Christiana fortia facere, duriora pati; dignitates quo pluribus curis, ac spinis sunt vallatæ, eo meritorum feraciores; & inde propterea bonū opus dici ab Apostolo desiderium Episcopatus. Ne a Corsica digrederetur validissimè pariter pugnabat beneuolentia Patris in filios, quos tanto cum dolore Christo aut pepererat, aut educauerat; mutuus quoque amor, ac reuerentia filiorum in Patrem, à quibus seiungi pene mors esset. Et quoniam res est soliciti plena timoris amor, verebatur quam maximè, ne se absente filij nec dum satis in vsu virtutum exerciti leui opere ab incæptis, & obseruantia legis diuinæ resilirent, ne item reuiuiscerent odia, diffidia, pristinæ crudelitates, quæ Episcopi cura, & lenitate sopita potius quam extincta torpebant. Accedebat non vltimo loco causa pauperum, nam cum sibi nihil subsidij ad victum pensitaretur ab Archiepiscopo Genuensi, distrahi necesse erat fructus Ecclesiæ Aleriensis, sibi videlicet partem, successori partem: Quamobrem neutri quicquam superfore, quod Seminario, peregrinis, & reliquis egestate laborantibus erogetur. Cœterum in Ecclesia Genuensi multa quidem benè, riteque ordinata; multa tamen extare, quæ sibi negocium haud leue facesserent, quando illa nec tolerare, nec tollere nisi difficillime posset: Desinit enim locus remedio, vbi quid in mores transijt.

1 Tim. 3.

Sen Ep. 39.

Quærat hic lector, & curiosius indaget, si quid humile per has rationes offenderit, si quid sordidam sapiat auaritiam, animi elationem, aut proprij commodi studium: Si quid terrestria hominum sēnsa humanam-

Nil humanæ prudētiæ in hisce consultationibus.

manâve redoleat ſapientiam. Omnia hęc enimvero de euangeliorum conſilijs,de promptuarijs virtutum petita ſunt. Perſpicua indicia mentis ab omni terrena labe defecatę, & Spiritus cęleſtis in Præſule ſedentis.

Summa conſiliorum fuit: Standum fidei datæ, repudiandas ſecundas nuptias, ni aliter iuſſerit Pontificum Summus, cuius arbitrio ſubijci non reſpuit quidquid ipſemet contra ſtatuerit. Quocirca ad Gregorium legatur Ambroſius Rotulus, qui coram referat, Epiſcopum Aleriæ nullatenus eſſe horum negociorum participem, non cupidum migrationis, neque huiuſmodi Prouinciæ parem; & ſi Pontificis imperio regi paratum. Addatque,de duobus vnum optatiſſimum, & omni pretio maius Epiſcopo fore, vel in ſinu addictæ ſibi ſponſæ vitam finire, vel in matris ideſt Congregationis ſuæ gremium iterum recondi; tutiores namque ad ſalutem æſtimare ſe Cœnobij tenebras radijs quibuſque, ac ſplendoribus dignitatum. Eodem ſimul tempore Duci, ac Reipublicæ magiſtratibus per litteras gratias agens oratorem mittit Thomam Georgium Præfectum domus Epiſcopalis ad Marcum Ant.Saulium,qui optimates Reipub. ab ea ſententia, & cura reuocet.

Reijcit ſecundas eas nuptias.

Legatur nũcius ad Pontificem.

Et ad Ducem Reip.

Ad tanti rumoris auras attonitæ non ſiluere Oues, balantes per conuallia, & iuga montium. Inclamant aliæ deperdi Paſtorem vigilantiſſimum, aliæ Patrem, & nutritium, illæ virum Dei, Præſulem Sanctiſſimum, Chriſtianæ diſciplinæ magiſtrum optimum, hæ Angelum Dei, & Alerię Apoſtolum. Dedereq; gemebundę balatus ita validos, vt auribus inſonuerint Principis Paſtorum, qui minimè ſubmoueri Epiſcopum imperauit. Præſtabit hoc

Inter hæc gemitus Corſorum.

loco referre transmissas ad illum litteras, non tam doloris testes, quam luculentum Elogium Alexandri, fide omni, atque omni æternitate dignissimum.

Exemplum Epistolæ Cleri, populique Aleriensis ad Summum Pontificem.

Beatissime Pater,

„ CLerus, ac Populus Diœcesis Aleriensis
„ audientes Alexandrum Saulium Episco-
„ pum suum ad Archiepiscopatum Genuē-
„ sem traduci, ac proinde prospicientes quam
„ magnum hinc sibi, graueque detrimentum, tum
„ spiritualibus, tum temporarijs in rebus immineat,
„ ad Sacratissimos pedes V. Beatitudinis humilli-
„ mè procumbentes supplices rogant, ne pro ea,
„ qua vti Christi Vicarius ipsos complectitur pa-
„ terna charitate committat, priuari se cælesti be-
„ neficio, quo tantum Pastorem largiendo Diuina
„ clementia ipsos ditauit: Is enim est, qui singu-
„ lari studio, & admiranda comitate Clerum ru-
„ dem, moribusque incompositum, seu velimus se-
„ nes, seu iuuenes, oratione, opere, inprimisque
„ exemplis vitæ optimis ad Ecclesiasticam discipli-
„ nam formauit, Clericorum Seminarium, in quo
„ ad 25. adolescentes instituuntur, excitauit, &
„ quæ ad victum, quæ ad vestitum, quæ ad erudi-
„ tionem pertinent, impendijs suppeditat suis, præ-
„ ter illam, quam continenter adhibet diligentiam,
„ coram edocens, ac prospiciens, vt in sacris lit-

teris,

„ teris, bonisque moribus proueheantur, ludima-
„ gistrum, ac Theologum suis sumptibus susten-
„ tans.

„ Ipsemet populum assidua Diuini verbi prędi-
„ catione Christiana Cathechesi, frequenti visita-
„ tione, audiendis sacris confessionibus, pręcipuè
„ verò integerrimæ vitæ documẽtis sic erudit, vt ab
„ hominum memoria rebus salutaribus, ac diuinis
„ melius ibi consultum nunquam fuerit. Quamob-
„ rem Antistes hic optimus, si ad alteram sedẽ trãs-
„ feratur, pręclara eius cæpta, laboresque omnes
„ benè suscepti pessum irent, & spe omni rerum
„ restituendarum planè sublata collaberentnr.

„ Satis porro cõstat, illius populi, Diæcesisque
„ paupertatem tantam esse, vt extet nemo, qui do-
„ mi habeat vnde in annum viuat. Ij tãmen suis
„ laboribus Episcopum sustentant subsidio decima-
„ rum, quo Episcopales reditus constant. Id quod
„ pientissimus pastor, & quid populo debeat pro-
„ spiciens, quicquid sibi ex tenui victu suo, modi-
„ cęque familiæ sumptu, atque humili cultu sub-
„ trahere potest, hoc in subleuandos egenos totum
„ erogare, totum profundere in more habet, & in
„ structuram nouæ Ecclesiæ Cathedralis, ædiumq;
„ Episcopalium, quæ quidem ædificia omnino ne-
„ cessaria, ibi nulla prorsus extabant. Et sanè pau-
„ peres acerbiorem famis, ac pestilentiæ calamita-
„ tem superioribus annis sensissent, nisi ipse ma-
„ gnam vim frumenti, milij, orizę, aliarumque
„ frugum ex continenti advehi, ac plebis suæ ege-
„ stati occurrens gratis distribui curauisset.

„ Eius præterea domus perpetuum miserorum
„ Clericorum, & Sacerdotum hospitium est, quos
ipse

„ ipſe alere, quos ſubleuare non deſinit: ſublatis „ etiam varijs tributis, ac oneribus per deceſſores „ ſuos impoſitis, Cancellariæ nomine, viſitationum, „ aliorumquè vltrotributorum cauſa, cum ipſe „ Vicarij, ac Viſitatores ab eo miſſi abſque vllo „ Clericorum onere Diœceſim viſitare, & alia Pa- „ ſtoralia munera gratis obire ex eius inſtituto ſo- „ leant. Præter plurima alia, quæ hic tacemus, „ opportuna beneficia erga Clerum, aſsiduè in Ec- „ cleſiaſticæ iuriſdictionis, defenſione in tuenda „ Eccleſię dignitate, augendoque cultu diuino in „ dies ab ipſo manantia.

„ Itaque amoto illo ex hac Dięceſi ſimul cum „ tot bonorum operum detrimento communis „ pauperum pater aufertur, quo quidem orbati, „ Epiſcopatus fructibus non adiuti quæcunque ſe- „ cundum diuinam miſericordiã in hac vita ſpera- „ re poſſunt ſubſidia, ſibi prorſus ſubtrahi videbũt. „ Ac licet corporis famem perpeti graue ſit, longè „ tamen grauius fuerit rerum ſpiritualium inediã, „ & damna ſuſtinere, quæ ſibi impendent, ſi tam „ pius, ſi tam ſalutaris Epiſcopus tollatur. Quod ne „ fieri patiatur, &c.

Decrêtum Pontificis, non amoueri. Supplicatione permotus Pontifex Alerienſes voti compotes fecit, ac viri Dei virtutes, raram quoque hoc tempore Clericorum, ac populi in Epiſcopum ſuum pietatem, amorem, atque obſeruantiam admiratus, illis tam gratum, atque vtilem Paſtorem non eſt paſſus auferri.

Reſpuit itẽ Epiſcopatũ Derthonenſem. Non multo poſt iterum ciues Derthonenſes in Epiſcopum ſibi pro Gambara ſenectute preſſo, & luminibus capto concedi Alexandrum popoſcere. Verumtamen nec amor quietis, nec ſpes honoris, aut

aut vſus Conſanguineorum, qui prope eam Vrbem optimis fundis, ac ditionibus potiebantur, aut alia quævis humani commodi ratio, a propoſito illum dimouit.

Pauperibus in noua caritate annonæ ſubuenit.

CAP. XVIII.

GITVR rebus in integrum reſtitutis, in cultura ſui gregis alacrior perſeuerat, creuitque Epiſcopo hoc anno 1585. nõ ſecus, ac antea anno 1578. noua miſericordię, ac munificientię materies, per nouũ malorum incrementum apud Corſos: nam ex anni proximè elapſi meſſe tenuiſſima, frugumque penuria, ea remanſit in pręſentem annonę paucitas, quę ſolo trimeſtri tota poſſet abſumi. Cœterum pauperibus inedia, & fame deficiendum, cum nec quibus horreis, nec quibus promptuarijs cibi extraherentur, appareret. Sola ſpes vitę, & tota alimonię prouidentia, ſecundum Deum, in optimo patre familias Alexandro; qui deteriorem ſolito meſſem animaduertens, prouidè, ac tempeſtiuè ſupra annuam, & pauperum vſibus aſſignatam annonam, abundatiorem rei frumentarię, & leguminum copiam eorundem victui in horrea ſua congeſſerat. Tantam Serui Dei prouidentiam, ac liberalitatem nullę vnquam litterę dignis laudibus ęquabunt, cuius

Alexandri prouidentia

Egenos quadrigentos quotidie pascit.

cuius ſinus fuit benignę miſericordię, manus diuinę liberalitatis, domus officina perennis munificentię. Quadringentos quotidie pauperes ſuis alimentis ſuſtentabat, prudenter, & ad congruam menſurā, ne cui deeſsēt, Panem vnum in diē, in hebdomadam vero leguminum vas vnum, & pondo ſalis vnū, cuilibet egentium partitus.

Sacellum in Caſtro Aleriæ ædificat, & ornat, ęre ſuo.

Hoc itidem anno, quia de reliquijs vrbis Alerię nihil erat ſuperſtes pręter Caſtellū ad tutamē littoris, vbi non ara, non ſpecies templi, neque locus aptus ſacrificio, cui pręſidiarij milites, & adiacentes ruricolę interuenirent, ſed illis ad tria, vel quatuor millia paſſuum ptogrediendum; quod ſanè permultis hęrebat grauius, alijs vero ſpecioſus prætextus abſtinendi à Miſſa etiam ſtatis ab Eccleſia diebus, Epiſcopus damno conſulens, ſuo ęre ſacellum ſatis capax intra rudera loci ędificauit, decenti ſupellectili inſtruxit, addiditque, ſoluta de ſuo mercede congrua, pręsbyterum, qui ſacro quotidie faciendo, & doctrinę Chriſtianę per dies feſtos explicandę præſto eſſet.

Eidem addit Præsbyterū ad Sacrum quotidianū.

Ne minus ſpiritualem, quam corpoream eſcam ſuis prouideret.

Romam

Romam tertiò proficiſcitur. Stipendia Canonicorum, & eorum numerum auget: ornat Veſtibus Sacris Eccleſias.

CAP. XIX.

NTERIM terris erepto Gregorio XIII. de Republica Chriſtiana optimè merito, Sedis Apoſtolicæ hæres, Chriſtianæque Religionis arbiter renunciatur Sixtus V. Eccleſiæ validiſſimum propugnaculum. Is primo loco theſauros diuinæ clementiæ per Iubilęum expandit: tum vetus ſtatutum de triennali acceſſu ad limina Epiſcopis indicit. Alexander celebrato cum ſuis Iubilęo, legi obſecuturus tertium in Vrbem aſſumpſit iter anno 1588. qui illi in orbem obtigerat. Ad pedes accedentem, & quę ſibi creditę Eccleſię prodeſſent tantũmodò implorantem excepit lætus, audiuitq; benignè Antiſtitum Princeps, atque vltrò eius impetrationi quęcũque vellet detulit. Mortuo Gregor. renũciatur Pontifex Sixtus V qui lætus excipit Alexandrum.

Ille chariſſimę ſponſę decori, dotalibuſque acceſſionibus continuò intentus, quod prius à Gregorio XIII. de augendis Canonicorum ſtipendijs, & numero obtinuerat, id rurſum Sixti V. diplomate obfirmari rogat. Etenim ſex tantum Canonicis to- Augentur diplomate ſtipendia, numeruſq; Canonicorum petente Alexandro.

T tus

tus numerus Aleriæ olim definitus erat; cuiuslibet pensio decem aureorum, in quartam anni partem haud sufficiens; solo æquata Cathedralis S.Marcelli, deletæque ciuium habitationes. Hinc ministrorum paucitate, mercedis tenuitate, & hospitij defectu, Canonici non propè Ecclesiam residere, non certo, communique loco consistere, sed pro cuiusque libito vagari. Vt malo occurreret Alexander Ceruione extructo Templo Cathedrali, necnon Episcopalibus ædibus, de suis prouentibus perpetuum censum ducentorum quadraginta nummûm, quę scuta Romana vocant, Censibus Canonicorum ad quotidianas distributiones adiunxit: Patrem depauperans, vt ditescerent filij, & fieret exactius Dei ministerium. His adde Archidiaconum, cui Alphonso Sancti Petri nomen, quem, successoresque suos Ceruione iussit residere. Instituit prætera ex decreto Concilij Tridentini Theologum assignatis officio scutis octoginta annuis: Sed cum illum, & conuenienti pollere doctrina, & prope habitare vellet, nec quispiam oneri se subijceret, Scipioni Raymũdo Augustiniano Eremitæ Theologo illud commisit. Ad splendorem quoque, & subsidium tenuis illius cætus Sacerdotum in rem, & hymnodiam diuinam incumbentium, senos insuper Canonicos, indulto Pontificio cõnumerauit, fructibus aliquot beneficiorum intra Diœcesim assignatis pro honesta eorum stipe. Constituto igitur iusto ministrorum choro, & coędificatis illorum habitationi domibus, non procul a Cathedrali residere, & Ecclesiastica obire officia, seniores iuxta ac iuniores compulit, horis matutinis, & vespertinis, ipse pręueniens Episcopus. Quæ sanè omnia tàm piè, ac vtiliter ab

Addit Archidiaconum, & Theologum.

Coguntur Canonici propè Cathedralem residere, & obire officia Ecclesiastica

Alexandro

Alexandro instituta, ac præstita per successores Episcopos iterum comprobata etiamnum vigent, ad perpetuam Dei gloriam duratura.

Roma ad Lauretanam ędem pietatis ac venerandę Deiparæ ergò, inde Venetias digressus, ad duo millia nummûm aureorum numerata de suo pecunia illic insumpsit, comparandæ tum argenteæ, tum holosericæ suppellectili, quam varias in Ecclesias Diœceseos distribueret, affirmans Episcopum suo neglecto, tanto liberalius debere in diuinum cultũ intẽdere, qã nto caducis cœlestia pręcellunt. His autẽ nouissimis benefici js superiora omnia obsignauit.

Lauretum pergit, inde Venetias.

Duo millia nummum impendit cõparandis sacris vestibus & ornamentis.

Traducitur ab Aleriensi Ecclesia ad Ticinensem; Aleriæ iure dictus Apostolus.

CAP. XX.

XTREMO anni bissextilis 1590. Sixto V. Pontifice Nestoreis annis dignissimo, e viuis sublato, post breuissimam quoque Vrbani VII. sessionem, extremo mense eiusdem anni, Sedis Apostolicę hæres constituitur Cardinalis Sfondratus Mediolanensis, vir omnibus meritis cumulatus, cui Gregorij XIIII. nomen accessit, olim in pietatis disciplina Alumnus Alexãdri. Cui vt fuerat animo, & beneuolentia coniunctissimus, ità pòst Põtificia potestate sublimis amicũ tot sibi vinculis adstrictũ ex

Electio Gregorij XIV. Sum. Pontificis Alexãdro coniunctiss.

animo non deleuit. Ab auis ipsorum traducta ad nepotes miro modo inualuerat amicitiæ, ac necessitudinis cõiunctio; erãtq; ambo eiusdem patriȩ Ciues, ȩtate ȩquales, conditione pares, educatione persimiles, vitȩ, studiorum, ac morũ specie haud dissentanei.

Mors Hyppoliti Rubei Episcopi Papiensis.

Sub initium quoque Aprilis alterius anni Hyppolitus Rubeus Cardinalis titulo S. Blasij, & Episcopus Papiensis, Romæ curandȩ podagræ diutius immoratus, corripiente febre moritur. Agentibus mox Ticinensibus apud Pontificem pro Successore, & optimum reponi corrogantibus, ille vniuersam seriem vitæ Alexandri mente tenens, quam de eius meritis imbiberat æstimationem, præsẽti officio declarauit, Prȩsulem illis omni exceptione maiorem, immo Angelicum pollicitus, suppresso tamen proprio eius nomine. Pium igitur V. sectatus, quod cœteros omnes cȩlabat, vni Cardinalium Collegio arcanum detegit, Alexandro Saulio Papiensis Ecclesiȩ Episcopo pronunciato, quem etiam alto encomio commẽdans Angelum humano corpore hospitantem dicere non dubitauit. Assensit, arrisit, applausit lętissimè Cardinalium cœtus vniuersus, noui Antistitis encomia pro certissimis habens. Itaq; die 10. Maij anni 1591. adscribitur, renunciaturq; Episcopus Papiensis Alexander Saulius: significaturque in Corsica degenti, & nihil tale opinanti per Epistolas Cardinalis S. Ceciliæ, atque vt quam primum Romam se conferat demandatur.

Alex. nomine Angeli donatur a Sum. Pont.

Eligitur Episcopus Papiensis anno 1591.

Vrbis Papiæ seu Ticini laus, & insignia.

Ticinum quod & Papia, Vrbs est inter principes Insubriæ celeberrima, originis antiquitate, Regum Longobardorum sede, nobilitate Ciuium, situs amænitate, vbertate rerum, publica disciplinarum Academia, & quod caput est, Catholicȩ Religionis

cultu,

cultu, Cleri quoque numero, ac templorum maie-ſtate inſignis, cuius Epiſcopus ſanctæ Sedis Apoſto-licæ beneficio ſacri Pallij honore decoratur, Ponti-fici Maximo duntaxat ſubiectus, atque alijs non-nullis Archiepiſcoporum inſignibus ornatus. Illic vt primum innotuit, Alexandrum Epiſcopum Pa-pienſem, palam vbique lætitiæ, ac quaſi triumpho vacatum eſt; ſed qui Papienſibus alacritatis, ac triumphi plenus extitit nuncius, idem Alerienſibus mœſtitię, ac doloris, lugentibus ſubtrahi ſibi tam præclarum Paſtorem, tam beneficum Patrem, quo-cum abeunte præſidium omne, omniſque ſpes fæ-licioris vitæ longiſſimè fugeret.

Solo Pontificis mandato Aleriam deſerit.

Pręſagiens Saulius amariſſimum apud dilectiſſi-mos filios fore diſceſſum ſuum etiam nunc quartúm non tuliſſet ab illis ſeiungi, niſi vrgens Pontificis imperium expoliaſſet arbitrio, vel liberè ſtare, vel liberè loco cedere; nunquam a data fide receſſiſſet, niſi de oppoſita Dei voluntate, a qua citra omnem difficultatem pendere ſtatutum erat, conſtitiſſet. Quamdiu hominum inſtigatione,&arte pugnatũ eſt, contra quoque enixus eſt ſtrenuè; at vbi abfuiſſe hominum ſtudium, & ſolo Dei inſtinctu rem om-nem peragi Pontificio oraculo didicit, non potuit diuini conſilij nutibus non obedire.

Cœterum nobiliores, pinguioreſve Eccleſias ex propria ſententia nunquam pręuliſſet Alerienſi,quã ſibi pręcœteris cariſſimam ſemper dixit, tum publi-cis ſermonibus, tum litteris paſtoralibus, & ijs pręci-puè quas hac occaſione ad vniuerſas plebes Diœceſis direxit, męſtos de ſuo abſceſſu filios con-ſolans, de ſibi exhibita huculque obedientia, & re-uerentia grates rependens, veniam de neglecta cu-ſtodia

ſtodia petens, perennem memoriam deſpondens, & vt in benè cœptis perſeuerent, omni ſtudio perſuadere nitens. Publicum verò mœrorem populi, vt leniret magis, litteris adiungens munificentiam, largiores eleemoſinarum cumulos diſtribuit.

Mutuus fletus.

Abſcedendum tamen: vrget iuſſio Pontificis. Prorumpit ad eum caſum ex Alerienſium miſerabilium oculis imber lacrymarum, quęſtibus circum, gemitibus, eiulatibus implentur omnia, nil minus quam ſi prȩcordia ſingulis euellantur. Vt publicum dolorem cōtineat Epiſcopus, ſilentio premit ſuum: Sed quin ſibi lacrymis genę aſpergantur, temperare nequit: Pectus etſi grandi robore prȩditum euicit pietas. Hic mihi recolenti acceſſum Saulij in Corſicam, eiuſdemque receſſum ſubit illud ipſum perſimile, quod Apoſtolo Paulo venienti prȩſtitere Galatę, quod Mileto abeunti maiores natu Eccleſię: ſiquidem illi Paulum tanquam Angelum Dei, vt fatetur ipſe, excepere, & ſi fieri poſſet, oculos ſibi eruiſſent, dediſſentque Paulo. Hi autem inter profuſiſſimos fletus ſuper collum Pauli procumbentes, deoſculabantur eum dolentes maximè, quod non amplius faciem eius eſsent viſuri: amoriſque, & reuerentię ergò deducebant ad nauim.

Gal. 4.

Act. 20.

Iure dictus Apoſtolus Aleriæ.

Antequam ſeiungamur ipſi a recedentis aſpectu, ęquiſſimum eſse arbitramur, vt honorarij, & Apoſtolici nominis, quod ab Aleria traxit, mentionem faciamus, eius rei iuſtiſsimas cauſas explicantes.

Val. max. lib. 8. c. 16.

Cui aſcenſus in Cœlum patet, aiebat ille Ethnicus, quamuis maxima, tamen debito minora ſunt, quę in terris tribuuntur. Verumtamen quo plenior ſit merces iuſtorum ſanciuit Deus etiam in terris clareſcere corū nomina, qui ipsū inter mortales honorifi-

1. Reg. 2.

norificauerint. Igitur tam multa, tamque eximia Serui Dei Alexandri facinora vno, vel altero nomine minus benè comprehensa, non potuere pluribus, ijsque clarissimis nominibus non abundare, quæ in vitę cursu hactenus descripta longum esset, minimèque necessarium hoc loco iterare. Vulgare illud maximique decoris, & tanquam cœterorum omnium instar adduxisse sufficiat, quo sicut Romani quondam ab Africa deuicta Africani, ab Asia Asiatici, sic à benè, sanctèque formata Ecclesia Aleriensi Apostoli Alerię nomen adeptus est.

Causa.

Prima.

Apostoli titulus a missione sumptus est, ijsquè attributus, quos diuina Maiestas hominum generi nuncios, voluntatisque suæ interpretes delegat: quod de suis author Apostolorum Christus profitetur, dum illos ab se delectos, & missos asserit: Non sicut qui sponte, & audaci quadam licentia in id officij se ipsos intrudunt pseudo Apostoli. Nobis autem compertissimum est, manuque tenemus, hūc Dei Seruum ad Ecclesię Aleriensis Episcopatum conscendisse vi, & imperio Optimi Pontificis Pij V. diuinam vicem gerentis; non arte sua, ausuque impudenti. Verbo, scripto; precibus, lacrymis, & amicorum ope contra luctatus est; succubuit tandem, sed Pontificis imperio; indeque iustam traxit Apostoli appellationem.

Secunda.

Eò sanè ęquiorem, quod sicuti Apostolorum cuique dispensatione diuina pars certa terrarum proposita sortitione obtigit, rudimentis Christianæ Religionis, & moribus tunc primum imbuenda: Ita Alexandro ea pars Insulę Corsicæ decreto Pontificio, ac potius diuino, speciatim obuenit, quæ ignorantię caligine, & contagione vitiorum omnem

ferè

ferè diuinę legis, & Christianę iustitię memoriam oblitterauerat, magisterio noui Episcopi in Dei cultu, Euangelicisque disciplinis de integro reformāda.

Tertia.

Tanti operis exequutor egregius nullum prętermisit officij genus, quo Apostolicum ministerium adimpleret. Repetatur ab origine res. Rudimenta Christianæ fidei per se tradebat; Elementa ipsa, & prędidia ad salutem ęternam præscribebat; datam prouinciam visitando, & benemerendo quotannis percurrit, baptismo initiat, medetur Pœnitentia, reficit Eucharistia, sacris ordinibus instaurat, erudit concione, Epistolis, editisque libris numine plenis Apostolico.

Quarta.

2. Cor. 11.

Quod si Gentium Apostolus se Christi ministrum esse ostendit amplius æmulis suis, quia in laboribus, plurimis, in periculis fluminum, maris, ac itinerum in ęrumnis, in vigilijs, fame, siti, ieiunijs, Ecclesiarum solicitudine, alijsque sexcentis corporis incommodis, atque animę curis inseruierit gloriæ Dei, & hominum saluti. Quis Alexandri pertinaces labores, Christi, & rei Christianę causa susceptos, quis itinerum exacta terraque marique pericula, quis exhaustas ęrumnas, vigilias, ieiunia in solicitudine Ecclesiæ suæ enumeret, qui iure partum, meritoq; inditum illi cognomentum Apostoli Aleriæ, à nonnullis etiam Corsicę non arbitretur?

Soluitur obiectio.

At vitam Apostolis fere eripuit ferrum. Quam huic minimè ferrum eripuit, corripuit labor acerrimus: vt non sit dispar exitus eius, qui inter prouehendum Dei cultum, hominumque salutem labore stratus occumbit, & eius cui ceruicem gladius persecutoris amputat. Idque præcipuè vbi quis pro gregis sui salute ipsam quoque ceruicem, pectusque obtulit

obtulit gladijs; & qui dum quod iustum est muneris sui prosequitur, vibrati lapidis iactu petitus, miro Dei patrocinio euasit mortem, & ictum mortiferum. Non secus ac Ioanni palma, coronaq; Apostolica detracta non est, cum ex feruentis olei dolio eductus incolumis, pro asserenda fide, ac religione Christiana, ad obitum vsque, minimè effuso sanguine, elaborat. Sed iam narrationis nostræ filum repetamus.

Igitur vale dicto charissimo gregi, Romam contendit, reperitq; aditum facillimum ad pedes Pontificis, cuius è sinu pristinæ beneuolentiæ igniculus erga ipsum seruum Dei emersit illicò. Accedentem suspexit ille ridenti ore, complexus est amicissimè, egit vt alias nunquam humanissimè. Cum his tamen comiter conquestus, prolixius fecisse quã par esset desiderium sui. Addidit quoque, a prima die sui Pontificatus in animo, & in votis sibi fuisse, eum de Insula Corsica reuocare, atque eminentia merita eminentiori gradu spectanda exhibere (quod nonnulli dictum arbitrati sunt de Purpura Cardinalitia, qua veterem amicum insignire sanciuerat Gregorius, si longius aura vitali frui licuisset.) Ille benignissimi Pontificis gratam memoriam, paternamque beneuolentiam extollens, nactus loquendi opportunitatem, non congeri sibi opes, non beneficia, aut dignitates, sed reijci a se primatum Ecclesiæ Papiensis orat; magis idoneo viro soliũ illud deberi, „ inquiens, & magis idoneum virum solio. Ego, aie- „ bat, tantæ Prouinciæ sum imbecillior: si quid in „ me valet beneuolentia tua, si quid ausim apud „ Sanctitatem tuam, quam possum maiore studio „ obtestor (eritque mihi loco summi omnium be-

Romam cõtendit.

Dulcia Gregor. & Alex. colloquia.

Alex. Episcopatum renuit. In suũ ordinem rogat dimitti.

„ neficij) quando ab Aleria diſcedendum ſit, poſ-
„ ſe in ſinum Congregationis meæ regredi, & in
„ meo nidulo finem dierum meorum expectare.
„ Benè ſit Pio V. & indulgeat illi Deus, qui me ab
„ vberibus matris meæ abduxit; ille quidem bono
„ conſilio, mihi autem non bono exitu; vitio
„ tamen meo, qui regimini animarum natus non
„ ſum. Quare vt hac ſarcina alleuer, iterum, atq;
„ iterum obteſtor clementiam tuam, Beatiſſime Pater. Et hęc dicens cum cadente lacrymarum imbre ad pedes Pontificis procidit totus. Non potuit ille tenerrimi amoris iaculo non peti, neque impetũ lacrymarum ſiſtere. Verumtamen trepidanti animũ reparans, & ad mentem firmiorem hortatus addidit, hoc onus conſule Deo imponi; vehementer quoque vt ſibi ipſe aſsũmat optari: Non tam citò ponendam metam laboribus pro Dei cultu, & Eccleſię Catholicę prouentu. Ad hęc Alexander in Vicario Chriſti Chriſtum reputans obticeſcit, patiens optẽperat, humero onus ſubit; certus, ſibi non a ſe impoſitum; certus inſuper Deum omnipotentem, qui totius negocij auctor erat pręcipuus, poſse de impare parem miniſterio facere.

Nil profuit.

Inter alia huius congreſsus negotia actitatum eſt in primis de deligendo ſucceſsore in Eccleſia Alerienſi, conuentumque in Octauium Belmuſtum, patre Genuenſi, matre Corſa. Exinde ſtationem diuturniorem in Curia, aulicoſque mores parum probãs Alexander, licentiam itineris ex tempore faciendi poſtulat, celeremque progreſſionem ad nouum ouile premit. Pontifex ſiue vt eo conſultore vteretur, ſiue vt hoc antiquę Religionis raro exemplari Romanos ad reſumendos ſpiritus virtutis auitę prouocaret, ſiue

Agitur de ſucceſſore. Præfertur Belmuſtus.

(quæ

(quæ plurium fuit, meliorque sententia) vt suo tempore illum inter Purpuratos Patres conscriberet, longius differri excessum optabat; sed vehementius vrgenti commeatum tandem concessit, quem ille non vltra diem duodecimum protraxit.

Alex. conscribendus albo Cardinaliũ Roma discedit.

Ingressus in Vrbem Ticinensem.

CAP. XXI.

ROMA procedens Genuam Episcopus Ticinensis non nihilum febricula vexatur. Cõuolant mox eiusdem Ecclesiæ Canonici, alijque optimates: communem Cleri, populique lætitiam, obseruantiam, & æstuantia desideria deferentes. Sed is de recenti ęgritudine respirans, & à Ticino declinans, Mediolanum pergit, aliquid refrigerationis a prętеritarum curarum ęstu, & recentiores vires ad noua molimina, de gremio, deque vberibus matris, idest Congregationis suæ collecturus. Præcipuè autem cum Carolo a Basilicapetri iam tertiùm Congregationis Pręposito Generali collaturus de ęquabili vitę suę ratione, de promouendo Dei cultu, regenda Ecclesia, Clero reformando, populi curanda salute, in primis de benè educanda familia: Hanc enim magis Religiosos, quam Curiales mores referre volebat. Plurimum siquidem consilijs, dictisq; Caroli viri sapientissimi, postmodum Episcopi Nouariensis tribuebat Alexander,

Roma Genuã traijcit ægrotans.

Inde Mediolanũ ad Patres suæ Cõgregationis. multa collaturus cũ Carolo à Basilicapetri Præposito Generali,

quem etiam Ticinum præmisit ad componendam amicè, & ex quadam æquitate contestatam litem de Ecclesiæ prouentibus cum hæredibus præcessoris Episcopi, malens bonæ famæ, & bono exemplo consuli, quam seruandæ rei domesticæ: Sic enim magis decere, aiebat, Episcopum Religiosum.

Bonā Episcopi famā præfert rei domesticæ.

Et si autem Mediolano promptius discedere vrgeret cupido Ecclesiæ Papiensis, tamen ardenti deprecatione Ciuium Ticinensium aliquantisper sistere cogitur, dum venienti honoratior acceptio instruitur. Præoptabat hanc Episcopus moderatam, ac priuatam; monueratque ab omni pompa, & impendijs abstinere, satius, ac vtilius pecunias in pauperum alimenta seruari. At illi contra; Quibus benefacias, semper pro foribus pauperes adesse; eius notę Episcopum, quem honores, rarissimè. Proinde apud Vrbis Præfectos decretum, decenti apparatu, etsi meritis impari, occurrere aduentanti, rogarique propterea, ne tam propere Mediolano pedem efferat. Quid hic potius agat ambigens Alexander adit Patrum oracula: Ciuium votis indulgendum, respondetur illi; si respuas ipse tibi, tamen in hoc sęculo nequam, quo præclarum nomen, dignitasque Episcopalis nimium apud populos viluit, has honoris, ac reuerentiæ species gradui conuenire. Hac item de causa Carolum Borromæum Mediolanensium apparatus haud contempsisse, quum primum acciperetur Archiepiscopus; & eò magis, quod etiā magnifico in apparatu potest animi modestia delitescere.

Cogitur expectare apparatum sui ingressus.

Condicta igitur die, quæ erat Octobris 19. ab Oratoribus Ticinensibus Mediolano per inclytum Cœnobium Carthusianorum Papiam deducitur, dum-

Diuertit ad S. Pauli extra muros die 19 Octobris 1591. vbi accipit obitum Greg. XIV.

dumque in Vrbe cuncta suo ordine digeruntur, in celebri Monasterio S. Pauli extra muros in crastinū vsque diuersatur. Illic interim, ne vlla gaudia luctu non misceantur, mors Gregorij XIV. amici benefici Alexandro nihil tale speranti nunciatur. Ingemuit ille tanti Pontificis obitum, instantiam sui ex ætatis æqualitate portendi arguens. Mane altero persolutis Amico inferijs de Christiano more, triumphali ingressui parat sese.

Cui persoluit inferias.

Propositi nostri minimè est, faciem, maiestatemue apparatus eiusmodi nuditate styli nostri exponere. Quis enim enumeratò referat turmas aduenarum cum ciuibus cursitantium, non tam ad spectandam celebritatem pompæ, quam ad venerandam præsentiam Præsulis communi omnium bono aduentantis? Quis stratas fronde, ac multiplici flore vias, aulæis pretiosis vestitos parietes, picturarum compositas scenas, elogio, & carmine vario emblemata disposita, arcus in triumphalium morem passim excitatos, & quicquid in publica hilaritate excogitare valet genius certantium populorum? Hæc habes si cupis apud Antonium Mariam Speltam, & Henricum Farnesium, qui & coram inspexere, & Iconographiam eruditè, eleganterque stylo, & commentatione expressere.

Aliquid de pompa ingressus.

Procedebant pia sodalitia supplicantiū, suis quæque ordinibus: puerorum, quos vocant doctrinæ Christianæ, ad tria millia; puellarum ad longè plura; virorum frequentissimi cętus; chori Religiosorum; Cleri sęcularis, & Canonicorum Cathedralis Ecclesiæ nobilissima cohors. Præeuntium vestigia premebat, vt Sol lucidior Stellas, Episcopus, mulo insidens, stipatus splendido Procerum comitatu, cui

in

in aditu portæ Sacerdoti magno modulati ſunt muſicorum, tibicinumque chori; magiſtratus regij, magiſtratuſque vrbani, litteratorum Collegia, & quotquot eſſent cum plebe primates fauſta acclamauere. Reliquum viæ confecit, quà pedes vmbraculo tectus inter brachia nobilium, quà excelſo throno eleuatus, quà iterum mulo inſidens; omnia pro antiqui ritus conſuetudine: Vt mihi prope pompas triumphantium videatur imitatus; Pro curribus adſunt brachia nobiliſſimorum virorum; quotquot eunti occurrunt mortales, tot occurrunt beneuoli geſtatores; quotquot ſub oculis ſpectatores habet, tot ſimul habet deditios captiuos, quos grata catena dilectionis reuinctos poſt ſe abducit amantiſſimè: pro cantilenis audit auras hymnis cęleſtibus perſonantes. Ne vero quiſquam incongruum æſtimet euehi Epiſcopos tanta magnificentia, quæ haud dubiè in Dei omnipotentis honorem redundat. Si etenim quæ nec auro, nec argento referri ſatis poteſt diuinitatis imago, tamen ſi qua eſt, quæ Dei emortua imago dicatur, in pretio, ac veneratione eſt; quò dignior habebitur veneratione, ac obſeruantia, quæ in optimi Epiſcopi facie, & exemplo elucet viuens, & Deum repręſentans ſimilitudo?

Honor Epiſcopis debitus.

Quid porrò Alexander tot inter celebres glorias, ac triumphos? benedicere hinc inde populo dextera bonum omen portendente, quæ magis regeretur charitatis, quam animæ impulſu; accurrentibus fauſta precari, plaudentibus hilari oculo reſpondere, & comprobare editas amoris, atque obſeruantiæ ſignificationes. Didicerat namque experimento, nil ad regendos animos ſubditorum ęquè valere, ac ipſam propenſionem animorum, ſenſuum conuenientiam,

Quid ageret Alex. inter illas celebres glorias.

tiam, & amoris repensam gratiam. Interdum quoq; prę cordis teneritudine visi sunt in lacrymarum imbres liquescere oculi Episcopi, siue popularem illam inspectantis pietatem, in vili seruulo colentem Summum Deum, siue etiam inter illas ostentationes deplorantis casus varios humanarum rerum, quæ eodem occidunt, quo oriuntur momento: Vt clarius prospexit mulo desiliens in Aream Templi, vbi repentino afflatu correptus, repentinisque lacrymis obrutus, ad circumstantes conuersus, O fugaces pompas! (inquit, exclamans) ô breues sęculi honorificentias! non ante Sol compleuerit annuum orbem, quam in lugubrem tragœdiam mutentur ista festa gaudia, ista pompæ magnificentia. Quam & prænotionem de fato suo ante reuoluentis anni metam subsecuturo fuisse, & veram extitisse, ipse probauit euentus.

Obitum suũ prędicitante annum.

Denique in limine Basilicæ oblatas a Præposito claues argenteas, ditionis suæ sceptra, capessiuit, atque in solium Episcopale conscendens toti populo benedixit, tum a Canonicis inauguratus, eleganti quoque oratione per Angelum Barbonium honestatus, sub noctem in ædes Episcopales inducitur.

Capessit dignitatis honorem, sedet que in solio Episcopali.

Acta

Acta in Episcopatu Ticinensi.

CAP. XXII.

Alex. seni opportuna Sedes in vrbe Ticino.

ORTVM hic quietis, an noui laboris campũ dixerim? campum vtique laboriosum, vbi multa exsecanda, multa conuellenda, multa quoque inserenda, & accurata excolenda manu. Senescenti Episcopo, & transactis laboribus fracto ad aliquam quietem opportuna videbatur translatio Ticinensis, in qua rariora spineta, vberior hominum præstantium copia. Nec erat seniori iniucundum in ea Vrbe considere, cui iuuentutis primæuum florem dedisset, primaque pietatis, & doctrinæ semina iunior iecisset, &, vt aiebat, alteram patriam sibi fecisset. Verum vbicumque, vel leuis se dat occasio, charitas adnexa oneri Episcopali, quietis impatiens nescit remissè agere: namque Episcopus in solio collocatur, non vt sedeat otiosus, sed vt cura, & exemplo alijs præsideat.

Disciplinam Christianam maximè curat.

Operi igitur, quod dudum fuerat meditatus, celerem manum admouens, disciplinam Christianam collapsam erigere, labantem sustinere, stantem roborare studuit diligentissimè, innouatione potissimũ earum legum, quas Venerabiles Patres Sacri Tridentini Concilij, cuius Alexander propugnator erat acerrimus, Episcopis nominatim demandarunt. Et

Acerrimus propugnator Conc. Trid.

in

in ijs illas primum, quæ Dei cultum, & Ecclesiæ cæremonias collustrant, veluti sacrosancta sacrificia, Diuinæ maiestatis hymnodia, præconia publica, aliaque Christianæ Religionis mysteria, quæ vt ritè, ac decorè fierent, verbo, exemploq; insistebat attentissimè Alexander, ordiens a Cathedrali sua, vnde sacrorum rituum Religiosa obseruantia in alias Ecclesias efflueret. Quare Episcopus quotidie per diluculum vno, aut altero comitatus, sępè verò solus, cum suis Canonicis, immo prior Canonicis in communi Odæo sacræ psalmodiæ compositè, grauiter, & attentè operam dabat, ad id negotium facilis, Area licet Templi interiacente. Hoc loco offert se singularis pietatis, ac patientiæ inter brumales algores spectandum exemplum. Post festa Dei Natalitia, quo tempore tellus niue operta, & matutino frigore rigebat aer, Episcopus primo signo officij antèlucani excitus, nullo comite ad fores Ecclesiæ perrexit, & quas patere putabat, inuenit occlusas. Ibi non conqueri, non pulsare, neque retrogredi, sed æditium præstolari, qui panderet: quo per horam cunctante Episcopus genibus ante valuas positis, animo tranquillo, ac benè composito per id temporis vacat orationi. Aperienti æditu non querimoniam, non minas, non amarum aut frigidum obijcit verbum, sed eo humaniter, & suauiter salutato, in assuetum Odæum placidus procedit.

Sacrum cultum reparat

Frequens, & primus ad psalmodiam.

Rarum pietatis, ac patientiæ argumentum.

Internæ huic pietati coniungi quoque per omnes Ecclesias externum nitorem curauit, quo oblectati homines facilius ad Deum colendum protraherentur. Sed ne sæpius in idem recurrat oratio, paucis hic vtor. Restituit ipse festorum veram, ac germanam celebrationem, vetans negotia sæcularia, &

Studium nitoris Ecclesiarum.

plebem pijs functionibus detinens: Ab Ecclesijs, & earum ambitu interdixit confabulationibus, inābulationibus, & loco sacro indignis quibusuis functionibus: merces, & esculenta præ sacris foribus vendi inhibuit: Ecclesias plures pretiosis donarijs, sacerdotalibus ornamentis, argenteisque vasis instruxit. Vtque eruditione, sanctimonia vitæ, & studio diuini cultus viris mage cōspicuis augeret Collegium Canonicorum, quibus pertenues erant reditus, censum amplificauit, aliquot beneficijs quæ simplicia vocant adiunctis.

Auget reditus Canonicales.

Reliqua Episcopalis officij gesta.

His adde reliqua boni Pastoris munia diligenter, ac sponte actitata: nunquam destitit sacras conciones paternę charitatis, salutarisque doctrinæ plenas de suggestu habere, sacramenta populo imperti-ri, precationibus publicis interesse, scholas Cathecheseos Christianę inuisere, ac ordinare, sacrarum Virginum Gynecæa curare, edicta, decreta, ac Pastorales Epistolas ad Clerum, ad populum pro recta morum institutione opportunè promulgare, corruptelas varias morum, quæ in eam ciuitatem, ac Diœcesim, vt est humana fragilitas, passim irrepserant, summa vigilantia reprimere. Adde facilem omnibus nulla non hora ad se accessum, libellos supplices vndequaque susceptos, patienter lectos, & quātum liceret, voto non reiecto: Pauperum causas verbo, & pecunia tueri: A suis ministris omnem actū, omnemque suspicionem auaritiæ abigere, vt liberè, & liberaliter populo inseruiretur; sacris hospitijs, publicis valetudinarijs, cœnobijs, ac locis pijs datas pecuniarum summas, & vt verbo omnia complectar, neminem præterisse, quem non aliquo afficeret beneficio.

Diœcesim

Diœcesim visitat, & grauiter ægrotat.

CAP. XXIII.

AM vero cum multa piè in Vrbe Episcopali gessisset, multa vtiliter decreuisset, reliquum erat, vt quod in votis præcipuum habebat, duo Pastoralis curæ munera exequeretur, nempe synodum, & Visitationem Diœcesanã. Sinodo præponere visitationẽ mens erat, clariores hinc notiones, atque agendorum lucem accepturo: Sed qui hominum consilia sæpius anteuertit Deus, vnum permisit, denegauit alterum. Nam visitationis cursum exorsus exacto Maio, pręmissis precibus, ac pijs largitionibus, quo mage propitium operi adforet numen diuinum, Synodum nequiuit, e mortalibus præreptus. Quæ per totam hanc lustrationem egerit, in victus parsimonia, in laboribus vltra fidem, in Sacramentorum collatione, in creberrimis concionibus, & in omni rerum genere, frustra huc reuocarem, cum ab eo quem in Corsica seruauerat ritum, nullatenus discesserit; nisi quod facilitas viarum, & regionis feracitas videbatur paulo plures comites Episcopo concedere; & quod pietas incolarum aliquantulum alleuabat pondus visitantis effæta iam senectute aggrauati.

Visitationẽ Diœcesanam obire, ac synodum celebrare parat.

Visitationẽ inchoat exacto Maio.

Peragit eodem ritu quo, & in Corsica.

A' Sexto, & Cairate oppidis, quæ in ambitu

X 2 Diœce-

Patrati miraculi opinioni locū dat, vectus Ticino flumine.

Diœcesis Mediolanensis sita sunt, sed peruetusto priuilegio Papiensi subiecta, Ticinum per eiusdem nominis flumen rediens patrati miraculi opinioni locum dedit. Nam qua vehebatur naui rapidissimo aquarum diuortio in valde periculosum scopulum deportata, immo impingente, rimisque prægrandibus fatiscente, ceteris actum de salute clamitantibus, Episcopus nihil de sua in Deum fiducia detrahens, ipsis in faucibus mortis intrepidus, suam, & sociorum salutem Numini commendans, erigere animum omnes, diuinumque auxilium implorare iubet, sperans omnes discrimine euasuros incolumes. Quod vt ille prædixerat euenit, & bene euenisse diuino patrocinio, & Episcopi meritis ab omnibus acclamatum est.

Papiā redit, concionaturus in festis B. Virg.

Papiæ redditus breuem tantummodo moram ibidem duxit, dum Beatæ Virginis Assumptæ, & eiusdem enascentis festa Pontificijs concionibus cohonestat. Exin ouilium per arua dispersorum memor, charitate abreptus, ad illa confestim reuertitur. Properantem non æstus, neque imbres, vel aucta imbecillitas, aut aliud quidpiam ab Episcopali solicitudine compescuit, quantumuis comites plus solito pallentem, & iam toto languescentem corpore a grauioribus curis deterrere conarentur, & vt parumper respiraret, suaderent. Contra ille, quasi iam centro appropians, velocior ad omnia venit, conciones ingeminat, totos dies conferendis Sacramentis, & auscultandis supplicibus tradit, ceteraque omnia visitantium munia indefessus prosequitur, fassus debere se maiora, optatissimumque sibi in cultu vineæ suæ emori: sic velle Christum, milites suos in gradu, manus conferen-

Ardor inter visitandum.

Consulētes respirare repellit.

Piè, & strenuè dictum Alex.

ferendo obire, & victoriam parere.

Perlustrato iam fere toto tractu partis Lomelinæ Bassignanum peruenit, habuitque mense Septembri sacras ordinationes, inde Comitatum Astensem peragrans, quas in illa ditione Ducis Sabaudiæ sibi subditas habet Episcopus Papiensis Ecclesias inuisit, ac Callozzum Diœcesis extremum limitem pridie Kal. Octobris attigit, vbi vitæ exercitæ trophęa vltima ponit. Mos erat huic Seruo Dei, neglectis magnatum hospitijs, in pręsbyterio vna cum Rectore, eiusque Sacerdotibus contineri: quod etiamnum Callozzi fecit, magnificas ædes Herculis Rotarij viri clarissimi, atque eiusdem loci dynastæ sponte, & comiter oblatas respuens, vt pręsbyteris propior adesset. Callozzi igitur posteaquam mane totum agendo sacrificio, concione, collatione Sacramentorum, & Chrismatis inunctione, horas vero promeridianas supplicum auscultatione, alijsque pijs muneribus consumpsit, sub serum podagra, & febri torquetur, qui noui morbi accessus in prius repudiatum hospitium Herculis traduci infirmum persuasit. Saulium, Saulijque virtutes summo cum honore, ac reuerentia suspexerat Hercules iam inde ab annis vigintiseptem, quo ex tempore in Papiensi Academia iurisperitię dans operam, apud eũ solemne habebat conscientiam expiare; ab eo quoque paterna charitate de graui morbo tum recreatus. Erat præterea Herculi coniunx pia, in primis honestissima, atque obsequiosa fœmina Carlota Andreæ Rotarij filia, quæ priscas æmulata pias fęminas, ægrotantis hospitis donec adfuit halitus, curam, & famulatum incredibili ambitu suscepit. Ille ægritudine pressus non renuit, quantum ferret Epi-

In oppido Bassignani sacras habet ordinationes.

Callozzum in agro Astē si peruenit.

Aedes Herculis Rotarij Dynastæ comiter respuit vt pręsbyteris propior adsit.

Peractis muniis Episcopalibus febre corripitur.

Traducitur in Herculis hospitium.

Carlotæ Rotariæ pietas, ac famulatus.

ſcopi modeſtia, de manu famulantis miniſteria; & Papiam tranſmiſſis largis pecunijs in pauperum ſubſidia, diuinam opem, diuinique conſilij decreta placidus morabatur.

Mors, & funus.

CAP. XXIV.

Quid declinans ad mortem diceret.

NVALESCENTE in dies vi morbi, ingruentibus inſuper alijs ægritudinibus inteſtinis, poſt ſeptimum declinare ad mortem compertus eſt; audituſq;illud Apoſtoli ſicut mente, ita & ore ſæpius reuoluere. *Quis me liberabit de corpore mortis huius*? Inciderat fortuitò per hos quoque dies in febrim apud Rectorem Ambroſius Rotulus Saulio chariſſimus, quem a confeſſionibus, & laborum Achatem fidum in Aleriẽſi Eccleſia,mox in Ticinẽſi habuerat. Id quod Epiſcopo non leuem ingeſſerat curam. At opportunè malo prouidit Deus. Nam e Collegio noſtro Caſalenſi accurrens Gregorius Aſinarius Herculis conſobrinus, vir notæ probitatis, litteraturæ, & authoritatis, non mediocrem animi ſerenitatem attulit ſperanti ab aliquo ſuę Congregationis Sacramenta, & cætera morientium adiumenta ſuſcipere, atque inter ſuorum manus ſpiritum Deo reddere: auctaque eſt duplo alacritas, vbi Ambroſium a febri liberum cognouit. Scitatus interim Medicorum iudi-

Rom. 7.

Ambroſ. Rotulus etiam febri correptus.

Aduentus Gregorij Aſinarij de eadem Congregatione.

iudicia ſuper vitæ, mortiſue ſuæ diſcrimine, ſimul ac mortalitatis metam adeſſe intellexit, optati exitus nuntium lætabundus accepit, omnes mox cogitationes ſuas, omneſque curas in ſuum tranſitum collegit. In primis apud ipſum Ambroſium, cui iamdudum arcana animæ cuncta crediderat fidentiſſimè, confeſſionem diligentiſſimam inſtituit, toto illam proſecutus triduo, repetens anteactæ vitæ vel minimas labeculas ab vſque teneris annis, immo vti teſtabatur Ambroſius, quæ nec dum triennis egiſſet ignorans: tantus erat amor innocentiæ, tantumque ſtudium ad tribunal Diuini Iudicis adſtandi, omni procul errati formidine. Subinde ſingulari cum pietate, atque auiditate expetijt ſibi afferri tempeſtiuè alia quæcunque eſſent diuina morientium remedia, ac ſubſidia.

Intelligens adeſſe metã vitę quide. gerit Alex.

Conſcientiã emundat næuis.

Aduocari quoque iubet Tabellionem, quo præſente nouum condat teſtamentum, ſciſſo quod ſcripſerat in Corſica. Ex conceſſa ſibi facultate bis mille aureos in domeſticorum remunerationes, & pia legata cedere voluit, nulla affinitatis, propinquitatis, vel amicitiæ habita ratione: Seminario ſpeciatim Aleriæ quadringentos, pauperibus promiſcuè ſexcentos, præter priuatorum dona. De reliquo, quod conſtabat potiſſimè libris, & ſcriptis hæredes dixit Patres ex Congregatione ſua in Collegio Ticinenſi. Teſtamentumque Philippo Leoni Archidiacono Papienſi, & Seuerino Belingerio Decretorum Doctori demandauit. Sepeliendo cadaueri loculum optante illo in Cathedrali Papiæ, quæſiuit Ambroſius, In ampliori ne Sacello, an in Odęo? Audi quam minimi ſe faceret, & quanto minoris pompas ſęculi. Indignior ſum, reſpondit, quam

Nouum condit teſtamentum.

Legata.

vt

Optat ſe pul turā in imô Eccleſiæ pauimento, & ſine pompa.

vt in Sancta Sanctorum inferat. Condite me in imo pauimento Templi, & citra vllam pompam.

Sacrum viaticum ſumit

Præmittit de Sacra Euchariſtia feruidū ſermonem.

Fides in myſteria chriſtiana incomparabilis.

Sacratiſſimum deinde viaticum ſumpturus timens ne tantillus in anima lateret næuulus, iterum apud Gregorium Aſinarium abſtergit quidquid oculis Redemptoris diſpliceret: tum licet viribus exhauſtus ita magno, ardentique ſpiritu de Sacramenti Euchariſtici dignitate vltra ſemihoram verba fecit ad familiares, & quotquot frequentes acceſſerant, vt in ſtuporem, & apertas lacrymas concitaret: profeſſus ſe tam conſtanti, ac perſpicua fide Chriſtianæ Religionis dogmata tenere, certoque quodam diuinæ ſapientiæ lumine comprehendere, vt propemodum vereretur, ne id fidei meritum imminueret; quamuis teneret optimè diuini luminis copiam de fidei præſtantia, vel de merito in hac vita nihil detrahere, ſed augere potius. Quod tamen non per iactantiam dixiſſe demonſtrabat, ſed vt ipſos in Chriſtiana profeſſione magis, ac magis confirmaret.

Iob. 14.

Angelico cibo, diuinaque ſuauitate lætus in longiores preces, longioremque cœleſtium contemplationem, atque in dulces amplexus Verbi Dei ſe tradit. Cumque ſub medium noctis quieuiſſet aliquantulum, expergefactus, & ab hoſpite Hercule, vti ſe haberet interrogatus, hilaris intulit cum Iobo: *Expecto donec veniat immutatio mea*. Illucente verò diluculo, dum expediuntur, quæ ſunt ad extremam vnctionem, Alexander integris adhuc ſenſibus in hęc verba licet intercepta erupit ad familiares:

Audi morientis conſtantiem, & animum ad labores paratū

„ Morior, dilectiſſimi, en morior non fractus labo-
„ ribus, ſed quod hora venit mea: labores ſi reno-
„ uandi forent, renouarem lubentiſſimus; ſic enim
„ decet Epiſcopos mortalem hanc vitam profun-
dere,

„ dere, vt alijs dent immortalem. Tum magna cum demissione sui, & lacrymarum profusione veniam cepit rogare, si quibus in rebus eos offenderit; obsecrat, vt pro æterna sua salute Deum Optimum Maximum precentur, vtque idem a Ticinensibus, præcipue vero a sacris virginibus suo nomine exigant. Ad hæc omnibus qui aderant fusè lacrymantibus, tantique viri, ac patris amantissimi „ iacturam deflentibus animum addens, Ne me, „ quæso, inquit, fratres, filijque amantissimi fletibus „ prosequamini, precibus potiùs, ac lætitia. „ Ego, vti spero, diuina clementia fretus, propero „ ad sempiternæ vitæ gaudia. Vos obseruantia di„ uinarum legum sic agite, vt ad eandem pertinga„ tis. Hisque dictis dextera ęgrè eleuata omnibus deflentibus benedixit.

Lacrymãs veniam a suis rogat, & precum subsidium.

Inclyta, ac manifesta salutis fiducia

Mox oleo sacro dum perungitur, ad singulos precum, litaniarumque versus viua voce ipse respondere, menteque in Deum erecta diuinam misericordiam implorare. Postea ceteris dimissis, solos Patres Ambrosium, & Gregorium cum Sacerdotibus nonnullis, & hospite Carlotta in cubiculo retinet, quò preces longius producant, dum ipse cum Deo suspirijs, & affectibus agit, Iesum sępius inclamans, & caput, pectusque signo Crucis muniens. Denique initia lamentationum Hieremiæ Prophetæ, atque Dominicæ Passionis historiam ex Euangelio sibi perlegi iubet. Quod dum illi agerent, clausis ipse oculis, & conformatis in Crucem brachijs, pedibusque, ità quieuit, vt expirasse crederetur; ex quo a lectione simul cessatum est. At ille euigilans, „ Quid, inquit, lector sistis? O si scires quo me bo„ no, quibus visis tua cessatione fraudaueris! Rogatus

Oleo sacro vngitur.

Præcipit legi sibi lamentationes Ieremiæ, & Christi passionem.

gatus dicere, Ecquid vidisset: constanter asseruisse „ ab adstantibus dicitur, Se in Cœlos mente raptũ „ cœlestem Hierarchiam, ac Beatorum fęlicitatem „ quasi perspexisse. Præcepitque, prosequeretur Sacerdos inchoatam ex Euangelio S. Matthæi lectionem. Hoc dum ille exequi statim pergit, conquiescens Vir Dei, oculis in Cœlum intentis, placidissimè, ac vultu sereno obdormit in Domino, terrisque relictis ad cœlestem gloriam, quam præuiderat, vt piè credi potest, fęliciter euolauit, v. Id. Octobris, Dominico die, hora 16. anno salutis 1592. ætatis verò suæ duodesexagesimo. Hunc mortalis vitæ exitum habuit vir Deo, & hominibus clarus, singulari morum innocentia, Religione, sapientiaque insignis, qui tanta in acerbitate dolorum nunquam indoluit, aut animo cecidit, stante vultu, & siccis oculis Diuinam prouidentiam perpetuò collaudans.

Dũ legitur, cæleстes Hierarchias conspicere se testatur.

Cõformatis in Crucem brachijs, & cruribus, spiritum Deo reddit, die 11. Oct. ann. 1592. ætatis 58.

Proceræ staturæ potius quam iustę fuit, graui, ac sanctitatem spirante aspectu, facie oblonga, macilenta, hilarique, lętitiam quandam pręseferente etiam post obitum: maiusculis, ac cęsijs oculis, alta fronte, naso moderato, colore subruffo, barba modicè promissa, canescente capillo, longis manibus, toto corpore integro, decoro, ac venerabili.

Statura, & totius corporis forma.

Ad tristem nuncium transitus lugubres campanarum strepitus, communesque populi eiulatus personuere, deflentis acerbum interitum integerrimi Episcopi, & optimi Patris, quocum commune omnium solamen, ac delitię interijssent. Dum comparatur funus, mortuo pectus dissecatur, exenterantur viscera, fętore omni, ac situ carentia, atque adeo olentia suauissimè, quę Calozzi in Ecclesiæ loco separato

Luctus, & funeris præparatio.

parato adseruantur: vnde illius regionis incolę plurima a Deo beneficia suscipi fatentur. Cadauer ligneo loculo rite compositum Tanaro, qui in Ticinum influit committitur, Papiam transferendum. Post in Aede S.Bartholomæi ad ripam fluminis sistitur, vbi aperto loculo coram Ludouico Bardo Vicario Generali, Philippo Leone Archidiacono, alijsque tum Cleri, tum Ciuitatis Principibus, omni parte integrum, candidum, molle, & suaueolens repertum est, etsi neque balsamo medicatum, neque vllo odoramento delibutum.

Suaueolētia ex visceribus, quæ Calozzi adseruantur.

Cadauer Papiam per flumen transfertur.

Sistitur in Templo S. Bartholom.

Effundit se ad spectaculum tota Ciuitas, & toto biduo procurritur ad venerandi Episcopi contemplandam faciem, ad oscula manuum, ad pedum quoque, & vestimentorum oscula, prout certatim liceret, altero alterum premente, alliciente vniuersos, quæ de corpore mirificè manabat suaueolentia. Quibus verò manu corpus attrectare negatum, ijs saltem precatorijs coronis contingere pro maxima erat religione; donec tertia die funus indictum est, & feretro magnificè adornato cadauer Pontificalibus conuestitum in Cathedralem, Clero, pijs sodalitatibus, & ciuibus innumeris, aut prçeuntibus, aut subsequentibus, deportatur, eodem fere accursu, quo nuper Episcopatum capessens triumpharat. Parentatum fuit illustri pompa, magno pietatis sensu, cōmunique omnium luctu. Funus coronauit peregregia laudatione Iacobus Antonius Caroleus nostrę Cōgregationis vir eloquentissimus, & olim Philippi Nerij alumnus. Deniq; sub tertiam noctis horā corpus nouę vrnę inclusum terrę mandatur, in pauimento Tēpli, sub gradibus, per quos ad Cellā sacratiorem iter est, imposito lapide his litteris inscripto

Concursus, ac veneratio populi.

Suaueolētia ex cadauere

Feretro magnificê adornato in Cathedralem defertur.

Funebrē orationem habet D. Iacobus Antonius Caroleus ex ead. Cōg.

Terræ mandatur in pauimento tēpli.

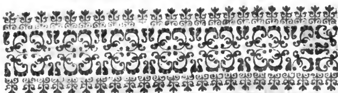
Epitaphiũ.

Alexandro Saulio Clerico Regulari
Sancti Pauli, Aleriensi primum,
deinde Ticinensi Episcopo, doctrina,
& Re*ligione excellenti Collegium Sanctæ*
Mariæ Coronatæ Patri, ac fratri B.M.P.
pro illo quod ipse inscribi in Corsica iusserat.
Alexandri Episcopi Aleriæ cineres
vsque ad diem resurrectionis.

FINIS SECVNDI LIBRI.

D E

DE VITA, ET GESTIS
VENERABILIS SERVI DEI
ALEXANDRI SAVLII

LIBER TERTIVS.

De eius virtutibus.

VRSIM commemoratis quę de vita,& rebus gestis Ven.Serui Dei Alexandri Saulij occurrerent, operę,pretium erit ex illis tanquā amęnissimo campo quosdam virtutum flores excerpere, vnde nobile stemma compingatur: quò liquidò pareat, nihil illi defuisse quin cum illustrissimis, sanctissimisque Ecclesię Christianę Pręsulibus sit comparandus, & ipsa sacra dignus apothesi.
Licet

Licet enim hactenus relata oſtẽderint,ab incunabulis ad ſenectam vſque Angelicis moribus conſpicuum,præſeferentem puritatem Sacerdotalem, Epiſcopalem vigilantiam, Apoſtolicum doctrinæ ſalem, Regiam munificentiam, benignitatem paternam, Paſtoris laborioſas curas, inuictam animi manſuetudinem, & vt vno verbo expediam, lucem cunctarum virtutum: Attamen huc illuc diſperſa,quod componimus virtutum ſpeculum non ita cito oculis ſubijciunt: præter id etiam quod plurima certam, & congruam in hiſtoria ſedem non habentia prætermiſſa ſunt, in hunc tertium librum reſeruata. Hic tamen monitum rurſum volumus lectorem, non ornatam nos panegyrim, ſed breue duntaxat, & ſimplex hiſtoriæ compendium texere. Porrò initium facient virtutes illæ, quæ humanæ mentis oculos in rerum omnium authorem erigentes principem inter cęteras locum iure ſibi arrogant, dein illas excipient, quæ mortalem vitam inſtruunt.

De

De Fide.

C A P. I.

IDE, quæ in humano intellectu de diuino lumine lumen est, Christianę Religionis fundamentum, virtutum basis, & radix bonorum operum, eximiè irradiatam fuisse mentem huius Viri non aliunde petendum est nobis, quam ab ijs, quæ morti proximus ore proprio protulit, contestatus se nostræ Religionis mysteria tam certò tenere, & cœlesti quadam luce ita comprehendere, vt propemodum timeret, fructum fidei sibi imminuendum. Luculétum de Alex. fide testimonium

Ab ea Fidei Religione, quam puerulus de parentibus, magistrisque Catholicis solicitus hauserat, nunquam defecit, casuuè aliquo aberrauit; omni ętate tum priuatim, tum publicè Ecclesię Catholicę dogmata, leges, sacramenta, cęremonias, preces publicas, Sanctorum venerationem, cultum sacrarum Reliquiarum, quibus etiam Oratorium suum munierat, cęteraque omnia Christianæ Fidei instituta professus. Perseuerantia in fidei Religione.

Per Fidei disciplinam, quasi per aeris media, Solis diuini radios tam viuidè concepit, vt illi vacuum minimè esset, mentis aciem ab eius aspectu dimouere: vnde non raro in sublimia raptus, intuitu, affectuque toto ad defectionem vsque hęsit immotus. Fidei suæ plura argumenta.

motus. Hinc illa credulitas, confeſſioque fidelis eorum, quæ ſunt vltra humanam fidem, non vltra diuinam potentiam.

Hinc ex perſpicua Dei præſentia timor peccandi in bonum tam amabile; Attentio, modeſtiaque imperturbata in diuinis officijs, & ex eius amore facilis malorum perpeſſio: Inexplebilis ſitis ingerendi vbique,& in omnes agnitionem,amorem, timorem, ac reuerentiam numinis diuini; hinc aſſumptæ annuę luſtrationes Eccleſiarum, inſtitutæ Catecheſes, habitæ incomprehenſò numero conciones. Sicut enim ex pulſu vita, ita ex actis innoteſcit Chriſtiana Fides.

Addam, clariſſima perfectę Fidei pignora nobis extitiſſe, conſtantiſſimè tueri ſacrorum librorum authoritatem, Traditiones Apoſtolicas, Canones Eccleſiaſticos, Summorum Pontificum edicta, Sanctorum Patrum dogmata, illaque docere, ac publicè enunciare. Sacroſanctę Tridentinę Synodi Sanctiones ſumma cum veneratione amplexus, primus Alerię in vſum inuexit, Papię firmauit. Honoris, ac ſubmiſſionis gratia frequens ad Summorum Pōtificum pedes contendit, Chriſtum immortalem fide recolens in ipſorum facie mortali.

An repetam quam ſolerter inuigilauerit,vt omni parte ſana, illibataque inter ſuos cuſtodiretur Orthodoxa, Catholicaque doctrina? Scuto Fidei prę-
Scutū Fidei. munitus, immo Scutum ipſe Fidei ad ſui gregis defenſionem, diligentiſſimè cauit, nequa labe impietatis, vel hęreticę prauitatis contaminaretur. Prophanos ritus e Paręcijs Balaneenſibus profligauit: Virum hęretica peſte morbidum vniuerſo adſtante populo, gladio verbi Dei transfodit, virus inſanę

doctri-

doctrinę euomere, & ad Ecclesię sanitatem redire compulit: vti prius cum B. Carolo Borromæo pullulantem hęresim ab insigni Italiæ Ciuitate extirpauit.

Romæ luculentum Christianæ Fidei, ac Religionis exemplum obtulit in æde Trinitatis ad Pontem Sixti, celeberrimo Conuentu Summorum Cardinalium S.Seuerinæ, Cusani, Vicecomitis, Matthæi, atque aliorum tum eiusdem notæ, tum Ecclesiastici Ordinis Pręsulum, magna quoque Iudæorum frequentia: qui omnes ad concionem cuiusdam Alexandri ex Hebręo Christi discipuli conuenerant. Is enim vbi sermonem absoluit, Alexander noster, qui fortè ibidem aderat, subinde suggestum, nutu Cardinalium conscendit, & ex tempore concionem suscipiens egit tanto ardore, & eloquentia, vt Hebręorum non modica turba a patrio instituto resiliens ad Christum sit traducta. Nam ad sua limina S.Blasij de Annulo redeuntem prosecuti quamplurimi de Iudaica Synagoga in Messiæ Ecclesiam transcribi petiere; id vnum rogantes, liceret ex Pōtificis indulgentia suorum bonorum tantum sibi retinere, quantum sacrosanctum ius, fasque pateretur. Quod Alexāder postera die nullo negocio à Gregorio XIII. impetrauit. Illi autem Iudaicam detestati perfidiam, Euangelicam Fidem, Religionemque sunt professi. Ita fęlici exitu noua Ecclesiæ soboles accessit, Pontifici, ac toti Cardinalium cętui gaudium immensum, Iudęis clarissima fax ad salutem, gloria Alexandro immortalis, nobis apertissima fidei, & Religionis illius documenta.

Hebræorum aliquot ad Christū conuertit.

Adolescens etiamsi probè nosceret fidem inaspectabilia docentem humano studio minime compa-

Lumini fidei fociat Theologicas notiones.

rari: attamen ipsius radijs humanarum quoque litterarum, præsertim sacræ Theologiæ lucem sociauit, quarum illustratione nonnihil sibi præferret splendoris ad arcana profunda fidei facilius assequenda. Tantumque in eo studio profecit, vt scientia gloriam præstantissimorum hominum equauerit, nullusque inter Principes Theologorum sui temporis sit illi anteponendus. Vtique procliuiorem in litterarum studia voluntatem impresserat Deus, vt his adminiculis obscura Sacramenta doctrinæ Christianę, & caperet facilius, & explicaret planius. Doctrinæ fama eò illum extulit, vt ab Hippolyto Rubeo Episcopo Papiensi, & a Carolo Archiepiscopo Mediolanensi in gradum proprij Theologi fuerit assumptus, & ad eius oraculum vndequaque deferrentur dirimendę quęstiones.

Cata-

Catalogus Operum ab Alexandro editorum.

CAP. II.

ROPRII ad hęc ingenij monumentis Rempublicam Chriſtianam mirificè iuuit, vbi pietas fidei documentis, & hęc pietatis luce corroborantur. Abs re non erit, neque a propoſita ſcribendi ratione alienum, recenſere quę ille ſucceſſiuis horis confecit opuſcula Chriſtianę Religionis, ac eruditionis plena, quà calamo, quà Typis commiſſa; quibus tam populo, quam Sacerdotibus, ac Clericis, quę ad ſalutem cognitu neceſſaria ſunt, comprehendit.

Pręter Litteras Paſtorales initio ſui miniſterij, & deinceps paſſim Apoſtolico ſpiritu dictatas ad Eccleſię ſuę Clerum, populumque commonendum, & ad pietatem inflammandum, librum quem Breues inſtitutiones doctrinę Chriſtianę inſcripſit, ſemel ac iterum auctas, pręlo edidit.

Volumen item Synodalium Conſtitutionum.

Edicta, pręſcriptiones, & monita varia.

Compendioſam inſtructionem pro ordinandis, ac pro ijs, qui pœnitentium confeſsiones eſſent audituri.

Tractatum de diſciplina Clericali.

Horum plurima collegerat ille ex diutina inſpe-

Hæc documenta vnde collegerit.

ctione suę Diœcesis, a qua abesse accidit raro, idque parumper: Pastorem enim, aiebat ille, quam minimum decet a grege suo abscedere: Quædam ex veteri vsu, ac disciplina B. Caroli: Multa suggerente etiam zeli perspicacitate; præcipuè autem ex immisso desuper lumine, & afflatu Spiritus Sancti. Collecta, & maturè digesta, Typisque tradita, Clericis, alijsque vltrò, ac gratuitò largiebatur, vt ea commodè meditari, & in vsum inducere nemo non posset: Pro summo laborum præmio, proque maximo sui æris fęnore ponens animarum sibi creditarum salutem.

His adiecit Doctrinam Cathechismi Romani in Dialogi formam libello redactam, quem cum alijs opusculis se litteris mandasse dicebat, vt quæ fusè in Sacri Concilij Tridentini decretis, Romano Cathechismo, & S. Thomæ doctrina traduntur, ea breui methodo, facilique dicendi ratione ediscenda rudioribus proponerentur. Placet hoc loco adnectere quod de hoc postremo libello Franciscus de Sales Gebennensis Episcopus, omni scientiarum genere excultissimus, Pastoralis curæ laude, & pietatis gratia singulari commendatissimus aliquando sensit. Is enim rogatus a suis, Cathechismum Romanum in dialogos, & linguam Gallicam conuertere, respondit, luculenter id ab Alexandro Aleriæ Episcopo perfectum, nihiloque opus esse, nisi vt Gallico idiomate reddatur.

Ven. Serui Dei Francisci de Sales commendatio libri Alexandri.

Extant & alia nonnulla huiuscemet authoris manuscripta opuscula, ad communem populi Christiani vtilitatem exarata, eandem eruditionis, pietatis, & curæ Pastoralis speciem referentia, quæ tamen inchoata, ac potius velut indigestam con-

geriem dicendorum reliquit, vt ſanè mirandum ſit, qui potuerit tanto curarum æſtu, & ægra valetudine exagitatus tam multa, aut legere, aut ſcribere. Ea ſunt.

Compendium Theologicum, in quo præmiſſis aliquibus ad Sacræ Scripturæ intelligentiam, præcipuę difficultates Theologicæ explicantur.

De vera hominis fęlicitate libri quatuor.

De Chriſtiana Religione libri quatuor.

De Iuſtificatione Tract. 1.

Alius de Officio, & Moribus Epiſcopi.

Alius de Officio, & Moribus Sacerdotis Parochi.

Alius de Cambijs.

Cathechiſmus latinè conſcriptus.

Adnotationes in octo primos Pſalmos Dauid.

De ijs, quæ loquitur Deus ad animam fidelem, in illa verba Pſalmi 45. Audi filia, &c.

Sermones varij tam de tempore, quam alijs anni ſolemnitatibus.

Pra-

Prædictiones.

CAP. III.

RAESTANTIAM fidei eleuat præſagiendi facultas, euẽtibus confirmata. Non enim inter tot diuinæ prouidentiæ dona prophetiæ ſpiritu caruiſſe putandus eſt, qui reipſa diuitem ſe eo numine oſtendit. Taceo, non inaniter ſpem concipiendæ ſanctitatis ex ingreſſu Religionis ſibi aſſumpſiſſe, & Patres premonuiſſe iam tum adoleſcentem; inque rem veram omen illud proceſſiſſe. Sileo, pollicitum indubitata fide alumnis Seminarij, famuliſque ſuis peſte infectis, eorum neminem opprimendum fore; Aſtulpho famulo ex veneno cotagij inextremis conſtituto dolorum ceſſationem, proximamque incolumitatem; Ioanni Baptiſtæ Montio febre æſtuanti, & iam moribundo promptam ſalutem; eaque omnia, vti prædixerat felici exitu comprobata. Mitto naufragantibus perſepe ſocijs præſagio ſuo, quo ex ipſis neminem ſubmerſum iri promittebat, ſpem animumque erexiſſe, & ſerui ſui dicta, ne in falſum abirent, præſenti auxilio Deum firmaſſe: Ticini inter fauſta triumphi nonne lacrymis, & oraculo notauit exitus ſui metam intra anni periodum? Sed hæc antiquæ iam exempla narrationis excipiant noua.

Nauigabat ille ineunte anno 1581. Genuam, reli-

reliquum terrestri via ad limina Apostolorum confecturus; fluebatq; fęlici cursu per maris tranquilla nauigium, sereno cœlo, flatu secundo, cum Alexander ex aliquantula precatione se erigens ingruere procellam præsaga mente prospexit, monuitque nauicularium vela colligere, & ad littus reducere. Hic vt cernebat silere ventos, detersum nubibus Cęlum, & omnia in summa malacia composita, derisit viri timorem, Talesque sibi semper exoptari, ausus est dicere, procellas. Rogitante tamen Episcopo, morem sibi hac vice geri citissimè, ne postea desit subterfugio tempus: Nauicularius rogantis authoritate, & reuerentia magisquam periculi metu exoratus, nauim ad littus impulit. Vix illa radices contigerat, cum inauspicato fremitu imbrium inundatio, ventorumque turbines tanta vi fluctus commouere, vt nisi obortam tempestatem monitus cum primum deuitasset, subeundum foret sine dubio naufragium. Nautæ, socijque omnes fęlicem euentum in preces, ac vaticinium Alexandri secundum Deum refundentes, acceptam ei vitam debita cum gratiarum actione retulere.

Procellā pręsagit. eo præmonente euitatur naufragium.

Bartholomæo Mucantio Oppidi Ceruionis incolę pecuniam Oratorij S. Crucis per vim, & nefas retinenti, cum propterea Deo vltore facultate gressus planè destitutus existeret, vaticinans imperauit Alexander, Quam fraude publica, & sacrilego peculatu auertisti, & penes te redegisti pecuniam, ocijssime reddito, & e vestigio, cuius merito iacturam fecisti, redimes incessus libertatem. Ille simul & pecuniam reddit, & pristinum recipit vadendi vsum.

Barthomæo Mucantio sanitatem ex alieni restitutione prædicit.

Mediolani perillustrem, optimamque fęminam Hyppo-

Hydpolitæ Brippiæ incolumitaté futuram in die Purificationis B. V.

Hyppolitam Brippiam ſororis filiam obſtinata febri grauiter, diùque agitatam frequenter inuiſens, tandem euaſuram in die Purificationis B. Virginis minimè dubitanter iacenti aſſeruit: prædictionis veritatem experta eſt, prẹnunciato die, incolumitati priſtinæ fẹliciter reſtituta.

Præuiderit ne abſoluendum, an verius ære ſuo abſoluerit ſuſceptum opus ædificiorum apud Franciſcanos Campilaurei, in dubio mihi eſt. Nam cum Cœnobiarcha ille ſemidirutam, ac vndique collabentem domum Prẹſuli, qui illic frequens aderat, oſtendiſset, ac reparandæ neceſſitatem, ſimul & inopiam, conatus item ſuos, & animi ſolicitudinem expoſuiſset: Is caſum commiſeratus, animo, inquit, ne deſpondeas: Hoc ipſo anno antea inſtitutum opus abſolues, quam Prẹfecturæ tuẹ curriculum. Idque facto eſt comprobatum, Epiſcopus enim curam ẹdificiorum cum Cœnobij Oeconomo diuidens eodem anno fabricẹ faſtigium impoſuit. Vnde congeſta pecunia, quonam modo feſtinatares, non noſse fatetur Cœnobiarcha, impenſum tamen plus mille ſcutorum ait.

Putamus, & aliàs ſẹpe, Deo innuente, res futuras viſu, dictoque prẹcucurriſse, quẹ eodem volente ad fines deductẹ ſuos, ad nos tamen ſcripto neutiquam peruenerunt.

De

De Spe.

CAP. IV.

OMES germana fidei cohæret ſpes, mortalium animos in appetentiam, & expectationem ſummę, æternæque fœlicitatis erigens, igniculus humana corda perpetuò adurens, donec in illa beatitatis ſphęra collocarit, quam diuina benignitas libero, ſed minimè fallaci promiſſo ſpopondit; multo licet ſudore, ac virtute conquirendam.

Oculo fidiſſimæ ſpei, & anhelanti pectore ſublime illud, & incomparabile bonum, in quod noſtra omnium confluunt vota, intuens Alexander conſtantiſſimè ſemper credidit ſibi diuina clementia obtinendum; in id omnem quoque operam coniecit: Agricolarum more (quod ſuadebat Iacobus) qui ſpe oriundæ, & colligendæ frugis ſemina dant terris, arua operoſi excolunt, laborum faſtidia expectatione fructuum demulcentes.

Sperat a diuina clementia æternam beatitudinẽ.

Iac. 5.

Qui dicto fidem quærit, vitam recolat, cernetque bonis fęcundiſſimam operibus, quibus ad cœleſtia pręmia paratur via. Iuuentutem duxit innoxiam; carnis irritamenta ablegauit; irrationales animæ motus ſtrenuè edomuit; addixit ſe interminatis ieiunijs, aſperrimis corporis caſtigationibus, & orandi aſſiduis contentionibus. Epiſcopus incommodis plus mille ſe deuouit, labores, & agones deuorauit

Quibus præſidijs viam ſibi ſtrauit ad illam.

immenſos ; vno verbo omnia, cuncta huius mortalis vitę conſtanter emenſus eſt, ductus ea ſpe, quod tandem æternæ beatitudinis prȩmio potiretur.

Indicia ſpei. Benè ſperatæ ſalutis indicio mihi fuit clariſſimo, non incuti metu, nec horreſcere mortem, imminente caſu, quaſi de ſua ſpe, & operatione ſecurus, propinquo aduentu iudicis, iuſtiſſimè cuiuſque merita ȩſtimantis, hilareſceret. In quamcunq; exemplorum partem te conuertas, aderunt memorabilia. Concionantem cum vires deficerent, rem ſibi fore iucundiſsimam conteſtatus eſt, in ſuggeſtu ſi animã effunderet, dum vel vnam auditorum ſeruaret. Ad Elbam nauigans, periclitante nauigio, ſocijſque ſubmerſionem verentibus, animum illis addens aiebat, ſi volente Deo ſub vndis moriendum, moriamur hilariter. In Balaneenſi Prouincia grauiſsima preſſus ȩgritudine, de vitæ diſcrimine monitus, ad nuncium non expauit, nec animo concidit, aut vultu palluit, ſed magna in Deum fiducia, malum perferens, ad extrema ſe lætiſſimus parauit. Fugam ab Epidimia ſuadentibus amicis, conſilium floccifecit: ſalutem Paſtoris, ſubijciens, diuinæ incumbere prouidentiæ; Cȩterum ſi peſte contingat emori, alacriter moriendum. Denique exceſſurus ab huius vitæ ærumnis, vbi deſinere intellexit periodum ſuæ mortalitatis, optati exitus nuncium lætabundus accepit: Interrogatuſque aliquanto poſt ab hoſpite Hercule, vti ſe haberet, hilaris intulit

Iob. 14. cum Iobo, *Expecto donec veniat immutatio mea*: non ea vtique ſola mutatio, qua de vita declinatur ad interitum, ſed qua ab interitu reſurgitur ad vitã. Tenuioribus hiſce actis me diutius inſiſtere non patitur, quod poſtremis vitæ ſuæ momentis edidit ſperatȩ

ratę fęlicitatis ſplendidiſsimum argumentum. Quo namque momento mortalium animi recordatione maleactæ vitę, terroreque diuini iudicij acrius torquentur, eo Alexander hilaritatis, & ſpei plenior apparuit, Cœlique portum ipſe ſuſpiciens amicos
„ collacrymantes conſolans, ita affatus eſt. Ne me
„ quęſo fratres, filijque mei, lugeatis, ne fletibus
„ proſequamini. Ego vti ſpero, clementia diuina
„ fretus, ad ſempiternę vitę propero gaudia. Neſcio an firmioris ſpei elogium illuſtrius proferri queat.

Porrò nullus temeritatis, promptioriſuè arrogantię dictum propterea damnet; nam pręter id quod ad mortem ſe hilariter progredi ſpondet ſpe diuinę clementię innixum, non proprio merito: certò credendum eſt, nil malè perpetrati apud eum reſediſſe, quo iuſta ſenectus accuſaretur, vel conturbaretur fiducia, cum longè antea, quęcunque illam poſſent conturbare, & viam Cœli intercludere ſumma vigilantia remouiſſet, labes peccatorum, vitiorum laqueos, retia deliciarum, ſpiritus elationem, ſui fiduciam, agendi torporem, cętera demum omnia, quibus aditus in Regna Cœlorum obſtruuntur. Sanè de vitę, morumque ſanctitate Alexandri extat pręclarum illud Ambroſij Rotuli teſtimonium, quod cum ſe ſe ex quotidiano vſu ad Tribunal pœnitentię reum proſterneret, cuius ſe errati incuſaret, nullum interdum ſuppeteret: tanta erat vitę innocentia, tanta cordis mundities, & nitor conſcientię.

Fundamẽta fiduciæ.

Sed ne ſibi pluſquam liceat arrogaſſe videatur, quęſtionem hanc, dubiumque omne ſoluit ſacrum viaticum mox ſumpturus, Chriſtum ipſum alta ſic
„ voce allocutus. Heu Domine mi Ieſu, delictis,

„ flagitijſque meis, fateor, fulmina iracundię tuę,
„ atque æterna ſupplicia plus millies promerui.
„ Verumtamen aliquid melius a tua benignitate
„ mihi ſpondeo. Quicquid habebas ſanguinis hi-
„ lariter in gratiam humani generis profudiſti, an-
„ non ex tanto guttulam vnam in beneficium ani-
„ mæ meæ? Ita planè ſpero, id ſperare perſuadet
„ mihi miſericordia tua.

Inſignes actus fiduciæ in Deum, & opem diuinā

Verum quia homo Chriſtianus ex recta fiducia coronam æternæ fęlicitatis a Diuina bonitate ita ſperat, vt etiam auxilia, quibus illam adipiſcatur, ab eadem expectet, Alexander ſuomet penitus diffiſus, omnem in diuinis auxilijs ſpem poſuit. Ea munitus ardua aggreſſus eſt, perfecitque magna, timida nunquam diffidentia pulſus ab honeſtis. Inter laborum, & curarum procellas anchora ea firmante perſtitit animo tutus, tranquillus, & hortatu Apoſtoli, ſpe gaudens; ſed in mediũ acta prodeant. Religioſa ambienti caſtra cum obiectaſſent Patres Cœnobij moleſtias libero, & delicatulo iuueni duriores fore, ea omnia deludens fidentiſſimè reſpon-
„ dit, non iſthæc mihi negocium faceſſunt, Patres,
„ neque ab hac palęſtra ipſe deterreor. Nil mihi,
„ nil virtuti meæ polliceor: Quod quæro, quod
„ ago, Deo fretus ago, cuius ope, & veſtra ſimul,
„ id aſſecuturum me ſpero, vt aliquando Sanctus
„ euadam. Quid vltra dici, excogitariuè poteſt? Audi quantum eius fiduciæ inſitum haberet animo inter angores Alerienſis adminiſtrationis, vt armatum ſpe diuini ſubſidij pectus aduerſus horrida quęque gereret. Scribens ad Præpoſitum S.Barna-
„ bæ. Nihil vnquam eorum, ait, quæ mihi de Dei
„ manu incident, accipiam triſtis: ſi me in peſti-
len-

„ lentiori angulo Corsicæ demorari cogat, ex ani-
„ mo sequar, certus vbique mihi propitium, &
„ patronum fore numen illud benignissimum,
„ quod nouit suis quęque vijs, sibique placitis ra-
„ tionibus in destinatos fines deducere. Itidem cum Papiensis Ecclesię parœcias lustrantem, iamque laboribus victum ab operum ardore remouere conniterentur domestici, ac hortarentur respirare parumper: Contra ille optatissimum sibi dixit, in cultu vineæ suæ vitam finire: velle Christum, milites suos in gradu, manus conserendo, mortem oppetere, & victoriam parere. His paucis calamum contineo, ne alioquin vitam ipsius vniuersam hac iterum in pagina reponere videar, quandoquidem totus vitæ cursus, hominis operosi, & Deo fidentissimi cursus extiterit.

Fiduciã sperantis bonis euentis approbat Deus.

Benè sperantis animum patentibus prodigijs cõfirmauit sępissimè cœlestis protectio, Alexandrum, eiusque socios de contagio, de naufragijs, alijsque vitæ humanæ periculis surripiens. Prænarrata sepono: hoc vno planum facio, cui persimile est, quod prope Elbam nauiganti paucis ante annis obuenerat. Non procul ab Insula Canaria (vulgo Gorgona) nauigio Roma Liburnum cum veheretur, commotis ventorum impulsu, nymborumque densitate fluctibus, nauis inter vortices aquarum, & arietantes fluctus per horas duas collisa, iam iam medijs in aquis euertenda, & absorbenda luctabatur. Inops consilij moderator nauigij, quò verteret, ante an retro ignorabat; Nautæ ferocem procellam horrescentes de salute actum clamitabant. Rem tacitus inspicere Alexander; seque in longas, & feruidas preces prosternere, vnde post multum

Præcipuè sedata tempestate ad Insulam Canariam.

cum

cum animi ſerenitate, ac conſtantia erectus, Deo, inquit, fidite filij, eruet periculo Deus. Mirabile dictu, & pene vltra fidem veri, ipſo verbi momento ſilere venti, ceſſare imber, ſedari mare; ſurgenteque Fauonio Liburnum proſpero curſu, ac in Corſicam traijciens Epiſcopus cum ſocijs ſaluo in portu collocatur.

De Charitate erga Deum.

C A P. V.

AEC dum perſequor, profert ſe, præferrique cęteris petit charitas, parens, ac Princeps virtutum, qua afflante illas concipimus, imperante parimus. Si rectè iudicemus, cuncta quæ dixit, fecitque Alexander, æſtuantem eius proloqui charitatem fatebimur: cum arcanum mentis interpretentur opera.

Præludia ad comparandam charitatem.

Deum Opt. Max. vt corde perfecto, conſcientiaque pura diligeret, carnales illecebras a ſpiritualibus gladio recti iudicij diuiſit; rerum terrenarum amorem omnem peſſumdedit; ſęculo dorſum vertit; cęlibem, ſolitariamque vitam prætulit; rerum cœleſtium ſtudio, ac contemplatione ſe totum immerſit, quo propius de ſphæra illa ignis æterni, qui ſpiritus beatos ſuauiter accendit, accenderetur. Veritus autem, ne aliquando ab eo ardore tepeſceret, flam-

flammam illam crebris actibus, vt oleo lumen, enutrire, & ad quendam excessum inflammare intensè perseuerauit. Hinc fames illa inextincta, de diuino numine sermocinari, in cunctis obsequi, aspera in eius gloriam perpeti, illatas Deo iniurias, sibi illatas putare. Hinc ardor peruigil longè, latèque propagandæ gloriæ, cultusque diuini, Prædicationes innumeræ, instituta Sacerdotum Collegia, Seminariorum Academiæ, vnde futuris temporibus succrescerent diuino ministerio Sancti Sacerdotes. Charitate Dei vrgente apposita Templis ornamenta, ablegatæ superstitiones, reparatus cultus festorum, & eiusmodi plurima, quæ quasi fauillæ de incendio pectoris illius prorumpentes, amorem, timorem, & cultum diuini Numinis proderent, atque in alijs incenderent.

Indicia charitatis.

Audiamus si placet de charitate differentem in Epistola pastorali, qua ciues Papienses ad eam virtutem blandè excitabat. Tertium, inquit, quod a vobis exigit Deus, est, Cautos, ac solicitos coram eo ambulare. Hoc solicitudinis parit charitas. Ita enim natura comparatum, eaque prima amoris lex, vt qui alterum diligit, curiosius inuestiget, curetque studiosius, quæ dilecto grata, & chariora sunt; horreat, quæ illi inuisa, & exosa. Ex amore pullulat pia cordis deuotio, idest prona quædam, promptaque animi voluntas in cultum, famulatumque Dei; Metus itidem, atque horror offensæ, iudicijque diuini; Spes in amantissimum, prouidumque patrem; studium diuini honoris. Amor ad ea loca vbi res sacræ aguntur hilares nos pertrahit, ibique ante Maiestatis æternæ conspectum reuerentes, ac tremebundos

sistit:

„ ſiſtit: Deditos facit ſupplicando Deo, & ſuppli-
„ catione ipſa mirificè delectat; eius præceptis pa-
„ rere docet, extimulatque ad bonorum operum
„ patrationem. Denique ſi ex inordinata philautia
„ vileſcunt apud mortales, & peſſundantur diuina;
„ Charitas contra, & pietas nouas ſubinde rationes
„ colendi numinis excogitat, efficitque nos celeres,
„ atque alacres, vbicunque detur, venerationem,
„ & obſequium illi poſſe præſtari. Hæc ille: quæ quidem ſicut ſcribebat, ita affectu ſentiebat ipſe, & vſu actitabat.

Sed hæc omnia vnicum Epiſtolę claudat teſtimonium. In recenti adminiſtratione Epiſcopatus Alerienſis cum maximis vndiq; difficultatibus angeretur
„ in hęc verba ad Præpoſitum S. Barnabę ſcripſit. In
„ cunctis tamen, quæ ſupremæ Maieſtati placita
„ ſunt, placeo ipſe mihi: quodcunque genus cru-
„ cis impoſuerit, ex animo geram, illamque etiamſi
„ vnico verbulo excutere poſſim, nequaquam fece-
„ rim, expetens mihi omnia contingere, non ex
„ ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque
„ ex voluntate viri, ſed ex vno Deo, cuius gratia
„ tanto ponderi collum ſubmiſi. Hęc ille. Admirandus ſane conſummatę charitatis vigor, quæ amantis animum ſic ſtrenuè pręparat, & parato tantum roboris infundit. Hęc quoniam in orationis ſilentio, in cura diuini cultus, in miſericordia ad pauperes elucet magis, ad hęc ipſa tranſcurro.

De

De Oratione, ac Religione.

CAP. V.

VICQVID temporis a ſtudijs, aut alijs neceſſarijs munijs illi ſupererat, id omne precibus, & ſacris meditationibus inſumebatur. De nocte horis quatuor, ad ſummum quinque ſomno, & quieti datis, quibus etiã ſępenumero pſallere, aut cum Deo ſermones interruptos miſcere audiebatur, reliquas ſacris vigilijs, & mentis exercitationibus occupabat. Quotidie ante lucem per horas binas, vel ternas in diuinis meditationibus, & colloquijs ſolus, poſitiſque genibus perſiſtebat immotus domeſtico in Oratorio; vbi nocte intempeſta orans, oculis, ac manibus in Cœlum ſublatis, occluſis feneſtris, amotoque omni lumine, magno circumfuſus ſplendore aliquoties repertus eſt, ingentique cum ſtupore viſus a miniſtris, qui hæc, & alia iureiurando in iudicio legitimè teſtata reliquere. Sępius in horto, vel alibi ſolus inambulans, frequenter etiam dum animi gratia Clericos Seminarij per agros inſtar pędagogi comitatur, oculis in Cœlum defixis, mox nixus genibus, mente in Deum rapta, ita diu conſtitit, vt ad ſe accedentes non aduerteret, alloquentes non audiret, & veſtes trahentes minimè perciperet: quod crebrius in ſuo Oratorio, & publicè in Eccleſijs afferunt contigiſſe.

Dedititiſſimus ſtudio contemplationis, & orationis.

Orans magnis ſplendoribus coruſcat.

Extaſes frequentes.

Quamuis autem diuitias illas diuinæ bonitatis secreta animi custodia tegere, quantum posset, studeret, vt assolent viri sancti, ne propalatæ deprædationi fiant obnoxiæ: nihilominus id illi haud semper liberum fuit: Quis enim Numinis omnipotentis, vbi, quando, & quantum voluerit spirantis vim, impetumque retundere queat? Semper tamen respuebat hac super re sermonem induci. Accidit aliquando, vt dum in sella quiesceret, cœlestium abstractus dulcedine humanum sensum amiserit, oculis in altum defixis, palpebris immotis, auribus exsurdatis, spectaculum mirantibus domesticis. Cumque aliquandiu ita hęsisset, tandem collectis sensibus sibi redditus est. Tum quispiam ex illis inquirere ausus, Vbinam, inquit, locorum fuisti Illustrissime Domine? an inter Choros Angelicos? Is quasi semisopitus, sensu adhuc stupente, mussitans vix protulit, Quid? cum celer, ac indignabundo persimilis tractim se illorum aspectu surripuit: fuga vetans vltra sibi ea de re verba fieri.

Ad Vesperam per horam saltem in idem orationis genus incumbebat. Denique sanctis meditationibus, precibusque tam assiduus vacauit, vt animo in Deum perpetuo ferri, hilarescere, atque ardere videretur, possetque merito elogium illud Apostolicum sibi vendicare, *Conuersatio nostra in Cœlis est*.

Philip. 3.

Non tamen abstractus a curis Episcopalibus.

Haud tamen ab officijs pastoralibus, vel ab attentione ijs debita idcirco abstractus; vt neque turba negociorum a Deo, neque studium contemplationis a muneribus Pastoralibus illum auerteret: Ita peritus præsenti negocio se se dare, vt nullo non tempore, vel cum Deo versaretur, vel aliquid de salute

ſalute gregis tractaret. Intelligebat ſe Dei eſſe Legatum in terris, & ad ipſius colloquia frequenter accedendum, vt illum ſibi, populoque propitium redderet, acciperetque quid ſuo nomine eidem populo indicaret: ad populum nihilominus crebrò redeundum, cui diuina mandata & perferret, & perfectè exequi coram edoceret.

Præter hæc familiaria, & quotidiana meditandi, atque orandi Dei exercitamenta, arbitratus ſemper ſe longè abeſſe ab hominis perfectione, per annos ſingulos ſemel, ac iterum, interdum ſępius ab omni ſemotus negocio, totus defigebatur in vitæ, ac morum ſuorum diſquiſitione, vnde exiſteret emendatior, & ad opus Dei feruentior, ijs radicitus amputatis, per quæ ſincera religio ſoluitur, & ijs ſuperadditis, quæ homines in faſtigio collocant ſanctitatis. In Cœnobijs Religioſis potiſſimè iſtud peragebat, vbi ſicut in communi menſa conuiuam, ita de mane ſurgendo, officio recitando, ſilentio ſeruando, ac in omni Statutorum obſeruatione, optimum, & gregalem ſe ſe profitebatur Cœnobitam. Quo tempore apud Baſtitam hoſpitatus eſt, cellulam tanquam nidulum ære ſuo ſibi ſtruxit in Cœnobio Capucinorum, vbi diſtentum curis vitæ actuoſę animum leni contemplationis ſtudio aliquando laxaret; indeque diuino commercio recreatus eandem laborum palęſtram repeteret vegetior.

Exercitia ſpiritualia an nuatim bis, ac ter peragit.

Præteruectus ſilentio ſum, quæ ille Tyro geſſit in Ordine Clericali; quæque inibi Prępoſitus. Ad ea redeo. Rudimenta iam vitæ Religioſæ inter nouitios accipiens, in collatione Patrum rogatus de ſuo ſenſu, quibus adminiculis homines ad Chriſtum rite ſuſcipiendum, ideſt ad culmen ſanctitatis adni-

In Cœnobio agens valde addictus ſacræ meditationi.

ti debeant, Oratione, respondit, silentio, & obedientia, quibuscum familiariter, fideliterque assuescere necessum est Clerico ad perfectionem tẽdenti. Præpositus vero, & moderator suæ Congregationis, De apicibus Constitutionum, aiebat, aliquid tempestiuè relaxare fas esse, de orandi studio nefas. Quare quicquid horarum liceret huic officio impendebat siue Tyro, siue Sacerdos, collegas omnes orandi ardore, atque assiduitate præcurrens.

Exigit vtique a nobis ratio historiæ, vt ad acta priuata descendentes, eius veritatis quandam velut effigiem repræsentemus.

Recolit solicitè Christi Domini passionem.

Sacratissimos Christi Domini cruciatus etsi perpetuo mente reuolueret, per eos tamen dies, quibus Sacrosancta Ecclesia tanti beneficij memoriam, immo & speciem exhibet, profundius cogitato; ac opere simili repetebat: Pium animi mœrorem vestitu lugubri socians, ad panem nihil adhibens preter inconditam pultem ex orizæ farina, corpus seuerius mactans, precationibus diutius immorans, quandoque etiam coram ędicula Augustissimi Sacramenti pernoctans: Ad eiusmodi agenda verbis, exemplisque suam familiam prouocando. Feria quinta in Cœna Domini, ad Christi exemplum pauperibus pedes abluere, atque deosculari assueuerat; cibum, potumque manu sua ministrare, & data pecunia remittere. Assuetus insuper in hebdomada sanctiore psalterium totum quotidie nudato capite recitare, Sexta quaque feria ad refricandam Dominici supplicij memoriam, illius historiam ex alternis Euangelistis piè percurrere, & statas preces de Sancta Cruce quotidie persoluere. Quocirca fidem excedere nemo ęstimet, quod morienti,

ti, lectionemque passionis auscultanti cœlestia spectacula (vt suadent testes auriti) offerrentur, diuinisque gaudijs exhalantè repleuerint, & quod in ea tormentorum commemoratione spiritum Christo reddiderit, qui sub ipsis tormentis suum Deo Patri commendauerat.

Cultus & deuotio erga B.V.

Quo affectu, & obseruantia semetipsum in cultū, & in obsequium Beatissimæ Virginis Dei Genitricis efferret, iam a puero expresserat, Patronam adoptans, castimoniam deuouens, quotidianam psalmodiam, litanias, coronam precatoriam, ieiunia Sabati, & Festorum eius laudi dedicans. Quæ profectò omnia succedentibus temporibus fuisse alijs cumulata, in dubium veniat nemini, qui consideret Alexandrum toto penitus vitæ tractu cultum eiusdem Beatissimæ Virginis, concionibus, priuatisque collocutionibus apud omnes insinuasse.

Erga Spiritus Angelicos.

Angelicis Spiritibus suam quoque venerationem reddidit: specialem tamen Angelorum Principi Michaeli, & Custodi Angelo, quem continuo operum suorum ducem solebat inclamare; faustè euentura omnia putans si piè, ac studiosè illi obsequeretur, cuius fouebatur patrocinio. Dignus planè cui animam agenti religiosi honoris gratiam gratia superiore illi compensarent, Angelicæ Maiestatis decus offerentes, vt creditur, inspectandum, & tanquam agminibus ipsorum breui inserendo occurrentes.

Erga Sāctos, eorumq; reliquias.

Religione, honoreque non absimili Sanctorum, quos Ecclesia Catholica colit, memorias prosequutus est, glorias innumeris sermonibus panegyricis collustrauit, profundaque animi reuerentia, & corporis humili specie est veneratus, solitus eorundem

tutelæ

tutelæ se se quotidie commendare, opemque proprijs litanijs, & obsecrationibus implorare. Ossa, reliquiasuè religioso semper officio coluit, a Parochis passim neglectas honestis recondi thecis curauit, nobile feretrum a B. Carolo acceptum in ara maiori S. Barnabæ patenter exposuit, opere magnifico; exiguas ipse ossium partes repositas in arcula ad libelli formam secum deferebat, coram preces effundens, vt ijs ex consortione Sanctorum aliquid ponderis accresceret. Vbi iacerent loculi, vel corpora Sanctorum, illuc e vestigio venerabundus diuertebat. Si fores obseratæ, præ foribus genua ponens, hymnoque in laudem dicto pergebat. Haud tenue pietatis in Sanctos argumentum fuit, iterum, ac tertiùm Romam petijsse, ea potissimum mente, vt Principum Apostolorum sepulchra, locaque tam multa sanguine, ac tropheis Martyrum consecrata veneraretur. Porrò nullus abibat dies, quin a prandio subinde animam reficeret lectione Martyrologij, qua commemoratis Sanctorum gestis, ac virtutibus, suppliciorumque acerbitatibus pro Christo obitis, eorum triumphos honoraret magis, ipse officij admoneretur sui, & ad consectanda vestigia accenderetur.

Studium Sacræ Hymnodiæ.

Hymnodiam iu Cœnobio æquè ac in Episcopatu promptè semper, & religiosè exercuit: publicam ferè inter choros psallentium: ex distincta enim modulatione, & lenta canendi mora efflorescere aiebat copiosiora sensa pietatis. Vbi tamen singularis esset, ac satis firmis viribus, ibi in genua proiectus, & capite detecto, ob reuerentiã Diuinæ Maiestatis, quacum illi sermocinatio. In Odæum summo diluculo antesignanus præibat, aderatque non oculo

vagus,

vagus, non collocutione distractus, non corpore languens: sed decora adeo, & conspicua oris, ac totius corporis modestia, vt inspectantibus pietatem, & continentiam ingereret. Non est cur denuò inculcemus, ipsum reparatorem, ac propagatorem eximium extitisse sacræ psalmodiæ, & eorum omnium, quibus Dei cultus illustratur, quando hactenus enarrata satis superque ratum faciant. Consonam psallentium harmoniam seruauit in ordine suo: in Episcopatu Aleriensi plures Ecclesias concinendis Dei laudibus resarciuit, Cœtum Canonicorum numero adauxit, vagos in chorum restrinxit, Alumnis Seminarij rectè psallendi artem tradidit. In Ticinensi nonnullas corruptelas sustulit, & vt sapienter psallerent, erudiuit: Sicuti prius Sixtum Negronium Sacerdotem Ordinis Franciscani fuerat adhortatus, choro psallentium, vt semper adesset primus, abiret nouissimus.

Porrò integrum psalterium quinquies in anno priuatim magna animi pietate recitabat, videlicet per hebdomadam maiorem, per octauas Paschæ, & Pentecostes, in solemnitate Corporis Christi, & in eiusdem Natalitio: Sæpiùs vero psalmos, quos dicunt Graduales. Quæ si omnia congeras, comperies profectò, perbellè à quodam de Saulio pronunciatum, quod nullum vnquam finem faceret recitandi psalmos, officia, coronas, coronulas.

Sacrosanctæ Missæ adsistere, vt puerulo mos fuit quotidianus, ita Sacerdoti celebrare lex quotidiana, ex instituto suæ Congregationis, a quo Episcopus nullo modo recessit, nisi itineris difficultate, vel aduersa, nec nisi graui valetudine; quo casu interesse, si morbus ferret, satagebat. Sacrum facturus

Ardor, & extases in actione missæ

matu-

matutina confeſſione animam perpurgabat, ſuſcitabatque cœleſtia ſenſa præmeditatione aliqua, prolixa prece, tum lectione libelli De Imitatione Chriſti, quam iterabat peracto Sacrificio: Huius libelli dulcedine, ac voluptate vſqueadeo captus, vt moriens illum ſub ceruicibus habuiſſe repertus ſit; ne ſcilicet vlla vitæ hora tametſi extrema eius lectione abiret vacua. Quo ſenſu animi, ac reuerentia ad Altaris epulum iunior feſtinaret;quibus blanditijs, ac ſuauitatibus Chriſtus deliniret; quantum a gradu ſacerdotali iam grandęuū deterrerent modeſtia, humiliſque ſui opinio; quo autem apparatu virtutum ad ſacroſancta myſteria initiatus acceſſerit; quo ęſtu charitatis adſtiterit, & quam coruſcantibus radijs pietatis primum peregerit ſacrum, non obſcurè in antecedentibus indicatum eſt. Cęterum in dubijs ad Altare veluti ad tripodem pro conſilio, in arduis velut ad arcem pro ſubſidio, in ſecundis velut ad thronum pro gratiarum actione, procurrere fuit illi ſolemne;nec inaniter, Inde enim oracula, animi vires, immenſaque alia beneficia ſupplici emanabant.

Inter hæc myſteria ſæpiſſime viſus in diuina rapi, patique mentis exceſſum. Quamobrem litanti ſibi Sacerdotem illum vnum adſtare volebat, quem maximè familiarem, & eius arcani conſcium haberet, qui diuina patienti Albam traheret, aut premeret cubito, & ſibi reddito, quod in ſacra actione ſequeretur, digito indicaret. His addit fidei non parum, quod de auditis Angelorum concentibus dum Deo vacaret reddunt in quæſtione vitæ non inualidum teſtimonium, qui aure attentiſſima perceperunt, quod nos interea loci ſilentio tegimus.

Quod

Quod Episcopus, tam studiosè peragebat sacrificiorum opus, eidem suos subditos quotidie interesse, ceteros vero diebus festis seuerissimè adegit, indolens vehementissimè, si quem abesse contigisset, veritus eius omissionis culpam aliqua parte sibi, negligentiæuè suæ tributum iri. Exemplo conijce. Villicus collectam pecuniā attulerat Episcopo Dominica die, sed propter viæ prolixitatem serius quam vt liceat missam audire. Illico Alexander de audita missa sciscitatur; eo fatente non auditam; & qui vltra sacrum faceret cum extaret nemo, indignans, ac multo dolore percitus de offensa Dei redarguit villicum, Vtinam, inquiens, pecuniam, non te perdidisses; subinde seorsum proreptus abundè lacrymans veniam sibi, & villico a Deo comprecatur. Retulimus quoque paulò ante, hac ipsa de causa ædificatum ab ipso Sacellum inter rudera Aleriæ, vt præsidiarij milites, viciniores que ruricolæ beneficio liturgiæ christianæ potirentur.

Quo autem Augustissimi huius Sacramenti cultus, studiumque magis, ac magis floreret inter suos, oppidatim pia hominum sodalitia hoc titulo instituit, vbi ad communes preces, ad hymnodiam, ac sacram synaxim sodales conscripti conuenirent: eo præterea consilio, vt frequentiori vsu eius pabuli, quod concordię, ac pacis symbolum est, concorditer, ac pacificè viuere assuescerent. Ne vero instituti operis cultus, & cęlestis cibi cupido refrigesceret, pijs illos monitis erudiuit, & sanctissimis legibus muniuit, exemplo suo prouocans; nam quibus in Altaribus palam proposita visebatur Eucharistia ad piorum vota suscipienda, illuc celer tendebat, prolixamq; ibidem meditationem, ac preces trahebat. Pia laicorū Sodalitia instituit.

Cc Cę-

Cura sacrarum cæremoniarum.

Ceremonias aut correxit, aut exoletas reuocauit, aut nouas ad Ecclesiasticam normam instituit. Vt sacris ritibus iuniores Clerici, rudesque Aleriæ Presbyteri rite informarentur studuit quam maximè, docuitque ipse ore, manu, exemplo peculiari. Obseruauit sedulò, vt ob communes calamitates, in Iubileis, exordio visitationum, & alijs communibus caussis publicæ obsecrationes haberentur, conuocatis populis, ac Sacerdotibus, quibus ipse modum, seriemque agendorum veluti Choragus tradebat.

Cultus interior, & exterior Templorum.

Studij quoque sui fuit Templorum faciem intimam, extimamque perpolire; nihil sordidum, indecorum, aut loco indignum tolerando, Clericorum, Sacerdotumque incuriam corripiendo, vbi deliquissent. Huc non aduocabo iam tum pueruli solertiam in componendo domestico larario, æditui impigram diligentiam in curanda æde S.Barnabæ, instauratam ædem nostram Papiensem, perfectam opere, & auro obductam interiorem faciem S. Barnabæ, erectas aut in meliorem formam redactas Ecclesias in Corsica, expensa vno die aureorum millia duo comparandis vestibus, serico, auro, argentouè contextis, quas Diœcesis suæ Ecclesijs, prout magis indigerent, dilargiretur: Egregia vtique Religionis simul, & liberalitatis testimonia. Compendio dicam, vix vnam, aut alteram ædem enumerari in Aleriensi Diœcesi, quæ non aliquod beneficiū ab eius liberalitate acceperit: Vsque adeo apparandis pro Dei cultu Templis, Aris, Sacerdotibus erat addictus.

Quam

Quam magni orantis effectus.

CAP. VII.

TYLVM hic nostrum cohibet Pontificiæ legis obedientia, nosque ne vltra calamum inferamus in describenda miracula monet Religio. Verum cum prodigijs æqualia ferè sint quęcumque egit, dixitq; Ven. hic Dei seruus, miraculorum merita seponentes, tradere duntaxat quæ prędidio orationum admirandà perpetrauit, in animo est, ne ingratum nimis silentium obeamus.

Cum toto veris decursu, inclinante iam Maio anni 1 5 8 1. Cœlum nullis adhuc pluuijs arua lætificasset, tellusque ipsa ab aquis ieiuna sterilitatem frugum minaretur maximam, Insulani ad opem benefici Pastoris confugiunt dolentes. Is nunquam non pronus ad afflictorum solatia, continuò publicam supplicationem indicit, ducitque ab ęde Cathedrali S.Francisci, satis inde dissitam, iubens interim afferri sibi a famulo pallium. Illic populo per feruidum sermonem excitato ad criminum pœnitentiam, ipse ante aram prolixius, multisque cum lacrymis orans, expetiti beneficij compos surgit. Namq; sereno prius, & nitido Cœlo, Ecce tanta extemplo aquarum eluuio totis tribus horis ingruit, vt prius quam Templi limen euaserit concio, qua- **Pluuia impetratur.**

quà versum campi exundauerint: Sed opportunè Antistes pallio obuolutus ab aquis protectus est, madente vniuerso populo. Quo anno vberrima, si qua vnquam, collecta messis.

Auertitur grando.

Insequente anno 1582. hoc precum suarum beneficium traditur insignisse altero. Nam cum, præcipitante de Cęlo grandine deuastarentur miserum in modum erumpentes gemmæ arborum, atque segetes herbescentes, vnde videretur alimenti spes omnis ablata, Alexander communem casum commiseratus, pręsidio deprecationis ad Deum suæ grandinem repressisse dicitur. Cereoque rite initiato, quem manu tenebat, iterata signa Crucis opponendo quasi perterritas nubes fugauisse ocyssimè: ex quo mutata Cęlorum facie, gratiæ Deo, & Episcopo immensæ sunt actæ.

Corsicam a Turcarū deprædatione seruasse æstimatur.

Magna quidē hęc orantis virtus; sed longè maiori prodigio vniuersam Corsicam a Turcarum deprædatione seruasse, communis est apud Corsos opinio. Duo super viginti Triremes prędonum Mediterraneum percurrentium, eam primum Corsicæ partem, quæ Ceruionem spectat, inuadere, indeque Episcopum ingenti ęre redimendum abducere statuerant. Iamque sub Incolarum aspectu stabant nauigia, cum Archipyrata nefarius, Iubęregię (vulgo Algieri) Rex, de classe emisit, qui exploraret qua parte tutior pateret per tenebras descensus in Insulam, & facilior depopulationi locus. Impendentis periculi fama exterriti domestici Pręsulis, cum incolis fuga saluti consulunt, & oblato equo Episcopum ad eandem stimulant. Renuit ille obijciens, Pa-
„ stori subsistendum esse ad gregis tutelam: Caue-
„ te ipsi vobis, vt potestis: Episcopo perfugium sit

mons,

„ mons, ac turris orationis, quo à propugnaculo „ pyratæ trudentur. Igitur in genua procumbens, magna ſpiritus contentione omnipotentiam cœleſtis Numinis obſecrat, vt barbarum prædatorem ab Inſulæ direptione auertat. Vix emiſſo voto ſurgit, metum ab adſtantium animis profligat, conteſtatus diuinam clementiam in patrocinium Chriſtianorum validiſſimè propendere. Spem non eluſit Alexandri vaticinium. Exploratori etenim aduerſante Deo, aduerſante vento, neque datum littora Corſicæ contingere, neque ad Præfectum Claſſis tunc reuerti. Totaque illa Pyratarum turba precibus Alexandri magis quam ventorum impetu illis oris abacta, indemnem, & intactam Corſicam reliquit. Oborta deinde inter Barbaros ſæua contentione, Rex Nauarchus tanquam Diuinæ vltionis exequutor, patibulo affixit exploratorem, qui nefario auſu ſacrilegam manum Epiſcopo inijcere, & in vincula traducere molitus fuerat. Id quod ex tribus Chriſtianis de catena, ac triremibus Turcarum aufugientibus acceptum multam apud omnes, ipſos quoque iudices, fidem habuit. Certè abeuntibus pyratis non leuia naufragij indicia apparuere, dum exaſperato mari vela facientibus, diſperſæ paſſim tabulæ, lignorumq; fruſta in littora eijciuntur. Quod genus prodigij nonniſi Alexandri meritis poſt Deum, adſcriptum vulgo fuit.

Illud etiam clariſſimæ efficacitatis, quod in vitæ quæſtionibus narrant de Sanctimoniali Energumena. Vexabatur illa tetro, truculentoque dæmone, qui ſpretis exorciſtarum omnium aſtibus, atque imperij, horribili, atque implacabili iactatione miſellam diſcruciabat. At vbi deprecabunda, Energumenam liberat. dæmones aſpectu territat.

da,

da ſe proiecit ad Alexandri orantis pedes, vt ſubleuaretur, primum furens dæmon cohibitus fuit, tum ſubita, occultaque vi precum illius correptus, & quaſi verberibus mactatus e veſtigio concidit, ſilentium cępit, & quietem; obſtupentibus quotquot aderant prodigio. Nec multo poſt energumenam dimiſit. Quid autem mirum orando compeſcuiſſe dæmones, quos ipſo territabat aſpectu? Cum accedente, aut prope tranſeunte Alexandro inſolitis illi ſtridoribus, ac vlulatibus aera complerent. Id quod teſtes iurati confirmant.

Charitas erga proximum.

CAP. VIII.

CHARITATEM in Deum nō ferè magis cognoſci, quam ex ijs quæ ipſius Dei gratia erga homines miſericorditer fiunt, docuit Io. Apoſtolus;
1. Io. 3. Charitatem Dei procul ab eo eſſe aſſeuerans, qui neceſſitatem patienti cum poſſit ſubuenire, pietatis claudit viſcera. Porrò nullum chriſtianæ beneficentiæ opus excogitare eſt, quo non ſe hic Dei famulus gerens viſcera perfectæ charitatis exercuerit. Talibus enim hoſtijs promereri Deum tenebat optimè. Hebr. 13.

Propenſus in ſubſidium miſerorum.

Commiſerationem non tam ab hominibus didicit, quam ſibi congenitam inter homines aduexit: Egentes ſubleuare bonis antea edoctus, quam bona

ipſa

ipſa diſtingueret. Puerulo neceſſaria ſibi ſubtrahere, aliunde emendicare, atque etiam e domo paterna aſportare ad leuamen pauperum, exordium beneficentiæ fuit. Præpoſitus benemereri de alijs, & ſtuduit auidè, & ſuis commendauit ſedulò. Epiſcopus largitatem tam latè amplificauit, vix vt quiſpiam alius; ita ſeſe Eccleſiaſticis præſcriptis ſubijciens, vt de tripartita bonorum ſumma, alia pauperibus, alia Eccleſiæ, pars minor ſibi, & familiæ contingeret; eſtque captu difficile, qui potuerit ex tenui cenſu Eccleſiæ tam copioſos largitionum fructus expromere.

In Corſica quotannis modios ad minus centum promiſcui tritici, leguminum quoque, ac ſalis cumulos non modicos, peculiari condebat in horreo, ad vſus quotidianos mendicantium, qui dietim ad valuas Epiſcopij ſupra ſexaginta, ac centum alebantur. Egenis tamen pudentibus, ac Sacerdotibus quò verecundiam auerteret, domum occultò ſub noctium ſilentio mandabat deferri edulia, veſtes, pecunias, vel teſſeras nummarias. Vicatim per annos ſingulos apud Parochos tritici aceruos ingentes a decumarum quæſtoribus deponi iubebat, arbitrio Epiſcopi pauperibus diuidendos. Aequam rei frumentariæ portionem ſaccorum centum altero in horreo condebat, pro Seminarij contubernalibus, & horum conſanguineis. Tantundem in tertio pro ſua familia.

Centum ſaccos tritici præter alia annuatim diſtribuit pauperibus.

Sacerdotib. & pudentibus noctu mittit cibaria.

Centũ itidẽ ſaccos cõdit pro cõtubernalib. Seminarij. & eorũ propinquis.

Arctiore annona prouidè terra, marique coacernauit, ære ſuo, quantumcunque poſſet in pauperum alimenta; quadringentos ex illis quotidie, quingentoſque, atque adeo nonnunquam ſexcentos ſuſtentans panibus, quos duobus furnis ſuis coquebat

Longe plures nutrit tẽpore annonæ.

bat continuò, vti antea demonstratum est Annis 1579. & 1585.

Vt plures sublevaret publica instituit ædificia.

Cumque in tanta rerum penuria difficili remedio vniuersorum angustijs posset occurrere, publicas ædificationes instituit, iustam mercedem pollicitus pro cuiusque opera. Quo obtinuit, vt validiores otio non marcescerent, pauperioribus autem abundantius prouisum foret, & respublica nobilibus suæ magnificentiæ emolumentis perenniter frueretur.

Qua arte ementitam cuiusdam paupertatē deluserit.

Inter hęc fictam cuiusdam adolescentioris penuriam detegens argutè delusit, ne otio faueret, ac vitio. Quippe suspicatus ementitam hominis paupertatem, porrexit rogitanti stipem, altera quidem manu fragmen panis, altera nummulos. Inspexit ille auidius nummos, quam panem; sed hos capessenti, Abi, inquit Episcopus, & vtraque palma contracta, Plus, ait, pecuniam esuris, quam panem: validus cum sis, pergito ad Ecclesiæ constructionem: Ego laborantibus satis magna constitui commoda. Emphiteuticis verò inopibus debitum renouationis pręmium (Laudemium vocant) quo maiori illis esset subsidio, de more semper, & liberè remittebat.

Manificentia in Episcopatu Ticinēsi.

Et quoniam huc deuenimus, in hunc ipsum ordinem redigamus, quæ in Episcopatu Ticinensi, breuiori curriculo, non tamen minori magnificentia peregit, soluendis licet pēsionibus coarctatus in non suum, sed in pauperum damna, vt aiebat idem ipse. Modios farinę triticeę tres in hebdomadarias publicasque largitiones, ad fores domus Episcopalis in pauperes dispertitus est: nemini tamen opem alias petenti, quatenus suppeteret, passus denegari. Quo primum tempore Missam Pontificali ritu fecit

illa

illa ipsa in Ecclesia, adstantes frequentissimos ciues ad beneficentiam feruidissima adhortatus concione, exemplo etiam vt efficacius commoueret, primus ipse centum aureos in id contulit, deinde de auditorum ęre tantum stipis conflatum, quantum inopię communi subleuandæ magna ex parte sufficeret: Protinusque contractam pecuniam in tenues, piasq; familias distribuit. Eorum, qui egestatem magis quam mendicitatem tolerare parati sunt, descriptum indicem, & plus curæ gerebat. Charitati autem suæ tenebras quærens, per electos curatores quatuor viros integerrimos, præsertim vero per P. D. Mauritium Præpositum Collegij nostri Papiensis, statutis diebus pecunias ministrabat: verecundantes impellens vltro, audacter vt peterent quibus indigerent; largius etiam interdum quam peterent ipse impendens.

Cura eorum qui erubescunt mendicitatem.

Huc spectat quod præter alios contigisse narrabat Balthasar Landinus Mercator Ticinensis, cuius dextera in subsidio pauperum ille vtebatur. Is cum aliquando vereretur, molestas Episcopo fore frequentiores rogitationes suas, cępissetque excusare: Excusantem placidè complexus Episcopus, Non est, inquit, fili mi Landine, non est, cur vereare in hoc pietatis officio ne mihi importunior existas; nulla potius re mihi gratior es, quia nulla re vtilior. Tum petenti iussit binos aureos per eum tradi qui loculos tenebat. Pecunias enim (si minutulas excipias quas pendula ad cingulum crumena gestabat, & manu in pauperes erogabat) neque tractabat, neque noscebat Alexander. Ille æstimans plus iuberi, quam præstari posset, mandatum cunctatus est. Quod vbi resciuit Episcopus, largiendæ magis,

Egregia miserentis gratia.

quam contrahendæ pecuniæ studiosus, illicò duplum Landino dari præcepit; ministri tarditatem geminata stipe compensans. Quod & aliàs fecisse non semel legimus apud eos, qui munificentiam Episcopi coram iudicibus iurati exposuere.

Liberalitas erga Congregationẽ.

Exigit profectò a nobis debitum, dignumque testimonium huiusce Mecęnatis pia liberalitas; neque enim illum putes, immunem voluisse Congregationem, fratresque suos communis charitatis expertes. Annua centena scuta, gratam, vt aiebat, Deo eleemosynam, Collegio S. Barnabæ muneri mittere habebat in more. Centena Modoetiensi ad nouitios alendos. Papiensi quoque complura, scholasticorum educationi. Sed & primordia Mediolanensis Cœnobij ad S. Alexandri plurimum sua iuuit pecunia, & Romani ad S. Blasij de Annulo nunc S. Caroli; quo Romam veniens licet vetusto, & perexiguo vtebatur hospitio, exigua semper hospitij iura peramplo suæ liberalitatis fęnore remuneratus. Inter cętera anno 1591. quo summa egestas omnis annonę Vrbem, totamque viciniam miserrimè angebat, deficiente propemodum quouis genere panis, & edulij, vsque adeo vt nonnulli more pecudum corrosis herbarum radicibus per campos, & prata iacuisse fame confecti reperti sint, tantam frumenti copiam e Corsica illo anno feracissima exportari curauit, quæ alendis Patribus abundè suppeteret. Genuæ insuper ad telonium S. Georgij tantum pecuniæ collocauit, quantum satis esset erigendo, statuendoque Patribus in ea Vrbe domicilio. Ita apud ordinem suum nullum grati, ac benefici animi opus omisit. Vt etiam erga alias religiosas familias, vbi commorari contigisset, seu virorum,

siue

siue mulierum, aliqua suæ charitatis vestigia benefactis expressit.

Ne hic iterum commemorem quam officiosus, quamque profusus ærarij sui extiterit inter angustias pestilentię, & quam nimius in ędificijs publico dandis, hoc vno verbo colligo: Quicquid per arctam frugalitatem suam, & familiæ tenuitatem de reditibus Episcopatus supererat, id totum in egenos, tanquam illorum patrimonium, pansa manu dispertiuit: dolens non posse maiora; animo scilicet locupletior, quam diuitijs. Lucem ipsam oculorum, & pectoris intima libenter impensurus, si licuisset. Quodque benefactis inęstimabile addebat momentum, Quæcunque ab eo pauperibus data sunt, prompto semper, hilarique animo, & manu data sunt, vt si dona expendas, interdum parua, si prærogantis animum, maxima iudices; & Deo, qui hilares datores summopere diligit pretiosissima.

Quiquid superest de tenui familia dispertit inopibus.

Hilari semper animo, & manu.

Non parum huic promptissimæ, ac lætissimæ beneficentiæ consentaneum est, quod in Oeconomum obiectauit. Præceperat referri sibi de libro rationes sumptuarias pauperum: hæsitabat ille, metuens ex ingenti cumulo tristitiam Præsuli obortum iri, monuitque obstupescendum sensu, si impensa ad calculos reuocet. Attulit tamen. Tum Alexander supputatis omnibus, Quantulum, inquit, hoc est? quis metus iste tuus? quis stupor? An ignoras ditiorem me fieri ex hac bonorum, vt putas, iactura? An nescis exiguos hosce sumptus non modo ad fructum, sed ad fęnus esse? partior enim ego commodorum meorum quęstum cum pauperibus, qui illis vtuntur. Cęterum eorum quę alibi absumuntur, nihil mihi reponitur lucri. Pro-

Effusa beneficentia.

næ, effusæque benignitatis, ac munificentiæ indicium, vbi & quæ tribuis ipse, & quæ tuo nomine tribuuntur, æqualem ferunt lætitiam.

Consanguineis nil impertitur. Sed ab eis emendicat opem.

Tantum vero abest, de collectis opibus vt quempiam consanguineorum ditauerit, quin cum ipsi non esset quod amplius daret egenis, qui ab amicis, a consanguineis ne hilum quidē pro se postulasset, ab ijs ipsis pauperum ergò plurima emendicare minimè erubescebat. Initio Episcopatus Luciæ sorori charissimæ cistellam vuarum cum acubus paucis quotannis dono mittebat: Tum arbitratus vtilius beneficentiæ pauperum illud impensum iri, contraxit donum.

Ergo iure a Pio V. iustus Oeconomus & a cunctis Pater pauperū dictus.

Proponantur iam propalam hæc omnia, an dubitabit quispiam, Pium V. Pontificem non rectè, ac verè auguratum, cum se dixit Ecclesiæ prouentus illi committere, qui prudenter in populi commoda conuerteret? Aut iniquè huic bonorum suorum prodigo largitori Patris pauperum cognomentum fuisse delatum, qui pauperes liberorum loco, immo liberis, ac semetipso chariores haberet, aleret sustentaret, faceretque sui patrimonij hæredes?

Alia

Alia Misericordiæ Opera.

CAP. IX.

ROXIMVM, idque meritissimũ charitatis opus succedit ægrotantium visitatio, & cura: quo in officio quantum celebritatis parauerit Alexander, disce ex epidimię aliquando ijs in oris grassantis tempestate. Ad quotidiana me contraho.

Aegrorum curationi Medicum perpetuo habuit domi, cum pharmacopolio plenè instructo, vnde omne genus medicamenta inopibus nullo pretio expromerentur: Sic de coquina sua sorbitiunculæ, ptisana, decocta, dapesque teneriores. Aegrotos quotidie inuisere, amoto quouis negocio, consueuerat, vt quibus indigerent cognosceret, manu offerret, aut deferri de domo Episcopali curaret: ægritudine pressos blande consolari, æquanimitatem, atque constantiam insinuando; vt si obstinatos morbos remouere nequiret, saltem verbo, quod erat melle dulcius, leniret. Vergentibus ad occasum vitæ suadere, mortem submissè, & fidenter obeundam: vbi adesset hora, iuuare precibus, cohortationibus, animæ commendatione, ex ritu Ecclesiastico, in primis autem salutari benedictione. Inopes morte sublatos honesta quoque sepultura suis Aegrorum visitatio, & cura.

sum-

ſumptibus tumulare: funus ad tumulum vſque ſua præſentia cohoneſtare.

Maximè domeſticorum.

Attentiori tamen officio domeſticos proſecutus, etſi curationem ſubcuſtodibus demandaſſet, nihilominus ſuam nulla die deeſſe voluit, indigentibus res neceſſarias dextera ipſe ſua admouendo, & fatiſcentibus extrema ſoluendo ad vſque defectionem. Vt ſpeciatim famulo contigit, cui cum ad ſalutem adhibita adiumenta omnia nequicquam fuiſſent, intempeſta nocte dum quieſcerent cęteri, vigilantiſſimus Paſtor de illius exitu extimeſcens, nullo comite iacentem adijt, & propinquæ mortis prognoſtica detegens, agenti animã horis tribus adſtitit, orans, opportunoſque affectus in Deum morienti ſuggerens, donec efflaret ſpiritum.

Splendidum exemplum Epiſcopi.

Reſtitutam nonnullis incolumitatem ægrotos dum inuiſeret, ſuperiora huius hiſtoriæ confirmant. Ad eiuſmodi beneficia pertinet, quod in tranſitu Villæ Carbini contulit mulieri ex aduſtione decumbenti. Huic dum Sacerdos Sacrum Viaticum defert, Alexander mira & charitate, & reuerentia euntem comitatus, ad vſque tuguriolum mulierculæ perfertur, grauiter laborantem ſolatur, iubet ſe totam Deo credere, ac ſigno Crucis benedicit; quo facto illa Dei ope breui leuata morbo eſt: Sanitatem adſcribentibus cunctis benedicentis Alexandri virtuti, ex fauentis Dei opitulatione.

Hoſpitalitas, & profuſio in hoſpites.

Succedit paterna hoſpitalitas, quæ facile coæquat Alexandrum laudibus, ac meritis Abrahę Patriarchæ, quem laxitate ſinus, brachiorum complexu, & liberalitate ad amuſſim referebat. Omitto quæ in Synodorum conuentibus ad ſuorum Clericorum aduentum magnificè præſtabat; de quibus

ſupra

ſupra ſatis. In Corſica de ſuo addidit Clericis Seminarium, infirmis valetudinarium, Canonicis hoſpitia, Templum, Aedeſque Epiſcopis; aduenis autem Religioſis, Sacerdotibus, peregrinis, ac ferè cunctis mortalium illac iter agentibus fores ſuas patere perpetuò voluit, præcipuè vbi deeſſent diuerſoria: quin etiam hoſpitibus gratulans iucundior aiebat, Ne hunc diuerſorij locum reputetis, ſed ſingulorum proprium domicilium. Ad hanc rem ſuperiora domus ſuæ in ſpeciem xenodochij vertit, quoatuordecim lectis, & reliqua ſupellectili congrue inſtructi. Si quando frequentiori multitudini lecti non ſuppeterent, ipſe hilaris commodabat ſuum, in ſtramine gaudens recumbere. Menſam honeſto cibo extruebat, diſcumbentibus miniſtrabat patinas, frequens lauabat pedes, viatoribus calceos, pecuniam, vinum, & quæ ad commeatum opus haberent tam ipſi, quam equi, & iumenta, vltro ſuppeditabat; vt etiam hoſpites ea re obſtupeſcentes incomparandam Epiſcopi hoſpitalitatem nunquam ſatis prędicarent: quamuis nonnullis domeſticorum tam effuſa largitas nequaquam arrideret, improbantibus quod nullum largiendi teneret modum. At ille, quod alias Oeconomo reclamanti, quod totam rem domeſticam perderet, idem & alijs temporibus reſpondebat, De craſtino ſibi haudquaquam cogitandum. Quare vix dati, & accepti rationes inſpexit, ignorauitque pecuniarum nomina, notas, iuſtumque pretium, nec contrectabat niſi vti prædiximus, rogantibus miſeris largiendo.

Oeconomo reclamanti obijcit, ſibi de craſtino haudquaquā cogitandum

In pago Curte beneficentiam patris cum hoſpitis humanitate coniungens parem in vtraque promeruit laudem. Cum enim cibum ipſe ſumeret, &

pau-

Pauperes in domum iubet induci, ne dum paratur esca, aliquid patiantur in via publica.

pauperibus pararetur esca, ne quid in publica via illis molestiæ inferretur, patere omnino portas domus, & eò induci pauperes iusserat, donec cibi porrigerentur, panis nempe, pulmentum, carnes, ac vinum. Id quod iureiurando ab oculatis testibus confirmatum huc transcripsimus.

Turbā Corsorum catenis Turcarū ereptam humanissimè tecipit, & alit.

Supprimendum minimè putamus, quod in decliuio anni 1 5 7 1. fertur charitati, & gloriæ Alexandri obtigisse. Agebat ille tum publicas Deo gratias de reportata ex Turcis per Christianam classem victoria, cum frequens Corsorum turba remis, & seruitio Turcarum erepta gregatim ad Alexandri perfugit opem: complectitur illico beneficus Pastor summa voluntate omnes, habet apud se humanissimè, lautè reficit, & larga stipe locupletatos remittit.

Qua benignitate exceperit octingentos nautas e barbaris pyratis aufugiētes.

Illud quoque non sine laude singulari adnotatum est hospitalitatis exemplum, quod is erga octingentos nautas exhibuit. Inuadentibus enim pyratis Celoces piscatorum vellentium coralia inter Sardiniam, & Corsicam, hi vitæ magis, ac libertati, quam rei cum prospicerent, Celocibus vltra septuaginta, rebusque omnibus direptioni barbarorum permissis ab illorum vinculis cauentes Ceruionem parant ad Alexandri confugium, quem fama charitatis iam fecerat apud omnes admirabilem. Alexander ad rumorem infortunij, miserorum aduentum studio beneficentiæ præueniens, properè hospitium apparat, & epulum; præcursoresque expedit, qui aduentantibus occurrant, ad epulas inuitent, & in hospitium Episcopale ducant. Accedentibus it obuius ipse iucundissima fronte, hilari affabilitate, & mira charitate in Ecclesiam primum,

deinde

deinde sub sua inducit tecta. Metu, itinere, fame, & iactura quassatos solatur, de ærumnis huius vitæ mortalis aliquandiu verba faciens docet gratias Deo agere, quod opportunè barbaricam seruitutem ipsorum ceruicibus subtraxerit. Inde vescentes vt liberè munificentia sua vtantur prouocans, Comedite, inquit, filij, comedite, vestrum est quod comeditis, non Episcopi: inseruiebat ipse discumbentibus, introspiciebatque mensam, ne quid cuipiam de octingentis viris deesset. Mane iterum cibo refectis panes, pecuniamque pro viatico tribuit. Accessit porrò tantæ liberalitatis pretio, quod illis Bastitam ad Gubernatorem tendentibus, Alexander præfectum domus eò præmisit; qui aduenientibus cibos paret, ac de re omni Gubernatorem certiorem faciat, vtque apud illum benè sint, precetur; qui redeunte Genuam triremi, quæ eundem Gubernatorem in Corsicam aduexerat, ea omnes Genuam traduci curauit.

Mira Episcopi beneficentia.

Apparet recens modus paternæ humanitatis non reijciendus. Nauiculam agens quispiam cum videret prædones ad se plenissimis velis nauigare, nauiculam deseruit prędę, dilapsusque est natatu barbarorum manibus. Verùm spe recuperandę destitutus in eam mentis imbecillitatem, & desperationem actus est, vt iacturam submersione sui ipsius reparandam putauerit. Id vbi accepit Episcopus, miserum hominem vt apud se diuersetur inuitat, ad meliorem spem reuocat, animi solatur ęgritudinem, cibo pascit, rogatque, eo hospitio, & mensa, quoad voluerit, perfruatur.

Aliud hospitalitatis, & misericordię exemplum.

Dum tantam Alexandri hospitalitatem, ac magnificentiam consector, offertur quod exemplo pa-

rum dissimili infantulum morti expositum clementer ad vitæ vsuram perduxerit. Progrediebatur aliquando Ceruione ad Franciscanorum Cœnobium, occulta, & agresti via, comitatus Thoma Georgio domus Præfecto, alijsque de familia. Inter eundum, ecce quasi vagitus pueruli insonat. Stetere vniuersi; aures, oculi tenduntur circumquaque. Conspexit Episcopus ea parte, vnde clarius vox meabat, ab arbore pendens inuolucrum pelliceum ex capra. Ad rem indagandam mittitur Præfectus domus, qui deposito, & inspecto volumine, infantulum recens natum reperit: quem ritè baptizatum cum ex apposito Chirographo constaret, Alexander parentum impietatem detestatus, prolisque fatum complorans, tradit educandum nutrici, diligenterque curandum, pacta mercede, ac soluta quousque adolescerer, aut conquisitis parentibus redderetur. Quod in alio fuisset suspicioni obnoxiũ, in Alexandro diluit probata vitæ sanctimonia; & nullam ipse extimuit ex humanæ calumnia notam, ne charitatis deesset officio, satis conscientiæ testimonio, & patrocinio diuino tutus.

Mira itẽ prouidentia in infantulum morti expositum.

Dari Papiensibus totidem charitatis documenta non permisit breuis illic vitæ tractus; non omisit tamen omnia. Nam mendicis qui sede, focis, ac tecto carerent, vitam simul inopem, & vagam traducentes, domicilium satis honestum, ære suo conductum parauerat vbi reciperentur, panes in dies promens quibus alerentur, crebroque domum perlustrans, vt omni parte nitida, & benè composita haberetur. Xenodochijs insuper varijs, pupillarumque Collegio, statas eleemosynas multorum nummorum in menses singulos erogabat.

Quid hac in re fecerit, Ticini.

Lon-

Longam vestimentorum pompã explicarent nobis inopes, si quotquot ille nudos obtexit in mediũ vocarentur. Sanè Sixtus Negronius ex Franciscano Ordine confessione iurata testatur, & sibi ab Alexandro identidem suppeditatas vestes, ne indecorè prodiret, & Angelo Palenti humaniorum litterarum Magistro, ac concionatori prouisas in annos singulos fuisse; vt interim taceam Clericos e Seminario, Sacerdotum complures, occultæque paupertatis verecundos inopes, atque peregrinantes, de quibus antea. Nudos vestit

Aemulatus Antonij Saulij Aui largitatem, qua seruandæ puellarum egenarum pudicitiæ dotalem censum indotatis constituerat, nonnullis eius sortis dotem de suo sanciuit Alexander, qua illæ legitimo coniugio sunt collocatæ. Inter quas iure sorores geminas rogatu suo Bernardinus Rouarinus Papiensis id beneficium adeptas recensuit. Dotem puellis subministrat.

Luce meridiana clariora sunt, quæ pro animarum cultu, & salute præstitit adiumenta, huc iterum non aduocanda: Si excipiantur soluta mortuis parentalia, quorum subsidio etiam officium defunctorum, aliasque preces quotidie quoad licuit, recitabat, & in idem Charitatis opus, quod Deo dicebat acceptissimum, suos continuo adhortabatur. Cura mortuorum.

Cęterum vsitatissimum Alexandro fuit, vbi munificentiæ, & largitioni non subesset res, nec conquirendæ facultas, ad cęlestes, diuinasque opes orando confugere. Vbi aliter nequit, iuuat prece ad Deum.

Prudentia.

C A P. X.

Quibus prudentiæ partibus énituerit

RVDENTIA floruit eximia, non ea quidem, quę carnis est, quæque terrena sapit, quærens ipse quæ sua sunt; sed ea, quæ Cœlo edita mores humanos æquis rationibus moderatur, cœlestia prosequi, cœlestia assequi docet, honestos fines, honestas simul vias agentibus definiens. Non potuit non prudenter operari, cui continuò diuinarum collustrationum affulgebant radij; quem natura ad id quod rectum est prona, virtusque experientijs, & longo vsu confirmata, deducebant. Consilio sagaci pollens adequata conatibus auxilia nullo negocio parare nouerat. Iudicio haud fallaci, a noxijs vtilia cautè distinguebat. Solicitudine non pigra, destinata rebus agendis adminicula celeriter, constanterque applicans. Ad hæc plurimum contulit expedita animi docilitas, qua vbi deficeret proprium, alienum facilis consilium sectaretur.

Experimēta prudentiæ

Huic dicto ea suffragantur; quod Præpositum agens tranquillè semper, communique omnium approbatione Congregationem suam direxit, propterea a B. Carolo apud Summum Pontificem Vir maximæ prudentiæ commendatus. Quodque Episcopatui Aleriensi tanta præfuerit boni, sapientisque

regi-

regiminis gloria, vt cunctorum sibi amorem, ac reuerentiam comparauerit, illiusq; Ecclesiæ tum Clerus, tum populus insignem Præsulis prudentiam datis litteris ad Pontificem extulerint. Ducibus, ac Senatoribus Genuensibus tam certò, ac luculenter innotuerant perspicaces, ac recti sensus Alexandri Antistitis, vt nihil alicuius momenti a Præfectis Insulæ tentatum vellent, eo non approbante. Nullam porrò (quod admiratione dignissimum est) cum Republica vnquam habuit de Iurisdictione controuersiam; tanta fuit Episcopo prudentia. S. Carolus alioquin sanę, altęque mentis Pręsul hunc administrationi suę Consiliarium adhibere fęlicitatis loco duxit, quippe cuius animum integerrimum, & diuini consilij vim probè cognouerat.

Prudentia in delectu ministrorũ Ecclesiæ.

Maximam prudentiæ laudem parauit sanctissimis conditis legibus ad benè gerendam Ecclesiam, ad delectum optimorum ministrorum, quos ipse quantum licuit nonnisi probatę vitę, ac doctrinę prępofuit: quamuis initio sui Episcopatus infęlicitati temporum prudenter condonans plerosque ignaros, incultos, suspecti nominis pati, nonnullos etiam sacris ordinibus initiare cogeretur: quandoquidem qui populo sacra ministrarent meliores, aut aptiores adessent nulli. Quę prudentię species non parum fuit a Gregorio XIII. commendata: cuius fertur pręceptum in hanc rem, Panem ex ea, quę suppetit farina conficito. Probata tum etiam cum Alexander tres Parochos publici concubinatus reos a Sacramentorum collatione non repulit, ne populus salutaribus, ac necessarijs adiumentis fraudaretur. Vt & alias egit cum eiusdem criminis Sacerdotem Episcopali authoritate iam loco dimotum, arripiente

te dein arma furentium manu, loco restituere cogeretur, Ratus illo in tempore vtilius furori parumper cedere, quam grauioribus malis locum relinquere.

In correptionibus.

Errata subditorum condonare, corripere, castigare pro temporum, ac personarum ratione promptum habebat, vt cui venia vsus esset, venia, cui correctione, correctio adhiberetur. Correptiones ita temperabat, vt aliàs plus olei, vt aiunt, aliàs plus vini infunderet. Remissior enim correptio, vbi opus est aspera, mollities est, non lenitas: durior autem, vbi mitis satis est efficax, sçuities est, non castigatio. Mitibus modis dissidentes ad concordiam, arma mouentes ad pacem, Clericos ad studium, & pietatem, cęteros a vijs iniquitatum ad semitas salutis perduxit. Asperis Hæreticum ad Fidem Catholicam, ministrum Genuensem ad resipiscentiam, & obedientiam, Bartholomæum Mucantium ad alienum restituendum, reduxit. Habuit autem raritate sua præclarissimum illud prudentiæ nomen, quod vbi salutis remedia monendo, & corripiendo ministraret, tanta consilij, & benignitatis arte occultabat, vt & monito proficerent, & monitorem monitus ardenter redamaret. Id quod inter plures nominatim sex concubinarijs accidisse legimus in vitæ quæstionibus.

Moniti monentem redamant.

Probatur clarissimo exemplo.

Substituamus & hoc prudentiæ quammaximè vtile exemplum Papiæ, editum. Coloni tres genio malo potius quam studio iustitiæ ducti, in Parochum suum coniurauerant; postulantes apud Episcopum capita accusationum promunt. Ille conquerentes audit placidè; sed apertam coniurationem compęriens, versa in eos postulatione, seorsim abductos, mali

mali consilij redarguit, increpat iniquam mentem, & peruersè ad vindictam assumi conuentiones monet. Illi suaui correptione æqui, bonique facta, stimulis quoque acti conscientiæ, crimen ingenuè confessi, accepta ab Episcopo venia regrediuntur, frugemque meliorem spopondere. Verum ne Parochus hoc se patrocinio tutum putaret, ad se vocatum, secreto loco, paternò arguit affectu, exprobat imprudentiam, & vt posthac, vel ab ipsa maleficij specie caueat, pluribus docet. Quod is pariter summa animi voluntate accipiens egit gratias Præsuli immortales, & consilia secutus vitam exinde maiori cum laude duxit. Hac prudentiæ arte ruit rusticorum coniuratio, simul & stetit Sacerdotis fama, & quod est maximum, vtrique a peccato sunt vindicati.

En domesticæ prudentiæ genus illustrissimum. Qui ab Apostolo didicerat, Episcopum domui suæ bene Præpositum esse oportere, alioquin Ecclesiæ Dei diligentiam habere non posse, prudenti, sanctissimaque disciplina familiam suam rexit. Modicam, sed talem sibi asciuit, quæ moribus, & vita domum Episcopi non oneraret, sed ornaret; verbo illam, & exemplo suo erudiens, quo melior in dies fieret: nemini tamen grauis, nemini importunus, aut iniurius. Leges prudentiæ œconomicę.

Præfectum domus habuit constitutum, qui secum gesta, dictaque singulorum adnotaret; collata illi quoque castigandi facultate. Solemne erat errantes paterna charitate redarguere, peccata quædam pro tempore dissimulare, quædam etiam punire. Cuilibet officij sui regulas tradere; & ne quis otio torpesceret, pluribus seruitijs mancipare; extra id

tem-

tempus pia lectione detinere. Mane dato ſigno omnes excitari, in Sacellum domeſticum ad preces cõuenire; ſerò itidem ſub nocturnam quietem: inde, diſcuſſa diurnæ vitæ conſcientia, recitatiſque Beatæ Virginis litanijs, ſacra aſperſos aqua ab Epiſcopo, cum ſilentio ad quietem ſecedere.

Iniunctum Sacerdotibus quotidie Miſſam facere; Clericis vnaquaque hebdomada refici Euchariſtia, ipſo miniſtrante, & pridie capita rerum meditandarum digerente; reliquis ſemel, aut ſæpius in menſe. Moris erat, ſingulis quartis ferijs carnibus abſtinere, ieiunare ſexta; nonnullis etiam ſponte per Sacrum Domini Aduentum; Vno, eodemque tempore, vt corpora, menteſque familiæ ſuæ paſcerentur, menſam illorum ſacra lectione miſcebat; ſeruato interim ſilentio. Octauo quoque die monitis ſalutaribus erudiebat ipſe, acuebatque ad honeſtè, pièque viuendum; rudiores verò in fide, & lege diuina vnus de Presbyteris.

Profani ſermones, & eò magis impuri, detractiones, ſimultates, blaſphemiæ, aleæ, & cætera vitiorum genera, vt procul a domo ſua abeſſent, attentiſſimè ſemper pugnauit: ſi quos eiuſmodi contagijs infectos offendiſſet, quam ocyſſimè domo expellebat. Veſtitus, qui neque faſtum, neque luxum referret; nitidus tamen, & abſque ſordibus. Honeſta cuilibet pro merito ſtipendia decernens, numeratò perſoluebat tempeſtiuè. Omnes ſingulari complexus affectu, quemque pro merito afficiebat honoris. Aegrotantibus nihil paſſus eſt deeſſe, nec ſubtrahi ſtipendium quamdiu iacerent. Pleroſque ex familia ab initio Epiſcopalis vitæ, ad finem vſq; habuit fideliter in miniſterio perſeuerantes, quos

obiens

obiens iustis præmijs remunerauit. Ad exteros, qui bona Episcopatus procurabant, eiusdem pietatis beneficia diligenter protendit, vt officijs paternæ curationis ad salutem neminem non iuuaret.

Prudentia in priuata sui moderatione.

Atque vt aliquid attingam de priuata operum moderatione, qua Religiosi homines momentis suis adstringunt singula; dum familiæ, gregivè suo studet Alexander, sibi etiam, suisque rebus agendis legem, ac modum imponit, ne quid præposterè contingat. Didicerat quippe exemplo Apostoli, Pastorem animarum, non quod sibi, sed quod multis esset vtile inquirere oportere, sui tamen immemorem esse non decere. Quare cogitatione anteuertens opera, certas quibusque horis præfigebat actionum metas. Somno horas quinas; matutinæ meditationi ternas malebat quam binas, Vespertinæ vnam. Officio diuino diluculum; Officio B.Virginis, item pro defunctis, præcariç coronç, piæ lectioni, Sacrosanctæ Missæ, & reliquis antemeridianis, quantum opus esset. Quem in mensa seruabat legendi ritum assiduũ ea prudentiæ, & comitatis lege moderabat, vt coram extraneis conuiuis aliquid sub finem detraheret, ne prolixiori taciturnitate tædium crearetur. Post mensam animi recreandi gratia quçstiunculas de rebus Theologicis, aut de casibus, quos dicunt conscientię, cum Vicario, cum Theologo, alijsve sacerdotibus agitabat. Reliquum diei partim vsitatis, partim aduentitijs ordinatè cedebat, studio, lectioni, scriptioni, Clericorum disciplinæ, ęgrotantium curę, negocijs, prout se darent; in primis supplicum auscultationi, quos quantumvis agrestes, & apprime importunos facilis admittebat, mira ciuilitate audiebat, dimittebatque hilares, imperatorium secutus

 apophteg-

Suet. in Tit. apophtegma, Neminem a ſermone Principis oporte re triſtem diſcedere. Si vero quidquam alicui denegare cogeretur, nequa fraus, aut violentia inferretur iuſtitiæ, id ſibi moleſtiſſimum eſſe commonſtrabat; hoc ſaltem vt pietatis temperamento repulſæ minueret dolorem. Feſtis diebus accedebant munia concionum, expiationis pœnitentium, Euchariſticę cœnę, Catecheſeos. Prçcauitque id maximè ſemper, ne otio aditus pateret vel minimus: Quod certè culmen eſt prudentię.

His legibus omnium ſibi animos conciliauerat, nemini inuiſus, omnibus chariſſimus, euitans nimirum quicquid foret alijs iniucundum, nec vnquam a benemerendo mente, aut manu torpeſcens.

Iuſtitia.

C A P. X I.

T omittam, quam ęqua lance cuique quod ſui erat officij rependerit, vt iuſtum Deo perſoluerit cultum, S. R. Eccleſiæ Pontificibus obſeruantiam, Prepoſitis obedientiam, ſubditis cum benignitate curam, domeſticis comitatem, amicis mutuas vices, inſcientibus doctrinam, egenis opem, omnibus denique Chriſtianam dilectionem, & vno verbo, quod nulli manum negauerit: cum ſe, vt aiebat, nec ſibi viuere, nec eſſe ſuum ęſtmaret: Ad ea, quæ in iuris pronunciatione, ac beneficiorum Eccleſiaſticorum diſpen-

ſpenſatione fecit,excurro: vnde appareat quam fuerit fidelis diſpenſator diuini theſauri,& quam ſolers iuris dicundi iudex.

Nouus Præſul nonnullos ſacerdotio minus dignos tolerare neceſſitate eſt compulſus. Verum ſimul ac idoneos miniſtros formauit, protinus indignos ſacris excluſit ordinibus, & de Parochorum Catalogo facinoroſos eraſit: Ad Eccleſiaſtica non admittens beneficia, niſi qui cœteris virtute, ac ſcientia præſtarent: non enim ex genere, aut amicorum commendatione Paſtores animarum probabat, ſed ex doctrina, moribus, diligentia, zelo, & gubernandi præſtantia. Quin etiam lata lege ſtatuit, vt qui litteris commendatitijs beneficium aliquod extorquere niterentur, ij omni iure, & ſpe obtinendi beneficij cuiuslibet intra triennium priuarentur. Obtinuitq; hiſce ſanctionibus, vt Eccleſia flagitioſis antea deturpata, mox optimis ſplenderet Sacerdotibus, ac Miniſtris. Porro in hoc iuſtitię diſtribuendę officio ab omni genere munerum cauit religioſiſſimè. Legitima beneficiorũ diſtributio.

Iuris dicendi, & ſeruandæ æquitatis vindex fuit acerrimus; vt quiſque quod ſuum eſt retineret. Quoniam vero nonnunquam quæ in Principe triumphat iuſtitia, ſordeſcit in Miniſtris; non niſi bene moratos,& probatę rectitudinis viros tanto applicabat miniſterio: aduenas ſępenumero pręferens, qui non tam facile carni, & ſanguini acquieſcerent. Sedulò inuigilabat ne ij quidpiam iniquum decernerent, neve alij detrimentum, aut iniuriam paterentur; aut apud eos locum haberet perſonarum aceeptio. Libellos ſupplicum non raro perlegebat ipſe, auſcultabatque conquerentes. Iudices, ac reli- Vindex acerrimus iuris dicendi, & ſeruandæ æquitatis. Libellos ipſe ſupplices nõ raro examinat.

quos ministros coram aduocabat sępissimè, exquirens singillatim causarum seriem, ne quid perperam per eos fieret, æquitatem impensè commendatam illis habens.

Increpat ministros munera acceptantes.

Quemadmodum autem a muneribus intemeratas ipse manus seruabat, ita ministros ab eorundem acceptione continebat, sua cuique de suo decreta mercede, ne donis facile contaminarentur. Vicarium grauiter aliquando increpauit, quod permitteret cubicularium suum pecuniam ab ijs accipere, quos ad aurem, & colloquium Episcopi introduceret, repulsis cœteris; idque se peręgre ferre palam testatus est; Iusso Vicario, ne id vltra a quoquam fieri pateretur, Nevè ipse sportulas acciperet, quando satis pingui stipendio ducentorum in annos aureorum a se statuto frueretur. Quod vtique vbi auditum est, reliqui scientes Episcopum omnis iniustitiæ vltorem, ab omni fraudulentię specie, ne deprehenderentur, sibi in-posterum cauerunt.

Vetat recipi portulas.

Miseros fouet.

Calamitosis, ac derelictis quo magis iustitia prodesset sua, per omnes horas, etiam cibi sumendi, patere ad se aditum voluit. Miserorum libellos supplices examinabat, vt iura foueret: Integritatis Episcopalis, ac perfectę iustitię singulare omnino exemplum.

Haud facile infligit mulctas pecuniarias.

Mulctas pecuniarias non ita frequens approbabat; delinquentes alia potius via meliorem ad frugem reuocans; tanta erat ipse clementia: Si quas tamen, aut ipse, aut Vicarius infligeret; eas non in rem suam, sed in subsidia pauperum, in Ecclesiarum ornamentum, aliavè pia opera destinabat. Cæterum seuerè castigandi parcior, & cautior; nimirum impellente tantummodo seueritate iustitiæ, vt sem-

Si quando, illas destinat inopia operam.

per

per locum daret lenitati, quæ mitigata iustitia est: Illud inter causas iudiciales crebrò pronuncians, Si plectendi sumus a Deo, ob misericordiam potius quam ob iustitiæ asperitatem plectamur.

Inspice iustitia, & clementia mixtum iudicium. Rogabat Episcopum Actuarius Vrbis Ticinensis, eximi supplicio reum. At grauius est facinus, respōdit Episcopus, mulctaq; purgandum, vt iustitiæ satisfiat. Cumq; is quo se liberaret ære careret, decreuit tortorio fune suspensum per binas horas puniri; dicebatq; Quos ille culpa sua patietur cruciatus, illos ego commiserans animo suscipiam. Vtriq; ostentans se non debiliora iustitię, quam misericordiæ præcordia gestare.

Suggerentibus posse ad eleemosynas, aut Ecclesiarum constructionem multum contrahi pecuniæ ex officio Cancellariæ Episcopalis, si venale faceret, vt alias alij, aurem nunquam præbuit, inferens, „ nihil turpius, aut tetrius in Ecclesia quam venun- „ dari eiusmodi officia: Comparatum namque na- „ tura esse, vt qui emit, vendat; ne loco cumulan- „ dæ pecuniæ, iacturam faciat. *Officium Cancellariæ diuendi recusat.*

In Ecclesiastica dignitate, libertate, iurisdictione tuenda, vt minimè segnis, aut conniuens, ita neque pertinax, aut summi iuris exactor tetricus fuit. Verum pia quadam æqualitate, & benignitate Ecclesiastica, ita se cum Reip. Magistratibus, & Insulę prefectis gessit, vt citra omnem controuersiam Ecclesia ius suum retineret, & illi debitam sacræ potestati obedientiam, honoremque sponte deferrent. Bona verò, fructusque Ecclesiarum a laicis olim iniquè vsurpatam restitui in antiquos Ecclesiarum vsus edixit, curauit, coegit. *Ecclesiasticam dignitatem, ac libertatem prudenter tuetur.*

Fortitudo

Fortitudo.

CAP. XII.

Alex. natura pauidus virtute magnanimus.

ATVRA pauidum cœlestis quidam vigor, & egregia animi magnitudo, virtutum exercitatione parta, erigebant, quæ ad nulla aduersa finerent trepidare, atque ad ardua audacius prouocarent. Inclytum Christianæ fortitudinis opus edidit iunior, cum assumptam humero longissimam crucem per Vrbem Mediolanum trahens, illam in pegmate, inde excusso circulatore, erexit, & spiritu fidentissimo ad attonitum populum verba fecit de Mundi contemptu. Quid illud, quod rogatus quibus armis virtutes præ omnibus sibi dilectas, vt aiebat, Castitatem nempe & Humilitatem se comparaturum speraret? audacter

Fortitudinis experimẽta.

» respondit, Iniuriarum perpessione, occursu rerum
» difficilium, & asperarum, despectu quoque mei
» ipsius, vel si nequam habear. Spopondi etenim
» ipse mihi cruces, angustiasque omnes adoriri, qua-
» scunque feret occasio: quę si genio minus arri-
» deant, decreui vim facere, dicereque in animo
» ipse mihi. Hoc est quod appeto, quod quæro.

Subsecuta non inferior constantia vbi de paternæ domus retinaculis victor egressus, bona, pompasque sæculi triumphauit, & quò liberior, hilariorque nutum cœlestem insequeretur, iugo se se submisit ordinis

dinis

dinis Religiosi. Addam viriliter, & insuperabili virtute iniquas animæ pasſiones funditus debellaſſe, quas qui deuincit iure fortior vocatur, quam qui validiſſima vincit mænia. Episcopatum Aleriẽsem etsi primum propter humilem sui æstimationem recusaret, magna tamen mentis altitudine suscepit; vbi quamuis regionis illius asperitas, fera hominũ conditio, vulgaris perfidia, scelerum turmæ fortiſſimum quemque poſſent terrefacere, non tamen terruere Alexandrum, qui labores gloriæ diuinę, salutisq; humanę gratia, non honores, aut delicias exoptabat.

Episcopus diuinum negocium inuicta egit constantia; neminem per verecundiam timens, immò vbi de diuino honore res eſſet, cuivis in faciem resistens. Ab officio pastorali non ęstus, non imbres, non montium prerupta, non traiectus maris, non infirma valetudo, non aliud quid piam asperum retardauit. Munificentiam metus inopiæ nihil imminuit: Fiducia in Deum fortis in fauces pestilentiæ se dedit, in medios proruit enses; Appellente ad Corsicæ littora claſſe Turcica, cum aufugerent domestici, stetit pro gregis sui custodia immotus, & miſſum, quo seruaretur, equum illico remisit, iugulũ potius magnanimiter oblaturus, quam creditas sibi oues turpiter desereret. Honestam denique mortem meticuloso receptui, quem suadebant sui, prætulit, dum Ticinensis Diœcesis Parœcias lustraret. Quodque summæ fortitudinis certiſſimum est argumentum, nunquam is turbato, vel animo, vel vultu apparuit, fortia siue agens, siue dura patiens.

Ingruentia mala sustinuit generosa, ac voluntaria perpeſſione. Parentis obitum tranquillus audijt, perpetuas

Dei negocia inuictus agit

Periculis minimè frangitur.

Aduersa fortiter sustinet

petuas infirmitates, ęquo tolerauit animo, Padi, Ticini,& vasti pelagi pericula deuorauit imperterritus, quin ab ipsis socijs terrorem excutiens. Inter laborũ quondam angustias relictus, denegatam ministrorũ, quam expectabat,opẽ fortiter perpessus est.Denique excellentia fortitudinis exẽpla longè excellentiori illo absoluens,mortem ipsam lęta quadam,&ex ampla animi securitate subiuit, adstantibus pariter męrorem leniens. Quapropter si magna aggredientem, vel aduersa sustinentem spectes, magnanimum inprimis, & constantem vtrobique miraberis.

Temperantia.

CAP. XIII.

GE iam temperantię fructus exequamur. Nihil ille appetere, pœnitendum magistra Temperantia didicerat; libidinesq; & immoderatos animi impetus sub iugum rationis mittere. Acta singillatim nonnulla perstringamus.

Castitas. Castimonię primum extitit cultor, custosque vigilantissimus. Mulierum consuetudinem, atque adeo colloquia, ita semper aufugiens, vt si quando illas auscultare ex officio, vel Charitatis lege cógeretur, id in aliorum conspectu, demissis oculis, & aperto loco fieret. Virgineum pudorem, summamque semper honestatem in verbo, gestu, corporis motu tum ipse integerrimè tenuit, tum

tum a ſuis ſeuerè exquiſiuit. Quam fuerat à puero profeſſus caſtitatem, ita illibatam ſeruauit, vt omni parte vitæ ſuæ continentiſſimum fuiſſe conſtet, ac ſuſpicionis omnis infamiæ expertem. Porro eum Virginem ex hac vita migraſſe, qui ex confeſſionibus probe nouerat Ambroſius Rotulus, non temere affirmauit. Ne vero detrimenti aliquid, labemve vllam Angelicus Flos pudicitiæ contraheret, ſpinis arctioris abſtinentiæ, horrore ſolitudinis, laborum fatigatione, corporiſq; afflictationibus ſepiendum ſenſit: inde languidos corporis artus repetitis flagellis dilacerare, cilicio extenuare, inediaq; conficere, quantum natura pateretur, ſolicitus fuit.

Obijt Virgo

Graues corporis afflictationes.

A Cupedijs autem, & cunctis gulę irritamentis, cibiq; ac potus exceſſu omni, veluti animæ, corporiſque peſtibus vehementer abhorruit: cui parca ſemper, frugaliſque menſa in delicijs erat. Idcirco etiamtum adoleſcens in paterna domo amicorum conuiuia cautè declinabat, ne inter lautitiam, & copiam dapum cupido gulæ aliquid vindicaret vltra victus neceſſitatem. Poſt hæc gemino, ac tergemino ieiunio hebdomadam temperabat omnem, repudiatis quarta feria carnibus; Quadrageſimali abſtinentiæ ſolemnia ſacri quoque Aduentus ieiunia coniunxit. Epiſcopus Cænobiali quadræ nil appoſuit; duplici ferculo totam menſam inſtruens, eoq; minus exquiſito condimento, & ſine delectu, qui famem arceret, reficeret vires, delicium non miniſtraret. Quod ſpeciatim in viſitationum anguſtijs obſeruabat, cibo parabili vtens, ne Parochis diſpendio eſſet. Sed longè plura ſobrietatis inſignia vitam percurrenti ſe ſe offerunt.

Sobrietas, & ieiunia.

Quamuis ędes magnificas Epiſcopus alijs coedificaue-

Tenuis apparatus.

Gg

ficauerit, sibi tamen duo duntaxat cubicula valde rustica retinuit; grandem tricliniorum numerum, ambitumq; reijciens. In illis nil supervacaneæ elegantię, aut magni pretij, non parietes aulæis vestiti, non lectus conopęo splendens, non picturę æstimandę: vt omnia Religiosam paupertatem, non aulicorum pompam referrent. Domi nullum auri, vel argenti vasculum, ne candelabellum quidem; res pretiosiores Ecclesiasticę parsimonię haud consẽtaneas arbitratus. Rogatus a consanguineis domum aulęis instruere pastorali libertate, ac Religione, Sibi, inquit, in Dei iudicio non obiectandum de nudo pariete, vbi tegantur egeni, sed de nudo egeno, vbi vestiantur parietes. Principum aulas, & magnatum hospitia, quantum decuit, declinauit, humilitatem cum humilibus lautius enutriri dicens, facilèque illam corrumpi in rerum splendore, ac epularum magnificentia. Cœnobijs Religiosorum auidius inhiabat, vbi virtutum exercitamenta suscitaret. Longo famulatu, aut vestimentorum apparatu nullatenus incessit superbus, quin in vestibus, si Pontificiam in festis excipias, nihil sericum, aut à prisco Religionis cultu diuersum adhibuit. Famuli vero quotquot Episcopalis dignitas, non Episcopi ambitio postularet: ab eorum nemine, dum vestes induit, manum, opemvè sibi admoueri passus, nisi ad Ecclesiam processurus.

Nullum ex auro, vel argẽto vasculum.

Dignum Alexandro Apophtegma.

Cęteras quasque sensuum illecebras procul ablegauit, vt diuinis impensius frueretur. Oculorum constantissimam continentiam nullo tempore labefactauit curiositas, aurium incorruptam custodiam cantilenarum lenocinia non violarunt, somnum, vt sæpius diximus ad necessitatem temperauit; illud quan-

Sensuum continentia.

quandoque vſurpans, Plus vigilare, plus eſſe viuere. Otia neſciuit. laboribus corpus continuo domuit. Sermonem gratis, ac feſtiuis ſalibus doctus aſpergere; nugacitates, irriſiones, ſcommata, ſtultiloquia, & alia quæuis Epiſcopali maieſtati dicta incongrua indoctus proferre, maiorem è pijs ſermocinationibus hauriens oblectationem.

Temperantia iræ, ſeu Manſuetudo.

CAP. XIV.

ANSVETVDINEM in eo poſitam, vt inordinatos impetus iracundiæ moderetur, tam altè inſitam ſibi prætulit, quãtum ante hac nemo; Animo ſponte ſua facile, & iucundè in lenitatem effuſo, vt non tam virtutis, quam fructus Spiritus Sancti nomen promereretur: qualem par eſt illum exhibere, cui non minus alienæ, quam ſuæ inuigilare ſaluti incumbit. Quod cauſę fuit cur Odeſcalco Epiſcopo Vigleuanenſi ſciſcitanti, quare ea tempeſtate diuina ſapientia tam ſuaui mãſuetudine dulceſcere voluerit Alexandrum? aptè reſponderetur, Vt vno, eodemque ſęculo in duobus finitimis Epiſcopis duplicem regendi viam demonſtraret, ſeueritatis, videlicet qua B. Carolus, & lenitatis qua Alexander Saulius inceſſit. Cui idcirco germana comparatione conue-

Manſuetudo in Alex magis fructus Spiritus Sãcti, quam virtus.

Cur tanta manſuetudine ornaueri illum Deus.

S.Max.hom. 59.

nit, quod de Sancto Eusebio Vercellensi scripsit
„ Maximus Taurinensis Episcopus. Quia blandimen-
„ tis erat præditus lenitatis, omnium ciuium in Deum
„ prouocauit affectum. Vt enim ex miti pectore dulcior, fortiorque fluit ad correctionem sermo, ita lenitatis condimento mitigata adhortatio, quasi hamo aureo captos animos placidè a rerum terrenarum amore ad Dei amorem pertrahit.

Ingenio quidē humaniori, ac mitiori fuit Alexāder: At vbinā humana natura sine igniculo bilis animum ad iracundiam interdum commouentis? Et hoc summæ virtutis fuit in Alexandro, incendiola illa iracundiæ aut repressisse, aut extinxisse penitus, ex quo nouitius propter duriusculum verbum a magistris fuerat correptus. Sanè quotquot fuerunt illi aliquo in ministerio, aut intimi familiares, etiamsi viginti enumeres, omnes iurati de scripto affirmarè non dubitarunt, se illum nè vno quidem momento, aut ira percitum; aut certè subiratum vidisse.

Nunquam visus ira percitus, aut subiratus.

Quod quidem de hac imperturbata mansuetudine dictum nequis in familiarium, & contubernaliū, placiditatem, ac modestiam semper referat; quippe testimonio ipsorū constat fuisse aliquos genij morosi, inepti, imperia respuentis, & qui heri facilitate immoderatius, vt fit, abuterentur. Quorum tamen incurias, & improbos contemptus patienter ferre, quam adaperire locum iræ malebat. Nec defuere de exteris qui Episcopo vbicunque possent obsisterent; quibuscum nihilominus blandè, & amicè semper egit Alexander. Pontificalia indumēta assumenti in Corsica, vel litanti non poterat stomachum non mouere agrestium, & è plebe ministrorum stupiditas, aliud pro alio perperam porrigentium; aut præpo-

Confirmatur exemplis.

sterè

ſterè cœremonias obeuntium: Nihilominus composito ille animo omnia ferre, placata manu veſtes concinnare, & errantes ad iuſtam cæremoniꝗ normam leniter reuocare. Crebras,eaſque graues ægritudines miranda animi,ac vultus æquabilitate tulit, quæ quamuis homines efficiant maximè moroſos, nil tamen ille aduerſus quempiam iraſci, aut conqueri; immò excuſare, & mali famulatus detrimentum tranquillius pati. Vidit neque hilum conqueſtus abeuntes ex valetudine patres, quos in partem miniſterij Epiſcopalis deduxerat, citraque animi offenſionem qui ſuccederent aliquandiù præſtolatus eſt, cuncta placide in ope diuinæ prouidentiæ reponens.

Heroicæ Manſuetudinis, & Clementiæ Exempla.

CAP. XV.

T breuibus plura explicem, vrget me multiplex virtutis argumentum, ſed illud in primis preclariſſimum manſuetudinis, patientiæ, clementiæ. Forte in contubernio Seminarij adoleſcens genio inſolenti, atque improbatis moribus dum beneficentia Epiſcopi aleretur, domeſticam diſciplinam & proterebat per ſe, & turbabat alienam. Poſteaquam iterum, ac tertiùm paternè coarguiſſet Alexander,non reſi-

ru piſcen-

piſcentem primum. ſpoliatione habitus, dein eiectione mulctauit; tum ne ſodales eo duce deprauarentur, tum vt ipſe caſtigatione victus ad bonam rediret frugem: Amanti enim amati pœna minimè placet, niſi ad emendationem, aut ad aliorum documentũ. Is ergo vt erat deperditæ nequitię machinabatur animo, acceptam correptionem vlciſci: Quod pòſt oblato tempore aggreſſus, effracto omni repagulo timoris ac reuerentiæ, ingens ſaxum è vicino, & eminentiori loco in caput Optimi Patris, ac Præſulis ſui ſedentis ad marginem fontis magno cum impetu vibrat, & grauiter vulneratũ arbitratus fugæ ſe cõmittit, atq; in fęminæ viduæ tectũ nõ procul inde clanculũ ſe proripit. Non defuit furibundo mens perimẽdi Patrẽ optimum: At mirum! E marmoreo pectore, & ferreo brachio exiliẽs lapis, natiuę duritię oblitus, & quaſi molleſcẽs eundo, percuſſorẽ, obnitente Deo, deluſit. Saxo ſat fuit ad naſi ſũmitatem pertingere, & quaſi oſculo mulcere genas Epiſcopi, inde enim ad pedes lapſum veſtigia ei lambit. Fugientem ſceleris authorem plerique de comitatu inſequuti cum in viduæ laribus obſediſſent, Præſul nil indignatus, & iam acceptæ immemor iniuriæ dimitti liberum mandauit. Et quod maius eſt, Gubernatorem de reo inquirentem ab inferendo ſupplicio per Paulum Montium Vicarium Generalem remouit: Vt hac moderationis fama illam etiam male quietam gentem, & paſſim ad vlciſcendum promptam exemplo coerceret: ratus ad cohibendos vindictæ Spiritus nihil eſſe valentius manifeſta Epiſcopi tolerantia.

Petitus ſaxo ad caput nil indignatur.

Dimitti percuſſorem mandat, & ſubtrahit ſupplicio.

Adnecto & aliud animi vbique moderati, & ne ſubitis quidem caſibus perturbandi inſigne argumen-

mentum, Vehebatur ille aliquando rheda per Ticinensem agrum, comite Seuerino Bellingerio Iuris Canonici interprete. Rhedarius Caronam traiecturus, etsi a Bellingerio pręmonitus, in eam tamen profluentis partem vehiculum pertinaciter impulit, vbi altior & alueus, & vnda qua de improuiso exundante ad genua vsque Alexandri, Bellingerius repentino casu excandescens Rhedarium increpare, & acriter in eius pertinaciam inuehere: Ipse Alexander infortunium ridere, veterem vultus, ac animi retinere tranquillitatem, placare iracundiam comitis, cuncta docere patienter ac placide toleranda.

Ibidem par moderationis, ac mansuetudinis exẽplum antea obtulerat. Cum enim per Vrbem incederet Clericali, ac Religioso in habitu obuium habuit adolescentem quendam Transalpinum, nominis (quod nos tacemus) æquè ac insolentiæ celebritate conspicuum. Hic pileum capite transeuntis detrahit, ventilat in aerem, & mimica scurrilitate Sacerdotem deridet. Contemptum perfert Alexander tacitus, ac mitis, quo non modicum læsi spectatores. Verum accepit vterque sui operis fructum: hic honoris palmam, ac meriti: ille a fide Catholica probrosam defectionem.

Quid mirum in homines mansuetè, ac benignè actum ab eo, cuius visceribus, intimisque medullis tanta inhæreret humanitas, clementia tanta, vt etiam in bruta se effunderet? Hoc vno disce ex-actu, pretij leuioris, si rem, maximi, si animum inspexeris. Ad oppidulum Curtem redeunti accidit aucupem videre collimantem, & iamiam paratum columbam transfigere. Alexander auiculæ commiseratione aucupem interpellans, Siste, ait, rogo te, ne

Alex. admiranda benignitas erga bruta.

feceris

feceris, ne ferias: subdiditque illico, Quanti tu ad summũ putas auiculam? Ille Vno, inquit, Caballoto (nummuli genus est) extractumq; Caballotum Alexander porrigens, Accipe quæso, inquit, & ne vltra Columbulæ insidieris. Accepit auceps, abijtque pecunia lætus. Abijt credo lętissima etiam Columba: Vtroque certe lætior abijt Alexander, gauisus auiculam seruasse, simul & consilium sapiẽtis, misericordiam erga iumenta commendantis, ac iniquorum viscera crudelia detestantis.

Prou. 12.

Huc pertinet quod a viris fide dignis accepimus de mutua placiditate belluarum ad Alexandrum: etenim equi duo de suis, alter ruffus, alter albus, placidè, ac tranquillè cum illum gestarent, sessores alios vltra non sunt passi. Id quod de Sanctissimo Pontifice Ioanne testantur historici, equum nempe commodatum, quo domina ante vtebatur mansueto, ex quo sedisset IESV Christi Vicarius deinceps fremitu, & corporis agitatione semper illam excussisse.

Placiditas equorum ad Alexandrũ.

Intentis-

Intentissimus irarum extinctor.

CAP. XVI.

ABEBAT Alexander Sāctam, inuiolatamque cum omnibus pacem, non lædendo quēquam, non acceptæ lęsionis vindictam a quoquam reposcendo. Acquissimum est & illa coniungere quæ præstiterit, vt obturbatam, exasperatamque plebem ad concordię sensum, ad facilitatem, omnino ad ciuiles mores traduceret; eritque iusta virtuti merces laudatio.

Cum feris potius rem illi fuisse quam cum hominibus in Corsica, habes in eiusdem Epistola ad Præpositum S. Barnabæ, qua vt olim Ezechiel Propheta, habitare se dicit cum scorpionibus. Alpestres tamen Insulares, & Sanguinarios vrbanitate sua, lenitudine, & clementia non parum edomuit, cruore abstinere, amicè, ac humaniter viuere, diuinis, humanisque legibus colla subdere docuit, consilijs, precibus, vita in primis benè, ac placidè composita. In id enim totis neruis, totoque conatu contendit, vt illa effera, & humani cruoris sitientia monstra ad humanitatis, & amoris regulam viuere cogeret: quo in studio tot victorias retulit, vt explicatis Christianæ pacis trophæis, Angeli Pacis nomen haud immerito promeruerit. Egregiam

Res illi cum feris potius quam cum hominibus.

Ezech. 2.

Insulares sua vrbanitate humanè viuere docet

Angelus Pacis.

probationem faciunt extincta persæpe dissidia, & multa cum hominum admiratione conciliatæ amicitiæ in Oppidis Balaneæ, alibique passim inter Diœcesim lustrandam: maius est aliquid, quod in Curte, seu vt alijs placet, Venaco patrauit.

Vide in Episcopo diuinę vim Charitatis, & ingenitis fortitudinis exemplum.

Sumebat ille cibum cum suis, quum de repente auditur, in aperto campo stare cateruas pugilum, districtis gladijs, cominus congressuras. Is incunctanter de mensa exilit, in aream certaminis solus accurrit, discupiens sanguinem suum pro alieno seruando pacisci. Ad armorum aspectum animo vir pius tabescit parumper: Verumtamen seipso, ac ipsa fortior morte, inermis vt venerat, in campum proruit, facilius in iugulum suum excepturus mucrones, quam ouium suarum passurus immergi visceribus. Illic inter concitatas partes medius in genua procumbit, pansis in crucem brachijs, in imbrem lacrymarum solutus, adhortatur vtrinque hos, illos; deprecatur supplex, ac pronus, numenque obtestans diuinum, arma ponere, & in bonam coire pacem: Si exigenda vindicta in seipsum diuinæ obnoxium iræ vltionem omnem, & arma iustius vibrari. Quid plura? ad aspectum illum anxij Pastoris, ad preces, ad luctum, ad summissam prostrationem, & quod acrius mouit animos, ad nouum illud spectaculum Charitatis, attoniti, ac fracti animis pugnaces illi digladiatores, quasi immemores propositi, gladios vaginis incruentos reddunt, pacem poscunt inuicem, fœdus feriunt, amicitiam arctè ineunt, & ne qua deinceps discordiarum scintilla reuiuiscat, vnanimi sensu rationes vtrinque suas arbitrio supponunt prudentissimi pastoris, qui illorum saluti caput deuouisset suum. Sic sedata pugna, recon-

reconciliatique ciues. Qui pacis illius ratione bene æstimata, ad penates quisque suos redeuntes, Præsulem de seipsis triumphantem comitati sunt, communi encomio hominē Apostolicæ charitatis, Apostolicæ sanctitatis prosecuti. Vt mihi id cogitanti Aaronem æmulatus videatur Alexander, qui deseuiente in populum ira Dei, cucurrit in mediam turbam incendio corruentem, & oblato thimiamate, stans inter mortuos, & viuentes, ac pro populo deprecatus, plagam auertit. Num.16.

Non defuerunt ex amicis qui ausum arguerent, monentes ne se vltra in tam aperta vitæ discrimina conijceret. At ille contra, minimè pertimescendum sibi corporis casum, sed perpendendam filiorum æternam salutem. Neque se satis capere, quo animo Pastor oculis cernat confodi, discerpique ouem; & opem deneget. Quę quidem animi fortitudo eò est in Alexandro commendabilior, quod naturæ timidioris esset, & ea tantum charitatis gloria fortis, quę, quia perfecta est, foras mittit timorem.

Vide quid monentibus amicis respondit.

Memorabile, & illud est, quod cum ad pagum vulgo Toxum ciuibus pacificandis concessisset, nec illi pro voto promptius res succederet, vbi in suggestu multa grauiter dixisset de Pace, & Cōcordia. „ tandem exclamans, Consulite paci, inquit, filioli, „ sic iubeo, Paci omnino consulite, namque ego „ hinc minimè abscedam, donec vos viderim in„ præsentiarum benè confirmata pace vitam ciui„ lem, concordem, & amicam instituere. Hæc ille: Nec ita multò post vniuersos Ciues in communem, pacatamque societatem reductos Pacificator vidit.

Alterum reconciliandis Ciuibus Stratagema.

Denique si recenseam quoties furentibus arma,

vt ita dicam, manu eripuerit, arbiter extiterit conficiendę pacis, exitiales composuerit discordias, & eiusdem generis, ac ordinis officia alia præstiterit, sane apparebit illum Caduceatoris cœlestis nomen, ac numeros impleuisse.

Cęlestis caduceator.

Apud cineres Alex. finem rixa faciunt nonnulli.

Quam viuenti Alexandro vim, & authoritatem contulit Deus, eandem apud emortui cineres sæpius suscitasse creditur plurimorum sincera attestatione; qui ad illius sepulchrum orantes veterum rixarum, & litium terminum se opinantur obtinuisse. Estque insigne quod inter alios Frater Sixtus Negronius a Curte, Sacerdos, & Concionator ex ordine Sancti Francisci coram Iudice pluribus recitat. Sibi nimirum cædem alienam machinanti, dum intra carceris custodiam teneretur, visum Alexandrum habitu, maiestateque Pontificali fulgentem, a nefario scelere deterruisse; præmonendo, ante biduũ ex sententia euenturum quod ipse optaret. Cuius ipse monitioni obtemperans, propositiq; pœnitens, in genua prouolutus de omine gratias egit, & duos post dies promissi compos effectus est. Quamobrem accepti beneficij memor ad perennem recordationem quotidie expletis matutinis, ac vespertinis officijs recitando hymno, seu antiphonæ in huius Antistitis laudem se se subdidisse fatetur, & quam habuit primo loco cum Missam, tum concionem, iubente ipso Alexandro, de Beata Dei Genitrice in gratiarum actionem habuit.

Sixti Negronij relatio.

Temperantia

Temperantia ab honorum cupiditate, quæ est Christiana Humilitas.

CAP. XVII.

ACVTIORI nullo stimulo malè agitari humanam volũtatem, quam honoris, ac Præfecturę appetentia, in conspicuo nimis est: cui scaturiginem malorum omnium exprobrauit sapiens; perniciosissimum, ac exitiale venenum, quod Cælum Angelis expoliauit, & hominibus. E nostro instituto erit cursim ostendere, quam strictè læthalem hanc auiditatem fręnarit, qua simul arte imperum illius fregerit Alexander; Vt si vel ipsa Religiosæ vitæ cunabula recolantur, nihil præter demissionem sui voluntariam, pręterque summam animi modestiam repręsentetur. De Cœnobiticis ordinibus illum optauit, vbi minus ea tempestate splendoris, ac fastus, minusque diuitiarum, plus autem laboris, plus pœnarum,& quod aiebat ipse,vbi iudicij, & proprij voluntatis delectus fortius retunderentur: quod est profectò sublimioris temperantię genus. Appetentiã honoris, ac dignitatum, vt frænarit Alexand.

Tyro assuetus magistris ad omnia subesse,deferre, repugnantem præceptis voluntatem oppugnare, infima Actus religiosæ demissionis.

sima seruitiorum munia obire: Tyrocinio emissus nihil de antiqua submissione diminuere, nihil de ingenij acumine, de facili ac ferè natiuo virtutum vsu sibi arrogare. Nec quia multæ iam eruditionis, eloquentię celebris, & clari nominis, aliquid de humilioribus ministerijs detraxit. Isthæc quoniam Dei dona sunt, Deo accepta, & in diuinam eius beneficentiam laudes omnes, & gratias retulit. Collegio Ticinensi Præpositus de itinere hospitibus plantas abluere; & data a pijs consanguineis frumenta humero in horreum importare non erubuit, socijs qui per baiulos illa introferri suadebant, in idem exemplo suo inuitatis, quos lepidè arguebat, Adeone parui, inquiens, erit no- „ bis Diuinæ prouidentiæ donum, vt inuehendo il- „ li extera sit opus manu?

Quam constanter respuerit honorum, atque magistratuũ gradus.

Iam vero mundi honores, ac magistratus quomodo ambiuit superbè, qui tota industria declinauit, qui oblatos neglexit, qui constanter obstitit, nec nisi cogente imperio capessiuit? Quanta vi opus fuit, vt ad ordinem Sacerdotalem se promoueri pateretur? Quanta vt suæ Congregationis magisterium gereret? Quanta vt Episcopatũ Aleriensem adiret? quanta vt Ticinensem? nam Archiepiscopatum Genuensem ęmulator in hac parte Diui Bernardi Abbatis Clarevallensis, repudiauit, non secus atq; Derthonensem Episcopatum. Quotquot a Summis Pontificibus sperare posset magnificos honorũ gradus flocci fecit, gauisus humili suo:risitq; ęgrotus Calozzi acceptis litteris Cardinalium Veronę, & Cusani, quibus ad Romanæ Maiestatis fastigia prouocabatur; dignitatum fulgoribus vmbram abiectionis anteferens.

Auram

Auram, famamve popularem, ac laudes mortaliũ res nimirum iudicio suo friuolas, & Christi seruo indignas, ex animo semper despexit, erubuitque laudatus. Multa præclarè facere, minimum de se loqui, & ab alijs nil cõmmendari, summa votorũ erat. Virtuti enim Conscientia satis amplum Theatrũ est; & corona gloriæ ęternæ, merces copiosissima. Domestica Sauliorum insignia in fronte parietum, aut prospectibus domorum, quas construxerat, in vasis, in vestimentis Ecclesiæ dono datis affigi, tanquam ostentationis phaleras, rigidè vetuit, acriterque increpauit, vbi quis eo inscio secus fecisset: Modestia tantò Deo charior; quantò rarior: Effecit præmissis nuncijs, ne grandi pompa in Diœcesim Aleriensem venienti sibi occurreretur. Idem Papiensibus interdixerat. Concessit tamen dignitati Episcopali, ex alieno iudicio. In Episcopali domo nil splendidum, nil rari pretij retinuit: vt omni ex parte humilis temperantię insignia legerentur. Ipsa simplex subscriptio, qua Episcopus priuatas litteras ad vsũ sueReligionis obserabat illis verbis, Alexander vester humillimus filius spiritualis, haud leue est internæ humilitatis vestigiũ: vt etiã illud, quod Papiæ philosophiam tradens, ab vno discipulorum perfectam linguæ Grecæ notitiam acciperet. Denique præcellentia ornamenta huiusce virtutis inscriptione tumuli castissima, si in Corsica mori contigisset, obsignauerat, illis verbis: Alexandri Episcopi cineres, vsque ad diem Resurrectionis. Papię verò spreta nobiliori, iussit se humillima Templi parte, hoc est infimo pauimento sepeliri.

Despexit humana encomia.

Firmatur exemplis.

Quam modestè, immo quam malè de se sentiret, inde conijcitur, quod se hominem peccantem, hominum

Modestè immò & male de se ipso sensit.

minum infimum, regimini minus aptũ, apertè dictitaret cui multò magis Cænobij solitudo, quã amplitudo Episcopalis conueniret. Præpositus consilia a Clericis subditis, Episcopus a sui quondam ordinis Præsule, & a B. Carolo auidus quærebat, data autem ad vnguem exequutus. Male de se opinantis, & emendationem cupientis illud est non commune argumentum, quod scitatus quid in Collegio Papiensi, tum agerent Visitatores, vbi audiuit de moribus singulorum, ac de omni discliplina regulari inquirere, O vtinam, subdidit, id mihi pariter beneficij obueniret.

Quam charus, ac vtilis S. Carolo Borromæo.

CAP. XVIII.

EMORIA Sanctissimi Pręsulis Caroli Borromęi Archiepiscopi Mediolanensis crebro repetita per hęc Venerabilis Serui Dei Alexandri gesta monet nos, vt aliquid mutuo amborũ vsui exoluamus, quos scimus in tantas, testatasque amicitias esse progressos, vt par illud Heroum coniunctissimorum, Basilium Magnum, & Gregorium Theologum terris reddidisse videantur. Quantum igitur apud Carolum gratia, atque authoritate valuerit Alexander subijcio.

Sed

Sed antequam hæc aggredior, monendus es lector, non rectè illos sensisse, qui Congregationis nostræ authorem, aut progenitorem S. Carolum dixere, nosque vocitauere Presbyteros Cardinalis Borromæi. Constat siquidem, Mediolani erectam, & constitutam Clericorum Regularium S. Pauli Congregationem annis ante triginta, quam ille Episcopatum iniret; Immo, & aliquot annis antequam luce huius solis, ac vsura vitæ frueretur. Iamdiu eius Congregationis licet exiguæ alumni Sanctis functionibus, pro virili sua, Mediolanensibus, Deo benè iuuante, non mediocriter profuerant; cum necdum alij Clericorum ordines ea in Vrbe sedem posuissent, vti multò post magno equidē pietatis augmento est factum. Illi in publica, atque inueterata vitia insurrexere primi; illi Christianam Cathechesim restituere, frequentem Sacramentorum vsum inuehere, aliaque permulta saluberrima instituta fundare cœperunt quæ viam strauere ad eam pietatis, & morum faciem, quam postmodum S. Carolus magnis laboribus efformauit: vnde potissimum est terris, & cælo gloriosus effectus; & insignis illa ciuitas orbi Christiano in exemplum, & ostentationem proposita. Illud non inficiamur, immo vero gloriæ loco ducimus, Antistitem hunc Sanctissimum, qua erat benignitate, nostræ Congregationis filios tanquam vernaculam suę Ciuitatis prolem singulari semper complexum esse beneuolentia, paternoque fouisse patrocinio: Non progenuisse tamen. Illosque vicissim non ingratos clientes vti filios adoptiuos omni reuerentia, & obsequio patronum, propagatorem, & parentibus proximum fuisse prosecutos. Quod non absimili modo erga alios quosque Episcopos

D. Carolus Borromæus non est Fundator nostrę Congregationis.

Patres nostri viam strauere ad eam pietatis normam, quam postea S. Carolus perfectè efformauit.

S. Carolus nostræ Congregationis Patronus, nos illi obsequiosi filij.

ſcopos in ijs, quę ad diuinum cultum, & animarum ſalutem pertinent, præſtare ſe profitentur.

S. Carolus Alex. merita primū agnouit Papiæ.

Rem ergo propoſitam repetamus. Iam olim in Academia Ticinenſi iuuenilia ſtudia percurrens Carolus multa de Saulij doctrina, multa de gloria virtutum tanti Patris audierat, eratque apud ipſum illuſtre, ac Venerabile Alexandri nomen: At vero longè illuſtrius, ac venerabilius, vbi candorem animi, integritatem, ac ſapientiam colloquio, & conſuetudine didicit. Quamobrem purpura vbi primum inſignitus eſt Cardinalitia, & Infula Archiepiſcopali per Pium IV. auunculum, ac ſimul de reuocanda inter ſuos priſtina morum iuſtitia deliberat, tum accerſcendum ad eam molem Alexandrum cōſtituit, cuius gemina litteraturæ, ac probitatis fama tum Papiæ, tum Mediolani volitabat. Igitur primū Concilium Prouinciæ ſuę celebraturo placuit, inter ſupremos Theologos Saulium Ticino aduocari. Quo in opere tam luculenter enituit doctoris noſtri eruditio, induſtria, ſapientia, vt altam mentem introſpiciens Archiepiſcopus, admiratus quam latè pateret Saulij prudentia in agitandis, decernendiſque rebus, eius in deſiderium exarſerit totus, detinerique Mediolani rogauerit. Retinuiſſetque niſi deuictus litteris lacrymiſque Dominici Patris filiū repetentis, reddendum adiudicaſſet Patri ſenectute & curis confecto: exorans vt alternis ſaltem vicibus ad ſe pro tempore ventitaret, quouſque regimini S. Barnabæ Præpoſitum, non iam amplius aduentitium hoſpitem, ſed incolam ſtatiuum obtinuit.

Aduocat Ticino ad primum Concilium Prouinciale

Vbi effulſit Alexandri eruditio, ac Sapientia.

Rogat detineri Alexandrum Mediolani: Sed redditur Dominico Patri ſeniori.

Creuit cum præſentia gaudium Archiepiſcopi, creuit beneuolentia, creuit conſuetudinis deſideriū. Conſultorem, adiutorem, & Collegam ſibi adſcribit;

Gaudium Borromæi ex præſētia Alex. Præpoſiti S. Barnabæ.

bit; nihil fere paulo grauius molitur, quod non prius cum Alexandro collatum de maturo illius consilio definiretur. Apud Summos Principes ad explicanda negocia sibi a Summo Pontifice demandata Oratorem delegauit, ad veteres corruptelas expungendas, ad curandos populos deprauatos adhibuit correctorem; Vt laxiores monasteriorum licentias ad iustam constitutionum normam contraheret, censorem; In lustranda Diœcesi comitem; in Synodi, & alterius Concilij Prouincialis celebratione, actorem. Vespertinas conciones in Metropolitana, quemadmodum Francisco Panigarolæ matutinas, commisit. Expetebat elucidantem Epistolas Pauli in ædibus Archiepiscopalibus, quemadmodum olim Romæ Sanctus Dominicus Magister Sacri Palatij fecisset traditur in Pontificijs, sed impedimento fuit cura Pręposítalis, & rerum agendarum cumulus.

Eius vtitur maximè concilio. & opera.

Quibus in rebus.

Socium habuit in correptione quorundam Sacrorum Ordinum, quibus pręerat cum Patroni titulo. in primis familiæ Humiliatorum, cui etsi res non ad votum omnino successit, nonnullos tamen ad saniorem vitam reduxit Alexander: quocirca deleto postmodum ordine, tria illorum monasteria a Summo Pontifice in gratiam S. Caroli, & in Alexandri præmium Congregationi nostræ sunt adiecta, Cremonę, Vercellis, Medoetiæ. Desudauit impensè cum Archiepiscopo in extirpanda hæresi, quæ nobilissimam Italię Vrbem actis iam radicibus infecerat; in reuocandis quoque ad bonam frugem quibusdam sacri ordinis viris, qui ab Orthodoxa fide aberrantes perniciem plurimam Christianæ rei intentabant ni maturè obstitum fuisset.

Alex. socius Caroli in correptione quorundam Ordinū, &c.

Carolus sūma queque fidissimo cōmittit Alex.

Quid vltra? Archipręsul Sapientissimus quod erat sibi pretiosissimum, quodque in negocijs summum, id omne fidei, prudentię, arbitrioque Alexādri tradidit; nimirum pro sua seruanda anima quasi Custodem Angelum, pro Sancta morum directione magistrum, pro delictorum censura iudicem illum sibi statuit. Illum ad rerum Cœlestium meditationem creberrimè conuenit: Cum eo solutus negocijs spirituales exercitationes instituit: Ob intentatam sibi necem ab alumno Humiliatorum cum in Villam Carinianam secessisset, eò asciscit fidissimum Alexandrum, quo vtatur consiliorum præside, & ad salutarem doctrinam ab ictu hauriendam Medico.

Illum habet Carolus à Sacris Confessionibus.

Coram Alexandro labeculas quotidianas ad aurem incusat, & totius anteactæ vitę generalem subit expiationē. Quin ab eius SacroTribunali aliquando discedens insigne pietatis monumentum Alexandro erexit illo encomio: Hactenus aut nihil, aut parum egi, Hæc mihi nunc initia vitæ perfectioris, hæc elementa sanctitatis.

Encomium Caroli de Alexandro.

Quibus officijs mutuā aluerint amicitiam.

Dulce & hoc rememorare, Sanctissimis officijs piam, & arctam illam amicitiam vtrinque alitam fuisse, mutua amborum precatione ad Deum, consiliorum vicissitudine, alternę operę ministerio, diuinis collocutionibus, paribus pietatis studijs, nec non sacris munusculis. Quo exemplo percipies, honestis actis magis quam terrenis opibus veram, iustamque amicitiam coalescere, ac enutriri.

Beati

Beati Caroli cum Alexandro Saulio Collatio.

CAP. XIX.

EMO est qui si vero in lumine rem positam intueatur, non perspicuè aduertat, eam morum, & operum similitudinem inter hosce Dei cultores intercessisse, qua alteri alter vitæ, ac meritorum lineamentis paribus possit æquari. Quamuis non inficiandum, quin eminentia gradus Ecclesiastici, facta celebriora, & honores Diuales ab Apostolico Senatu delati Carolo, priores huic vindicent partes. Rem nos ita colligimus.

Natalium nobilitas, ingenij dotes, gratia facundiæ ęquales omninò fecere: Pia quoque educatio, & litterarum emensa spatia pares.

Puerili quodam studio, & oblectamento Altaria struere, lararia adornare a primis annis intentus vterque, futurę pietatis, ac Religionis specimen præbuit, cui prouectior ætas templorum erectione, & ornatu optimè consonans fuit.

Animi ad pietatem, & ad rem quâque honestam procliuitas, accurataque sui ipsius circumspectio, neutrum permisit sordibus Adolescentiæ contaminari.

Borromæus adhuc iunior patrem monuit, Sacerdotij

dotij sui prouentus rectius pauperibus erogari, quã rei domesticæ adiungi. Saulius adhuc puer, quod pauperibus suggereret, domo paterna conniuente patre extulit.

Delata vltro vtrique dignitate Episcopali, suam quisque Sanctissimè rexit Ecclesiam, Sanctissimisq; legibus stabiliuit: seueritate ille magis, hic lenitate; viciſsim tamen vterque maiorem, vel clementiã, vel austeritatem mutuatus, pro temporis ratione.

Vterque summa diligentia detractum Deo cultum restituit, adiecitque nouum, Clerum reformauit, ac populum: Iuris Ecclesiastici potestatem sustinuit, laboriosas Visitationes, Synodos, & cuncta Episcopalis officij munera indefessus obiuit.

Perquam similes erudienda Christianis mysterijs plebe, constituenda, fouendaque Cathechesi, continenti concionum studio: quo certè eminebat Alexander.

Eleuatæ in Deum contemplationis ambo, eminẽtiſsimęque orationis. Dei amore, & ardore salutis animarum sibi creditarum vehementer succensi ambo.

Ab Episcopo didicit Archiepiscopus grandem crucem in supplicationibus propalam gestare: contra didicit ab Archiepiscopo Episcopus Epidimia infectis hilariter manu sua ministrare: exhibita ad mortem vita vterq; permultum laudabilis.

Alter retento Episcopatu, oblatos honores despexit, alter Archiepiscopatu retento, graduq; Cardinalitio, quos gerebat honores abdicauit.

Percussus hic dorsum plumbea, ignitaque glande non vulnus corpore, non animo tristitiam concipit, ad vindictam humanum studium vetat,

con-

condonari crimen orat. Ille ingenti ſaxo caput petitus, nec corpore ſaucius, nec animo, percuſſorem dimitti iubet, ſubtrahitque ſupplicio.

Aedificia ſpectabilia publicę vtilitati dedit vterq;, magnificentiora Carolus, quippe nobiliori in Vrbe, pinguiore in Eccleſia, Alexander locorum neceſſitati, & facultatibus æquabilia.

Ille ædes Archiepiſcopales amplificauit, hic Epiſcopales excitauit a fundamentis.

Ille Baſilicam ornauit magnificè, hic nouam erexit.

Clericis educandis Seminaria, Collegia Sacerdotibus, Canonicis hoſpitia, & ad Dei cultum ſtipēdia pinguiora vtrinq; pro locorum meritis, attributa ſunt.

Ambo egenorum parentes, infirmorum, afflictorumq; ſolatium, ambo hoſpitales.

Quicquid è ſumptibus familiæ ſupereſſet Præſulibus, in vſus pauperum, aliaq; Chriſtianæ pietatis opera pariter collatum eſt.

Conſumpta reliqua pecunia Carolus pretioſa quęque diuendidit, & in pretia conuertit pauperum: Alexander ne pauperes vllo tempore fructibus ſuæ liberalitatis fruſtrarentur, nil emit, nil habuit cuiuſquam pretij. Alienæ neceſſitati vnus perinde ac alter lętus ſuccurrere, cum proprię.

Denique vitę perſimilis curriculum perſimili quoque meta clauſere; Sepulchrum ſibi vno, eodēque modo in Cathedrali ſtatuentes, loco humillimo, & nudatum omni pompa, quo pertranſeuntium pedibus facilius protererentur.

Viuentes quemadmodum editis operibus æque magnifici, ita & mortui pari gloria miraculorum

adeo

adeo illuſtres, vt Coſmas Doſſenius exploratæ integritatis, & Sancti nominis Epiſcopus Derthonenſis; bene, diligenterque excuſſis vtriuſque miraculis non dubitauerit aſſeuerare, minimi eſſe inter ſe diſcriminis. Nos illa hiſtoriolæ noſtræ ſubtrahimus, ne quicquam in Pontificem obedientiæ detrahamus.

Honorifica de Saulio Teſtimonia varijs e Scriptoribus deſumpta.

CAP. VLTIMVM.

HAEC ſunt, quæ de vita, & geſtis Serui Dei Alexandri Saulij compendio perſtringẽda duximus. Reliquum eſt, vt quid de eo in tanta ſegete bonorum operũ ſenſerint Viri ſapientia,& authoritate clari, breuibus indicemus. Nimirum inde etiam virtus ſua amat accipere teſtimonia,quæ alijs bono teſtimonio fuit. Licet enim non ex alienis tabulis, ſed ex vita rectè, Sanctèque acta, noſtræ rei ſumma petenda in primis ſit: tamen & hoc virtuti condignum, habetq: in ſe venerationis plurimum, ab ijs commendari, qui virtutem ex virtute metientes, illius aut ſpectatores extitere, aut ſinceri ſcriptores, pares meritis laudes,& paria laudibus merita ita comparantes, vt quod

quod honeſtum eſt non abeat inhonoratum, nec honor honorem immerentibus tribuatur.

Procurſui noſtro viam pandet clariſſima lux Eccleſiæ Carolus Borromæus Epiſtola ad Ormanetum tranſmiſſa, cum de inſtituta quæſtione ſuper vita, & meritis Alexandri Pontificem certiorem faceret, quam & nos antea retulimus.

S. Carolum Borromæus.

„ Quod Sanctiſſimus D. N. (ſcribit ille) de „ Alerienſi Eccleſia in Corſica Pręposito S. Barna- „ bæ demandanda ſtatuit, id ego ei ſignificaui: Sed „ is pro ſua modeſtia de ſe humiliter ſentiens, huic „ ſe muneri minimè aptum eſſe reſpondit, quod „ ego, qui egregias viri dotes perſpectas habeo, non „ ei ratum habui.

„ Et infra. Hinc aiunt (Seniores Congrega- „ tionis) graue detrimentum imminere ordini, qui „ a prudenti eius adminiſtratione totus nunc pen- „ det, atque ipſius doctrina plurimum iuuatur, in „ qua certè parem illi in ipſo ordine non habent, „ neq; alium moderando tam idoneum. Item. Ego „ vero fore proſpicio, quam grauem etiam iacturam „ faciet vniuerſa hæc ciuitas Mediolanenſis, cui „ Alexander ipſe multis nominibus, varijſq; modis „ eſt vtiliſſimus, in ſacris doctrinis, in concionibus, „ in confeſſionibus, & alijs priuatis pietatis officijs; „ atque etiam prudenti conſilio, quo ego ferè ad „ omnia vti conſueui. Quod ſi hiſce rebus auditis „ Sanctiſſimus Dominus Noſter eius operā in hac „ noua Præſulis deſignatione ad gloriam Dei vti- „ liorem fore iudicauerit, is Apoſtolicæ obedientiæ „ filium ſe ſe profitetur. Ac licet ſingulari benefi- „ cio a Summo Pontifice ſe affectum exiſtimabit, ſi „ ſuo in cætu, in quo per annos vndeviginti placi-

„ dè vixit, perdurare liceat; tamen vt pareat, ad
„ eam tollendam crucem, quam Sanctissimus Pon-
„ tifex iniunxerit, præsto est. Neque enim velim,
„ vt per me illa prohibeantur bona, quæ Corsicæ
„ obuentura inde sint; quam quidem Insulam ex
„ Aleriensi interpontificio summopere indigere tã-
„ to Antistite arbitror.

Tanti præsulis authoritati suffragatur Carolus a Basilica Petri actorũm S. Caroli scriptor egregius lib. 2. cap. 6.

Carolus à Basilica Petri in vita S. Caroli.

„ Carolus, inquit ille, aliquid otij nactus, animi,
„ spiritusq; sui vires collegit, & cum in medio vix
„ spiritualis vitæ cursu se esse affirmaret, quasi
„ prçterita obliuiscens, maiore quam antea conatu
„ ad metã incitatus est. Prçterita omnia peccata sua
„ diligenter a primis annis recognita, quod iãdiu
„ cupiebat, cõfessus est Alexandro Saulio S. Barna-
„ bę Mediolani Prępolito, nunc Episcopo Ticinen-
„ si, cuius consilio, & doctrina vti plurimum soli-
„ tus fuit: donec eum ad Episcopatum Alerien-
„ sem a Pio V. vocatum, tam libenter ob Ecclesiæ
„ fructum, quam ęgrè ob suum, & Sancti Pauli
„ Congregationis vsum dimitteret.

Io. Petrus Giussanus in eiusdem vita.

In eandem quoq; sententiam scribit Io. Petrus Giussanus in eiusdem S. Caroli vita lib. 2. cap. 6. subiungens illud boni exempli pronunciatum a Carolo
„ post peractam sacram Confessionẽ. Iam nunc pri-
„ mum in vitę spiritualis curriculum descendo, hoc
„ mihi ad sanctimoniam exordium.

S. Philippus Nerius.

Alexandro nostro celeberrimæ opinionis argumentum suppeditat Beatissimus Philippus Nerius Congregationis ab Oratorio dictæ sapiens institutor. Interrogatus enim aliquando a Gregorio XIII.

apud

apud Sancti Laurentij extra muros, ecquis potissimũ e comitibus turbam ibi ad preces collectam aptam concione ad pietatem inflammaret: is augusti conuentus amplitudinem, promptique operis difficultatem expendens insinuauit, nemini iustius deferri opus illud quam Episcopo Aleriæ; quem scilicet eruditionis ęquè ac pietatis prędiuitem nouerat. Subijt imperante Pontifice id muneris Alexander, appositèq; & ardenter dicendo spem omnem victoriæ in eo genere præripuit cæteris.

Baccius in vita Beati Philippi lib. 1. cap. 4. communem vtriq; sanctitatis, ac doctrinæ laudẽ tribuit, hæc scribens. — Baccius in Vita Philippi:

„ Idem prope accidit Alexãdro Saulio Episcopo
„ Aleriensi, dein Papiensi, viro eximię sanctitatis,
„ & litteraturæ, qui cum Philippo differens, & in
„ rerum Theologicarum disceptationem deueniens,
„ vbi tam scitè, & eruditè respondentem audijt, in
„ illius sapientiæ admirationem raptus est: illum
„ enim vti magnæ sanctitatis, sed non multarum
„ litterarum hominem habebat.

Quo iudicij, & honoris gradu merita Alexandri haberet Maximorum verè Optimus Pontifex Pius V. experimento nobis sunt, & nõ ambiguæ beneuolentiæ indicio, quę per Epistolam Patribus nomine Pontificis respondit Cardinalis Serbellonius in hęc verba. — Pius V. Sũm. Pont. ex epistola Cardinalis Serbellonij.

„ A' Pontifice illud ipsum quod mihi pollicebar
„ responsum tuli: De Alexandro, deque egregijs
„ illius virtutibus satis sibi cumulatè constare, seq;
„ adhibita ea animaduersione, quę in rebus eius-
„ modi solet adhiberi statuisse, ipsius curæ gregem
illum committere, cui tam vigili, diligentiq; pastore

„ potiſſimum opus eſſet: Atque in hac electione
„ ſe magis in dies, ac magis conquieſcere, &c.
Infra.

„ Quandoquidem non deſint inter vos, qui ver-
„ bum Dei Mediolani diſſeminare, vineamq; Do-
„ mini colere pergant, in qua cum Alexander ſa-
„ tis deſudauerit, æquum eſt, vt illa iam exculta,
„ & ad multam frugem perducta, ad excolendam
„ alterā eius opera multo magis indigentē legetur.

Et ibidem plura,quæ Alexandrum tam demerendo, quam recuſando eam dignitatem commendandum probant.

Io. Antonius Gabutius in vita Pij V.

Quare Ioannes Antonius Gabutius vitam, & res geſtas Pij V. deſcribens, oblata occaſione extollendi tanti Pontificis prudentiam, æquitatemque,quod Cardinalitias, Epiſcopaleſve dignitates non humano arbitrio, ſed ęquo iudicio ex notitia virtutis profecto contuliſſet, hæc habet non parui momenti in rem noſtram.

„ Alexandrum Saulium Dominici viri clariſſimi,
„ Patritij Genuenſis filium, Theologum eximium,
„ ac ſumma prudentia, parique probitate pręſtan-
„ tem optimè nouimus, quem Pius ex hoc Clerico-
„ rum Regularium S. Pauli ordine, tunc Mediola-
„ nenſi Collegio S. Barnabæ Præpoſitum, licet in-
„ uitum & magna modeſtia ſe indignum eſſe pro-
„ fitentem, cum lacrymiſque diu repugnantem, ad
„ Epiſcopalem Sedem Alerienſem in Corſicam
„ pertraxit. Quam Eccleſiam cum ille ſummis la-
„ boribus, verbo, & exemplo per annos viginti, &
„ amplius ad Chriſtianę vitæ rationem egregiè in-
„ ſtituiſſet, & quaſi ex inculta ſylua florentem hor-
„ tum reddidiſſet, cum Gregorius XIII. Pontifex

Maxi-

„ Maximus ad regendam Ticinensem Ecclesiam
„ transtulit. Sed hanc ille dum strenuè perlustrat,
„ magno totius gregis, bonorumque dolore, Pastor
„ egregius, ac verè Pater pauperum appellatus, ad
„ ęterna, vt piè credimus, laborum suorum præmia,
„ anno 1 5 9 2. mense Octobri senex emigrauit.

In eundem sensum Gregorius XIII. & Sixtus V. Summi Pontifices testimonium, honoremque Alexandri meritis contulere, Virum Dei ęquè amicè, atque honorificè amplectentes, & Apostolicis indultis fauentes; Id ex gemino diplomate colligimus; Altero cum is exiles reditus Canonicorum suis augescere; altero cum fructibus quorundam Beneficiorum amplificari eorundem numerum postularet; cuius petitionibus vtrerque interposito decreto prōptissime annuit. Greg XIII. Sixtus V.

Quid breuius, quid simul illustrius encomio Gregorij XIV. itidem Pontificis? qui ab oratoribus Ticinensibus dignum Ecclesia sua pastorem depo-
„ scentibus, Non hominem, sed humano in corpore
„ hospitantem Angelum daturum se illis promisit:
Alexandrum innuens, quem, & hoc titulo coram sacro Collegio Cardinalium honestare non dubitauit. Greg. XIV.

Ponderosum & illud Pauli V. quo Alexandrum, dum in humanis ageret, multa sanctitatis laude floruisse asseuerauit: quiq; vt Bellarmini S.R.E. Cardinalis Eminentissimi responsa probatum faciunt publici cultus iamdudum a populo inuecti continuationē indulsit; cum ipse referendis in Beatorum fastos alijs nonnullis occupatus causæ Alexandri vacare nequiret. Paulus V.

Dux, Magistratusque Reip. Genuensis oblato eius Dux, & Magistratus Reip. Genuensis.

ciui-

ciuitatis Archiepiscopatu, quam altè de Præsulis huius virtutibus, ac sanctimonia sentirent, locupletissimè docuere.

Clerus, & populus Ecclesiæ Alerièsis.

Calculos adijcit Cleri, populique Aleriensis ad Summum Pontificem epistola superius relata, cuius membra quædam in hunc cumulum inseri non pigeat.

„ Ad Sacratissimos (inquisit)pedes Vestræ Beati-
„ tudinis humillimè procumbentes supplices rogāt,
„ ne committat, pro ea, qua vti Christi Vicarius
„ ipsos complectitur paterna charitate, priuari se
„ cœlesti beneficio, quo tantum Pastorem largien-
„ do diuina clementia ipsos ditauit: Is enim est
„ qui singulari studio, & admirandà comitate cle-
„ rum rudem, moribusque incompositum, seu veli-
„ mus senes, seu iuuenes, oratione, opere, in pri-
„ misque exemplis vitæ optimis ad Ecclesiasticam
„ disciplinam formauit, &c.

Infrà

„ Pastor pientissimus quicquid sibi ex tenui vi-
„ ctu suo, modicæque familiæ sumptu, atque hu-
„ mili cultu subtrahere potest, hoc in subleuandos
„ egenos totum erogare, totum profundere in mo-
„ re habet, & in structuram nouæ Ecclesiæ Cathe-
„ dralis, ædiumque Episcopalium, quæ quidem
„ ędificia omnino necessaria ibi nulla prorsus exta-
„ bant. Et sanè pauperes acerbiorem famis, ac pe-
„ stilentię calamitatem superioribus annis sensis-
„ sent, ni ipse magnam vim frumenti milij, orizæ,
„ aliarumque frugum ex continenti aduehi, ac ple-
„ bis suę egestati occurrens gratis distribui cura-
„ uisset. Eius præterea domus perpetuum misero-
„ rum Clericorum, & Sacerdotum Diœcesis hospi-

tium

„ tium eſt; quos ipſe alere, quos ſubleuare non de-
„ ſinit, &c.

Scriptoribus alijs ſicut ipſe materiem, ita illi præconia prębuere non vulgaria. Expedio pauca. Folieta in elogijs Clarorum Ligurum, cōmemoratis quæ de Dominico Saulio Patre, & Philippo Patruo, ac Brugnatenſi Epiſcopo ęterna memoria digna sūt, ad Alexandrum ita deſcendit.

„ Domeſticę Sanctitatis gloriam ſubſecutus eſt Folieta.
„ Alexander, huius ipſius Dominici filius; patrui
„ potius quam patris virtutum ęmulus. In ipſo
„ enim adoleſcentiæ initio, lumine diuinitus menti
„ pręlato, in Cœnobium procul a iuuentutis illece-
„ bris conceſſit, arctiſſimiſque vitæ inſtitutis ſe ſe-
„ dicauit, atque in morum ſanctitate, & ſacrarum
„ rerum doctrina ita proceſſit, vt eius nomen in
„ Pij V. notitiam venerit, qui iuueni priſcorum
„ inſtituto viuenti, proculque ab Aula, atque ab
„ omni ambitione, omnique cogitatione eiuſmodi
„ degenti, Alerienſem Epiſcopatum vltro man-
„ dauit, recuſantemque, & retractantem impoſitum
„ onus pro imperio, proque iure Sacroſanctæ pote-
„ ſtatis accipere coegit. Hæc ille, ad vlteriora non progreſſus, quia eodem tempore ſcripſit, quo primum Alexander ad Epiſcopatum promoueretur.

Paſtoralem ſolicitudinem Alexandri teſtatam facit Io. Rhò e Soc. I E S V inter varias virtutum hiſtorias, lib. 1. cap. & num. 12. Saulium, inquiens, quem ad virtutem Clericorum Regularium S. Pauli Decollati diſciplina formauit, atque ad Paſtoralem laudem Caroli Borromęi inſtitutio produxit, Aleriani primum in Corſica, mox Ticinenſes Epiſcopū habuere, de quo, vt omnia veterum Epiſcoporum Io. Rhò Soc. Ieſu.

rum

„ rum decora cõmemorari possunt, illud vnum non
„ prætereundū puto. Alerianam diœcesim ita supe-
„ rioribus bellis attritã accepit, vt & paucissimi es-
„ sent Sacerdotes, & Curiones ipsi in maxima rerum
„ diuinarũ ignoratione versarentur. Ergo vt malo,
„ quod per longas moras inualuerat, remediũ quam
„ citissimũ afferret, Curiones ipse domi suæ de suo
„ alere ac docere instituit, tãta sedulitate, vt quos ru
„ des omnino disciplinæ acceperat, breui tolerabi-
„ les reddiderit, & curijs non pœnitendos. Nihil
„ indignum Pastori est, quod ouibus conducat.

Paulus Bellonius. Paulus Bellonius I.C. in Ticinensi Gymnasio legum interpres primarius, pòst Regius Senator Mediolani, cum luculenta oratione (quæ statim Typis excusa prodiuit) sublimia Alexandri gesta prosecutus fuisset, vt reliqua amplissimi splendoris omittam, ita abeuntem e mortalibus alloquitur: O te

„ fælicem, Sauli, quem nunc persanctè veneror,
„ hisque vocibus libet affari, Terque, quaterque
„ Beatum, cuius vitam tam honesta, & laudabilis
„ mors est consecuta; cuius mors veram, & im-
„ mortalem vitam peperit. O felicissimos labo-
„ res qui immortalia præmia sunt cõmeriti! O no-
„ ctes euigilatas, quæ tantam sibi circumfuderunt
„ lucem, quietemque attulerunt sempiternam! O
„ Beatum Episcopum priscis illis viris vitæ inno-
„ centia conspicuis comparandum.

Ioannes Bellarinus. Audiamus quid de Alexandro, in quæstione vitæ, coram iudicibus constitutus retulerit Io: Bellarinus ex eodem ordine Clericus Saulio coniunctissimus, eximia pietate, ac eruditione, editisque libris notissimus. Is enim post multa sic habet.

„ Animaduerti coisse in Alexandro res longè discre-

„ discrepantes, quarum vel in ipsis virtutum Prin-
„ cipibus difficillima sit, & rarissima societas: Gra-
„ uitatem nimirum cum singulari affabilitate; amo-
„ rem recti, & commiserationem in errantes; im-
„ motam in bono constantiam, & popularem ad
„ omnes ciuilitatem; seueritatem iudicis tetricam
„ in semetipsum, matris in alios quoscunque be-
„ nignitatem, ac beneuolentiam. Denique singu-
„ la tum quę fama percepi, tum quę oculis ipsemet
„ vidi, attentius cogitans, virtutes planè vniuersas
„ hoc est, siue morales, siue Christianas, siue quæ
„ Religiosi sunt hominis, siue etiam Episcopali sub-
„ limitate fulgentis, in eo conspexi, pro status
„ conditione florere singulas gradu celso, innixas
„ autem profundissimo fundamento humilitatis, &
„ alta, ac rectissima mentis intentione. Cui parum
„ semper esset, quicquid vnquam fecisset; egregia
„ facta mage egregijs superare totis semper conni-
„ tens viribus, & perpetuo æstuans desiderio, vt
„ omnes ad Christianę perfectionis fastigium se-
„ cum subleuaret.

Anacletus Siccus in aureo libro Ecclesiasticæ hymnodiæ consilijs nostris optimè subscribit. Tan- **Anacletus Siccus.**
„ quam, alter Moyses, inquiens, vt animas sibi cõ-
„ creditas posset facilius, & securius dirigere ad
„ viam salutis, dum in Insula Corsicæ Episcopus
„ esset, cuius etiam dictus est Apostolus, quamuis
„ per totum anni tempus esset Sacrę hymnodiæ stu-
„ diosissimus, ita vt non contentus solito hymnodiæ
„ vsu quem cum suis Canonicis in Choro semper
„ explere conabatur, solus in proprio oratorio aliũ
„ prętcrea hymnorũ numerũ recitare quotidie vel-
„ let, genibus sẽper positis, & aperto capite; tamen
&c.

Michael Iustinianus.

Lib. 1. tit. 6. 7 Lib. 2. tit. 1. 41 Lib 3 c. vnico &c. Et in indice Episcoporũ num. 27. in fine.

Abbas Michael Iustinianus Patritius Genuensis, & Vicarius Apostolicus Alerię, Ecclesiasticæ rei peritissimus, dum in erudito libro suarum Constitutionum complures authore Alexandro Episcopo, eiusque exemplis inniti demonstrat, quid aliud quã pretiosissimam illi ex varijs lapillis coronam serit, nulli ambiguum relinquens, primas eius beneficij laudes in Alexandrum Præsulem refundendas?

Octauius Belmustus.

Adijciam geminum a successoribus Alexandri sũmi honoris iudiciũ. Octauius Belmustus primus ab Alexandro Antistes Alærię, ac postmodum S. R. E. Cardinalis eximias illius tum viuentis virtutes admiratus defuncti merita tanti fecit, vt nulla non die se illius precibus, ac patrocinio comendaret; cuius propterea appensam imaginem conspectui suo perpetuo patere voluit.

Io: Baptista Bilia.

Nihil quicquam Belmusto cedit, quod Io: Baptista Bilia Papiensis Episcopus, Alexandri itidem successor facto est persecutus. Is enim sepulchro huius Serui Dei eam venerationem adhibebat, vt licet nullis adhuc repagulis septum esset tamen incedens cauit semper, ne pedibus protereret; quin alterutrum latus legens, profundè caput illorsum inclinabat; violatæ Religionis crimen, ni faceret, arbitratus.

Populus Ticinensis.

Quod quidem reuerentiæ genus vniuersim pariter a populo Ticinensi adhibitum fuit, dum illorum nemo sepulchrũ incedendo terere auderet, irreligiosum nimis putans, pedes eò loci ponere, vbi tanti Antistitis ossa subessent, cuius sperarent diuina merita certissimis aliquando signis a Deo propalanda quemadmodum successu temporum res probauit.

Non pœnitebit inter hæc reponi, quæ duo Tici- nenses

nenses doctrina, & eloquentia clarissimi Scriptores de Alexandri publicis honoribus, & actis Testes oculati retulere.

Antonius Maria Spelta.

Siquidem Antonius Maria Spelta Antistitum eius Ecclesię vitas, & gesta Italico sermone conscribens, „ vt ad Alexandrum deuenit ita ferè exorditur. Si „ quis aliquando refulsit in solio nostro Papiensi „ dignus Episcopus, is in primis fuit, cœterorum „ planè dignissimus, Alexander Saulius, cuius est „ vsqueadeo explorata integritas vitæ, morumque „ sinceritas, vt Angeli verius quam hominis cogno- „ mento decorari deceat ab ijs, qui aliquantulam „ de eius probitate notitiam habuere, &c.

Infra de eiusdem actis in Corsica. Quis, inquit, „ satis ampla narratione complectatur, quo ille „ studio, diligentia, Charitate Aleriensem Episco- „ patum administrarit? sua morum suauitate, & „ gratia id consecutus, vt incolæ a-natiua barbarie, „ in qua erant enutriti, ad Christianam mansuetu- „ dinem, pietatem, ac probitatem traducerentur: „ admirantibus vniuersis tantam in Antistite vim, „ & efficacitatem. Instituit, fundauit, &c.

Henricus Farnesius.

Breuiori sed raro encomio plura expressit Henricus Farnesius, emblemata ingressus triumphalis in- „ terpretatus. Fuit, inquit, Plenum lętitię specta- „ culum. Longa hac phalange circumseptus Sau- „ lius tenebatur: Vir citra huiusmodi honores spe- „ ctaculo dignus. Tum explicans Cereris emble- „ ma, Est enim, inquit, Saulius vnicum virtutis „ specimen, ornamentum Patrię, lumen Reip. virtu- „ te, fama, rebus gestis splendor sui Ordinis: in eo- „ que Cereris retinet vtilitatem, quod non potest „ sine fructu publico, & commodo respirare, &c.

Complura quæ supersunt eiusdem splendoris preconia, quo satietas euitetur, silentio transgredior. Libet modo Apophtegmata nōnulla per Corsos Testes enunciata in compendium mittere. Munificentiam Episcopi apud Iudices commendans quispiam
„ aiebat, Omnium erat, quicquid ille haberet: is
„ duntaxat bonis vltro ab eo oblatis nō fruebatur,
„ qui nolebat. Charitatem alter extollens, Per-
„ multarum, inquit, paginarum volumina haud
„ quaquam opera charitatis illius immensa conti-
„ nuerint. Ille abscessum deplorans, Mehercule,
„ inquit, nulla vnquam nobis sæcula reddent Ale-
„ xandrum. Fuit qui orantis meritum, & efficaciam
„ ita efferret, Quicquid orans postularet optimus
„ Dei Seruus, id consequebatur. Mansuetudinem
„ minister retulit hisce verbis, Vir erat pane sua-
„ uior, quem numquam viderim subiratū. Altissi-
„ ma Christianæ perfectionis superauit fastigia, as-
„ serebat vir Religiosus; Qui prope ad eum acce-
„ deret, vidi neminem. Celebritatem famæ admi-
„ ratus est ille, cum diceret. Quacunque iter agens
„ conuertor, spiratur de Alexandro Sanctissimæ fa-
„ mę suauissimus odor. De extasibus quidā, Quid
„ extasis sit, non noui: Sed inter sacra semimortuū
„ illum, & animam pene exhalantem vidi sæpissi-
„ me, ex Dei, dicebatur, familiari cōsortio. Ausus est
„ etiam non nemo dicere, Stupebam funeri non
„ illico succedere publica miracula, cum a viuente
„ tam miranda opera patrari, & viderim, & au-
„ dierim. A concione cum recederemus affirmat,
„ nonnullus, vna erat omniūvox: O te Beatum! qui-
„ bus nos documentis, quibus nos exemplis ad ea,
„ quę recta sunt dirigis? Ille superbam mihi men-
tem

tem dicendo infringebat,ait quidam,& remittere odia compellebat. Ad quæsitum Iudicis respondit quispiè,quod quæris nunc memoria nõ teneo, ita tamẽ esse credo: etenim tã clari,sanctiq;nominis erat vir iste,vt nil de eo sit incredibile. Quacunq; ille per diœcesim iter haberet, dixit alius, eius aduentu singulorum sensus, & corda exilarata gestiebant,arbores ipsæ festiuè tripudiabant. Trecenta eiusdem notę apophtegmata silere præstat, vt tandem Saulio illuminatum omnibus gemmis diadema,& nostris sermonibus coronidem imponat Iustinianus alter, Aleriæ itidem secundus ab Alexandro Episcopus.

Fr. Decius Iustinianus, Dei, & Apostolicæ Sedis gratia, Episcopus Aleriensis.

QVEMADMODVM Pastores populis diuinitus constituti grauissimos pro concredito sibi regendo grege labores in vita pertulerunt, ita nobis laborandum est, vt egregia ab ijs edita facinora, rerumq; summa cum laude,ac pari pietate gestarum memoria, ab interitu vindicentur. Sanè Alexãdri Saulij Aleriensis olim Antistitis merita, benè, rectèq;actę vitæ ratio, eo progressa sunt, vt difficilis futura sit cuiuscumque immitatoris ęmulatio, cuius nos non tam in dignitate successores, quam operum admiratores,longè sectando vesti-

„ gia veneramur. Fuit vir ille huius Aleriensis Ec-
„ clesiæ, quam suscipiens seruauit, gubernaculis
„ admotus: quo cum appulisset, bona Ecclesijs ad-
„ dicta in damnabiles laicorum vsus conuersa, ac
„ dissipata recuperauit, Clericalem disciplinam
„ lapsam, extinctamque refouit, mores hominum
„ deprauatos, totamque fermè rem Ecclesiasticam
„ ob bellorum, quę diù la tèque per Insulam con-
„ flagrarant, calamitates, funditus euersam, diuina
„ qua fuit prudentia, composuit: itaut facultatum
„ Ecclesiasticarum restitutor, Clericalis licentiæ
„ corrector, morum emendator, totiusque præsen-
„ tis Ecclesiæ status conseruator extiterit: quam
„ destitutam deformemque a se susceptam sartam
„ tectam, florentemque venientibus tradidit; me-
„ ritoque accepta illi ferenda sint huius Ecclesiæ
„ commoda, quorum auctor fuit, qui reliquit exē-
„ plum. Extant siquidem saluberrima constitutio-
„ num decreta, quibus optimè animarum saluti
„ consuluit, suarum ipsemet legum conditor pariter
„ ac obseruator.

„ „ In summo honore penes populos habebatur,
„ quos nedum æquissimis Sanctionibus, sed inte-
„ gerrimis, ac incorruptis moribus, suique in pri-
„ mis imitatione, qua nulla est pręstabilior disci-
„ plina, erudiuit; Sacros Ecclesiasticos ritus,& ob-
„ seruationes in vsum reuocauit; cultum diuino-
„ rum, pariter temporum iniuria, hominumque in-
„ curia obsoletum reduxit, cuius tam euixè deside-
„ rauit incrementum, vt ex annuis mensæ Episco-
„ palis redditibus certam summam deducendam,
„ Capituloque applicandam, sex alios Canonica-

tus

„ tus ad propagandum, augendumque diuinum cultum erigendos, certam quoque summam pro Seminario ad alendos, educandosque pueros ab eadem Mensa separandam curauerit: Ecclesiæ præterea dirutæ Cathedralis, ædesq; Episcopales a fundamentis, proprijs sumptibus, extruxit.

„ Vt omnium vero pastoralium virtutum laudè, ita inexhausta erga pauperes misericordia enituit, in quos tam effusus, ac piè prodigus fuit, vt id verè suum diceret, quod in egenos impendebat, quibus in angusta, extremaque annonæ difficultate educandis vna tantum ratio fuit, boni scilicet Pastoris pietas, quos etiam larga manu fouere, augere, amplecti, nedum caduco, & temporario, sed etiam immarcescibili, ac cœlesti diuinæ eloquentiæ cibo alere consueuit, dum ipsemet in templo Christianæ fidei rudimentorum pueris, domi verò prouectioribus casuum conscientię assiduus assisteret explanator.

„ Pecuniarum vsu ita abstinuit, vt ne trita quidem eorum pretia dignosceret. Cælestem certè, ac Superis simillimam vitam in terris agitauit, quam vt gratam, sibique acceptissimam D.O.M. expressis signis, ac supra mortalium vires mirificis comprobauit argumentis. Tam eximia denique, ac singulari animi præstantia fuit; totque, ac tanta omnifariam probitatis, Religionis, integritatis, ac sanctimoniæ de se exempla tradidit, vt ingentium fama virtutum, totam hanc Insulā sui admiratione, venerationeque compleuerit; omnesque de eo mirabiliter & loquantur, & sentiant, virque inter hos incolas immortali Cæli-

tum

„ tum consortio dignus censeatur: licet nos impa-
„ res tot meritorum æstimatores certi nihil arbitra-
„ ri audeamus. In quorum fidem has pręsentes lit-
„ teras nostra propria manu subscriptas, sigillique
„ nostri impressione munitas per infrascriptum no-
„ strum Cancellarium fieri iussimus. Dat. Campo-
„ laurei in ædibus nostræ Episcopalis residentiæ
„ die 8. mensis Iunij 1621.

„ Porro hoc vitæ Breuiario quid amplius offeratur, quidve cumulatius? Mira,& incredibilia feruntur, quæ mortem consecuta sunt miracula, priuata, publica, sed præterquamquod illa euulgari non patitur Sanctæ Sedis Apostolicę reuerentia,non huius libelli perbreui ambitu posse me complecti puto. Vnum illud, quod olim Bellonus in sua oratione,

Paulus Bellonius.

„ producatur. Tandem inquit, Saulij vitę Sanctita-
„ tem contestantur tot illius pictæ Imagines, tot
„ votiuæ tabellæ, tot dona, quot non solum in
„ Templo primario huius Vrbis, sed alibi passim
„ conspiciuntur. Neque vero solum illius fama
„ Genuæ, Corsicę, Ticini finibus se continet, sed ad
„ exteras quasque, & remotas gentes, & nationes
„ longè, latèque peruasit. Nemo nostrum est qui
„ votorum erga Saulium non sit reus, &c.

FINIS.

PROTESTATIO.

LECTOR aduerte in Elogijs Ven. Serui Dei Alexandri Saulij, cuius vitam in hoc libro complexus sum, nonnulla me attingere, quæ sanctitatem ipsi videantur adscribere: perstringo nonnunquam aliqua ab eo gesta, quæ cum vires humanas superent, miracula videri possunt, præsagia futurorum, reuelationes, illustrationes, & si quæ sunt alia huiusmodi: beneficia item in miseros mortales eius intercessione diuinitus collata. Verum hæc omnia ita meis lectoribus propono, vt nolim ab illis accipi tanquam ab Apostolica Sede examinata, atque approbata, sed tanquam quæ a sola suorum Auctorum fide pondus obtineant, atque adeo non aliter, quam humanam historiam. Proinde Apostolicum Sac. Congregationis S.R. & Vniuersalis Inquisitionis decretum anno 1625. editum, & anno 1634. confirmatum integrè, atque inuiolatè iuxta declarationem eiusdem Decreti a Sanctiss. D.N.D. Vrbano Papa VIII. an. 1631. factam seruari a me omnes intelligant, nec velle me vel cultum, aut venerationem aliquã per has meas narrationes ipsi arrogare, vel famam, aut opinionem sanctitatis inducere, seu augere, nec quicquam eius existimationi adiungere, nullumque gradum facere ad futuram aliquando ipsius Beatificationem, vel Canonizationem, aut mira-

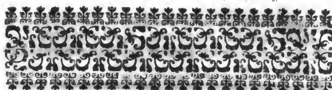
Mm culi

culi comprobationem, sed omnia in eo statu a me relinqui, quem seclusa hac mea lucubratione obtinerent, non obstante quocunque longissimi temporis cursu. Hoc tam sanctè profiteor, quam decet eum, qui Sanctæ Sedi Apostolicæ obedientissimus haberi filius cupit, & ab ea in omni sua inscriptione, & actione dirigi.

Ego Don Io: Augustinus Gallicius Cl. Reg. S. Pauli.

INDICVLVS

INDICVLVS
RERVM.

A

ALERIA vrbs Corsicæ, Syllæ colonia, Reip. Genuensi subdita, &c. 60.
Aleriensis Ecclesiæ turpis facies, & corruptelę. 78.
Alexand. Saulius vocatus Angelus a Greg. XIV. 148.
Etiam dictus Apostolus Aleriæ, & quare. 151.
Alexandrina Ecclesia olim non est vsa inflexionibus in cantu. 48.
Alphonsus Vicecomes Card. alumnus Alexand. 56.
Alphonsus S.Petri primus Archidiacon.Aleriæ.146.
Ambrosius Rotulus adiutor Alexand. 74. In pluribus illi vtilis. 103. 139. 167. 168. &c.
Amore magis quam timore reguntur homines. 49.
Antonius Maria Zacharia vnus e fundatoribus Congreg. Cleric. Reg. S.Pauli. 12.

Angelicarum S. Pauli monasterium Mediolani. 58.
eosdem habet fundatores, ac Clerici. ibid.
Angelus Barbonius perorat Papiæ in ingressu Alexand. 159.
Angelorum cantus auditi dum sacrum facit. 200.
Angelos vt colit. 197.
Angelorum Hierarchias vidisse dicitur. 170.
Anacletus Siccus de Alexand. 265.
Ant. Maria Spelta de eodem. 267
Angelus pacis 204
Apparatus domesticus tenuis. 233.
Arma in Ecclesias deferri vetat. 116.
Astulphus Seruus Alexand. ab eo sanatus. 134.
Augurium in aditu Corsicæ. 81.
Augustinus Cardinalis Cusanus alumnus Alexandri. 56.

B

BACCIVS de Alexand. 159.
Bastita arx Corsicę, & Sedes Gubernatoris. 81.
Diœcesis Marianensis. 108.
Baptismi ministerio vacat Alexand. 104.
S. Barnabæ Cœnobium in suburbijs Mediolani. 12
Templum illius absoluit, & ornat. Alexand. 47.
Barnabas Cornazanus missus in subsidium Alexand. 74.
Bassignanum oppidum Lomelinæ. 165.
Bartholomæus Ferrarius vnus e fundatoribus Congreg. Cleric. Reg. S. Pauli. 12.
Bartholomæo Mucantio reddita sanitas. 183.
Bendinellus Saulius proauus Alex. insigne templũ

Sauliorum Genuæ erexit. 5
Benedictionum vis. 134
Beneficiorum legitima distributio, 127
Breuiarium Pij V. in vsum inductum. 48

C

S. CArolus Borromeus sacrauit Alexādrum Episcopum in sua Metropolitana: Donauitque de suo vestimenta Pontificalia. 70
Denunciauit præceptum Pontificium. 68
Ab eo accepit artem Pastoralem concionandi. 101.
Quibus in rebus vsus sit opera Alex. &c. 250. per totum cap.
Collatio B. Caroli, & Alex. 253. per totum cap.
Eorundem congressio Romæ. 112.
Epistola S. Caroli de Alexand. 62. & 257.
S. Carolus non est fundator nostræ Congregationis sed patronus. 249.
Carolus a Basilica petri quid sentiat de Alexand. 258. Tertium Præpos. Congreg. postea Episc. Nouariensis. 155.
Caritas magna annonæ in Corsica 128. & 143. Item Romæ. 216. Quomodo subuenerit Alexand. ibid.
Canonicis Aleriæ augentur stipendia, & numerus 145.
Coguntur residere prope Cathedralem, & obire diuina officia. 146.
Eriguntur illorum habitationi ædificia. 127.
Cathecheses vbique institutæ. 90. 94.
Calozzum in Comitatu Astensi. 165. Ibi moritur Alexand. & eius viscera illic asseruantur. 170.
Cadauer Papiā delatū sepelitur in Cathedrali. 171.

Carlota

Carlota Rotaria ægrotante auidè famulatur. 165
Castitatis custodia 9. & 232
Cantum, & hymnodiam in Cœnobio moderatur Alexand. 48 Curat alibi. 198
Cancellariæ officium non est passus diuendi. 229
Canariam ad insulam sedatur tempestas. 189
Cæruio vicus plebis Campilaurei, 126. Ibi sedem Episcopalem ponit Alexand. ibid.
Cathedralem, Palatium, Seminarium, Aedes Canonicorum, & Xenodochium ibidem ædificat. 127
Cœremoniarum sacrarum cura. 202
A cella ad cælum breui tramite peruenitur. 23
Charitas erga Deum. 190. per totum cap.
Charitas erga proximum. 206. per totum cap.
Clericorum regularium S. Pauli origo, & c. 11. approbati a Clem. VII. & Paulo III. 12. Aliqua eorum aspera exercitamenta. 16. 27
Vnde dicti Clerici S. Pauli. 37. Primi Clerici Regulares in vrbe Mediol. 249. Strauerunt viam S. Carolo Borrom. ad illam pietatem quam ipse postea perfecit. ibid.
Obsequium, & reuerentia huius Congreg. erga S. Carolum, & alios Episcopos. ibid.
Clerus, & populus Aleriensis de Alexandro. 262
Clericalis vita monasticæ præfertur ab Alexand. 23
Contemplatio diuinorum longe anteferenda humanis litteris. 24
Per illam non auocatur Alexand. a muneribus episcopalibus. 194
Collationes seu conuentus Patrum ad pia colloquia, aut ad accusationem culparum. 22. 59. Illis frequens aderat Fr. Michael Ghislerius qui & Pius V. 59

Collatio

Collatio S. Caroli cum Alexãd. 253. per totum cap.
Constantia Alexand. 88. & seq.
Concilij Tridentini acta in vsum primus inducit in Corsica. 92.
Eiusdem Conc. acerrimus propugnator. 166.
Contumax cogitur obedire Ecclesię. 125.
Concionibus incumbit Alexand. 34. per totum cap. & 98. per totum.
Conciones habitæ tempore pestis. 131.
Corsorum gemitus de traductione Alexand. 139.
Eorundem epistola ad Pontificem. 140
Item varia apophtegmata de Alexandro. 268
Confirmationis vsus diu neglectus ab eo suscitatur. 105.
Curtis vicus plebis Talcini. 82. Ibi resider Alexand. & domum sibi suisque successoribus ædificat. 124
Crucem publicè defert in habitu sæculari per compita Mediol. 16.
Item in supplicationibus Iubilæi. 122. & tempore pestis. 131.
Cura studiorum liberalium. 53. Nouitiorum. 52.
Infirmorum 54. 213. & seq.
Consultorum sententijs plusquam suæ defert. 56
Conatus Patrum ne assumeretur ad episcopatum. 94
Comites illi dati cum abiret in Corsicam. 74

D

DAEMONES territantur præsentia Alex. & quiescit energumena. 295
Desidia nouerca virtutis. 16
Derthonensem episcopatum recusat. 142
Decius Iustinian. Episc. Aleriæ de Alexandr. 289

Disci-

Disciplinam regularem impensè fouet . 49.
Diaconatus Alexand. 31.
Dominicus Saulius Pater Alexand. Eius dotes, officia,& res gestæ . 3. Legationes . 4. Charissimus duci Medolanen . & Carolo Cesari . 3. Cura educandi filios , 6. Senex rogat sibi concedi filiū. 43. mors . 76.
Dominicus Boerius de familia Dom. Saulij in Cœnobium tractus . 56.
Dos subministratur puellis egenis ab Alexandro, 219.

E

ECCLESIA absq; prædicatione Episc. pratum est sua siccitate aridum . 102.
Ecclesi. Cathedr. ædificat Alexand. Ceruione . 127.
Ecclesi.pinguiores non præslit Aleriensi . 149.
Ecclesiasticam authoritatem tuetur. 229.
Egenos 400. ac etiam 500. quotidie pascit tempore caritatis magnæ . 129. 144.
Eleemosinæ . 207. & seq; & alibi sępe .
Quicquid supereſt familiæ dispertit agenis , &c. 211.
Encomia de Alexand. a varijs authoribus desumpta. 256. per totum cap.
Episcopi fama pręferenda rei domesticæ. 156.
Episcopis honordebitus. 158.
Episc.debet suo neglecto, cultui diuino intendere, 147.
Episcopus Papiensis vtitur pallio Archiepiscoporum . 149.
Epitaphium Alexand. 172.
Episto-

Epiſtola S. Caroli de Alexand. 62.
Epiſtola Card. Serbellonij de eodem. 65.
Epiſtola item Cleri, populiq; Alerienſis. 140.
Equorum placiditas ad Alexand. 240.
Experimenta vocationis Alexand. 13.
Extaſes frequentes. 193.& ſeq. In miſſa. 200.
Exercitia ſpiritualia annuatim peragit. 195.

F

FAMILIAE Vicecomitum, Cuſanorum, Sfondratorum, & aliæ ab Alexand. inſtitutæ Mediol. 56. & ſeq.
Familia Alexand. magis Religioſa, quam Curialis. 155. Regulæ præſcriptæ, 223.
Fides Alexand. 175. per totum cap.& 168.
Fidei lumini ſociat radios S.Theologiæ. 178.
Ficus ſublatæ de reliquijs Alexand.ſoſpitales. 116.
Fletus maximus in eius diſceſſu ab Aleria. 150.
Forma, & ſtatura corporis, 170.
Fortitudo animi. 230. per totum cap.
Folieta de Alexand. 263.
Franciſcus Staulus de familia Dom.Saulij in Cænobium ab Alexand. trahitur. 56. Miſſus in Corſicam cum illo. 74.
Franciſci Panigarolæ dictum de concionibus Alexand, 100.
Franciſcus de Sales Epiſcopus Gebennen. vir ſapientiſſ. 180.
Eius de opuſculo Alexand. encomium. ibid.
Franciſcanorum Cœnobium per Alexand. reparatur. 184.

Funebria reddita defunctis post pestem. 125.
Funeris pompa Papiæ. 171.

G

GENVA Metropolis Liguriæ. 3.
Genuensis magistratus gratias agit Pio V. de promotione Alexand. 77.
Genuensem Archiepisc. recusat Alexand. 136.
Gratię Deo redditę post pestem. 135.
Grando auertitur precibus Alexand. 204.
Gregorij XIII. electio. 109. Benignè Alexand. amplectitur, & petita concedit. Pensionem. 300. aureorum pro Seminario confirmat 111. Decernit non amoueri ab Aleria. 142. plurimum illi fauet. 261.
Gregorij XIV. electio. 147. Olim in pietate alumnus Alexand. 56. vocat illum Angelum. 148. & 261. Purpura Cardinalitia insignire designat. 153. Dulcia amborum colloquia. ibid. Illius mors. 156. Vnde Alexand. preuidit suam. 157.
Gregorius Asinarius ægroto ministrat, morienti adest. 169.

H

HAERETICI publica abiuratio. 114.
Hercules Rotarius Dyanfta Calozzi Alexād. ægrotantem hospitio recipit, & curat. 165.
Hebræorum conuersio ex sermone Alexandri. 177.
Henricus Farnesius de Alexand. 277.

Hiere-

Hieremię prophetæ lamentationes sibi prælegi iubet ante mortem. 169.
Hieronymus Ragazzonius Episc. Bergom. assistens consecrationi Alexand. 70.
Hieronymus Maria Martha Præpos. Cleric. S. Pauli. 12.
Hyppolitus Rubeus Episcop. Papien. assistens consecrationi Alexand. 70. Eius mors. 148.
Hyppolitæ Brippiæ prædicitur morbi relaxatio. 184.
Hymnodiæ cura. 198.
Hospitium aduenis erigit Ceruione 127.
Hospitalitatis exempla. 214. & seq.
Horarum distributio. 225.
De eius Humilitate. 265. per totum cap.

I

IACOBVS Ant. Morigia vnus e fundatoribus Congreg. Cler. Reg. S. Pauli. 12.
Eius dictum de dispositione suorum Clericorum ante professionem. 26.
Iacobus Ant. Carolus perorat in funere Alexand. 171.
Iacobus de Bruzatoribus missus in subsidium Alexand. 74.
Infantulo vita seruatur ab Alexand. 218.
Infirmorum cura. 213.
Insignia domestica Sauliorum nullibi vult apponi. 227. 247.
Io: Baptista Rasarius Alexand. magister. 7. de eius eloquentia, & doctrina. ibid.
Io: Petrus Besutius Præpositus vota Alexand. suscipit.

scipit. 26.
Io: Baptista Montius morbi molestia liberatur. 116.
Io: Ant. Gabutius de Alexand. 261.
Io: Petrus Giussanus de eodem. 258.
Io: Rhò e Soc. Iesu de eodem. 263.
Io: Bellarinus Cler. Reg. S.Pauli de eodem. 264.
Io: Baptistę Biliæ Ep. Papien. reuerentia. 266.
Irarum, & rixarum extinctor Alexand. 241. per totum cap.
Iulius Camillus Delminius linguarum peritia insignis, & libris editis. 7. Primus Alexand. magister. ibidem.
Iura Ecclesię suę tuetur. 49.
Iubilæi celebratio. 121. Quę tunc egerit Alexand. ibidem.
Iustitia Alexand. 226. per totum cap.

L

LAVREA S.Theologię insignitur. 40. Ad S. Laurent. extra muros concionatur coram Pontifice. 118.
Leges præscriptæ comitibus Alexand. euntibus in Corsicam. 75.
Leges boni regiminis. 46. & seq.
Leges datę ministris Ecclesiæ. 48.
Leges spirituales in domo Alexand. 223.
Lectioni paucorum bonorum authorum insistat qui vult proficere. 29.
Lectione libri spiritualis vult suppleri concioni. 103.
Liberalitas in pauperes, 129. 207. & seq.

Libe-

Liberalitas in Congregationem suam. 210.
Libellos supplices facilis accipit. 227.
Luciç sorori quæ mittebat munuscula conuertit in pauperes. 212.
P. Lupus Capucinus biennio hospitatur cum Alexand. 103.

M

MAGISTRI Alexand. 6.
Magisteria sua, methodus, scopus, &c. 38. & seq.
Cultus erga B. Mariam Virginem. 8. & 197.
Mansuetudo. 235. per totum cap.
Heroicæ mansuetudinis exempla. 237. per totum cap.
Magistratus Genuensis de Alexand. 261.
Michael Iustinianus de eodem. 266.
Meditandi vias, & methodum Clero tradit in Synodo. 95.
Micæ panis sublatę de mensa Alexand. salutares. 116.
Missam quotidie celebrat. 201. Cura ne alij desint. ibid.
Ministros munera acceptantes increpat. 228.
Monasteriorum curæ vacat. 57.
Præcipuè Angelicarum S.Pauli Mediol. 58.
Mortem vicinam prædicit. 159.
Mortuorum cura. 219.
Monitiones eius gratę. 222.
Moribundus lamentationes Hieremiæ, & passionem Domini sibi prælegi iubet. 169. Quid interim viderit. 170.

Mors

Mors, & funus. 170. & seq.
Mulctas pecuniarias non facile infligit. 228.

N

NAVIM onustam cibarijs in Corsicam mittit subsidio pauperum, tempore caritatis. 129
Nicolaus Sfondratus postea Greg. XIV. Alexand. alumnus. 56.
Nouitiorum cura. 53.
Nouitij pauci benè moorati maioris sunt frugis, quā plures nullius vsus. 52.

O

OCTAVIVS Belmustus successor Alexand. in Eccl. Aleriensi. 154.
Eius reuerentia erga ipsum. 266.
Officia permulta Alexander exercet Ticini. 41.
Oleo Sancto vngitur. 169.
Opuscula eiusdem. 179. per totum cap.
Ornamenta & virtutes Alexand. Præpositi. 44.
Ordines sacros cautè confert. 104.
Promouendi ad Subdiac. & Sacerdotium instruūtur in domo Episcopi. ibidem.
Oratorium S.Hieronymi Romę. 116. In eo concionatur. ibidem.
Oratorium S.Ioannis Florentinorū. 116. Ibi idem facit. 117.
Orationis ac Religionis studium. 193. per totum cap.
Orationis studium necessarium tendenti ad perfectionem. 196.

Oratio-

Orationum vis, & effectus. 203. per totum cap.
Oratione iuuat, vbi deest alia via. 219.

P

PAVPERTATIS religiosę amor. 23. 234.
Papia. Vide Ticinum.
Panigarolæ dictum de concionibus Alexand. 100.
Pacificator. 124.
Pauperes pro filijs habet. 128. 212.
Pater pauperum. ibidem.
Passionem Domini frequens recolit 196.
Dum legitur expirat. 170.
Patientia in expectatione æditui. ibid.
Paulus V. de Alexand. 261.
Paulus Bellonius de eodem. 264. & 272.
Peccata malorum fœmina, preces antidotum. 130.
Petro Paulo Arrigonio dicatæ conclusiones. 30.
Pœnitentiæ Sacramento conferendo semper intentus. 105.
Pestilentia in Corsica. 130.
Quæ ea occasione egerit Alexand. ibid. & seq.
S.Philippi Nerij, & Alexand. vsus,& amicitia. 112.
Quid de isto ille senserit. 258.
Philippus Saulius episcopus Brugnatensis patruus Alexand. 5.
Pius V. prius Michael Ghislerius. 59. Frequens auditor in collationibus Cleric. S. Pauli. ibid. Eius studium adaugendæ Christianę religionis. ibid. Promouet Alexand. ad episcopatum Aleriæ reijcit consilium imponendæ pensionis. 69. Eius dicta de Alexand. 259.

Obitus

Obitus. 109.
Pia exercitia Alexand. iter agentis. 110.
Pluuiæ impetratio, 203.
Prefice ab Ecclesia eijciuntur. 114.
Predictiones. 182. per totum cap.
Pretiosa præstat differre, ne facile habita vilescant. 26.
Præparationes Alexand. ad studia. 28. ad sacerdotium. 32. ad conciones. 34.
Præses Comitiorum Ordinis. 43.
Præpositus Generalis. ibid.
Præpositus Generalis non potest esse Præses Comitiorum. Indulgetur tamen Alexand. 44.
Præfationes non probatas tollit e libro missali. 48.
Recenter Professos retardat a dandis suffragijs. 53.
Prædicandi verbi Dei studiosissimus. 98.
Predicandi fælicitas extemporanea. 99. Concursus auditorum proprer famam sanctitatis. 110.
Prædicationes non exangues, neq; frigide. ibid.
Prædicare cogit Parochos aptos: & erudit Clericos Seminarij ad hoc. 103.
Procelle sedatio prope Elbam. 119. Item prope Canariam. 189.
Procella præuisa, & euitata. 183.
Prouidentia, & liberalitas tempore caritatis. 143

R

RATIONES suadentes Alexand. suscipere Archiepisc. Genuen. 137.
Rationes dissuadentes. ibid.
Rationes cur sit dictus Apostolus Aleriæ. 151.
Regendi homines ars perdifficilis. 46.

Regi-

Regiminis eius leges. 46.
Reliquiarium collocat in ara maxima S.Barnabe.47
Ritus profanos sustulit a Balanea. 113.
Rixas sedandi cura. 115.
Rixarum extinctor. 241. exempla per totum cap.
Romam tendit. 109. 117. 128. 145. 153.

S

SACRAMENTORVM ministerio studiosè vacat. 104. per totum cap.
Eius sacerdotium, & primum sacrum. 33.
Sanctitatis pręcepta. 54.
Sanctimoniales ab eo edoctæ. 57.
Sacerdotes probi fiunt ex probis Clericis. 96.
Sacerdotes apud Alexand. aluntur, & docentur. 98.
Sacellum ædificatum in castro Aleriæ cui additur sacerdos. 144.
Seminarium Clericornm erectum Taloni. 96. per totum cap.
Item Alaiolæ in Balanea. 113.
Translatum Ceruionem. 127.
Seminarij Clerici peste infecti saluantur prædicente Episcopo. 134.
Sciendi nimiam auiditatem vt superauerit. 20.
Sermo Eucharisticus ante viaticum. 168.
Sepulturam eligit in imo pauimento Ecclesiæ. ibid.
Serbellonius Cardin. de Alexand. 259.
Scipio Raymundus Theologus Ecclesiæ Alerien. 146.
Sixti V. electio. 145.
Fauet Alexand. ibid. & 261.
Synodi celebratio. 91. per totum.cap.

Sodalitia laicorum instituta. 201.
Sobrietas, parsimonia, ieiunia, 10. 83. 89. 117. 233.
Somni vim vt vicerit. 21.
Sponsalia infantium nondum natorum abolet. 113.
De spe, indicia, acta, &c. per totum cap. 185.
Bene speranti fauet diuina prouidentia. 188.
Stipendia Canonicorum Aleriæ augentur. 145.
Studiorum regulas definit. 40. Illorum cura. 53.
Studium nitoris Ecclesiastici. 161.
Supplicationes, & alia opera tempore pestis. 131.
Suffumigationes adhibitæ post illam. 135.
Subdiaconatus Alexand. 31.

T

TALONVM pagus plebis Opini. Ibi primam sedem ponit Alexand. & exercet Pontificalia. 81. Ibi data initia Seminario. 97. Inde migrat, & quare. 107.
Templorum cultus. 202.
Temperantia. 232. per totum cap.
Testamentum condit. 167. illud comendat Philippo Leoni, & Seuerino Bellingerio. ibid.
Theologus additus Eccl. Aleriensi. 246.
Thomasina Spinula mater Alexand. 2.
S. Thomæ summam memoria tenebat. 30.
Thomas Gambaudus vnus e comitibus eius. 74.
Timorem, & nimiam erubescentiam quomodo superauerit. 22.
Ticini seu Papię laudes. 148.
Ticinensis episcopi priuilegia. 149.
Ea sedes opportuna Alexand. seni. 160.
Ticinensium apparatus in eius ingressu. 156. per

totum

orum.
Ticinum flumen. 164.
Ticinensis populi reuerentia erga sepulchrum. 266.
Turcæ propulsi precibus Alexand. 205.

V

VERECVNDIA fida custodia castimoniæ. 22.
Vestes, & ornamenta sacra comparat, Eccl. distribuenda. 147.
Vestit nudos. 219.
Virtus parentum confert ad profectum filiorum. 2.
Vincentius Curtius vnus e comitibus Alexand. 74.
Visitatio diœcesana. 84. Ritus agendi, acta, &c. per totum cap.
Vicarij Foranei instituuntur. 95.
Vitę austeritas. 232.
Virgo obijt Alexand. 233.

FINIS.

Errata sic corrigito.

LIB. I. pag. 15. lin. 1. mente menti. p 16. l. 9. Tattareo Tartareo. p. 23. l. 15. Intetus intentus. p. 42. l. 4. suis humeris, pone virgulam ante suis. p. 44. l. 8. Congregationis Congregationi. p. 70. l. penult. Illam Illa.

LIB. II. pag. 77 lin. 22. scapha, dele virgulam. p. 96. l. 26. Conditioni Conditionis. p. 101 l. 2. rebar. dele punctum. p 102. l. 21. derinetur derinentur. p. 108. l. 1. aia arx. p. 114. l. 1. dispensandi desponsandi. l 3. Eiulantes palmis, Eiulantes, palmis. p. 120. l. vlt. Balanea Balaneæ. p. 121. l. antepenult. redije; dele puncta. p. 126. CAP. XX. CAP. XV. p. 135 l 8. credebatur Credebatur. p. 136. l. 21. notum votum.

LIB. III. pag. 193. CAP. V. CAP. VI. p. 204. l. 31. Duo Duę. 248. l. 18. Brebro Crebro. p. 249 l. 9. fruerentur fruererur. p 251. l. 16. fecisset fecisse. p. 264. l. 2. præterreundi prætereundum. p. 269. l. 3. quispie quispiam.

Leuiora facile dignoscentur.

